

University of Ceylon Review

Vol. XVIII, Nos. 1 & 2

January 1960

Lankatilaka Inscriptions

ON the rock to the south of the Buddhist shrine of Laṅkātilaka in the village of Rabbēgomuwa in Uḍunuvara, Kandy District, there are two extensive areas covered with deeply and carefully engraved writing. The upper stretch, comprising an area of 25 ft. 11 in. by 12 ft. 9 in., contains 40 lines of Sinhalese writing, of which 33 form an inscription dated in the reign of Bhuvanaikabāhu IV of Gaṁpaḷa ; the remainder is a record of his successor, Vikramabāhu III. The writing in the lower stretch, measuring 21 ft. by 16 ft. 11 in., is Tamil and runs into 46 lines. The letters in the Sinhalese record range in size between $2\frac{1}{2}$ in. and 3 in., and the average size of the Tamil letters is 3 in. About eighteen letters in line 5 and twelve letters in line 6 of the inscription of Vikramabāhu have become illegible due to the weathering of the rock. A letter or two have become blurred here and there in the other two inscriptions. Apart from these, the records are in an excellent state of preservation, and can be easily deciphered from the stone itself or from inked estampages.¹ The Sinhalese inscription of Bhuvanaikabāhu at Laṅkātilaka-vihāra has been included as No. 172 in the List of Inscriptions forming Appendix F in H. C. P. Bell's *Annual Report of the Archaeological Survey of Ceylon* for 1911-12 (p. 120) ; the Tamil inscription is No. 45 in the list of Tamil inscriptions in the same report (p. 115). The estampage of the left-hand portion of lines 1-21 of the inscription of Bhuvanaikabāhu has been reproduced, and a reading given of this fragment, by H. C. P. Bell in *JCBRAS.*, Vol. XXII (No. 65), pp. 360-362 and Plate C, in order to illustrate the development of writing during this period. No complete reading of the Laṅkātilaka inscriptions from the rock or an estampage has yet been published.

In Vol. X of *JCBRAS.*, (No. 34), pp. 83-95, Mudaliyar B. Gunasekara has published, as far back as 1887, what purports to be the text, transliteration and translation, with appended notes, of the Laṅkātilaka ins-

1. The statement made by Sir D.B. Jayatilaka (*Sāhityalipi*, Colombo, 1940, p. 120) that the letters in parts of the inscription of Bhuvanaikabāhu IV are so effaced as to be undecipherable is perhaps due to hearsay.

cription of Bhuvanaikabāhu IV, and it is this edition of the epigraph that has been utilised by subsequent writers on Ceylon history in their studies of the Gampāḷa period.² Mudaliyar Gunasekara does not state the source from which he derived the text of the document; he makes no claim to have deciphered it from the rock. Apart from certain orthographical differences, the text, for about two-thirds of the document from its beginning, is in agreement with the writing on the rock, but towards the end, in the exhortations and imprecations, the text as published by Mudaliyar Gunasekara differs considerably from what is written on the rock, and contains many words and phrases as well as rhetorical flourishes not found in the document as it was engraved in the fourteenth century. On the other hand, certain phrases engraved on the stone are wanting in Mudaliyar Gunasekara's text.

In the Laṅkātilaka Temple are preserved four copper-plates, each measuring 1 ft. 3½ in. by 3 in., of which the first three are inscribed on both sides and the fourth is on one side only. The fourth plate bears grants of lands made to the shrine in the reigns of Rājādhirājasimha of Kandy and his predecessor, Kīrtisīrī Rājasimha. The texts of these eighteenth century documents are preceded by those of the inscriptions of Bhuvanaikabāhu IV and Vikramabāhu III. Where Mudaliyar Gunasekara's text (*Gt.*) differs from the document as it has been engraved on the stone, the text inscribed on the copper-plates (*Cpt.*) generally also does so; but the former does not appear to be based on the latter, for there are many instances of discrepancies between them. In some places, where Mudaliyar Gunasekara's text has an obviously corrupt reading, that on the copper-plates contains a more satisfactory one; for instance, Mudaliyar Gunasekara has the reading *savinyājitana* which in a note he corrects to *sainyapatīn* (p. 89), whereas the copper-plates read *sainya-janān*, which agrees with the text of the Tamil inscription, but not quite with that of the Sinhalese. In place of *ē-Senālamkādhikārīn* in *Cpt.*, *Gt.* has *Laṅkā-senevirat-maharajānan visin*. The script of the copper-plates is almost the same as the modern Sinhalese, and could be easily read by any person educated in Sinhalese. If Mudaliyar Gunasekara derived his text from these copper-plates, there is no reason why it should have differed from the *Cpt.* The conclusion thus ought to be that the Mudaliyar's text of this inscription has been based on a copy of it written on palm leaves. Several such copies appear to have been in existence, for among the Neville collection of manuscripts in the British Museum there is one such which shows arbitrary changes in readings, found neither on the rock, nor in the *Cpt.*, nor in *Gt.* For instance, the bare reference to

2. See Codrington, *A Short History of Ceylon*, Macmillan & Co., London, 1947, p. 88, and *Gampola Period of Ceylon History*, JCBRAS., Vol. XXXII, No. 86, pp. 265ff.

the Śaka era by the words *Śrī-Śakavarṣayen* on the rock as well as in *Gt.* and *Cpt.*, has been considered not impressive enough by the scribe who was responsible for this manuscript ; he has amplified it into *Śrī sakalajyotiśśāstrayaṭa divya-netrayak-bañdu-vū Śakavarṣayen*. A more serious change has been that of *sasāṭa* (sixty-six) in the date to *susāṭa* (sixty-four).³

In some places where the text on the copper-plates widely diverges from what has been inscribed on stone, the writing is illegible at present, as in lines 5 and 6 of the inscription of Vikramabāhu III. But in most other places, the writing on the stone is quite clear, though the text on the copper-plates has not followed it. This circumstance would lead one to the conclusion that the document as given in the copper-plates is not the result of an attempt made in the time of Rājādhirājasiṃha, or earlier, to decipher the writing on the stone. The inscription of Bhuvanaikabāhu IV states that that document was inscribed not only on stone, but on copper as well. It is possible that the document originally inscribed on copper was not an exact copy of that inscribed on stone, and that the text as found on the copper-plates, now preserved, was derived from this original copper-plate. But the divergencies noticed when the *Cpt.* is compared with *Gt.*, and the copy in the British Museum, indicate that the original ola copy of the inscription, whether derived from the stone inscription or the copper charter now lost, has been tampered with by scribes who wished to make it conform to their notions about the propriety of things. The *Cpt.* refers to Senālaṅkādhikāra as *raja* (king) and the *Gt.* as *maharaja* (great king) though in different contexts. This is in accordance with traditions still current among the people in the district, and recorded in certain documents dealing with family histories.⁴ But, in the inscription engraved on stone, Senālaṅkādhikāra is nowhere given a royal epithet. Thus it is necessary to have a reliable text of this inscription—one of the principal documents for the study of the Gaṃpaḷa period of Ceylon history—published as it can be deciphered from the stone. The reading now offered is based on an estampage prepared under my direction in 1934, for a photograph of which I am indebted to the Archaeological Commissioner.

The script of this record closely resembles that of the inscription of Dharmakīrti-sthvira at the Gaḍalādeṇi temple, only two miles distant from Laṅkātilaka. A symbol resembling a comma occurs before the beginning and after the end of the Sanskrit and Pali stanzas; this has been represented

3. In spite of the date engraved on the rock being available to him in the portion of this inscription published by H. C. P. Bell, D. M. de Z. Wickremasinghe, in his *Ceylonese Chronology* (*Ep. Zey.*, Vol. III, p. 29), has preferred a scribal error found in a manuscript in the British Museum.

4. See Codrington in *JCBRAS.*, Vol. XXXII (No. 86), pp. 266-7.

in the text and the transliteration by a vertical stroke. The two records also bear the same date, i.e. Śaka 1266, being the third year of Bhuvanaikabāhu.⁵ The language calls for no remarks ; such words as require comments will be noticed in footnotes attached to the translation. The document contains a fairly detailed account of the founding of the Laṅkātilaka shrine, mainly due to the efforts of Senālaṅkādhikāra, which is followed by a list of the lands and other donations made to it by the king, Senālaṅkādhikāra and other notables of the period. It ends with imprecations against those who would hinder the continuance of the grant, and exhortations made by the minister to kings and ministers of the present and the future for the maintenance of the shrine. The exhortations are embodied in two Sanskrit stanzas of which an expanded paraphrase is given in Sinhalese. The two Sanskrit stanzas are given in the Tamil inscription also ; the second reappears in the inscription at Alavaḷa-amuṇa which also registers donations of lands made to the Laṅkātilaka shrine. The occurrence of variant readings in the second stanza in the different records would justify the conclusion that it was not specially composed on this occasion, but was current among the learned men of the time as a suitable text for utilisation for such purposes, just as is the Pali stanza in which the imprecations are uttered. In addition to the Sinhalese inscription of Bhuvanaikabāhu IV, the text and translation of the Tamil inscription are published here for the first time. Two other inscriptions at Laṅkātilaka, dating from the reigns of Vikramabāhu III and Bhuvanaikabāhu V, and the text and translation of the copper-plates, are also included, so as to have in one place all documents referring to this temple. The rock-inscription at Alavaḷa-amuṇa, too, has been included for the same reason.

I. LAṅKĀTILAKA : SINHALESE ROCK-INSCRIPTION OF BHUVANAIAKABĀHU IV

TEXT

- 1 ශ්‍රීගකවතීයෙන් එක්දහස්දෙසියසැට අවුරුන්දක් පිරුණු සඤ්ඤ මෙකල රජ පැමිණි ත්‍රිසිංහලාධිපතිවර භවනෙකබාහු නම්වූ මට තුන්වන වෙසග පුරපසළොස්වක
- 2 දෙවාසයෙ මහසංඝයවහන්සෙ එක් ව සිහුරුවාණෙ පන්හල්ගලමුඤ්ඤනෙහි කරැවූ නායකපිළිමඅටවිස්සක් හා පිළිමසහසකින් සමුපුණ්ණවූ සතරවෙනිමාලන් නායකපිළි-
- 3 -මසාමීන් හා පිළිමපසකිනුන් සමුපුණ්ණ [කොට] කරවූ තුන්වෙනිමාලන් අටවිසි-
- 4 බොධියෙනුන් සුවිසිව්වරණයෙනුන් පිළිම[සය]කිනුන් සමුපුණ්ණ ව මුඤ්ඤලිවරුන් හැමදෙනන්
- 4 සෙනාවන් එක් ව කරවූ දෙවෙනිමාලන් ශ්‍රීමහාබොධිසාමීන්ට පිට ලා වජ්‍රාසනයෙ වැඩැ හුන් ධාතුදෙසියපන්සැටදෙනකුවහන්සෙගෙන් ධාතුරූපයක් පිහිටුවා කළ නායක-පිළිම-

5. For the interpretation of the date, see *Ep. Zey.* Vol. IV, pp. 94f.

LANKATILAKA INSCRIPTIONS

- 5 සාමීනුන් සිතියම්පිළිම ත්‍රිසහසුයක්දෙනාවහන්සේන් ට්‍රේබොධිසත්‍යන්වහන්සේන් ලොකෙශ්වරනාථයන්වහන්සේන් සුයාමසන්තුමිතගක්‍රබහම්විෂණුමහෙ-
- 6 -ශ්වරආදිවු දිව්‍යරූපන් මෙකීආමදෙනාගෙ දිව්‍යභ්‍රීරූපන් ලංකාවට අරක් ගත් කිහිරෙළිඋපුල්වන්දෙවිරජ්ජුරුවන්වහන්සේන් සුමනවිහීෂණගණපතිකන්දකු-
- 7 -මාරාදිදෙවිරජ්ජුරුවන්වහන්සේන් බියොවරුන්වහන්සේන් මෙකීබුදුන්දෙවියන්ගෙන් සපුණ්ණවු සෙනාලංකාඅධිකාරනම්වු මෙකුන් තමන් කරැවු පාත-
- 8 මාලන් පිළිමගෙයි වැලිකොන්දෙ පටන් කොන්කැරැල්ල දක්වා සථපතිරායරුන් ඇතුළුවු බොහොආචාරිවරුන්ට දුන් වීන් රත්‍රන්රිදීපිළිආතුළුවුදෙයිත් මසුරන්-
- 9. අගයෙන් තුන්කෙළසැටලකෂයක් [විතැ]රවා අපින් මුඤ්චිවරුන් සෙනාවන් එක් ව [කැරවු] මේ ශ්‍රීලංකාතිලකය යි නම් ලා කැරවු මහපිළිමගෙනුන් සෙනාලංකාඅධිකාරයො
- 10 තමන්ගෙ පුත්‍රවනිතාදින් ලවා කැරවු අටවිසිරියන්මඩපයෙහි පිහිටුවු සනලොහප්‍රතිමාවන් අපිස්මලුවරුන්වහන්සෙ ඇතුළුවු (උ) දෙවාසයෙ මහසංඝයවහන්සේ
- 11 සැපපරිභොගයෙන් සැතපෙනලෙසට කැරවු සංඝාරාමදෙකන් පුෂ්පාරාමඵලාරාමයෙන් යුක්තවු ශ්‍රීමහාවිහාරය මතු පවත්වන ලෙස ප්‍රතිෂ්ඨාවක් ඇත මැනවැ යි සෙනාලංකා-අධිකාරයො
- 12 අපට කීහෙයිත් මෙසෙ මැ සි[හු]රුවාණනුවර බද කිරිවවුලෙන් බිජුවටයාළකුන් අපින් මුඤ්චිවරුනුන් සෙනාවන් එක් වැ අමුතු ව ඇළ අවුණු බඤ්චා තර කරවා ලූ අ-
- 13 -ලුත්බදලගොඩින් කුමබුරුබිජු[ස]යාළකුන් පරණබදලගොඩින් බිජුපස්(ස්)යාළකුන් ඇතුළු වැ කුමබුරුබිජුදෙළොස්යාළකුන් මෙහි බද ගසකොළ වල්පිට ඇතු-
- 14 -ඵවු තැනුන් සෙනාලංකාඅධිකාරයො තමන්ගේ පමුණුප්‍රවේණියෙන් පිදු සින්දවුල්ල ගොන්වාණිකයෙන් බිජුවටයාළකුන් වසලංකා[ව]රිඅධිකාරයන්ගෙන් පිදු පර-
- 15-ණබදලගොඩ යකාල්ලෙන් බිජුවටයාළකුන් සන්රුවන්පතිරාජයන්ගෙන් පිදු කසබ්බේ-ලියාගොඩින් බිජුවටයාළකුන් දිවාණන්ගෙන් නාරම්ගොඩින් බිජුවට-
- 16 යාළකුන් ජයසිංහපතිරාජයන්ගෙන් පිදු දෙල්තොට සිල්පැන්කඤ්ඤර දරාඩ පටන් සපුතලයෙ ඉම දක්ව කුමබුරුබිජුවටදෙළසමුණකුන් සනතාණෙන් මඩෙල්විටියෙ-
- 17-ල එකකුන් සිහුරුවාණදෙනුවර කුඩාමහන්ආමදෙනා එක් වැ අවුණු බැඤ්ච කණුමුල් උදුරා තනා දුන්තෙන් පිදු ගොඩවෙලින් බිජුවටයාළකුන් ඇතුළු ව කුමබුරුබිජුව-
- 18-ටදසසන්යාළදෙළොස්මුණක් ඇතුළු වැ මෙය තුවාක් තෙන පරණඉම වු පරින්දෙන් ගම්මුඤ්ච ගසකොළ වල්පිට ඇතුළුවු තැනන් සෙනාලංකාඅධිකාරයො
- 19 තමන්ගෙන් පිදු රත්‍රන් රිදී ලොකඩ තබ්බකඩ ඇතුළුවු ගරුභාඩන් මෙසෙ මැ තමන්ගේ මගුල්වහලින් රන්වහලින් ගැනුන්පිරිමින්ගෙන් වහල්රුදෙසියය-
- 20-කුන් එළසරකින් මීසරකින් සරක්රූසාරසියයකුන් මෙසෙ මැ විහාරයෙ කළදෙය වව නොකළදෙය කරව දෙවියන්ට බුදුන්ට නිරන්තරයෙන් බත්මල්පහන්පුද ඔලක්කම් පවත්-
- 21-වනලෙසට ලංකාවාසින් තමන්ගේ නම් ලා කළහෙයිත් අවුරුද්දකට ගෙයකින් පණමක් නියායෙන් දෙන්ට සැලසුණු පිදෙනිපණමුත් ඇතුළුමඩ්සයෙන් පිටමඩ්සයෙන් න-

- 22-වතොටින් අටළොස්දෙනයෙන් ආ වැපාරයන්ගෙන් ගන්න දෙන යම්බඩුයෙකින් සියයට කාලක් නියායෙන් තබන ලියා දුන් සමයග්‍රියෙන් ලත් සියලුවසුව ඇතුළු
- 23 ඇම ලාභ ම පසක් කොටැ බෙද තුනුරුවන්ට තුන්භාගයකුත් දෙවියන්ට භාගයකුත් මෙකුන්ගෙ දරුමුනුබුරුපරම්පරාවෙන් මෙහි බැඳී පවත්වන කෙනකුන්ට භාගයකු-
- 24-ත් සැලැස්වූ නියාවන් මෙයින් කිසිවකට විරුඩයක් කොටැ ලොභයෙන් පැහැර ගත් කෙනෙක් ඇත් නම් නරකාදිසතරඅපායෙහි ඉපැදූ මෙතෙබුදුන් නොදක්නාහු
- 25 යැ කාකප්‍රෙ[තා]දීන් මෙන් බත්පැන් නො ලැබූ වඩාලයන්ටත් අන්ත වැ කවුඩන්-බල්ලන්ට පුත්වූවාහු නම් වෙහි දැනැ || තිණං වා යදි වා කට්ඨං පුඤ්ඤං වා යදි වා ඵලං යො හරෙ බුඩභොග-
- 26-සු මහාපෙතො හවිසුති || කියා ශ්‍රීමුඛපාඨ හෙයින් මෙලොපරලොදෙක්හි ම සැප විඤ්ඤා කැමති උත්තමයන් විසින් මින් කිසිවකට ආශාවක් නො කොට බසකින් අකුර-
- 27-ක්විවරකින් මෙපින්කමට සහය වී කළදෙය වව නොකළදෙය කරව පවත්වා ලූ යම් උත්තමකෙනෙක් ඇත් නම් මේකුගලය තමන් කළසේ අනුමොදන් වැ දිවසැපත් නි-
- 28-වන්සැපත් සාධා ගන්නා පිණිසැ මෙපින්කම මතු පවත්වන ලෙස භවනෙකබාහු නම්වූ මා විසින් තබනපෙනෙයින් මෙශීලාලෙබයෙහින් ලියව දෙනලද [★] එසෙ හෙයින්
- 29 සෙනාලංකාඅධිකාරයෙන් මෙසෙවූ ආරාධනාවක් කෙරෙන් || අසා පුණ්‍යසා යඤ්ඤා-තා තතපාදවයජං රජ: [★] සෙනාලංකාධිකාරීනෙදා කුරුතෙ මුඤ්ඤිති පුඤ්ඤවත් [★★] මෙ පින්කම යම් උත්තමයක්හු විසින් බ-
- 30-සකින් අකුර[කින් වත්] සහාය ව රක්නාලැබේ ද ඵලත්තමයගෙ ශ්‍රීපාදධුලි සෙනා-ලංකාඅධිකාර නම්වූ මා විසින් සුවඤ්ඤමල්සමුභයක් මෙන් මගේ ඉස්මුඤ්ඤෙන් පුදනලදී || සංරක්ෂි-
- 31 -කම් ධම්මමනෙකරුපඛඩාඤ්ඤම් මුඤ්ඤිති යාවතෙ'සො [★] ජාතාන්තරෙත්තානපි ජායමානාන් මනත්‍රීචෙරාන්චොත්තාජනානභුග්‍රී: [★★] සමපුඤ්ඤවූ මේකුගලධම්මය උපන් රාජොත්තමයන්ව-
- 32-හන්සේ විසිනුත් උපදින රාජොත්තමයන්වහන්සේ විසිනුත් උපන් අමාත්තොත්තම-යන්වහන්සේ විසිනුත් උපදින අමාත්තොත්තමයන්වහන්සේ විසිනුත් ශ්‍රීසමාධිඇති සෙනාව
- 33 විසිනුත් මේධම්මය රක්ෂා කරන පිණිසැ සෙනාලංකාඅධිකාර නම්වූ මා විසින් දසනබසමොධානවුදෙහොත් මුඤ්ඤෙන් පිහිටුවා වැඤ්ඤා ආරාධනා කරනලදී [★] ශුභමසතු සඵඵජගත: [★]

TRANSCRIPT

- 1 Śrī-Śaka-varṣayen ek-dahas-de-siya-sa-sāṭa avurutdak piruṇu sanda me-kala raja pāmiṇi Trī-Simhaḷādhiśvara Bhuvanaikabāhu nam-vū maṭa tun-vana Vesaga pura-pasaḷos-vaka
- 2 de-vāsaye maha-saṅghayā-vahanse ek va Siṅgurvāṇe Panhal-gala-mundunehi kārāvū nāyaka-piḷima-aṭa-vissak hā piḷima-sahasakin sampūrṇṇa-vū sataraveni-mālā-t nāyaka-piḷi-

LANKATILAKA INSCRIPTIONS

- 3 -ma-sāmīn hā piḷima-pasakin = ut sampūrṇṇa [koṭa] karavū tun-
veni-māla-t aṭa-ṣi-Bodhiyen = ut sūṣi-vivaraṇayen = ut piḷima-
[saya]kin = ut sampūrṇṇa va mundalivarun häma-dena-t
- 4 senāva-t ek va karavū deveni-māla-t Śrī-mahā-bodhi-sāmīṇṭa
piṭa lā vajrāsanaye vāḍā hun dhātu-de-siya-pan-sāṭa-denaku-
vahansegen dhātu-rūpayak pihituvā kaḷa nāyaka-piḷima-
- 5 sāmīn = ut sitiya-piḷima tri-sahasrayak-denā-vahansē-t Maitrī-
Bodhisatvayan-vahansē-t Lokeśvara-Nāthayan-vahansē-t Suyā-
-ma-Santuṣita-Śakra-Brahma-Ṣiṣṇu-Mahe-
- 6 -śvara-ādi-vū divvya-rūpa-t me-kī-āma-denāge divya-strī-rūpa-t
Laṃkāvaṭa arak gat Kihireḷi-Upulvan-devi-rajjuruvan-vahansē-t
Sumana-Vibhīṣaṇa-Gaṇapati-Kanda-ku-
- 7 -mārādi-devi-rajjuruvan-vahansē-t bisovarun-vahansē-t me-kī-
Budun-deviyangen sampūrṇṇa-vū Senā-Laṃkā-adhikāra-nam-
-vū mekun taman kāravū pāta-
- 8 māla-t piḷima-geyi vālikonde paṭan kot-kārālla dakvā Sthapati-
rāyarun ātuḷu-vū boho-ācāri-varuṇṭa dun vīn ratran-ridi-piḷi-
ātuḷu-vū-deyin masu-ran-
- 9 agayen tun-keḷa-sāṭa-lakṣayak [vitā]ravā api-t mundali-varu-t
senāva-t ek va [kāravū] mē Śrī-Laṃkātilakaya yi nam lā kāravū
maha-piḷima-gen = ut Senā-Laṃkā-adhikārayo
- 10 taman-ge putra-vanitādīn lavā kāravū aṭa-ṣi-riyan-maṇḍapayehi
pihuṭuvū ghana-loha-pratimāva-t apis-malu-varun-vahansē ātu-
-ḷu-vū (u)de⁶-vāsaye maha-saṃghaya-vahansē
- 11 sāpa-paribhogayen sātapena-lesāṭa kāravū saṃghārāma-deka-t
puṣpārāna-phalārāmayen yukta-vū śrī-mahā-vihārāya matu pavat-
-vana lesa pratiṣṭhāvāk āta mānavā yi Senā-Laṃkā-adhikārayo
- 12 apaṭa kī-heyin me-se mā Si[nṅu]ruvāṇa-nuvara bada Kirivav[u]-
-len biju-vaṭa-yāḷak = ut api-t mundali-varun = ut senāva-t ek vā
amutu va āḷa avuṇu bandavā tara karavā lū A-

6. The letter *u* is perhaps due to the scribe beginning to write *ubhaya-vāsaye* for *de-vāsaye*.

- 13 -lut-Badalagoḍin kumburu-biju-[sa]-yāḷak = ut Paraṇa-Badalagoḍin biju-pass⁷-yāḷak = ut ātuḷu vā kumburu-biju-doḷos-yāḷak = ut mehi bada gasa-koḷa val-piṭa ātu-
- 14 -ḷu-vū tāt = ut Senā-Laṁkā-adhikārayo taman-gē pamuṇu-pra-veniyen pidū Sitdavulla Gonvāṇikayen biju-vaṭa-yāḷak = ut Vasa-Laṁkā-[va]ri⁸-adhikārayangen pidū Para-
- 15 -ṇa-Badalagoḍa Yakāllen biju-vaṭa-yāḷak = ut Satruvan-patirāja-yangen pidū Kasambiliyāgoḍin biju-vaṭa-yāḷak = ut Divāṇangen Nāramgoḍin biju-vaṭa-
- 16 yāḷak = ut Jayasimha-patirājayangen pidū Deltota Silpān-kandure darāṇḍa paṭan Saputalaye ima dakva kumburu-biju-vaṭa-dolos = amuṇak = ut Santāṇen maḍel-viṭiye-
- 17 -la⁹ ekak = ut Siṅgurvāṇa-de-nuvara kuḍā-mahat-āma-denā ek vā avuṇu bāndā kaṇu-mul udurā tanā dunnen pidū Goḍavelin biju-vaṭa-yāḷak = ut ātuḷu va kumburu-biju-va-
- 18 -ṭa-dasa-sat-yāḷa-doḷos = amuṇak ātuḷu vā meya tuvāk tena paraṇa-ima vū paritden gam-mundala gasa-koḷa val-piṭa ātuḷu-vū tāna-t Senā-Laṁkā-adhikārayo
- 19 tamangen pidū ratran ridī lokaḍa tambakaḍa ātuḷu-vū garu-bhāṇḍa-t me-se mā taman-gē magul-vahalin ran-vahalin gānun-pirimin-gen vahal-rū-desiyaya-
- 20 -k = ut eḷa-sarakin mī-sarakin sarak-rū-sāra-siyayak = ut me-se mā vihāraye kaḷa-deya vava no-kaḷa-deya karava deviyanta Budunṭa nirantarayen bat-mal-pahan-puda olakkam pavat-
- 21 -vana-lesata Laṁkā-vāsīn taman-gē nam lā kaḷa-heyin avurutda-kaṭa geyakin paṇamak niyāyen denṭa sālasuṇu pideni-paṇam = ut ātuḷu-maḍighayen piṭa-maḍighayen na-

7. Read *pas*.

8. The Tamil inscription gives this name as *Vacādigāriḷaḷ*. *Cpt.* and *Gt.* have *Vāsala-karuvū-adhikārayan*.

9. *Cpt.* has *maṅgul-piṭiyela*.

LANKATILAKA INSCRIPTIONS

- 22 -va-toṭin aṭaḷos-deśayen ā vāpārayangen ganna dena yambaḍuyekin siyayaṭa kālak niyāyen tamba-pata liyā dun samayaśriyen lat siyalu-vastuva ātuḷu
- 23 äma lābha ma pasak koṭā bedā tunuruvanṭa tun-bhāgayak = ut mekun-ge daru-munuburu-paramparāven mehi bāndi pavatvana kenakunṭa bhāgayak = u-
- 24 -t sālāsvū niyāva-t meyin kisivakaṭa viruddhayak koṭā lobhayen pāhārā gat kenek āt nam narak = ādi-satara-apāyehi ipādā Mete-Budun no-daknāhu
- 25 yā kāka-pre[tā]dīn men bat-pān nolābā caṇḍālayaṅṭa-t anta vā kavuḍan-ballanṭa put-vūvāhu nam veti dānā¹⁰ || Tiṇam vā yadi vā kaṭṭham puppham vā yadi vā phalam yo hare Buddha-bhoga-
- 26 -ssa mahāpeto bhavissati || kiyā Śrī-mukha-pāṭha heyin me-lo-para-lo-dek-hi ma sāpa vindinā kāmāti uttamayan visin min kisivakaṭa āśāvak no koṭa basakin akura-
- 27 -k-vicarakin mē-pin-kamaṭa sahaya vī kaḷa-deya vava no-kaḷa-deya karava pavatvā lū yam uttama-kenek āt nam me-kuśalaya taman kaḷa-sē amumodan vā diva-sāpat ni-
- 28 -van-sāpat sādḥā gannā piṇisā mē-pin-kama matu pavatvana lesa Bhuvanaikabāhu nam-vū mā visin tamba-pateyi-t me-śilālekha-yehi-t liyava dena-lada[|*] E-se heyin
- 29 Senā-Lamkā-adhikarayo-t me-se-vū ārādhanāvak keret || Asya puṇyasya yas = trātā tat = pādadvayajam rajaḥ [|*] Senā-Lamkā = dhikārīndro¹¹ kurute mūrdhni puṣpavat [||*] Mē-pin-kama yam uttamayak-hu visin ba-
- 30 -sakin aku[rakin vat] sahāya-va raknā-lābē da e-uttamayage śrī-pāda-dhūli Senā-Lamkā-adhikāra nam-vū mā visin suvanda-mal-samūhayak men magē is-mundunen pudana-ladi¹¹ || Sam-rakṣi-

10. Two curved vertical strokes indicate the beginning as well as the end of this verse.

11. Read °*kārīndrah*.

- 31 -tvam¹² dharmmam-anaika¹³ -rūpam = baddhāñjalim¹⁴ = mūrdhani yācate 'sau [||*] jātā[n*] narendrān = api jāyamānān mantriś-varāns = c = ānya-janān bahu-śriḥ [||*] Sampūrṇa-vū mē-kuśala-dharmmaya upan rājottamayan va-
- 32 -hansē visin = ut upadina rājottamayan-vahansē visin = ut upan amāttottamayan-vahanse visin = ut upadina amāttottamayan-vahanse visin = ut śrī-samṛddhi-āti-senāva
- 33 visin = ut mē-dharmmaya rakṣā karana piṇisā Senā-Laṅkā-adhikāra nam-vū mā visin dasa-nakha-samodhāna-vū-dohot mundunē pihituvā vāndā ārādhana karana-ladī [||*] Śubham = astu sarvva-jagataḥ[||*].

TRANSLATION

[L. 1] When One Thousand Two Hundred and Sixty-six years had been completed in the era of the illustrious Śaka (king)—on the fifteenth of the bright half of Vesaga¹⁵ in the third year of me, named Bhuvanaikabāhu who has attained to the sovereignty at this time.

[L. 2-12] Whereas Senā-Laṅkā-adhikāra intimated to us that it would be desirable if there be an endowment¹⁶ for the maintenance in the future of this illustrious great monastery (*vihāra*) which was established on the summit of (the rock called) Panhāgala in Siṅguruvaṇa¹⁷ by the two venerable Communities¹⁸ of the eminent Saṅgha, which includes the great image-house established with the name of Śrī Laṅkātilaka consisting of the fourth storey complete with twenty-eight principal images and a thousand other images, the third storey which was caused to be constructed complete with Its Lordship the Principal Image and five other images, the second storey which is completed with (the representations of) the twenty-eight Trees of Wisdom (*Bodhi*) and the twenty-four Predictions,¹⁹ caused to be constructed conjointly by all the chiefs (*mudali*) and the army,

12. Read *saṁrakṣitum*.

13. Read *aneka*.

14. Read *baddhāñjalir*.

15. *Vesak* (Skt. *Vaiśākha*), April—May.

16. *Pratiṣṭhāvaka* in 1. 11.

17. Now *Siṅguruvaṇa*.

18. The community of *bhikkhus* residing in villages, and the forest-dwelling community.

19. The meeting of Gautama Buddha in previous births with former Buddhas beginning with Dīpaṅkara.

and the lowermost storey which is complete with images of Buddha and gods, to wit, Its Lordship the Principal Image seated on the Diamond Throne (*vajrāsana*) with back to Its Lordship the illustrious great Bodhi-tree, which (Image) has been made by having installed within it a relic-image containing two hundred and sixty-five Lordships of relics, with three thousand Lordships of painted images (including the images of) the Lord Maitrī Bodhisattva, Lord Lokeśvara Nātha²⁰, the forms of the divinities beginning with Suyāma,²¹ Santuṣita,²² Śakra, Brahma, Viṣṇu and Maheśvara, the images of the divine consorts of all these aforesaid personages, the images of the Lord, the divine king Kihireḷi Upulvan,²³ who has taken (upon himself) the protection of Laṃkā, and the divine kings Sumana,²⁴ Vibhīṣaṇa, Gaṇapati, Kandakumāra and others and their consorts—which (storey) was caused to be constructed by this personage himself, namely Senā-Laṃkā-adhikāra, and which (image-house) was caused to be constructed by us, our chiefs (*mudali*) and the host together, having spent thirty-six millions in *masuran* reckoning on account of things including paddy, gold, silver and cloths given to many artisans including Sthapati-rāyara, from the time the base-moulding (*vāli-konda*) was started up to the completion of the finial of this image-house—which (*vihāra*) includes the image of solid bronze, installed in the pavilion measuring twenty-eight cubits, which was caused to be constructed by Senā-Laṃkā-adhikāra through his sons and the ladies of his household, the two convents for monks established so that their lordships the members of the great communities of the two fraternities, including the elders of moderate wants,²⁵ may rest there with comfort, and which comprises flower gardens and orchards of fruit trees—as it was so intimated, we have ordered) in this wise.

[Ll. 12-24] (An extent of field sufficient for) the sowing of a *yāla* of seed (paddy) in Kirivavula within the township of Siṅgurutvāṇa, (an extent of) fields (sufficient for) the sowing of six *yālas* of seed (paddy) in New Badalagoḍa, which has been established by the construction anew of channels and a dam by us, our chiefs (*mudali*) and the host conjointly, (an extent of field sufficient for) the sowing of five *yālas*²⁶ of seed (paddy) in Old Badalagoḍa and lands appertaining thereto, including trees and forests, (an extent of field sufficient for) the sowing of a *yāla* of seed (paddy) from

20. Avalokiteśvara. See *CJSG.*, Vol. II, pp. 52ff.

21. The presiding deity of the Yāma heaven.

22. The presiding deity of the Tusita heaven.

23. For this deity, see *ASC. Memoirs*, Vol. VI, pp. 19ff.

24. The god of Adam's peak (*Samanoḷa-kanda*).

25. *Apis-maluvarun*. *Apis* = P. *appiccha*, *malu*, 'old' is equivalent to P. *thera*.

26. A measure of capacity. See *Ep. Zey.*, Vol. III, pp. 183f.

Gonvāṇika in Sitdavulla, granted by Senā-Laṁkā-adhikāra from among the heritable lands belonging to him ; (an extent of field sufficient for) the sowing of a *yāla* of seed (paddy) from Yakālla in Old Badalagoḍa granted from the property of Vasa Laṁkā-vari-adhikāra ;²⁷ (an extent of field sufficient for) the sowing of a *yāla* of seed (paddy) from (the property) of Satruvan-patirāja²⁸ in Kasambiliyāgoḍa ; (an extent of field sufficient for) the sowing of a *yāla* of seed (paddy) from Nāramgoḍa which is a donation from Divāṇa ; (an extent of) field (sufficient for) the sowing of twelve *amuṇas*²⁶ of seed paddy from the property of Jayasimha-patirāja in Deltoṭa, (which field) extends from the edge of the stream called Silpānkandura up to the boundary of Saputala, one *maḍel-viṭiyela*²⁹ from Santāṇa; an extent of field sufficient for the sowing of a *yāla* of seed paddy from Goḍavela dedicated as it was prepared by having dams constructed and the stumps and roots removed, and granted conjointly by everybody high and low in the two townships of Siṅguruvāṇa; house-sites,³⁰ trees and forests appertaining to the aforesaid lands altogether amounting to seventeen *yālas* and twelve *amuṇas* in accordance with their boundaries as of old ; articles for common use of the Saṅgha (*garu-bhāṇḍa*) including (vessels of) gold, silver, bronze and copper, offered by Senā-Laṁkā-adhikāra from his own properties ; two hundred slaves, male and female, from among the slaves that he had acquired at marriage³¹ and slaves purchased;³² and four hundred head of cattle comprising neat cattle and buffaloes likewise offered by Senā-Laṁkā-adhikāra ; the dues called *pideni-paṇam* settled so that one *paṇama* be given every year from a house, in consideration of the fact that this shrine was established by the people of Laṁkā in their own name, and for the purpose of improving what has been done and causing what has not been done to be done, of maintaining without cessation the offerings of cooked rice, flowers and lamps to the Buddha and the gods, and for conducting audiences ; a levy of a quarter per cent, at the Inner Customs House and the Outer Customs House,³³ of the value of whatever merchandise purchased or sold

27. See note 8 above. *Vasa* is the personal name, and *Laṁkā-vari-adhikāra* is the designation of an office. This dignitary was probably entrusted with the administration of the revenues (*vari*, T. *vari*) of the kingdom.

28. Dīpaṅkara-thera, at whose request the *Padasādhana-tīkā* was composed by Śrī Rāhula, resided at a *pariveṇa* named Sattaratana (Satruvan).

29. The significance of this term is not clear. The corresponding passage in the Tamil version has 'an allotment of forest called Viṭiyela for supplying oil for sacred lamps'.

30. *Gam-mudala*. The corresponding word in the Tamil version (1. 13) is *ūr-nattaṅgaḷ*. See *Ep. Zey.*, Vol. IV, p. 311, n. 2.

31. *Magul-vahalin*.

32. *Ran-vahalin*.

33. *Ātuḷu-maḍighaya* and *piṭa-maḍighaya*. The word *maḍigha* occurs in an inscription of Līlāvati found at Anurādhapura, and has been incorrectly read as *masisa* (*Ep. Zey.*, Vol. I, p. 180). In that document, it is stated that a *maḍigha* was set up at Anurādhapura in order to levy certain stipulated dues

by merchants coming from the nine seaports or the eighteen countries in accordance with the agreement³⁴ engraved on copper and granted—all this has been settled (on this *vihāra*) with the stipulation that all revenues, including the goods received as above, shall be divided into five shares, out of which three shares shall appertain to the Three Jewels, (i.e. the Buddha, the Dhamma and the Saṅgha), one share to the gods and one share to any person descended in the succession of sons and grandsons of this Senā-Laṅkā-adhikāra, who is attached to this establishment and maintains it.

[Ll. 24-28] Should there be any persons who contravene anything from these as stated above, and forcibly appropriate anything through avarice, they will be born in the four evil states of existence such as hells, and will not be able to see Mete Budun (the future Buddha Maitreya); like crows and dogs they will not obtain food or drink, they will become more despised than the *caṇḍālas* and will become the sons of crows and dogs. Should there be any noble persons who, having known this, and in view of the scriptural text³⁵ which says ‘Whosoever takes away anything out of the possession of the Buddha, be it a blade of grass, a stick of wood, a single flower or a fruit, he will become a monstrous goblin’, wish to enjoy happiness both in this world and in the other world, who not desiring anything out of this, support this meritorious action even by a mere word or a mere letter, improve what has been done, cause to be done what has not been done and maintain (it)—should there be such high-souled persons—they will share in this meritorious action just as they themselves have done it, and realise the happiness of Heaven and the happiness of Nirvāṇa. And to that end and in order that this act of merit may be maintained in the future, this edict has been granted by me named Bhuvanaikabāhu, having had it recorded on copper-plates and in this stone inscription.

[Ll. 28-33] Therefore, Senā-Laṅkā-adhikāra, too, makes an exhortation of this manner. ‘Whoever be the protector of this charitable endowment, Lord Senā-Laṅkādhikārin places the dust on his (i.e. that person’s)

from merchants. The word is obviously compounded of *maḍi* (*maḍu* = Skt. *maṇḍapa*) and *ge*, the *g* being erroneously aspirated in pronunciation. In ancient India and Ceylon, the designation of the officer in charge of the collection of customs dues was derived from *maṇḍapa* (*Ep. Zey.*, Vol. III, p. 256). In later Kandyan times *maḍige* was the bullock cart department, a meaning which does not suit the context in which the word occurs in the present document.

34. *Samaya-śriyen*. The word *samaya-śrī* does not occur in any other document. *Samaya* means ‘an agreement or an arrangement’ and perhaps we have to read *samayāśrayen* in place of *samayaśriyen*. For the corresponding Tamil expression *maḍiṇeṅ-viṣayam*, see note 55, below. If the syllable *śrī* was the royal sign-manual in the Gaṅpaḷa period, as it was during Kōṭṭe and Kandy times, the compound *samaya-śrī* would have meant an agreement on which the royal sign-manual had been affixed.

35. The Pāli stanza which begins *tiṇam vā*, and is found in many late grants referred to as an utterance of the Buddha, is apocryphal.

two feet like a flower on his own head.’³⁶ ‘Should this act of merit be protected, having rendered support to it even with a mere word or a letter by any noble person, the dust on the illustrious feet of that eminent personage is honoured by me, named Senā-Lamkā-adhikāra, by having it placed on my head as if it were a cluster of fragrant flowers’.

‘(This minister) of diverse splendour, in order to protect this charity of many forms, having contracted his fingers on his head, beseeches (to that end) lords of men, powerful ministers and other personages who are already born or will be born in the future.’³⁶

‘So that this complete charity may be protected by noble kings who are already born, noble kings who will be born, noble ministers who are already born and noble ministers who will be born, and that this charity may be protected by the members of the hosts possessing splendour and prosperity, by me, named Senā-Lamkā-adhikāra, they are beseeched having saluted them, placing on my head my two hands with their ten nails brought together’.

May there be happiness for the whole world.

II. LANKĀTILAKA: INSCRIPTION OF VIKRAMABĀHU III

TEXT

1-සිරිසහබොග්ගිවික්‍රමබාහු නම්වූ මට තුන්වනු උදුවපැ පුරදක³⁷ සඟ්ගමොකමසමපතිය සාධා ගන්නා පිණිස ලංකාතිලකරජමහාවිහාරයෙ නායකපිළිමසාමීන්ට මාගෙ නාමයෙන් ද-

2-වස්පතා බත් පුදන ලෙසට ගොඩරට බද පට්ටියේගම්³⁸ හා මෙහි බද ගම්මුදල ගසකොළ වල්පිට මිනිසා සතා ඇතුළුව සියල්ල විරාත්කාලයක් පවත්නාලෙසට මගෙන් ලොවුතුරා-බුදුන්ට පිදුබවටත්

3 ඇපාණ වහෙ [★] මෙවනුවකදවස මාගෙනුත් රබොගමුව හා මෙහි බද ගම්මුදල ගසකොළ වල්පිට මිනිසා සතා ඇතුළුව සියල්ල[★]ක් [මට] උභයලොකාසීසිඨිය පිණිස දෙවියන් බුදුන් ස-

4 -හිත ලංකාතිලකරජමහාවිහාරය සත්තක කොට මාගෙන් විරාත්කාලයක් පවත්නා-ලෙස පිදුබවටත් මෙ අප කලාවූ පින්කමට දූන් වත් ඉදිරියෙ දවස වත් බසකින් විවරත් අවුලක් කළකීකෙ-

36. A Sanskrit stanza, the substance of which is given in more detail in Sinhalese immediately afterwards.

LANKATILAKA INSCRIPTIONS

5-නෙක් කවුඩාට බලලාට පුත්වුවාහු නම් වෙත් තිරිසන්සතරඅපායෙන් ගොඩ නො-
-දක්නාහු ය [||*] මෙතෙබුදුන් නොදක්නාහු ය [||*] එලෙස
නො වැ බසකින් වි-

6-වර සහාය වැ සිටි කෙනෙකුන් සවිභිමොක්ෂසමුපත සාධා අමාමහනිවන් දක්නාහු ය
. ස්වාමීන්ගෙනුන් අපගෙනුන් මෙ සිලාලෙඛය-

7-ය ලියවා දෙවූ බවට ඇපාණ වම්හ [||*]

TRANSCRIPT

- 1 Sirisaṅgabo-Śrī-Vikramabāhu nam-vū maṭa tun-vanu Unduvapā pura-daka³⁷ svargga-mokṣa-sampattiya sādḥā gannā piṇisa Lamkā-tilaka-raja-mahā-vihāraye nāyaka-piḷima-sāmīṇṭa māge nāmayen da-
- 2 -vas-patā bat pudana lesaṭa Goḍaraṭa bada Paṭṭiyēgam³⁸ hā mehi bada gam-mudala gasa-koḷa val-piṭa minisā satā ātuḷu-vū siyalla cirāt-kālayak pavatnā-lesaṭa magen Lovuturā-Budunṭa pidū-bavaṭa-t
- 3 Äpāṇa vamha [||*] Me-vanu-vaka-davasa māgen=ut Rabbogamuva hā mehi bada gam-mudala gasa-koḷa val-piṭa minisā satā ātuḷu-vū siyal[la*]k [maṭa] ubhaya-lokārtha-siddhiya piṇisa deviyan Budun sa-
- 4 -hita Lamkātilaka-raja-mahā-vihāraya santaka koṭa māgen cirāt-kālayak pavatnā-lesa pidū-bavaṭa-t me apa kaḷā-vū pin-kamaṭa dān vat idiriye davasa vat basakin vicara-t avulak kaḷa-kī-ke-
- 5 -nek kavudāṭa ballāṭa put-vūvāhu nam vet tirisan-satara-apāyen goḍa no daknāhu ya Mete-Budun no-daknāhu ya [||*] E-lesa no vā basakin vi-
- 6 -cara sahāya vā siṭi kenekun svargga-mokṣa-sampata sādḥā amā-maha-nivan daknāhu ya svāmīngen=ut apagen=ut me-silālekhyā=
- 7 -ya liyavā devū-bavaṭa Äpāṇa vamha [||*].

37. Read *dasa-vaka*.
38. *Paṭṭiyēgama* would be a more preferable form ; but the *virāma* sign of the last *akṣara* is quite clear.

TRANSLATION

On the tenth day of the waxing moon in (the month of) Unduvap³⁹ of the third year of me, Sirisaṅgabo Śrī Vikramabāhu by name, Paṭṭiyegama, situated in Goḍarata, with everything appertaining hereto, including the house-site of the village, forests, serfs and animals, was dedicated from me to the Supermundane Buddha, so that the gift may continue for a long time, and that victuals may be offered daily in my name to Its Lordship the Principal Image in the great royal monastery of Laṅkātilaka in order to obtain for me the happiness of Heaven and Liberation. To this effect, I, the Āpā, testify.

On this selfsame date as aforesaid, the village of Rabbogamu with everything appertaining hereto, including the house-site of the village, trees and shrubs, forests, serfs and animals, was granted, so as to continue for a long time, from me (the Āpā) also, for the attainment of the welfare of both worlds for me, making it a property of the great royal monastery of Laṅkātilaka which contains (images of) deities and the Buddha. Any persons, whether at present or in days to come, who may cause obstruction to this act of religious merit that we have done, even if it be by a mere word, will become equivalent to the sons of crows or dogs, will not see deliverance⁴⁰ from the four states of evil existences, and that of being born an animal, they will not see Mete Budun (the future Buddha Maitreya). Any persons, not being so, who support it even by a mere word, will obtain for themselves the happiness of Heaven and Liberation, and will witness for themselves the state of Nirvāṇa which is Immortality. To the effect that this inscription on stone had been written and granted from His Majesty and from me, I, the Āpā, do testify.

III. LAṅKĀTILAKA : TAMIL INSCRIPTION⁴¹

TRANSCRIPT

1 Svasti Śrī [|*] Inda śrī-mahā-vihāram mēl varuttanaiyir-poruṭṭu idukku pratiṣṭhai-y-iḍuvikka vēṇum=enru nammudaiya mandirigaḷ=ā-

39. Skt. *Mārgaśīrṣa*, November—December.

40. *Goḍa*, literally, 'dry land.'

41. This record contains many Grantha letters not only in the Sanskrit *ślokas* but also in the Tamil text. As the press at which this paper is printed is not equipped with Grantha type, it has not been possible to give the text in Tamil characters.

LANKATILAKA INSCRIPTIONS

- 2 -na Senā-Laṅgādigārigaḷ namakku-c-colluvaiyāle nām=ikkōyilukku iḍuvitta rakṣai-y-āvadu [|*] Ciṅgurvāṇai-nāṭṭil
- 3 Kirivavulai-y-engira ūr oru yāḷatt=arai-y-um [nām=um mudaligaḷ]-um nāṭṭavar=um kūḍi-p-pudidāga āvaṇam=um=adaittu vāyk-kāl=un=ka-
- 4 -lluvitt=iḍuvitta Pudiya-Vadalagoḍaiyil āru yāḷatt=arai-y-um Paḷaiya-Vadalagoḍaiyil aṅju yāḷatt=arai-y-um=āga-p-pa-
- 5 -nniraṇḍu yāḷatt=arai-y-um=āga [ivvū]rgaḷil nāl=ellaikk=utpaṭṭa kāḍu=m mā-p-puḷi-y-uḷḷiṭṭa tōppu=m ūr-nattam=um
- 6 Senā-Laṅgādigārigaḷ tammudaiya pārampariyam=āna ūrāl=iḍuvitta Cittāvullai Koṅvāṇikkai-y-engira iran-
- 7 -ḍ=ūrāl oru yāḷatt=arai-y-um Vacādigārigaḷ=iḍuvitt=ūr Paḷaya-Vadalagoḍaiyil Yagāllai-y-engira vayalāl yāḷatt=arai-y-um
- 8 Satruvaṅ-padirāyar=iḍuvitta Kasambiliyagoḍai-y-engira ūr oru yāḷatt=arai-y-um Divāṇā-uḍaiyār=iḍuvitta Nāraṅ-
- 9 goḍai oru yāḷatt=arai-y-um Jayciṅga-p-padirāyar=iḍuvitta Delgoṭṭaiyil paṅniraṇḍ = amanatt=arai-y-um Sandāṇā-ada-
- 10 -viyile tiru-viḷakk=eṇṇaikk=āga iḍuvitta(Viḍiyela)m=āga kāḍu=m Ciṅgurvāṇai-nāṭṭavar kūḍi āvaṇam=um (m)adaittu vā-
- 11 -ykkāl=un=kalli-y-iḍuvitta Koḍavelai [oru] yāḷatt=arai-y-um=āga -y-ippaḍi i-k-kōyilukku nām=um mudaligaḷ=um nāṭṭa-
- 12 -var=um=āga-k-kūḍi-y-iḍuvitta kṣetram padineḷu yāḷattu-p-paṅniraṇḍ=amanatt=arai-y-um=ivai-y-irriḷa nāl=ellaikk=utpaṭṭa kā-
- 13 -ḍu teṅṅa maram [cappu] mā-p-puḷi-y-uḷḷiṭṭa tōppukkaḷ=um ūr-nattaṅgaḷ=um=iḍuvittu Senā-Laṅgādigārigaḷ tām=i-k-kō-
- 14 -yilukk=iḍuvitta poṅ velli veṅgalam=irumbu mudal=āna pūjābhāṇḍaṅgaḷ=um ivar tammudaiya kalliyāṇa-aḍi-
- 15 -maiyaḷ=um kāc=iṭṭu-k-koṇḍu iḍuvitta āṅ=aḍimai peṅṅ=aḍimai-yāl=iru-nūr⁴²=aḍimai-y-um pacu erumai-y-uḷ-
- 16 -ḷiṭṭa māḍu-kaṅru-kāliyāl nānūru-rūvam ippaḍi iṭṭa inda Śrīvihārattil=elund=aruḷi-y-irukkira Sarvajṅargaḷ
- 17 devasthā [naṅ]gaḷ ivargaḷukku tiruppaṇi ceyvikka[maiyaḷ] poruṭṭ=um amudu paḍi tiru-viḷakku-t-tiruppaḷḷittāma-
- 18 -m kūtt=ōlakkam mudal=āna pūcai ivai irrukkum tiru-p-parivaṭṭam ābaraṇam ivai irrukkum [Laṅ]kātilagam e-
- 19 -nru irājyavāsigaḷ pēr = āgaiyil irācciya-vāsigaḷ ellārum kūḍi āṅḍoṅrukku viṭṭāl=oru paṇam=ā

42. Read nūr =

- 20 -ṇḍudōrum kuḍukka-k-kaḍavārgaḷ=āga nām=um mudaligaḷ=um
kūḍi colli maṇ-kalan=taḍuttu poṇ-kalam eḍutt=um taḍutt=um
- 21 vaḷaitt=um taṇḍi-k-koḷḷa-k-kaḍavad=āga āccinai-p-paṇṇinōm [|*]
Pura-maḍigaiyāl=um uḷ-maḍigaiyāl=um oṇpadu-
- 22 turaiyāl=um paḍiṇeṭṭu tecattil niṇrum vanda vāṇiyaṅgaḷāl=um
ko[ṇ*]ḍu vanda pala-maṇḍala-carākkukku nūrruk-
- 23 -ku-k-kāl kuḍukkum paḍi maḍiṇeṇ-visayam=āga-k-kūḍi vaittu
k-kuḍuttu cembil=um kallil=um eḷudi-k-kuḍuttārgaḷ ippaḍi
- 24 iḍuvitta rakṣaiyāl vanda vastu-v-ellām=aṅju kūrāga-p-pagarndu
Buddha-Dharmma-Saṅgham = āgiya ratnatrayattukku mūṇru
kūr=um
- 25 teyvaṅgaḷuk=oru kūr=um Senā-Laṅgādigār[i]gaḷ=uḍaiya vaṅsattile
tōṇri inda dharmmattai rakṣittu tiru-p-pa-
- 26 -ṇi ceyvittu-p-pōdugira bandhukkaḷukku oru kūrūm=āga-k-
kaḍaikka paḍi ippaḍi inda dharmmam candrādittavarai naḍakkum
- 27 paḍi cembil=um kallil=um eḷudivitt=iḍuvittom=ippaḍiyai ellārum
priya-p-paṭṭu-k-koḷḷavum [|*] Idu-k-koḍu-po-
- 28 -llāṅgu-manattāl=um ninaiyād=oliyavum aṇriyē idukku virodaṅ
=colli idil cantakam=āṇa vastuvai ācaiyā-
- 29 -le-y-ādal valārkarattāle-y-ādal paṇittu-k-koṇḍa pāba-karmma-
-rkkal nūrū muppatt=āru naragaṅgaḷil=um vēndu karai-tara-
- 30 -ṇa-māṭṭār=āy pey vilaṅgu-cādi asurargaḷ = āy = um piṇandu
neḍuṅ=kālam tukkam anubavippārgaḷ = āga pañca-caṇḍāla-ku-
- 31 -lattukk=um antyar=āvārgaḷ = āga nāy kākkai=y-uḷḷiṭṭa vilaṅgu-
cādikk=um kaḍai-y-āvārgaḷ⁴³=āga erumpu kaḍai yāṇai ta-
- 32 -lai eṇpattu-nāṅgu-nūr=āyira-kōḍi vilaṅgu-cādiyir=piṇandu karai
kāṇa-māṭṭārgaḷ=āga Maitreya-sarvajñarai-k-kā-
- 33 -ṇa-māṭṭārgaḷ=āgav=um [|*] Ippaḍi-y-aṇriyile inda tanmattukku
vacana-māṭṭirattāle-y-āgilum cagāyap=paṭṭu idaṇai rakṣi -
- 34 -tta puṇya-kanmarkkaḷ=āṇa=vargaḷ āru teyva-logattil sampatt=um
manuṣya-logattil cakravartti-mahārāja--sampa-
- 35 -ttu maṇḍalika-sampattu brahma-sampattu māra-sampattukkaḷ
=um peṇru muḍivile amṛta-mahā-nirvvaṇam-eṇru collappa-
- 36 -ṭṭa mokṣa-sampattai-y-um peruvargaḷ [|*] Inda dharmma-
karttā-v-āṇa Senā-Laṅgādhigārigaḷ idaṇai rakṣikkaiyir=poruṭṭu
ippa-

43. Read kaḍaiyavar-āvārgaḷ

LANKATILAKA INSCRIPTIONS

- 37 -ḍiye ārādhanam paṇṇinār [|*] Asya puṇyasya yas=trātā tat=
pāda-dvayajam rajaḥ [|*] Senā-Laṅkādhikārīndrau⁴⁴ kurute mūr-
dhni pu-
- 38 -ṣpa-vat [|*] Asya puṇyasya inda dharmattanai yaḥ yād=oru
sat-puruṣaṇ trātā vacana-māttirattāle-y-āgilūm sahāyam paṇṇi
rakṣi-
- 39 -kkirāṇ anda puruṣottamaṇ=uḍaiya pādadvayajam rajaḥ iraṇḍu
kāliṛ poḍi-y-inai Senā-Laṅkādhikārīndrau⁴⁴ Senālaṅgādhī-
- 40 gārigaḷ=engira mantri-śreṣṭhaṇ mūrdhni talaiyile puṣpa-vat sugan-
-dham=āṇa pū-p-pōl kurute kūḍānirār [|*] Saṁrakṣitum dharm-
mam=anaika-⁴⁵
- 41 -rūpam baddhāñjalim⁴⁶ mūrddha[ni*] yācate'sau [|*] jātā[n*]
narendrān=api jāyamānān=mantriśvarān sainya-janān bahu-śrīḥ
[|*] Asau inda
- 42 mantri-śreṣṭhaṇ anekarūpan pratimā-citraṅgaḷāle aneka-prakā-
-ram=āṇa inda dharmmam Laṅgādilagam=enru pērai-y-uḍaiya
dharmmati-
- 43 -ṇai saṁrakṣitum rakṣikkai [ā]ga mūrdhni talaiyilē baddhāñ-
-jalim daśa-nakha⁴⁶ prabhaiyālē vilaṅgi kuvindappaṭṭa añjaliyai-
y-uḍai-
- 44 -yar=āya jātā[n*] narendrān=api ippoludu vattikkira rājarkkaḷai
y-um jāyamānān mēr=tōnruḡira rājarkkaḷai-y-um mantriśvarān
ip-
- 45 -polud=uḍāṇa mantrigaḷai-y-um mēl=uḍāḡira mantrigaḷai-y-um
sainyajanān ippoludu vattikkira nāṭṭavarai-y-um mēl varuḡira na-
- 46 -ṭṭavarai-y-um bahuśrīḥ anekam=aiśvariyaṭṭai-y-uḍaiyar=āy=iruk-
kīra inda mantri yācate vēṇḍi-k-konḍār [|*]
Śubham=astu [|*]

TRANSLATION

[Ll. 1-13] 'Hail ! Prosperity ! Whereas our minister, Senā-Laṅgādi-
gārigaḷ, intimated to us that an endowment should be assigned to this, so
that this illustrious great *vihāra* should continue to exist in the future, (the
lands for its) maintenance caused to be granted to this shrine by us are as
follows :—

44. Read *Senā-Laṅkādhikārendraḥ*.

45. Read *aneka-*

46. Should be *baddhvā* 'ñjalim or *baddhāñjalir*. The Tamil paraphrase which follows indicates
that *baddhāñjalir* was the reading intended by the author of the verse.

An allotment⁴⁷ of field one *yāla* (in sowing extent) in the village named Kirivavulai⁴⁸ in the district of Ciṅgurutānai ; an allotment of field, six *yālas* (in sowing extent) in New Vadalagoḍai, which has been established by constructing a dam anew and the digging of channels by us, our chiefs (*mudaligaḷ*) and the people (acting) together ; an allotment of field five *yālas* (in sowing extent) at Old Vadalagoḍai ; amounting to allotments of field of twelve *yālas* (in sowing extent) and comprising the forests, gardens, including mango and tamarind trees, and sites for houses within the four boundaries of these villages ; an allotment of field one *yāla* (in sowing extent) in the two villages called Cittāvullai and Koṅvāṅikkai, caused to be granted, from among the estates which belong to him as inherited villages, by Senā-Laṅgādigāriḷ ; an allotment of field one *yāla* (in sowing extent) in the field called Yaḡallai in Old Vadalagoḍai, caused to be granted by Vacādigāriḷ ; an allotment of field, one *yāla* (in sowing extent), in the village called Kasambiliyagoḍai, caused to be granted by Satruvan-padirāyar ; an allotment of field, one *yāla* (in sowing extent), in Nāraṅgoḍai, caused to be granted by Lord Divāṅā ; an allotment of field, twelve *amaṅas* (in sowing extent), in Delgoṭṭai, caused to be granted by Jayaciṅga-padirāyar ; a forest called Viḍiyela⁴⁹, for supplying oil for sacred lamps, caused to be granted from the Sandānā forest ; an allotment of field one *yāla* (in sowing extent) in Koḍavelai, which has been established by the construction of a dam and the digging of channels by the people of the Ciṅgurutānai district acting together,—thus the fields caused to be granted to this shrine by us, our chiefs (*mudaligaḷ*) and the people together total in extent to seventeen *yālas* and twelve *amaṅas* ; these lands, free of taxes, comprising the forests, the gardens including coconut, *cappu*,⁵⁰ mango and tamarind (trees), and sites for houses in the villages within their four boundaries, were caused to be granted.

[Ll. 13-27] By Senā-Laṅgādigāriḷ himself, have been caused to be granted to this shrine, utensils for religious worship made of gold, silver, bronze, iron and other metals, and two hundred slaves from among the male slaves and female slaves comprising the slaves that he had (received as dowry) at marriage, and those that he had purchased by paying money ; and four hundred head of cattle including neat cattle and buffaloes from herds of bulls and calves. And for the purpose of conducting the sacred services, for offerings of food, for lamps, for garlands, for dances, for audi-

47. *Arai*, ' assigned portion of an area ' ; see *Tamil Lexicon*, s.v.

48. For this and other place names in the Tamil document, compare the corresponding names in the Sinhalese record.

49. The Sinhalese has *maḍel-viṭiyala*.

50. Sinhalese *sapu*.

ences and other observances—for the continuance of these—for robes and ornaments—for the maintenance of these, to the Omniscient Lord (Buddha) who has been graciously pleased to manifest Himself and remain in this illustrious *vihāra*, and to the abodes of divinities—to these in the shrine thus established, the inhabitants of the realm have all joined together and pledged themselves to pay one *paṇam* a year from each house every year, since the shrine has been given the name *Laṅkātilagam*—the name of all the inhabitants of the realm.

Accordingly, we and the chiefs (*mudaliga!*) assembled together and having spoken (to that effect) made order that it is obligatory to exact this impost⁵¹ even by having seized the earthen vessels (of the household),⁵² by taking away gold and jewellery,⁵³ by seizing them or by (placing people) in restraint.⁵⁴ We also, having assembled and fixed as a matter concerning the computation of dues⁵⁵ that, from the outer customs-house and from the inner customs-house,⁵⁶ there shall be levied a quarter per cent of the value of merchandise from various countries brought by merchants coming through the nine seaports from the eighteen countries, and having caused (this decision) to be engraved on copper, granted (such dues to the shrine).

51. For the meaning 'impost' given here to *taṇḍi*, compare the phrase *palar = um kai-vanda-paḍi taṇḍi-k-koḷgaiyāle* occurring in a Coḷa inscription (*SII.*, Vol. VI, No. 58; see also Nilakanta Sastri, *The Coḷas*, Vol. II, Madras, 1937, p. 343). Compare also the term *ge-dad*, occurring in tenth-century Sinhalese inscriptions (*Ep. Zey.* Vol. I, p. 250), which was probably a levy on each household similar to that referred to in the present record.

52. *Taḍuttu*, lit., 'having hindered, stopped or obstructed.' Perhaps we have here an allusion to a measure adopted by royal officers to make unwilling people pay dues to the government, i.e. by taking hold of the earthen vessels in a household and keeping them, depriving the persons concerned of the means of cooking their meals.

53. *Poṇ-kalam* may also be translated as 'vessels of gold.'

54. *Vaḷaitt = um*. One of the many meanings of the verb *vaḷai* is 'to hinder, obstruct.' Perhaps in this word there is a reference to the practice known as *vālākme dāmīma*, which was resorted to in ancient Ceylon for exacting dues. See F. A. Hayley, *Sinhalese Laws and Customs*, p. 516 and *Ep. Zey.*, Vol. III, p. 91f. The whole phrase *maṇ-kalan-taḍuttu poṇ-kalam eḍutt = um taḍutt = um vaḷaitt = um* is rather obscure in significance, and has not been met with in any other document. The interpretation given here therefore has to be treated as tentative.

55. *Maḍiṇeṇ-viṣayam* :—This too is an expression which, to my knowledge, has not been found elsewhere. A word of Tamil origin, still in use in colloquial Sinhalese, indicates that there was a dialectical Tamil word *maḍiṇeṇ* known to the Sinhalese in the past. An indoor game prevalent among the Sinhalese villagers is called *maḍiñci* or *maḍineñci*. In this game, one person has to pronounce, after a show of computation, whether a pile of nuts covered by the hand of another consists of an odd or even number. In *maḍiñci* as well as in *maḍineñci*, the final syllable *ci* or *ñci* is the Tamil suffix *-ci* or *-cci*. *Madi* and *maḍiṇeṇ* thus have the same significance, and the latter form is obviously the same as *maḍiṇeṇ* in our inscription, the distinction between various *n*'s in Tamil prototypes being usually not preserved in the Sinhalese words derived from them. *Maḍiṇeṇ* may be analysed into two components, *maḍiṇ* and *eṇ*; *maḍiṇ* itself formed by the addition of the locative suffix *iṇ* to *madi* (= Skt. *mati*). *Eṇ* means computation. *Madi* in Malayālam has the meaning of 'taxes, especially port dues.' (See H. Gundert, *Malayalam and English Dictionary*, s.v.). The expression *maḍiṇeṇ-viṣayam* occurs in our document in a passage dealing with port dues, and it is certain therefore that the word is used here in that sense. The corresponding term in the Sinhalese inscription is *samayaśriya*; see note 34 above.

56. *Pura-maḍigai* and *uḷ-maḍigai* correspond to *ātuḷu-maḍigha* and *piṭa-maḍigha* in the Sinhalese record. See note 33 above.

All incomes derived from the endowments thus granted shall be divided into five shares, out of which three shares will go to the Three Jewels, namely the Buddha, Dharma and Saṃgha, one share to the gods, and one share to a kinsman or descendant of Senā-Laṅgādhigāriḡaḡ, who, having appeared in his lineage, protects this charity and is engaged in the performance of the sacred services—so it has been ordained.

In order that this charity may last as long as the moon and the sun, this order was written on copper as well as stone, and granted. In this manner shall every one accept (this order) with gratification.

[Ll. 27-37] Apart from any loss caused unintentionally, those sinners who, out of deceitful or evil intention, having spoken against this charity, either out of greed for the properties belonging to this shrine, or due to violence, confiscate and take it for themselves, will be burnt in the one hundred and thirty-six hells, and will be unable to see the limit thereof; they will be born as fiends, various classes of beasts and *asuras*, and suffer torment for a long time; they will become inferior even to the five *caṅḡāla* castes, and will become more degraded even than creatures including crows and dogs; they will be born among the eighty-four million classes of animals, at the end of whom is the ant and at the head is the elephant, and will not see the limit of such existence; they will not be able to see Maitreya, the Omniscient One.

On the other hand, those persons of virtuous actions, who, even by a mere word, support this charity and protect it, will obtain the affluence of the six celestial worlds, the affluence of a great universal monarch, the affluence of a territorial magnate in the world of men, the affluence of Brahmas or the affluence of Māras, and in the end shall realise the abundance of Liberation which is called the great cessation into Immortality. And the founder of this charity, Senā-Laṅgādhigāriḡaḡ, for the sake of protecting this, makes an exhortation in this manner.⁵⁷

★ ★ ★ ★ ★ ★

[Ll. 37-46.] Whoever may be that virtuous person who, even by a mere word, supports and sustains this charity, the dust on the two feet of that noble personage, the excellent minister called Senā-Laṅgādhigāriḡaḡ places on his head as if it were a fragrant flower.

★ ★ ★ ★ ★ ★

57. The Tamil text here gives the two Sanskrit stanzas which occur in the Sinhalese text also. As the translation of these has been given in the rendering of the Sinhalese text into English, it is not repeated here. Each stanza is followed in the Tamil inscription by a word-to-word gloss in Tamil, which enlarges on the content of the Sanskrit stanzas. The translation that follows is of the Tamil explanation, excluding the Sanskrit words glossed upon.

LANKATILAKA INSCRIPTIONS

This pre-eminent minister endowed with fortune of diverse sorts, for the sake of the protection of this charitable foundation bearing the name of Laṅgādilaga, which is (adorned in) diverse manner by images and paintings, with hands placed together on his head, having the fingers thereof illuminated by the lustre of the ten nails, beseeches therefor kings who are flourishing at present as well as kings who would appear in the future, ministers who exist at present and ministers who will come in the future, and also citizens who flourish at present and citizens who will come in the future.

IV. LANKĀTILAKA: INSCRIPTION OF THE REIGN OF BHUVANAİKABĀHU V.

On the rock outside the gate (*vāhalkaḍa*) to the west of the main shrine of Laṅkātilaka there are four lines of writing covering an area of about 5 ft. 7 in. by 1 ft. 4 in. The writing in lines three and four is badly weathered, and not a single word can be deciphered in them. The fourth line appears to end abruptly, suggesting that the engraving of this record had not been completed. The first and second lines refer to the eighteenth year of Bhuvanaika**bāhu** who must be the fifth of that name, for the reign of Bhuvanaika**bāhu** IV did not run to the eighteenth year. The second line also refers to the *vihāra* and the *devālas*, but the fragmentary nature of the document does not permit us to say definitely in what connection.

TEXT

- 1 ශ්‍රී භුවනෙකබාහුන්ට [අට]-
- 2 -ලොස්වනු මේ විහාරදෙවොල
- 3
- 4

TRANSCRIPT

- 1 Śrī-Bhuvanaika-bāhunṭa [aṭa]-
- 2 -ḷos-vanu mē vihāra-devāla
- 3
- 4

TRANSLATION

In the eighteenth year of Śrī-Bhuvanaika**bāhu**, this *vihāra* and the *devālas*.....

V. LANĀTILAKA: COPPER—PLATES

The texts of the stone inscriptions of Bhuvanaikabāhu IV and Vikramabāhu III given in these plates do not conform to the orthography of the fourteenth century, particularly in the use of *n*, *ṇ*, *l* and *ḷ*, the orthography then in use in Kandy times being followed. Apart from these orthographical aberrations and insignificant variations noticed in certain words, the copper-plates give that portion of the text of the inscription of Bhuvanaikabāhu IV, concerned with the details of the grant and the imprecatory passages, in conformity with what has been recorded on the rock. It has, therefore, been considered unnecessary to give a translation of this part, i.e. ll. C 4—E 4 of the copper-plates, corresponding to ll. 12—29 of the stone inscription. Some points to be noted in this portion are : the copper-plates refer to an Āpāna, whereas the stone inscription mentions Divāṇan, the text of the copper-plates omits 'Jayasimha' in the name 'Jayasimha-patirāja' and 'Vasa-Lamkā-vari-adhikāra' is called 'Vāsala-karavū-adhikāra'. It also omits the entire passage from *me-pinkama* up to *dena-lada ese heyin* found in l. 28 of the stone inscription. This omission minimises the part of the king in the grant to the temple, and correspondingly magnifies that of Senā-Lamkādhikāra. The insertion in the *Cpt.* of the phrase *Mehenavara-vaṁsābhijāta Senā-Lamkādhikārin-visin* immediately after the date has the same purpose, achieved by a certain loss of coherency in the document. The Sinhalese text is so irrational in the construction of the long and unwieldy sentence which comprises the greater part of it, that the English translation can hardly reproduce it faithfully.

In the account of the building of the temple, the *Cpt.* adds much matter not found in the stone inscription. Towards the end, the two exhortatory verses are provided with a Sinhalese paraphrase much more detailed than in the stone inscription, and a third Sanskrit verse, one of common occurrence in land grants both in India and in Ceylon, is added with an expanded version in Sinhalese.

The text of the inscription of Vikramabāhu III given in the *Cpt.* differs from the inscription on stone only in verbal variations. The *tithi* in the date which is given as *daka* for *dasa-vaka* on the stone, is *pasalos-vaka* on the copper-plate. The grants of Kīrtti-Śrī-Rajasimha and Rājādhirājasimha given on the last plate are not in the style of Kandyan land-grants in general, but imitate the phraseology of the record of Vikramabāhu III.

I wish to express here my indebtedness to the Venerable Amunugama Rajaguru Siri-Vipassi, Anunayaka Thera of the Malwatte Chapter and

LANKATILAKA INSCRIPTIONS

Incumbent of the Lan̄kātilaka-vihāra, for readily extending to me all necessary facilities for the study of these copper plates as well as the stone inscriptions, and for the many kindnesses shown to me on my visits to his temple in this connection.

TEXT †

A

- 1 ශ්‍රී ශක්වතියෙන් එකවාදහස්දෙසියසහසංආවුරුද්දක් පිරුනුසඳ මෙකල රජ පැමිනි ත්‍රිසිංහලාධිපති භවනේකකබාහුනම්බු මට තුන්-
- 2 වනෙනහි මෙහෙනවරවංශානිජාත සෙනාලංකාධිකාරීන්විසින් වෙසහ පුරපසලොසවක දෙවාසයෙ මහසංඝයාවහන්සේ එකව සිදුරුවානා-
- 3 උඩුනුවර පනහල්ගලමුදුනෙනහි දිගින් පුළුලින් ගටගනකැරියනක් පුෂිප්‍රමාණ කළුගලින් බැඳ සමතල කොට ගෛලමයඅධිඤ්ඤානමසනකයෙ-
- 4 -හි නොයෙක්ලක්ෂගනන්ගඩළුවෙන් සතරමහල් කොට පුච්චිසාහිමුඛබසුචෙන් යුක්ත කොට සතරදිසාවෙහි වන්දිකාසුළයෙන් පිටත තැන්පස උළුවෙන්
- 5 දෙවාලපසකුත් සමභ බැඳ නහනලද සිඬවිද්‍යාධරහස්තිවුෂහසිංහවාසුකිඛිසිමකර-පනාදිවිවිත්‍රකම්මානනගෙන් සමලංකුත කොට වැලිකොඤ්ඤා පට-
- 6 -න් කොත්කැඳුල්ල දක්වා දෙනිස්ඊයනක් බැඳ නහනලද සතරකොනෙනහි දුගොජ්-සතර හා මුදුන්දුගොබෙනි රන්කොත් පලදවා මුදුන්දුගොබෙනි දෙරලි දෙ-
- 7-රබා ලවා පොත්ගුළු කොට පිටකත්‍රය ලියවා තබා සමුද්‍රණවනලදවිත්‍රකම්මානන-ගෙන් කරවූ නායකපිලිමආටවිසෂක් හා පිලිමසහග්‍රයකින් සමුද්‍රණණී
- 8 සතරවෙනිමාලත් වඩුපස්ඊයන් ඔත්පිලිමසාමිත්‍රත් පිලිමපසකිත්‍රත් සමුද්‍රණණී ව කරවූ තුන්වෙනිමාලත් අටවිසිබොධියෙනුත් සුවිසිවිවරණයෙ-
- 9-නුත් පිලිමසහග්‍රයකිත්‍රත් සමුද්‍රණණී ව මුදලිවරුන් ඇමදෙනාත් සෙනාවත් එකව කරවූ දෙවෙනිමාලත් තාමුමයවූ බොධිවුක්ෂයක් සවණණිපත්‍රශාඛා-

B

- 1- වෙන් විවිත්‍ර කොට කරවූ ශ්‍රීමහාබොධිසාමීන්ට පිට ලා වජ්‍රාසනගෙ වැඩ හුන් ධාතු-දෙසියපන්සහසංදෙනකුචහන්සෙගෙන් ධාතුරූපයක් පිහිටුවා කල නාය-
- 2-කපිලිමසාමිත්‍රත් උභයපාඪවයෙහි වාමර ගෙන සිටිනා වඩුපස්ඊයන් උස දිව්‍යරූප-දෙකකුත් එසේ ම උස ඇති මෙත්‍රිනාට ලෝකේසවරනාට රූපදෙකකුත්
- 3 දිව්‍යසත්‍රීරූපදෙකකුත් කරවා සිතියම්පිලිමසහග්‍රයක්දෙනාවහන්සේත් මිලිතොරණයෙහි ශක්‍රබ්‍රහ්මවිෂ්‍රාමහෙසවරසුයාමසතකුසිතාදිවූ දිව්‍යරූපත් මෙකීඇමදෙ-
- 4-නාගේ දිව්‍යසත්‍රීරූපත් කරවා වියන්සිතනම්හිකතිසිතනම්දෙකේහි පන්සියපනස්ජාතකාදින් කරවා දෙරටුපාලයින් කරවා තබා දෙවාලයෙහි ලංකාවට අරගනත් කිහිඳ-
- 5 -ලිඋපුල්වන්සුමණවිභිෂණගණපතිබනධකුමාරාදි දෙවිරජුරුවන්වහන්සේත් බියො-වරුන්වහන්සේත් කරවා මෙකී බුදුන්දෙවියන්ගෙන් සමුද්‍රණණීවූ සෙනාලංකාධිකාරී

† What has been printed as ඊධව (l. E. 3), ංජ (l. E 5), ංච (l. E 7) and ඊධා (G 6) are Conjoint letters on the plates.

6 නම්වූ මෙකුත් තමන් කරවූ පාතමාලන් ස්වපතිරායරුන් ඇතුළුවූ බොහොආචාරි-
වරුන්ට දුන් වීන් රත්නරිදීපිලිඇතුළුවූදෙසින් මසුරන්අගයෙන් තුන්කෙලඟටලකෂයක් දී
අපින් මු-

7 -දලිවරුන් සේනාවන් එකව කරවූ මේශ්‍රීලංකාතිලකනම්වූපිලිමගෙයි ඉදිරිපිට සේනා-
ලංකාධිකාරයෝ තමන්ගේ පුත්‍රවනිතාදීන් ලවා කරවූ අටවිසිරියන්මහාමඩපයෙහි ඇ-
8-ලයෙන් මකරතෝරණමඩයගත ව පිහිටුවූ තමන් උසමහතට දහස්ගණන්සනලොහ-
යෙන් ප්‍රතිමාරූපයක් කරවා මෙකීබුදුන්දෙවියන්ට මුළුතැන් පිසීමට දිගින් එකොලොස්රිය-
9-න් මුළුතැන්ගෙයක් කරවා එමඩපඉදිරියෙහි පූච්චිකභාගයෙහි එකමියවිසිරියන් දිගින්
පුළුලින් සතරපස්දෙනකුන් ඔවුනොවුන් ඇඟ නොවදි යන පරිදෙදන් කළුගල්පඩියකු-

C

1-ත් බැඳ යුතුසතරකොනෙහි වටකළුගලින් සාරසියයක්රියන් සීමාපහුරකුත් බදවා
පසවිමදිසාභාගයෙන් දිගින් පලලින් අටරියන් පමන දෙමාල්මහවා-

2-සලකුත් කරවා එයින් පිටත විහාරරකෂාවෙහි නියුක්තදසිදස්කම්කරුවන් ඉනනා-
ලෙසට විචිච්ඡාසන් ලවා කරවා තබා අපිස්මාළුවරුන්වහන්සෙ ඇතුළු

3 වූ දෙවාසයෙ මහසංඝයාවහන්සේ ගපරිහොගයෙන් ගතපෙනලෙසට කරවූ සංඝාරාම-
දෙකත් පුෂ්පාරාමඵලාරාමයෙන් යුක්තවූ ශ්‍රීමහාවිහාරය මතු පවැන-

4 ලෙසට ප්‍රතිෂ්ඨාවක් ඇත මැනවැ යි සේනාලංකාධිකාරයෝ අපට කීහෙයින් මෙසේ
ම සිදුරුවානානුවරබදකිරිවවුලෙන් බිජුවටයාලකුත් අපින් මුදලිවරුන්

5 සේනාවන් එකව අමුතු ඇලඅමුතු බදවා තර කරවා එ ඇළුන්බදලගොඩින් කුඹුරුබිජු-
සයාලකුත් පරණබදලගොඩින් බිජුපස්සාලකුත් ඇතුළු ව කුඹුරුදෙ-

6-ලොස්සාලකුත් මෙහි බද ගසකොල වල්පිට ඇතුළුවූ තැනුන් සේනාලංකාධිකාරයෝ
තමන්ගේ පමුනුප්‍රවේනියෙන් පිදු හිඳුචුලලගොන්මානිකයෙන් බිජුවට-

7 යාලකුත් වාසලකරවූඅධිකාරයන්ගෙන් පිදු පරණබදලගොඩ යකාලෙලන් බිජුවට-
යාලකුත් සන්රුවන්පතිරාජයන්ගෙන් පිදු කසබිලියගොඩින් බිජුවටයාලකුත්

8 ඇපානන්ගෙන් පිදු නරණගොඩින් බිජුවටයාලකුත් පතිරාජයන්ගෙන් පිදු දෙල්තොට
සිල්පැන්කදුරෙ දරාඩ පටන් සපුතලයෙ ඉම් දකවා කුඹුරුබිජුවටදෙලො-

9-සමුනකුත් සනතානෙන් මහල්පිටියෙලඑකකුත් සිදුරුවානාදෙනුවර කුඩාමහන්ඇම-
දෙනත් එකව අමුතු ඇලඅමුතු බැඳ කනුමුල් උදුරා තනා දුනෙනත් පිදු ගො-

D

1 -ඩවෙලින් බිජුවටයාලකුත් ඇතුළු ව කුඹුරුබිජුවටදසසන්යාලදෙලසමුනක් ඇතුළු ව
මෙයි තුවාක් තැන පරණඉම්වූපරිදෙදන් මෙහි බද ගසකොල

2 වල්පිට ඇතුළුවූ තැනුන් සේනාලංකාධිකාරයෝ තමන් පිදු රත්න රිදී ලොකඩ තමබකඩ
ඇතුළුවූ ගරුභාඩින් මෙසේ ම තමන්ගේ මහල්වහලින් රන්වහලින් ගැ-

3 -නුන්පිරිමින්ගෙන් වහල්රුදෙසියයකුත් එලසරකීන් මීසරකීන් සරක්රුසාරසියයකුත්
මෙසේ ම විහාරයෙ කලදෙය පවා නොකලදෙය කරවා දෙවියන්ට

LANKATILAKA INSCRIPTIONS

- 4 බුදුන්ට නිරන්තරයෙන් බත්මල්පහන්පුද වලකකන්පුද පවතිනාලෙසට ලංකාවාසි-
සියලුන් තමන්ගේ නම ලා කලහෙයින් අවුරුද්දකට ගෙයකින් පනමක් නියායෙ-
- 5-න් දෙන්ට සලසනු පිදෙනිපනමුත් ඇතුළුමඩ්ගයෙන් පිටමඩ්ගයෙන් නවතොටින්
අටලොස්දෙසයෙන් ආවුපාරයන්ගෙන් ගනනා දෙන යම්බඩුයෙකින් සියයට
- 6 කාලක් නියායෙන් තඹපත ලියා දුන් සමයශ්‍රියෙන් ලත් සියළුවකුව ඇතුළුවු ඇම-
ලාභය පසක් කොට බෙද තුනුරුවන්ට තුන්භාගයකුත් දෙවියන්ට භාගයකුත් මෙ-
- 7-කුන්ගේ දරුමුතුබුරුපරමපරාවෙන් මෙහි පුද පවත්වන කෙනකුන්ට භාගයකුත් නියම
කල නියාවත් මෙයින් කිසිවකට විරුඩයක් කොට ලොභයෙන් පැහැරා ගත් කෙ-
- 8-නෙක් ඇතම් නරකාදිසතරඅපායෙහි ඉපදී මෙතෙබුදුන් නොදක්නාහු ය කාකප්‍රෙතාදීන්
මෙන් බත්පැන් නො ලැබ වඩාලයන්ටත් අනත ව කවුඩන්ට බලෙන්ට පුත්
- 9 වුවාහු නම් වෙති යි දන මුනිනිනා වා යදි වා කටඨං පුඤ්ඤං වා යදි වා ඵලං යො හරෙ
බුඩ්ධභොගසු මහාපෙතො හවිසසති යි කියා ශ්‍රීමුඛපාද්මයෙහි මේලෝපර-

E

- 1 ලෝදෙක්හි ම ශප විදිනා කැමැතිවූ උත්තමයන් විසින් කිසිවකටත් ආසාවක් නො
කොට බසකින් අකුරකින් විවිරකින් මේපින්කමට සහාය ව කල-
- 2 දෙය පවා නොකලදෙය පවතා කරවා ඵු කෙනෙක් ඇතම් මේකුසලය තමන්
කලාසේ අනුමොදනව දිවශපත් නිවන්ශපත් සාධා ගනනා පිනිස මේපි-
- 3-න්කමට සේනාලංකාධිකාරයෝත් මෙසේවූ ආරාධනාවක් කෙරෙන් මුනි අභ්‍ය
පුත්‍රාශ්‍රය යසුත්තා තත්පාදවයජං රජ: සෙනාලංකාධිකාරෙනෙද්‍රා කුරුතෙ මුඩ්ධී-
- 4-නි පුඤ්ඤවත් මුනි මේ පින්කමට යම් උත්තමයක්හු විසින් බසකින්වත් සහාය ව
රකනාලැබේ ද ඵඋත්තමයාගේ පාදධූලි සේනාලංකාධිකාරීවූ මා විසින් සුවදමල්-
- 5 සමුභයක් මෙන් මාගේ ඉසමුදුනෙන් පුදනලදී මුනි සංරක්ෂිතං ධර්මමනෙකරුපං
බඩාංජලි මුඩ්ධීනි යාවතෙ'සෙහ ජාතානරෙනද්‍රානනපි ජායමානාන් මනත්‍රීඤ්ඤරාන් සෙ-
- 6-නාපනාන් බහුශ්‍රී මුනි සමුද්‍රණවූ මේකුසලධර්මය උපන් රාජොත්තමයානනවහන්-
-සේ විසිනුත් මතු උපදිනා රාජොත්තමයනවිසිනුත් උපන් අමානෝත්තමයන් විසි-
- 7 -නුත් උපදිනා ඇපාමාපාසිටුසෙනෙවිරත්පංචප්‍රධානිමහතුනවිසිනුත් එසේ ම ධනවන-
ශ්‍රීවනදෙමලසිභලසෙනාව විසිනුත් මෙකීපරිදෙන් ශ්‍රීමහාවිහාරය සං
- 8-රක්ෂණපරිපාලනය කල යම් උත්තමයෙක් ඇතම් ඔවුන්ට දසනබසමොධානයෙන්
දෙහොත් මුදුනෙහි ඇදිලි බැඳ වැඤ්ඤී කියා බොධිසඤ්චරිතයක් මෙන් උතුම් -
- 9 වුගුණඇතිඵ්සේනාලංකාධිකාරීනවිසින් මෙසේ යාඤ්ඤ කෙලෙ යි මුනි දනපාලනයො-
මිධෙ දනා ශ්‍රෙයො'නුපාලනම් දනං සඤ්ඤාමුද්‍රානොති පාලනශ්‍රාද්ධිනම්

F

- 1 පදම් මුනි යන මේසුභාෂිතවචනයෙන් තමා දීම ය අනුත් දුන් දෙය රක්ෂාකිරීම ය
යන යුක්තික්‍රමයෙන් බිජුවට වපුලවුන්ට වඩා වට කොට රක්ෂාකලඅයට එසසාඵලයෙ-
- 2-න් ප්‍රයොජන වන සෙයිඤ්ඤ දරුවන් වැඳ මැනියන්ට වඩා සුතප්‍රෙමයෙන් ඇතිකලමවුන්ට
ඵ්පුත්‍රයාගෙන් ප්‍රයොජන වන ශෙයිඤ්ඤ මෙසේ ලංකාසෙනෙවිරත්රජ කරවූ මේපි-

3-ත්කමට වචනමාත්‍රාවකිනවත් සභායවූ කෙනකුන්ට සභිගසමපත් නෙචා(ව)නසමපත් සාධා කෙලවර අමාමහනිවත් දක්නාහු නම් වෙත්

ශ්‍රීසභබොධි

4 ශ්‍රීවික්‍රමබාහු නම්වූ මම තුනවනු උදුවප පුරපසලොස්වක ලන්දිනයෙහි ශබ්ද- මොක්‍ෂසමපත්තිය සාධා ගනනා පිනිස ලංකාතිලකරජමහාවිහාරයෙ නායකපිලිම-

5 සාමීන්ට මාගේ නාමයෙන් දවස්පතා බත් පුදනලෙසට ගොඩරට බඳු පටටියෙගම හා මෙහි බඳ ගමුදල් ගසකොල වල්පිට මිනිසුන් ඇතුළුවූ සියලු ම විරාත්කාල-

6-යක් පවත්නාලෙසට මාගෙන් ලොවුතුරාබුදුන්ට පිදුබවටත් . . . ඇපානවමහ මෙවක- වනුදවස මාගෙනුත් රබේගමුව හා මෙහි බඳ ගමුදල් ගසකොල වල්පිට මි-

7-නිසුන් ඇතුළුවූ සියලුන් මට උභයලොකාඤ්චිය පිනිස දෙවියන් බුදුන් සහිත ලංකාතිලකරජමහාවිහාරයට සන්නක කොට මාගෙන් විරාත්කාලයක් පවත්නාලෙස-

8-ට පිදු බවත් මේ අප කලාවූ පින්කමට දැන් වත් (ත්) ඉදිරියෙ දවසකිනවත් අපලක්(ක) කලකීකෙනෙක් ඇත්නම් කොඩාට බලොට පුත්වූවාහු නම් වෙති තිරිසන්ඇසතරඅපා- -යෙන්-

9 ගොඩ නොදක්නාහු නම් වෙත් මේ අප කලාවූ පින්කමට දැන් වත් ඉදිරියෙ දවසක වත් මීට බසකින් විවර සභාය ව සිටිකෙනෙක් ඇත්නම් සභිගමොක්‍ෂසමපත් සාධා අමා-

G

1 මහනිවත් දකින්ට උත්සාහ කටයුතු . . .

ත්‍රිසිංහලාධිපතර කීර්තිශ්‍රීරාජසිංහ නම්වූ මට එක්විසිවනු පොසොන්මස පුරගටවක ලත් අභහරුවාද පලමු ලංකාතිලක-

2 මහවිහාරයට පුදවා තිබුනු ගොඩවෙල ය යන ගම මා විසින් මෙම විහාරයට පිදුබවටත් . . . ශ්‍රීරාජාධිරාජසිංහ නම්වූ මට සත්වනු ඉල්මස පුරතියවක් නම් තිටිය ලත් සඳුද

3 පලමු ලංකාතිලකමහවිහාරයට පුදවා තිබුනු රබේගමුව යන ගම ගොඩමඩ ගෙවතු ගහකොල පරිවාරජනයන් ඇතුළුවූ සියලු ම මෙ ම විහාරයට මා විසින් පිදුබවටත්

4 අපට ගුරුතනතුරෙහි සිට අකෂරලිඛිතාදියමසනශාසත්‍රයන් අභ්‍යාස කරවමින් ධර්මානුධර්මප්‍රතිපත්තියෙන් අනුශාසනා කරනනාවූ කොබ්බාසාකඩුවේ ශ්‍රීතිවාසසාමීන්ගේ සිඟ්‍යා-

5-නුසිඟ්‍යපරමපරාව දකවා ශ්‍රීලංකාතිලකමහවිහාරයෙහි පුද වොලකකං පවත්වා විහාර- සංරක්‍ෂණය කරණ පිනිසත් . . . පලමු භුවණේකබාහු ආදී මහරාජොත්තමයන් විසින් ග-

6-ත්බිම් පමුනු කොට දෙවුසෙයිනුත් මතු ශාසනානතර්ධානය දකවා රාජරාජමහාමාප්‍රායාදී කිසිකෙනෙකුත් විසින් නොගතහැකියේ සථිර ව පවත්නානියායෙන් තඹපත ලියවා පුජා ක-

7 -ලබවත් දැන . . . මින් ඉදිරියෙ වත් අපලක් කලකීකෙනෙක් ඇත්නම් සංච්චාදිඅටමහ- නරකයෙ වැටී මහදුක් විඳ ගොඩ නොදක්නාහු ය . . . මීට බස්මාත්‍රයකින් වත් සභායවූ

8 කෙනෙක් ඇත්නම් සභිගමොක්‍ෂසමපත් සාධා කෙලවර අමාමහනිවත් දක්නාහු නම් වෙති

LANKATILAKA INSCRIPTIONS

TRANSCRIPT

A

- 1 Śri-Śaka-varṣayen ek=vā-dahas-de-siya-sa-śaṭa⁵⁸-avuruddak piru-nu⁵⁹-saṅda me-kala raja pämini⁵⁹ T[r*]i-Simhalādhisvara Bhu-vaṇaikabāhu⁶⁰-nam-vū maṭa tun-
- 2 vannehi Mehenavara⁵⁹-vaṃśābhijāta Sēnā-Laṃkādhikārin=visin Vesaṅga pura-pahalosvaka de-vāsaye maha-saṃghayā - vahansē ek=va Siduruvānā-
- 3 Uḍunuvara Panahal-gala-mudunehi digin puḷulin śaṭa⁵⁸-śattā⁵⁸-riyanak purṣa⁶¹-pramāna⁵⁹ kaḷu-galin bāṇda sama-tala koṭa śai-lamaya-adhiṣṭhāna-mastakaye-
- 4 -hi noyek-lakṣa-ganan⁵⁹-gadaḷuven satara-mahal koṭa pūrva-disābhimukha⁶²-bappuven yukta koṭa satara-disāvehi candrikā-sthalayen piṭata tān-pasa uḷuven
- 5 devāla-pasak=ut samaṅga bāṇda naṅgana-lada siddha-vidyādhara-hasti-vṛsabha⁶³-simha-vyāghra-kibisi-makara-pat = ādi-vicitra - kar-mmāntayen samalaṃkrata⁶³ koṭa vāli-kondehi paṭa-
- 6 -n kot-kārālla dakvā detis-riyanak bāṇda naṅgana-lada satara-konehi⁵⁹ dāgop-satara hā mudun-dāgobehi ran-kot palaṇḍavā mudun-dāgobehi dora-li do-
- 7 -ra-bā lavā pot-guḷu koṭa piṭakatraya liyavā tabā sampūrṇṇa-vana-lada-citra-karmmāntayen karavū nāyaka-pilima⁶⁴ - aṭa-vissak hā pilima⁶⁴-sahaśrayakin⁶⁵ sampūrṇṇa
- 8 sataraveni-māla-t vaḍu-pas-riyan ot-pilima⁶⁴-saminu-t pilima⁶⁴-pasakin=ut sampūrṇṇa va karavū tunveni-mala-t aṭavisi-Bodhiyen =ut sūvisi-vivaraṇaye-
- 9 -n=ut pilima⁶⁴-sahaśrayakin⁶⁵=ut sampūrṇṇa va muṇḍalivarun āma-denā-t senāva-t ek=va karavū deveni-māla-t tāṃbramaya-vū Bodhi-vṛkṣayak⁶³ svarṇṇa-patra-śākhā

B

- 1 -ven vicitra koṭa karavū Śri-mahābodhi-sāmīṇṭa piṭa lā vajrāsanaye vāḍa hun dhātu-de-siya-pan-śaṭa⁵⁸-denaku-vahansegan dhātu-rūpa-yak piṭṭuvā kala⁶⁴ nāya-

58. Read śa in this word as sā.

59. Read n in this word as ṇ.

60. Read ṇ in this word as n.

61. Read puruṣa.

62. Read s in this word as ś.

63. The subscript ra often stands for medial ṛ in the script of this period.

- 2 -ka-pilima⁶⁴-sāmin=ut ubhaya-pārśvayehi cāmara gena siṭinā vaḍu-
pas-riyan usa divya-rūpa-dekak=ut e-sē ma usa āti Maitrī-nātha
Lokeśvara-nātha rūpa-dekak=ut
- 3 divya-strī-rūpa-dekak=ut karavā sitiya-pilima⁶⁴-sahaśrayak⁶⁵-
denā-vahansē-t mili-toraṇayehi Śakra-Brahma-Viṣṇu⁵⁹-Mahes-
vara⁶²-Suyāma-Santusit=ādi-vū-divya-rūpa-t meki-āma-de-
- 4 -nā-gē divya-strī-rūpa-t karavā viyan-sittam-bhikti-sittam-dek-hi
pansiya-panas-jātakādin karavā doraṭu-pālayin karavā tabā devāla-
-yehi Lamkāvaṭa arag=gat Kihirā-
- 5 -li⁶⁴-Upulvan-Sumaṇa-Vibhiṣaṇa-Gaṇapati-Khandha-kumār = ādi
devi-rajjuruvan-vahansē-t bisovarun=vahansē-t karavā me-kī Bu-
-dun-deviyangen sampūrṇa-vū Sēnā-Lamkādhikārī
- 6 nam-vū mekun taman karavū pāta-mala-t sthapati-rāyarun ātuḷu-vū
boho-ācārivarunṭa dun vīn ratran-ridi-pili-ātulu-vū-deyin masu-
ran-agayen tun-kela⁶⁴-śata⁵⁸-lakṣayak dī api-t mu-
- 7 -dalivaru-t sēnāva-t ek=va karavū mē-Śrī-Lamkātilaka-nam-vū
pilima⁴⁶-geyi idiri-piṭa Senā-Lamkādhikārāyo tamangē putra-
vanitā=dīn lavā karavū aṭa-visi-riyan-mahā-maṇḍapayehi ā-
- 8 -layen makara-tōraṇa-maddhya-gata va piḥuvū taman usa-maha-
-taṭa dahas-gaṇan-ghana-lohayen pratimā-rūpayak karavā me-kī-
Budun-deviyaṇṭa muḷu-tān pisimata digin ekolos⁶⁴-riya-
- 9 -n muḷutān-geyak karavā e-maṇḍapa-idiriyehi pūrva-dik-bhāga-
-yehi ek=ṣiya⁶⁶-visi-riyan digin puḷulin satara-pas-denakun ovun=
ovun āṅga no-vadi⁶⁷ yana-paridden kaḷu-gal-paḍiyak=u-

C

- 1 -t b[ä]ṅda yutu-satara-konehi⁵⁹ vaṭa-kaḷu-galin sāra-siyayak-riyan
simā-pahurak=ut badavā pascima⁶²-disā⁶²-bhāgayen digin palalin⁶⁷
aṭa-riyan pamana⁵⁹ demāl-maha-vā-
- 2 -salak=ut karavā eyin piṭata vihāra-rakṣāvehi niyukta-dāsi-das-
kam-karuvan innā-lesāṭa vīthi-vinyāsa-t lavā karavā tabā apis-
māḷu-varun-vahanse ātuḷu-
- 3 vū de-vāsaye maha-saṅghayā-vahansē śapa⁵⁸-paribhōgayen śata-
-pena⁵⁸-lesāṭa karavū saṅghārāma-deka-t puṣpārāma-phalārāmayen
yukta-vū śrī-mahā-vihārāya matu pavatvana-

64. Read *l* in this word as *l*.
65. Read *ś* in this word as *s*.
66. Read *ṣ* in this word as *s*.
67. Read *no-vādi*.

LANKATILAKA INSCRIPTIONS

- 4 lesaṭa pratisthāvak āta mānavā yi Sēnā-Lamkādihikārayo apaṭa
kī-heyin me-sē ma Siduruvānā-nuvara-bada-Kirivavulen biju-vaṭa-
yālak⁶⁴=ut api-t mudalivaru-t
- 5 sēnāva-t ek=va amutu āla⁶⁴-avunu⁵⁹ baṇḍavā tara karavā lū Aḷut-
Badalagoḍin kuṁburu-biju-sa-yālak=ut Paraṇa-Badalagoḍin biju-
pas-yālak=ut ātuḷu va kuṁburu-do-
- 6 -ḷos-yālak⁶⁴=ut mehi bada gasa-kola val-piṭa ātuḷu-vū tāt=ut Sēnā-
Lamkādihikārayo tamangē pamunu⁵⁹-pravēniyen⁶⁸ pidū Hidda-
-vulla-Gonmānikayen biju-vaṭa-
- 7 yālak⁶⁴=ut Vāsala-karavū-adhikārayangen⁶⁹ pidū Paraṇa-Badala-
goḍa Yakāllen biju-vaṭa-yālak⁶⁴=ut Satruvan-patirājayangen pidū
Kasabiliyagoḍin biju-vaṭa-yālak⁶⁴=ut
- 8 Āpānangen⁵⁹ pidū Naraṇagoḍin⁷⁰ biju-vaṭa-yālak⁶⁴=ut Patirāja-
-yangen⁷¹ pidū Deltota Silpān-kadure darāṇḍa paṭan Saputalaye
ima dakvā kuṁburu-biju-vaṭa dolo-
- 9 -s=amunak⁵⁹=ut Santānen maṅgul-piṭiyela⁷²-ekak=ut Siduruvānā⁵⁹-
denuvara kuḍā-mahat-āma-dena-t ek=va amutu āla⁶⁴-amunu⁵⁹-
bāṇḍa kanu-mul udurā tanā dunnen pidū Go-

D

- 1 -ḍavelin biju-vaṭa-yālak⁶⁴=ut ātuḷu va kuṁburu-biju-vaṭa -dasasat-
yāla⁶⁴-dolos⁶⁴=amunak⁵⁹ ātuḷu va meyi tuvāk tāna paraṇa-ima-vū-
paridden mehi bada gasa-kola
- 2 val-piṭa ātuḷu-vū tāt=ut Sēnā-Lamkādihikārayo taman pidū ratran
ridi lo-kaḍa taṁba-kaḍa ātuḷu-vū garu-bhāṇḍa-t mesē ma tamangē
maṅgul-vahalin ran-vahalin gā-
- 3 -nun-pirimingen vahal-rū-desiyayak=ut ela⁶⁴-sarakin mī-sarakin
sarak-rū-sāra-siyayak=ut mesē ma vihāraye kala⁶⁴-deya pavā⁷³
no-kala⁶⁴-deya karavā deviyāṇṭa
- 4 Budunṭa nirantarayen bat-mal-pahan-puda valakkan-puda pava-
-tinā-lesaṭa Lamkāvāsi-siyallan tamangē nama lā kala-heyin avurud-
-dakṭa geyakin panamak⁵⁹ niyāye-
- 5 -n denṭa salasanu pideni-panam=ut ātuḷu-maḍigayen piṭa-maḍiga-
-yen nava-toṭin aṭalos⁶⁴-desayen ā-vāpārayangen gannā dena yam-
baḍuyekin siyayaṭa

68. Read *praveṇiyen*.

69. The stone inscription has *Vasa-Lamkā-vari-adhikāra*.

70. The stone has *Nāramgoḍin*.

71. The stone has *Jayasimha-patirājayangen*.

72. The stone has *maḍel-viṭiyala*.

73. Read *vavā*.

- 6 kālak niyāyen taṃba-pata liyā dun samaya-śriyen⁷⁴ lat siyaḷu-
vastuva ātuḷu-vū āma-lābhaya pasak koṭa bedā tunu-ruvaṇṭa
tun-bhāgayak=ut deviyaṇṭa bhāgayak=ut me-
- 7 -kungē daru-munuburu-paramparāven mehi puda pavatvana
kenakunṭa bhāgayak=ut niyama kala⁶⁴ niyāva-t meyin kisivakāṭa
viruddhayak koṭa lobhayen pāhārā gat ke-
- 8 -nek āt=nam narakādi-satara-apāyehi ipadī Mete-Budun no-daknā-
-hu ya kāka-pretādin men bat-pān no läba caṇḍālayaṇṭa-t anta va
kavuḍaṇṭa ballaṇṭa put
- 9 vūvāhu nam veti yi dāna | Tinam⁵⁹ vā yadi vā kaṭṭham puppham
vā yadi vā phalam yo hare Buddha-bhogassa mahāpeto bhavissati
yi kiyā śri-mukha-pāṭha heyin mē-lō-para-

E

- 1 lō-dekhi ma śapa⁵⁸ vidinā kāmāti-vū uttamayan visin kisivakāṭa-t
āsāvak no koṭa basakin akurakin vicarakin mē-pin-kamaṭa sahāya
va kala⁶⁴
- 2 deya pavā⁷³ no-kala⁶⁴-deya pavatvā karavā ḷu kenek āt=nam mē-
kusalaya taman kalā⁶⁴-sē anumodan=va diva-śapa-t⁵⁸ nivan-śapa-t⁵⁸
sādhā gannā pinisa mē-pi-
- 3 -n-kamaṭa Senā-Laṃkādhikarayo-t mesē-vū ārādhanaṅvak kereti |
Aśya punyaśya⁷⁵ yas=trātā tat-pādadvayajam rajaḥ Senā-Laṃkādhi-
kārendro⁷⁶ kurute mūrdhva-
- 4 -ni⁷⁷ puṣpa-vat | Mē-pin-kamaṭa yam uttamayakhu visin basakin=
va-t sahāya va raknā-lābē da e-uttamayā-gē pāda-dhūli Senā-
Laṃkādhikāri-vū mā visin suvaṇḍa-mal-
- 5 samūhayak men māgē isa-mudunen pudana-ladī | Samrakṣitum
dharmmam = anaikarūpaṃ⁷⁸ baddhāñjali⁷⁹ mūrdhvani⁸⁰ yācate
'sau jātā-narendrān=napi⁸¹ jayamānān mantrisvarān⁶² sai-
- 6 -nya-janān bahuśri⁸² | sampūrṇa-vū mē-kusala⁶²-dharmmaya
upan rājottamayānan⁸³=vahansē visin=ut matu upadinā rājottama-
-yan=visin=ut upan amāptottamayan⁸⁴ visi-

74. Read *samayāśrayen* ?

75. Read *Aśya puṇyasya*.

76. Read *Senā-Laṃkādhikarendraḥ*.

77. Read *mūrdhni*.

78. Read *aneka-rūpaṃ*.

79. Read *baddhāñjalir*.

80. Read *mūrdhani*.

81. Read *jātān=narendrān=api*.

82. Read *bahuśriḥ*.

83. Read *rājottamayānan*.

84. Read *amātyottamayan*.

- 7 -n=ut upadinā āpā-māpā-siṭu-senevirat-pañca-pradhāni-mahatun=visin=ut esē ma dhanavanta-śrīvanta - Demala⁶⁴ - Sihala-sēnāva visin=ut me-kī-paridden sri-mahā-vihāraya sam-
- 8 rakṣaṇa-paripālanaya kala⁶⁴ yam uttamayek āt=nam ovunṭa dasa-nakha-samodhānayan dohot mudunehi ādili bāṇḍa vāndemi kiyā Bodhisatva-caritayak men utum-
- 9 vū-guna-āti-ē-Senā-Lamkādhikārīn=visin mesē yājñā⁸⁵ keḷe⁶⁴ yi | Dāna-pālanayorm=madhe⁸⁶ dānā śreyo⁸⁷ 'nupālanam dānam svarg-gam=prāpnoti⁸⁸ pālanaśyāccutam⁸⁹

F

- 1 padam | yana mē-subhāsita-vacanayen tamā dīma ya anun dun deya rakṣā-kirīma ya yana yukti-kramayen biju-vaṭa vapulavunṭa⁶⁴ vaḍā v[ä*]ṭa koṭa rakṣā-kala⁶⁴-ayaṭa e-sasya⁶²-phalaye-
- 2 -n prayojana vana seyin=da daruvan vāda māniyaṇṭa vaḍā suta-premayen āti-kala⁶⁴-mavunṭa ē-put[r*]ayāgen prayojana vana śeyin⁵⁵=da me-sē Lamkā-Senevirat-raja karavū mē-pi-
- 3 -n-kamaṭa vacana-mātrāvakin=vat sahāya-vū kenakuṇṭa svargga-sampat nervā(va)na-sampat⁹⁰ sādḥā kelavara⁶⁴ amā-maha-nivan daknāhu nam vet ||

Śrī-Saṅgabodhi

- 4 Śrī-Vikramabāhu nam-vū mama tun=vanu Uduvapa purapaslosvaka⁶⁴ lat-dinayehi svargga-mokṣa-sampattiya sādḥā gannāpinisa⁵⁹ Lamkātilaka-raja-mahā-vihāraye nāyaka-pilima⁶⁴-
- 5 sāmīṇṭa māgē nāmayen davas-patā bat pudana-lesāṭa Goḍaraṭa baṇḍā Paṭṭiyegama hā mehi bada gam=mudal gasa-kola⁶⁴ val-piṭa minisun ātuḷu-vū siyalla ma cirāt-kāla-
- 6 -yak pavatnā-lesāṭa māgen Lovuturā-Budunṭa pidū-bavaṭat | Āpāna⁵⁹ vamha [|*] Me-vakavanu-davasa māgen=ut Rabbēgamuva hā mehi bada gam = mudal gasa-kola val-piṭa mi-
- 7 -nisun ātuḷu-vū siyalla-t maṭa ubhaya-lokārṭtha-sidhiya pinisa⁵⁹ deviyān Budun sahita Lamkātilaka-raja-mahā-vihārayaṭa santaka koṭa māgen cirāt-kālayak pavatnā-lesa-

85. Read *yācñā*.

86. Read *madhye*.

87. Read *dānāc=chreyo*.

88. Read *dānāt svarggam=avāpnoti*.

89. Read *pālānād=acyutam*.

90. Read *Nirvāṇa*.

- 8 -ta pidū bava-t mē apa kalā⁶⁴-vū pin-kamaṭa dān vat (t) idiriye davasakin=vat apalak⁹¹(ka) kala=⁶⁴-ki-kenek āt=nam kauḍāṭa⁹² ballāṭa put-vūvāhu nam veti tirisana-ā-satara-apāyen
- 9 goḍa no-daknāhu nam vet mē apa kalā-vū pin-kamaṭa dān vat idiriye davasaka vat miṭa basakin vicara sahāya va siṭi-kenek āt=nam svargga-mokṣa sampat sādha amā-

G

- 1 maha-nivan dakinṭa utsāha kaṭa yutu |
Tri-Simhalādhisvara⁹³ Kirtti-Śrī-Rājasimha nam-vū maṭa ek-
-visi-vanu Poson-masa pura-śaṭa⁵⁸-vaka lat Aṅgharuvā-dā palamu⁶⁴
Laṅkātilaka-
- 2 maha-vihārayaṭa pudavā tibunu⁵⁹ Goḍavela ya yana gama mā
visin me ma vihārayaṭa pidū-bavaṭa-t |
Śrī-Rājādhiraṅgasimha nam-vū maṭa sat-vanu Il-masa pura-
-tiyavak nam tithiya lat Saṅdu-dā
- 3 palamu⁶⁴ Laṅkātilaka-maha-vihārayaṭa pudavā tibunu⁵⁹ Rabbē-
gamuva yana gama goḍa maḍa ge-vatu gaha-kola⁶⁴ parivāra-
janayan ātuḷu-vū siyalla ma me ma vihārayaṭa mā visin pidū-bavaṭa-t
- 4 apaṭa guru-tanaturehi siṭa akṣara-likhit=ādi-samasta-śāstrayan ab-
-bhyāsa karavamin dhammānu-dharmma⁹⁴-pratipattiyen anuśā-
-sanā karannā-vū Kobbyākaḍuvē⁹⁵ Śrīnivāsa-sāmin-gē siśyā-
-nu-siśya⁹⁶-paramparāva dakvā Śrī-Laṅkātilaka-maha-vihārayehi
puda volakkam pavatvā vihāra-saṅgamaṅgaya karaṇa⁶⁰ pinisa⁵⁹-t |
Palamu⁶⁴ Bhuvanāikabāhu-ādi-maha-rājottamayan visin ga-
- 6 -n⁹⁷-bim pamunu⁵⁹ koṭa devū-seyin=ut matu śāsanāntarddhānaya
dakvā rāja-rājamahāmāptyādi⁹⁸-kisi-kenakun visin no-gata-hāki-sē
sthira va pavatnā-niyāyen taṅba-pata liyavā pūjā ka-
- 7 -la⁶⁴-bava-t dāna | Min idiriye vat apalak kala⁶⁴-ki-kenek āt=nam
Saṅjivādī-aṭa-maha-narakaye vāṭi maha-duk viṇḍa goḍa no dak-
nāhu ya | Miṭa bas-mātrayakin vat sahāya-vū
- 8 kenek āt=nam svargga-mokṣa-sampat sādha kelavara⁶⁴ amā-
maha-Nivan daknāhu nam veti |||

91. The stone inscription has *avulak*.

92. Read *kavuḍāṭa*.

93. Read *°śvara*.

94. Read *dharmma=nu-dharmma*.

95. Read *Kobbākaḍuve*.

96. Read *siśyā=nu-siśya*.

97. Read *gam*.

98. Read *mahā=mātyādi*.

LANKATILAKA INSCRIPTIONS

TRANSLATION

[Ll. A1-A2]. When One Thousand Two Hundred and Sixty-six years had been completed in the era of the illustrious Śaka (king)—on the fifteenth of the bright half of Vesaṅga⁹⁹ in the third year of me, named Bhuvanaikabāhu, who has attained to the sovereignty at this time. By Senā-Lamkādhikarin born in the Meheṇavara family.

[Ll. A2-B7]. The two Venerable Communities¹⁰⁰ of the eminent Saṅgha in unison caused to be prepared, by making it level, an area sixty and seventy cubits in length and breadth, (respectively), by retaining¹⁰¹ (it) with granite to the height of a man,¹⁰² and on the stone base (*adhiṣṭhāna*) thus formed, (caused to be constructed) with many hundreds of thousands of bricks, (a shrine) of four storeys provided with a porch¹⁰³ facing the eastern direction, and having constructed of brick five shrines for gods (*devāla*) at five places outside the moonlight terraces,¹⁰⁴ adorned (that shrine) with ornamental work such as (figures) in relief¹⁰⁵ of *siddhas*, *vidyādhara*s, elephants, bulls, lions, tigers, *kibisi*,¹⁰⁶ *makara-pat*,¹⁰⁷ etc., placed golden pinnacles on the four *dāgābas* at the four corners and on the *dāgāba* on the summit, which was built so as to have an elevation of thirty-two cubits from the base-moulding (of the shrine) up to the pinnacle (of the *dāgāba*), provided a library inside the uppermost *dāgāba*, constructing (a chamber) with door-frames and lintels, caused the Tripiṭaka to be transcribed and deposited in that chamber. (The shrine comprised) the fourth storey complete with twenty-eight principal images and a thousand other images (all) executed in painting, the third storey complete with Its Lordship the Recumbent Image, seven carpenters' cubits in length, and five other images, the second storey complete with the twenty-eight Trees of Wisdom, the Twenty-four Predictions¹⁰⁸ and a thousand images, which (storey) was caused to be constructed by all the chiefs (*mudali*) and the host together, and the lowermost storey, caused to be constructed by this personage named Senā-Lamkādhikarī himself, housing Its Lordship the Principal Image, made by

99. See above, note 15.

100. See above, note 18.

101. *Bānda*, lit. 'tied.'

102. Lit., 'the proportions of a man.'

103. *Bappuven*. This architectural term does not appear to occur elsewhere. It is derived from Tamil *parappu* 'extension.'

104. *Candrikā-sthala*.

105. *Nagana-lada*, 'raised.'

106. *Kibisi-mūṇa* is the Sinhalese term for the ornament called *kīrttimukha* in Indian architecture.

107. The significance of *-pat* after *makara* is not clear.

108. See above, note 19.

installing therein a relic-image with Their Lordships of two hundred and fifty-two relics—(which Image) is seated on the Diamond Throne with back to Its Lordship the Illustrious Great Bodhi-tree beautified with branches and leaves of gold on a Bodhi-tree¹⁰⁹ of copper—and on either side (of the principal Image) two images of gods each five carpenter's cubits in height, standing with *cāmaras* in their hands, (and moreover) two images of Lord Maitrī and Lord Lokeśvara of similar height, two images of celestial damsels, their lordships of a thousand painted images, the celestial forms of Śakra, Brahma, Viṣṇu, Mahesvara, Suyāma, Santusita and others, and the forms of the celestial damsels of all the beings aforesaid—all of these executed on the (*makara*)-*toraṇa* of *mī* wood, (which storey) also contained (representations) of the five hundred and fifty Jātakas and other (subjects), both among the paintings on the ceiling and the paintings on the walls (and was completed) by having made and installed (the figures of) the guardians of the gate and in the shrines of the gods the images of Their Lordships Kihirāḷi-Upulvan, who has assumed (the task of) the protection of Laṃkā, Sumaṇa, Vibhīṣaṇa, Gaṇapati, Khandhakumāra and others, together with images of their divine consorts—the lowermost storey (thus) complete with the images of Buddhas and gods enumerated above.

[Ll. B7-C4]. In front of this image-house named Laṃkātilaka which we (Bhuvanaikabāhu), the chiefs (*mudali*) and the hosts in unison caused to be built by spending a sum of thirty-six millions in *masuran* reckoning, including paddy, gold, silver, cloths and other payments in kind, made to numerous artisans including Sthapatirāyara, Senā-Laṃkādhikāra caused to be erected by his sons, ladies of his household and others, a great *maṇḍapa* twenty-eight cubits (in length), and on one side¹¹⁰ of this (*maṇḍapa*) was installed an image (of the Buddha) within a *makara-toraṇa*, made of solid bronze, weighing thousands,¹¹¹ and equivalent in height and breadth to his own stature. (He) also constructed a kitchen, eleven cubits in length, for cooking offerings of food to the Buddha and the deities above mentioned. To the east, facing the said *maṇḍapa*, he also caused to be constructed a flight of steps one hundred and twenty cubits in length, and of a breadth sufficient for four or five persons to go along abreast without touching each other's body.

He also constructed a boundary wall of granite four hundred cubits (in perimeter) with at the four corners.¹¹² On the western side he

109. The trunk of the Bodhi-tree is meant.

110. *Ālayen*.

111. The unit of the measurement of weight is not given ; the *kalañda* was probably meant.

112. *Yutu satara koṇehi* : A word or words appear to have been omitted here.

built a great gateway of two storeys, measuring eight cubits in length as well as in breadth, outside which he laid out streets for those engaged in the service of the *vihāra*,¹¹³ including male slaves, female slaves, workmen and others, to reside in. He also established two convents for the comfortable lodging of the venerable members of the Saṅgha of the two fraternities, including senior *theras* of moderate wants, flower-gardens and orchards of fruit trees. And whereas Senā-Laṅkādhikāra intimated to us that an endowment should be made for the maintenance of this (shrine) in the future (the following grants have been made):¹¹⁴

* * * * *

[Ll. E4-F3]. ‘Should there be any noble persons who would protect and preserve in the said manner this complete act of religious merit, namely this illustrious great *vihāra*, be it a pre-eminent king already born (i.e. now living) or a pre-eminent king to be born in the future, or a pre-eminent minister already born (i.e. now living), or great dignitaries such as princes, heirs-apparent, bankers, generals, heads of castes,¹¹⁵ or likewise the illustrious and wealthy members of the army, Tamil as well as Sinhalese, I salute them with my two hands, with the ten finger-nails close together, placed on my head.’ So saying, that great Senā-Laṅkādhikārī, bearing noble virtues like unto the conduct of a Bodhisattva, made this exhortation.

‘Between giving and the protection of what has been given, protection is the more meritorious. By giving one attains Heaven ; by protection, Immortality’. According to this well-said adage, the argument with regard to the relative benefits of one-self giving and protecting what has been given by others is analogous to that a person who guards a field by having a fence put up derives greater benefit from the harvest than the one who has merely sown the seed, and that a mother who has brought up a child with the affection due to a son obtains greater benefits from that son than the mother who had only given birth to a son. In this wise, any persons who sustain this act of religious merit effected by the king Laṅkā-Senevirat will obtain for themselves happiness in Heaven and the happiness of Nivāṇa ; in the end they will realise for themselves the Great Nirvāṇa which is Immortality.¹¹⁶

* * * * *

113. *Vihāra-rakṣāvehi* : See *Ep. Zey.*, Vol. IV, p. 259. n. 6.

114. For the translation of the text C4—E4, see the translation of the rock inscription, ll. 12-33. An extent of . . . like a flower on his own head, above, pp. 11-13.

115. *Āpā, māpā, siṭu, senevirat, pañca-pradhāna*. For these various dignitaries, see *University History of Ceylon*, Vol. I, pp. 365ff., 538ff. and 732f.

116. Here (ll. F4—G1) follows the inscription of Vikramabāhu III, for the translation of which, see above, p. 16.

[Ll. G1-2]. To the effect that the village of Godavela which had formerly been dedicated to the great *vihāra* of Laṅkātilaka has been dedicated (again) to this self-same *vihāra* by me on Tuesday, the sixth day of the waxing moon in the month of Poson in the twenty-first year of me,¹¹⁷ by name Kīrtti-Śrī-Rājasimha, the Lord of the Three Siṃhalas, (this has been written).

[Ll. G2-G8]. To the effect that the village of Rabbegamu, which had been dedicated formerly to the Laṅkātilaka-*vihāra*, including high lands and mud lands, house-sites, trees, men attached (to it) and all else, was dedicated (again) to the self-same *vihāra* by me on Monday, bearing the third *tithi* of the waxing moon in the month of Il in the seventh (year) of me,¹¹⁸ named Śrī-Rājādhirājasimha, for the purpose of maintaining the *vihāra*, conducting offerings and audiences in this great *vihāra* of Laṅkātilaka up to (the end of) the pupillary succession of His Reverence Kobbākaḍuve Śrīnivāsa who, occupying the position of teacher to us, advises us with regard to conduct according to the religion, also making us proficient in all branches of learning such as letters and writing—(this has been written).

Know¹¹⁹ therefore that estates and lands have been granted as freehold formerly by great and eminent kings beginning with Bhuvanaikabāhu, and that this dedication has been made having had it written on copper-plates, so that it may not be confiscated in the future by kings, great ministers of kings, and others up to the disappearance of the Śāsana. Should there be any persons hereafter who will cause any obstacle to this, they will fall into the eight great hells of which the first is Sañjīva, and suffer great torment there, and will not see deliverance therefrom. On the other hand, should there be any persons who will support this by a mere word even, they will obtain the affluence of Heaven and Liberation, and will in the end see the Great Nirvāṇa which is Immortality.

VI. ALAVALA-AMUNA ROCK INSCRIPTION

The Sinhalese, as well as the Tamil, inscription at the Laṅkātilaka temple registers the grant of extensive fields at Badalagoḍa to that shrine. This grant has also been recorded in an epigraph sited close to the lands affected, so that the local people concerned, particularly the tenants, may be made aware of the fact. This is the inscription engraved in large and

117. Tuesday, 2nd June, 1767 A.C.

118. Monday, 12th November, 1787 A.C.

119. Literally, 'having known therefore that,' etc.

clear characters on a rock by the side of the stream known as Kospotu Oya, close to the dam at Alavaḷa in the Hēvāvisse Kōraḷē of the Kurunāgala District.

The inscription is No. 171 in E. Müller's *Ancient Inscriptions in Ceylon*. But that scholar has given neither the text nor the translation of the record. He does not appear to have made an attempt to read the record, either ; but has merely repeated what the villagers told him of it. For he says : 'Alavala Amuna at Kospotu Oya anicut, about six miles from Kurunaegala; there is a long inscription on a rock close to the river. It contains a grant to the temple of Maedagama, which is situated in the neighbourhood, by King Parākramabāhu of Dambadeniya.'¹²⁰ This is what I was also told by the people of the place when I visited the site in 1931 to copy the inscription. As the subjoined text and translation of the record would testify, the grant registered in the document was not to the benefit of the Mādagoḍa temple. As the inscription refers to the building of the Laṅkātilaka temple, and mentions Senā-Laṅkā-adhikāra in this connection, the king referred to cannot be Parākramabāhu of Daṁbadeṇi.

But this belief of the people of the place could possibly have been due to the mention of a king named Parākramabāhu in the inscription. The first ten lines of the record have been badly damaged, obviously due to a wilful attempt by treasure-seekers, and the king's name, which was in the fourth line, has been lost for ever. As the document registers grants made to the then newly founded temple of Laṅkātilaka, the royal donor must be Bhuvanaikabāhu IV or Parākramabāhu V, of whom the latter's reign for the most part coincided with that of the former. Müller does not mention that the first ten lines of the record were damaged when he inspected it ; possibly he could read the name of Parākramabāhu in line 4, and was therefore inclined to accept without hesitation the opinion of the villagers recorded above. As will be shown later, there is reason to conclude that the rock-inscription at Alavaḷa-amuṇa was published some years after the engraving of the inscriptions at Laṅkātilaka.

H. W. Codrington, in his paper on Gāvuta Pillars, has referred to this inscription and has quoted a sentence from it¹²¹; in fact, he appears to have been the first to appreciate the real historical significance of the record. As referred to earlier, I visited the site in 1931, and an excellent estampage of the record was prepared under my direction by Mr. T. K. Jayasundara.

120. E. Müller, *AIC.*, p. 72.

121. *CJSG.*, Vol. II, p. 133.

I also read the inscription directly from the stone. It has been numbered 668 in the Inscriptions Register of the Archaeological Department, and a brief reference has been made to it in the 'Epigraphical Summary' in the *Ceylon Journal of Science, Section G, Vol. II, part 3*.¹²²

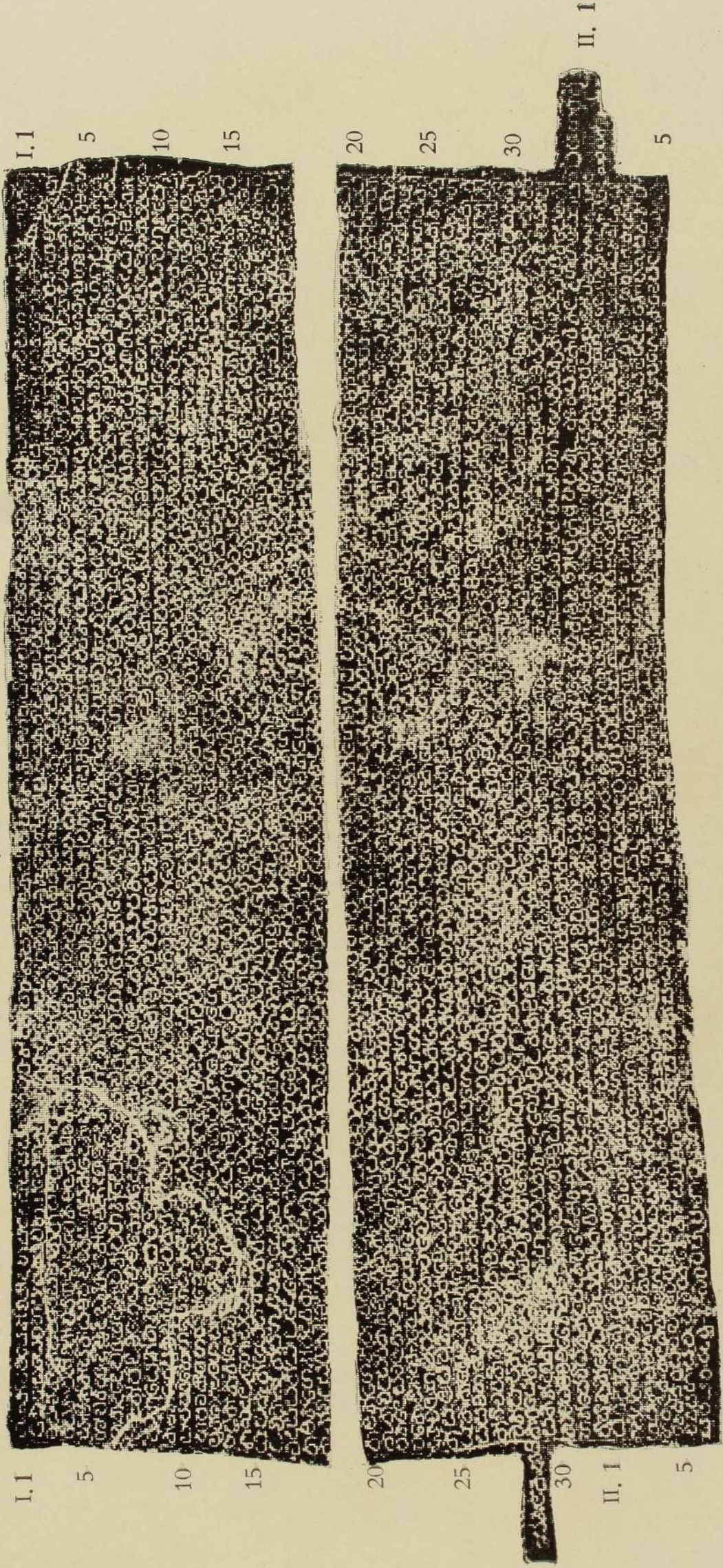
The inscription covers an area of 12 ft. by 11 ft. 8 in., and consists of thirty-three lines. The letters, which are deeply and clearly engraved, vary in size between $2\frac{3}{4}$ in. and $5\frac{1}{4}$ in. The script, on the whole, is the same as in other records of the middle of the fourteenth century, e.g. the Gaḍalādeṇi rock-inscription of Dharmakīrti-sthavira.¹²³ The language, when compared with that of the Laṅkātilaka inscription, favours archaic forms. Instead of *mudali-varun* in the Laṅkātilaka inscription, this record has *pradhāna-gaṇā*. We also come across herein the conjunction *isā*, so common in documents of the tenth century. In fact, so far as is known, the word has been used for the last time in this document.

This record does not go into so much of details about the founding of the Laṅkātilaka temple as does the inscription engraved by the side of that shrine. But, as is to be expected, it gives more details about the opening up of fields under the Batalagoḍa-vāva, and enumerates the lands donated from that area in greater detail. The other grants to the Laṅkātilaka temple are referred to only in a general way. A point worthy of note is that, according to the Laṅkātilaka inscriptions, fields granted to that temple from Badalagoḍa, Old and New, Kasambīliyagoḍa and Nāramgoḍa were of a total extent of fourteen *yālas*, whereas according to the present document, ninety *yālas* of fields were granted to the temple from these four villages. If so much of land had been granted to the temple when the Laṅkātilaka inscription was being indited, there is no reason for that document to have recorded a much lesser extent. The probability is that, after the publication of the inscriptions on the site of the temple, more lands were brought under the plough below the Batalagoḍa tank, and the income from these fields was also dedicated to the Laṅkātilaka temple. This circumstance would lead one to the conclusion that the record at Alavaḷa-amuṇa was some years later in date than that at Laṅkātilaka. The king mentioned in the present epigraph could therefore have been Parākrama-bāhu V.

The imprecations and exhortations at the end are also given in brief, there being only one Sanskrit stanza instead of the two in the Laṅkātilaka

122. *Ibid.*, pp. 188 and 213.

123. *Ep. Zey.*, Vol. IV, pp. 90-110 ; Plate 10.

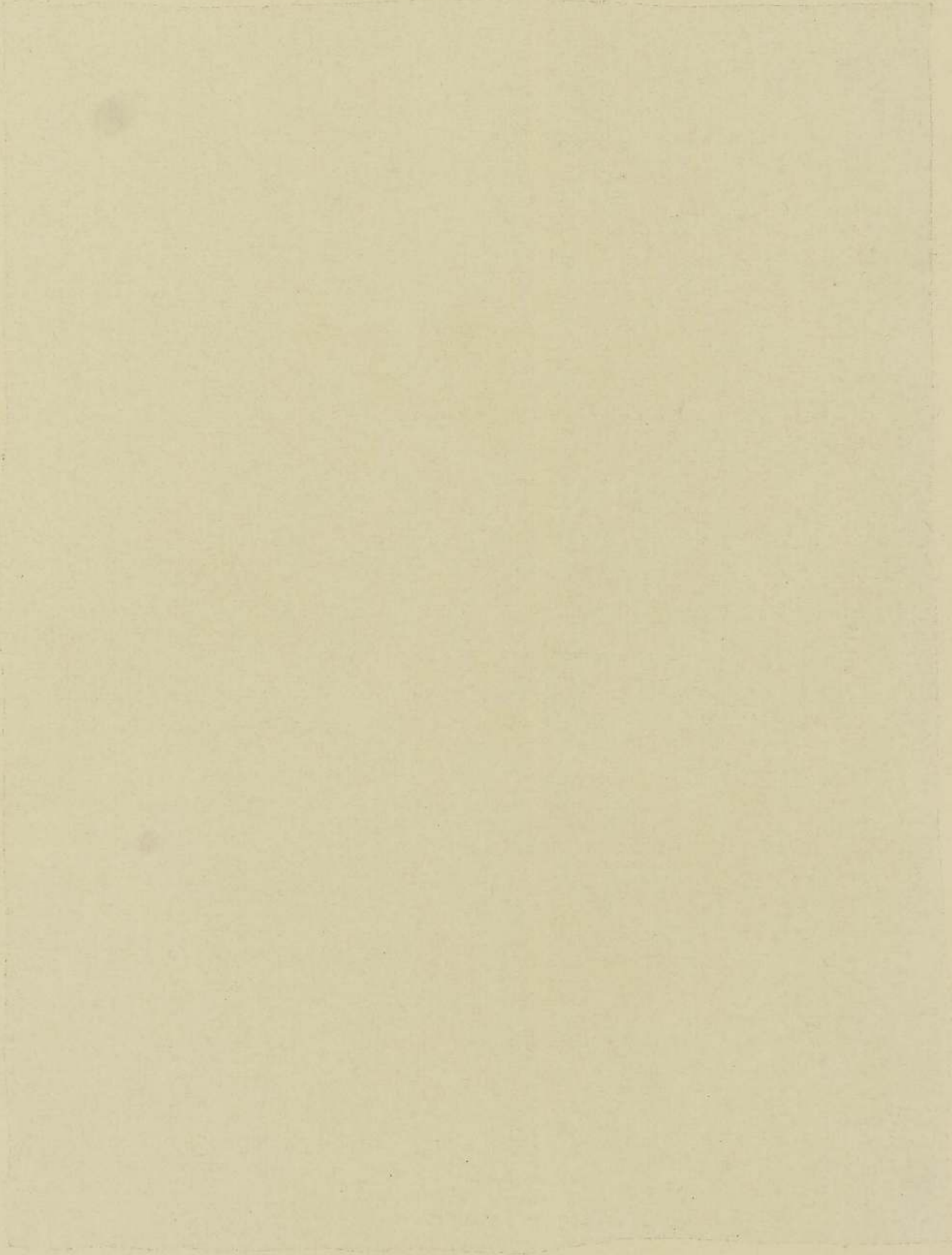

Lañkātilaka: I. Inscription of Bhuvanaikabāhu IV.
 II. Inscription of Vikramabāhu III.

1
5
10
15
20
25
30
35
40
45

1
5
10
15
20
25
30
35
40
45

Lankātilaka: Tamil Inscription

LANKATILAKA INSCRIPTIONS

inscription. The contents of the Sanskrit verse are not repeated in Sinhalese. The phrase *anūnam=enam* in the Sanskrit verse in place of *anaika-rūpam* in the Lankatilaka inscription is decidedly an improvement.

TEXT

- 1
- 2 පැමිණි ත්‍රි
- 3 ශ්‍රීදන්ත[ධා]තු[සො]
- 4 සශ්‍රීකවු සුයඹිව
- 5 සොමීන්වහන්සේට
- 6 නම් මැතිතුමා තමා මතු බුදු වන්ට
- 7 උභයවාසයෙහි මහසංඝයාවහන්සේ කරවු විහාරයෙ[හි]
- 8 ලොකශාසනරක්ෂාවෙහි දකෂවු රජුරුසොමීන් බියො
- 9 තුන්වැනිමාලෙහි නායකසොමීන් ඇතුළුවු පිළිමදහස සෙනා-
- 10 -වන් ප්‍රධානගණාන් එක් වැ කරවු අටවිසිබොධියෙන් සන්
- සමුද්‍රීවු දෙව-
- 11 -නමාලෙහි පිළිමදසක් ඉසා තුන්රජයේ සෙනාවෙන් පිහිට ලත් සෙනාලංකාඅධිකාර-
- 12 -යන් කරවු පළමුවැනිමාලෙහි වජ්‍රාසනයෙ සාමීන් පන්සියපනස්ඡාතකය පිළිම-
- දෙදස-
- 13 -ක් ඇතුළු වැ පිළිමපන්දසකින් සමන්විතවු බ්‍රහ්මවිෂණුමහෙඤ්චරසතරවරම්කිහිඳළි-
- 14 උපුල්වන්සමන්විහිෂණගණපතිකඤ්චමාරආදිලොකපාලදෙවියන්ගෙනුත් බ-
- 15 -බළන්නාවු ලංකාතිලකය රන්තුන්කෙළසැටලකෂයක් දී කරවා උභයවාසයෙ
- සංඝාරා-
- 16 -ම කරවා මතු පවන්නාලෙස භූමිදනයක් ඇත මැනවැ යි සිතා වදුරා යම් යම් කෙනකුන්
- 17 සන්නක ගමක් බිමක් උදුරා පිදුවොත් මතු නො පවතී කියා ප්‍රධානගණා හා සෙනාව
- අර-
- 18 ගෙන රජුරුසාමී මෙම තෙනට වැඩැ වදුරා අමුතුව ඇළඅමුණු බඳුවවා වෙල් වල් ක-
- 19 -ජ්ජා තන ගොවීන් එඬේරන් වහල් සරක් පුදු මතු ඇති වන රජයුවරජමහාඅමාත්‍යාදීන්-
- 20 -ගෙන් නුගුළුවනලෙස ඉරසඤ්චපමුණු කොට පුදු වදුළ පරණබදලගොඩ
- 21 කසමිලියගොඩ නාරම්ගොඩ අලුත්බදලගොඩ ඇතුළුවුගම්සතරින් ස-
- 22 -තරදිගින් යොන්නකින් කුඹුරුබිජුවටඅනුයාළක් ඉසා සිහුරුවාණෙන් සිද්දලල්ල
- 23 ගොන්වණකේ කිරිවවුලව ගොඩවෙල ඇතුළුවුතෙතින් කුඹුරුබිජුවට තුන්යාළක්
- ඉසා
- 24 සැදුඇත්තන්ගෙන් නොඑක්තෙන පිදු කුඹුරුබිජුවටසන්යාළක් ඇතුළු ව කුඹුරුබි-
- 25 -ජුවටසියක්යාළත් මෙහි තුවක් තෙනට භයකින් වන්කෙනකුන්ට අභයදනත්
- 26 දෙවා වදුරා මෙයින් ලත් යම් ම දෙයක් තුනුරුවන්ට තුන්භාගයන් සලස්වා මේ-
- 27 දෙවලපසට භාගයක් විහාරය මතු පවන්වන සෙනාලංකාඅධිකාරනම්මනත්‍රිහුගෙ
- 28 බන්ධුන්ට භාගයෙකැ යි පසක් නියාවට බෙදු දෙවා වදුරා මීට අනිකක් කී කළ එ-
- 29 -කෙක් පන්වවණ්ඩාලයන්ටත් අන්ත ව කවුඩන්ටත් බල්ලන්ටත් [පු]ත් වෙයි නරකා-

- 30 -දියත් [ඉ*]තමේ ම දක්කි බසකිනුත් සහයවූ උත්තමයෙක් මෙයින් කුසල්භාග-
 31 -යක් ලැබ දිවසැපත් නිවන්සැපත් ලැබේ යි වදුරා මෙතැන්හි මැ වැඩැ සිටැ ලියවා
 වදළ
 32 ඉසා [||*] සංරක්ෂිතං ධර්මමනුනමෙනම් බඩාක්ෂලිමුඛවීනී යාවනේ'සො[||*]
 33 ජාතාන් නරෙත්‍යානපි ජායමානාන් මන්‍රීඤිරානන්‍යජනාන් බහුශ්‍රී[||*]
 ශ්‍රමමඤු [||*]

TRANSCRIPT

- 1
 2 pāmiṇi Tri
 3 Śri-Danta-dhātu-s[vā]
 4 sa-śrīka-vū sūryya-va
 5 svāmin-vahansēṭa
 6 nam māti-tumā tamā matu Budu vanṭa
 7 ubhaya-vāsayehi maha-saṃghayā-vahansē karavū vihāraye[hi] . .
 8 loka-śāsana-rakṣāvehi dakṣa-vū rajjuru-svāmin biso
 9 tun-vāni-mālehi nāyaka-svāmin ātuḷu-vū piḷima-dahasa
 senā-
 10 -va-t pradhāna-gaṇā-t ek vā kāravū aṭa-visi-Bodhiyen sat
 samurddha¹²⁴-vū deva-
 11 -na-mālehi piḷima-dāsak isā tun-rajayē senāven pihiṭa lat Senā-
 Lamkā-adhikāra-
 12 -yan kāravū paḷamu-vāni-mālehi vajrā=sanaye sāmīn pansiya-
 panas-jātakaya piḷima-de-dāsa-
 13 -k ātuḷu vā piḷima-pan-dāsakin samanvita-vū Brahma-Viṣṇu-
 Maheśvara-Satara-varam-Kihirāḷi-
 14 Upulvan-Saman-Vibhiṣaṇa-Gaṇapati - Kandakumāra-ādi-loka-pāla
 deviyangen=ut ba
 15 -baḷannā-vū Lamkātilakaya ran-tun-keḷa-sāṭa-lakṣayak dī karavā
 ubhaya-vāsaye saṃghārā-
 16 -ma karavā matu pavatnā-lesa bhūmi-dānayak āta mānavā yi
 sitā vadārā yam yam kenakun
 17 santaka gamak bimak udurā piduvot matu no pavatī kiyā pradhā-
 -na-gaṇā hā senāva ara-
 18 gena rajjuru-sāmi me ma tenaṭa vādā vadārā amutu va āḷa-amuṇu
 bandavavā vel val ka-
 19 -ppā tana govīn eḍēran vahal sarak pudā matu āti vana raja-
 yuvaraja-mahā-amātyādin-

124. Read *samṛddha*.

LANKATILAKA INSCRIPTIONS

- 20 -gen nūguḷuvana-lesa ira-sanda-im-pamuṇu koṭa pudā vadāḷa
Parana-Badalagoḍa
- 21 Kasambīḷiyagoda Nāramgoḍa Alut-Badalagoḍa ātuḷu-vū-gam-
satarin sa-
- 22 -tara-digin yotnakin kuṃburu-biju-vaṭa-anū-yāḷak isā Siṅguru-
vāṇen Siddāulla
- 23 Gonvaṇakē Kirivavuluva Goḍavela ātuḷu-vū-tenin kuṃburu-
biju-vaṭa-tun-yāḷak isā
- 24 sādā-ättangen no-ek-tena pidū kumburu-biju-vaṭa sat-yāḷak
ātuḷu va kumburu-bi-
- 25 -ju-vaṭa siyak-yāḷa-t mehi tuvak tenaṭa bhayakin van kenakuṇṭa
abhaya-dāna-t
- 26 devā vadārā meyin lat yam ma deyak tunu-ruvaṇṭa tun-bhāgaya-t
salasvā mē-
- 27 devāla-pasaṭa bhāgayak vihāraya matu pavatvana Senā-Laṃkā-
adhikāra-nam-mantriḥu-ge
- 28 bandhūṇṭa bhāgayekā yi pasak niyāvaṭa bedā devā vadārā miṭa
anikak kī kaḷa e-
- 29 -kek panca-caṇḍālayaṇṭa-t anta va kavuḍaṇṭa ballaṇṭa-t p[u[★]]t veyi
narakā-
- 30 -diyāt tamē ma¹²⁵ dakki basakin=ut sahaya-vū uttamayek meyin
kusal-bhāga-
- 31 -yak läba diva-sāpat nivan-sāpat läbe yi vadārā me-tānhi mā vāḍā
siṭā liyavā vadāḷa
- 32 isā[[★]] Saṃrakṣitum dharmmam=anūnam=enam baddhāñjalir=
mūrddhvani¹²⁶ yācate 'sau [[★]]
- 33 jātān narendrān=api jāyamānān mantri=śvarān=anya janān bahu-
śrī[h[★]] [||[★]] Śubham=astu[[★]].

TRANSLATION

[Ll. 1-15]. the Illustrious who has
attained Lordship the Tooth Relic¹²⁷ the
Solar Race which is full of splendour unto His Majesty
the Minister named in order that he may become a Buddha
in the future in the monastery caused to be established by
the two Venerable Communities of the eminent Saṅgha
His Majesty the King skilled in protecting the world and the religion, and

125. Read *temē ma*.

126. Read *mūrddhani*.

127. Perhaps the mention of the Tooth-Relic is in connection with the origin of the family of which the king was a scion.

the Queen a thousand images including Its Lordship the Principal (Image) in the third storey and a thousand images in the second storey which was made resplendent with (representations of) the twenty-eight Trees of Wisdom and the Seven and in the first storey caused to be built by Senā-Laṅkā-adhikāra who has also received assistance therefor from the army of the Three Kingdoms, were installed The Lord on the Diamond Throne, five thousand images¹²⁸ including two thousand images depicting the five hundred and fifty Jātakas together with figures of gods, the protectors of the world such as Brahmā, Viṣṇu, Maheśvara, the Four Varam (Mahārājas), Kihirāḷi-Upulvan, Saman, Vibhīṣaṇa, Gaṇapati and Kandakumāra.

[Ll. 15-25]. Having built the Laṅkātilaka shrine resplendant with (the above) by spending thirty-six millions, and having established convents for the two confraternities, (His Majesty) thought that it would be appropriate if there be a grant of land for its maintenance in the future. (His Majesty further) reflected that such grant will not endure in the future if the dedication be made by expropriating an estate or a piece of land belonging to someone else. His Majesty the King (therefore) came to this spot, taking with him the company of chiefs¹²⁹ and the army, constructed channels and dams anew, prepared fields having forests felled down, dedicated farmers, herdsmen, slaves and cattle and granted (these) so that they may not be confiscated by any king, sub-king or great ministers that may arise in the future, constituting into a free-hold (*pamuṇu*) to endure as long as the sun and the moon, fields of a sowing extent of ninety *yālas* of seed (paddy) within an area of a *yotna*¹³⁰ in the four directions and situated in the four villages of Paraṇa Badalagoḍa, Kasambīliyagoḍa, Nāramgoḍa and Alut Badalagoḍa, fields of a sowing extent of three *yālas* of seed paddy from places including Siddāulla, Gonvaṇakē, Kirivavuluva and Goḍavela in Siṅgurvāṇa and fields of a sowing extent of seven *yālas* of seed paddy granted from various places by pious persons—comprising (in all) fields up to a sowing extent of a hundred *yālas* of seed paddy.

[Ll. 25-33]. (His Majesty further) granted the right of sanctuary to any person coming to any of the said lands through fear ; (His Majesty) divided any income obtained from these lands into five shares, apportioning

128. The inscription at Laṅkātilaka refers to three thousand images only on the ground floor of the temple.

129. *Pradhāna-gaṇā*.

130. Skt. *yojana*, See CJS.G., Vol. II, p. 132.

LANKATILAKA INSCRIPTIONS

three shares therefrom to the Three Jewels (Buddha, Dhamma and the Saṅgha), one share to these five *devālas* and one share to kinsmen of the minister Senā-Laṅkā-adhikāra who would administer the *vihāra* in the future.

One who might say or do anything contrary to this (charity) will be even meaner than the five *caṇḍāla* (castes) and become a son unto crows and dogs; he will see for himself (the four evil existences of which) the first (is) Hell. Any great one who would support this even by a word will obtain a share of this merit, and obtain for himself the happiness of Heaven and the happiness of Nirvāṇa. Having vouchsafed thus, His Majesty came and stood at this very spot and had this written.

He of varied splendour with fingers clasped upon his head beseeches kings who are already born, kings who will be born in the future and likewise great ministers and other people, to protect this charity undiminished. May there be welfare.

S. PARANAVITANA

A Pillar Inscription from Moragahawela¹

MORAGAHAWELA is a village in the Tammankaduva District, in the North-Central Province. Here a Tamil inscription on a short 3 ft 6 in. pillar was discovered in 1891 by the then Archaeological Commissioner, the late Mr H. C. P. Bell, and recorded in the "Annual Report of the Archaeological Survey of Ceylon" for the year 1891.² The inscription is of 29 lines, running on to two sides of the pillar.

An estampage of this inscription was sent for examination to Śri H. Krishna Sastri Avl., the then Assistant Archaeological Superintendent for Epigraphy in South India. Śri Krishna Sastri made mention of this inscription in his Epigraphical Report for the year 1913,³ and later published the text of this inscription in the fourth volume of 'South Indian Inscriptions.'⁴

This record is written in the **Tamil script** interspersed here and there with Grantha characters. No pulli sign seems to have been used in this inscription. The following words have been inscribed in the Grantha characters :

1. Śri Jebāhu Deva (ll. 1—2) ; 2. Buddha (l. 10) ; 3. Dharmma (l. 16) ; in the word jīvitam (l. 7) the letter jī is written in Grantha, and the rest in Tamil characters.

The inscription is **dated** in the twenty-eight year of *King Jebāhu Devar*. This king is to be identified with Jayabāhu I who ascended the throne in 1114 A.D. Palaeographically, the script agrees generally with the Tamil script of the period. The inscription begins with six figures—a lance and a conch-shell on either side and a crescent moon and sun in the middle—engraved in a line.

1. I am indebted to the Commissioner of Archaeology for providing me with a photograph of this inscription. The photograph in the plate is reproduced with his kind permission.

2. A.S.C.R., 1891, p. 6.

3. Government of Madras Public Department, G.O. No. 961, 2nd August, 1913, (Madras Epigraphical Reports), p. 67.

4. S.I.I., Vol IV, p. 494.

A PILLAR INSCRIPTION FROM MORAGAHAWELA

As regards the **orthography**, we may note that there is a confusion in the use of the two letters \underline{n} (ன) and n (ந). They are not used in accordance with the spelling in standard Tamil. For example, $\underline{U}lakāyakkittanē$ (உழகாயக்கித்தெநன்—ll. 5—6) should have been written $\underline{U}lakāyakkittanē$ (உழகாயக்கித்தெனன்). Other examples of the incorrect use of these two letters are :— $\underline{i}nnilam$ (இன்நிலம்—l. 12) for $innilam$ (இந்நிலம்); $\underline{e}nnirpinpu$ (என்றிற் பின்பு—ll. 14—15) for $ennirpinpu$ (என்னிற் பின்பு); $\underline{a}littānoruvan$ (அழித்தாநொருவன்—ll. 16—18) for $alittānoruvan$; and $\underline{ā}caippaṭuvān$ (ஆசைப்படுவாந்—ll. 27—28) for $ācaippaṭuvān$ (ஆசைப்படுவான்). The word $tāy\dot{k}ku$ (தாய்க்கு) is written as $tākku$ (தாக்கு—l. 27) without the consonant y (ய்). In line 19, there is a peculiarity in the method of writing the word $kōyil$ (கொயில்). For the letter ko (கொ), the $kompu$ is quite clear. Ka (க) though a little mutilated, is fairly clear; but, after ka , instead of the sign for π , the scribe has put, evidently by mistake the sign for the trilled \underline{r} (ற).

In this inscription occurs the phrase $mūnru-kai$ (முன்றுகை—ll. 21—22) meaning “three hands.” This phrase is also found in the *Vēlaikkāra Inscription*⁵ at Polonnaruva. Śri Krishna Sastri states in his Epigraphical Report for the year 1913⁶ that $mūnru-kai$ is referred to as the name by which a particular community was known. Their duty was the protection of certain charitable endowments to a temple or other similar institutions. Professor S. Paranavitana mentions that this refers to the three divisions of the *Vēlaikkāras*, namely, the *Mahātantrar*, the *Valaṅgiyar* and the *Nagarattār*. The term *Mahātantrar* is found only in Ceylon, and its sense is not clear. The terms *Valaṅgiyar* and *Nagarattār* are frequently met with in South Indian inscriptions of this period. They are stated as a wealthy and influential body of merchants.⁷ The “three temples” ($mūnru-kōyil$ —முன்றுகொயில்—ll. 18—19) occurring in this inscription are the three fraternities (*nikāyas*) of the Buddhists.

A village called *Patālāya* is mentioned in this inscription. Śri Krishna Sastri who read this word as *Patālāya* earlier,⁸ altered its reading when he published the text of this inscription in the fourth volume of ‘South Indian Inscriptions,’ where it appears as *Pitāvāi*.⁹ The word *Patālāya* is indited very clearly, that there is no room to doubt this reading. It is difficult to

5. E.I., Vol. 18, p. 337.

6. Madras Epigraphical Report for 1913, p. 101.

7. E.I., Vol. 18, p. 334.

8. Madras Epigraphical Report for 1913, p. 67.

9. S.I.I., Vol. IV, p. 494.

identify this village. There is a village named Pataliya in the Hewawisse Korale, in the Kurunāgala electorate, and another named Pataya'a in the Dambadeniya electorate. The village Patālāya of this inscription may be either of this, or, most probably, different from this.

As has already been stated, the inscription is **dated** in the **twenty-eighth year of Śri Jebāhu Devar**, who is to be identified with *Jayabāhu I*, the younger brother and successor of Vijayabāhu I. According to Geiger's chronological tables,¹⁰ this monarch ascended the throne in 1114 A.D., at Polonnaruva. Therefore, the inscription in question was indited in 1142 A.D. According to the Sinhalese Chronicles, Jayabāhu I ruled only for two years, after which he was deposed by Vikkramabāhu II. But this inscription is dated in his twenty-eighth regnal year, which is an anomaly. Professor S. Paranavitana offers a satisfactory explanation for this anomaly of dating from the coronation of a deposed, and perhaps deceased, king. He feels that one should assume that documents continued to be dated from the accession of Jayabāhu I even in the reigns of his successors, Vikkramabāhu II and Gajabāhu II, as these monarchs were not duly consecrated.¹¹

The **object** of the inscription is to record the donation of one *vēli* of land to a temple of Buddha by one Uḷakāyakkittaṇ, who was born in the village of Patālāya. In the inscription he says that if anyone violates this gift, one will suffer the sin of destroying the three fraternities, and will also reap the sin of failing in the bounden duty of the three divisions of the Vēḷaikkāras. The land measure *vēli*, according to modern measures, is equal to 6.74 acres.

TEXT—SIDE A

1. ஸ் ஜெவா —	7. ன ஜிவிதம
2. ஹுஷெவா —	8. பெற்றற பதா—
3. ககு யாண்டு	9. லாய ஊரில
4. உயச ஆவ —	10. நானஹுஜாக
5. து உ(ழ)கா(ய)—	11. கு இட்டுககுடு
6. ககிததநெ—	12. தத இனநிலம

10. Geiger : Cūlavamsa, Vol. II, p. XIII.

11. E.Z., Vol. II, pp. 200-202.

A PILLAR INSCRIPTION FROM MORAGAHAWELA

TEXT—SIDE B

13. ஒரு வெலி	21. தானூவான (மு)—
14. யும எனநி—	22. னறு கைக—
15. றபினபு இ—	23. கும பி(ழ)த—
16. ஓஓயஅ —	24. தானூவான
17. ழிததாநொ—	25. இது ககு ஆ—
18. ருவன முன—	26. சைப்படுவா—
19. (று கொ)யி—	27. ன தனதாககு ஆ—
20. (லும) அழித—	28. சைப்படுவா(ந).

TRANSLITERATION

1. Śrī Jēbā—	15. rpinpu i—
2. hu Dēvar—	16. ddharmmam a—
3. kku yāntu	17. littā no—
4. 28 āva—	18. ruvaṇ mūn—
5. tu U(la)kā(ya) —	19. (ru kō) yi—
6. kkittanē—	20. (lum) alit—
7. n jīvitam	21. tāṇāvāṇ (mū)—
8. perra Patā—	22. nru kaik—
9. lāya ūril	23. kum pi(la)i—
10. nāṇ Buddhark—	24. tā nā vāṇ
11. ku iṭṭukkuṭu—	25. itukku ā—
12. tta innilam	26. caippaṭuvā—
13. oru vēli—	27. n taṇ tākku ā—
14. yum enni—	28. caippaṭuvā(n)

TRANSLATION

- (Lines 1—5): In the 28th year of Śrī Jebāhu Devar,
 (Lines 5—14): this one vēli of land in the village of Patālāya, where I, Uḷakayakkittaṇ, was born, is given by me to Buddha.
 (Lines 14—21): After me, he who violates this gift will suffer the sin of destroying the three temples.
 (Lines 21—24): He also will incur the sin of violating the (bounden duty of the) three divisions (of the Vēḷaikkāras).
 (Lines 25—28): He who desires (to have) this (piece of land) will (incur the sin of the man who would) desire his own mother (for immoral purposes).

K. KANAPATHI PILLAI

Tantric Influence on the Sculptures at Gal Vihara, Polonnaruva

THE sculptures at Gal Vihāra, Polonnaruva, which are undoubtedly the most impressive monuments in this ancient capital of Ceylon, have attracted the attention of both scholars and laymen alike not only because of their colossal proportions but also because of the peculiar iconographic features noticeable in them. Called the Uttarārāma in the *Cūlavamsa*,¹ the Gal Vihāra was constructed about the middle of the twelfth century by King Parākramabāhu I (A.D. 1153-1186). These sculptures which are four in number are carved on a rock boulder lying south-west to north-east. On the left hand side of the rock, as one approaches it, is carved a colossal statue of the Buddha seated on a *vajrāsana*, in the *dhyāna mudrā*, and next to this on the right hand side in an excavated cave is another seated statue of the Buddha in the same *mudrā* and attended by two divinities on either side. To the right of this cave is a statue in the standing position popularly believed to be of Ānanda, the chief attendant disciple of the Buddha. The identity of this statue has not yet been established. At the extreme right of the boulder is a gigantic recumbent statue of the Buddha.²

Perhaps one of the most striking features of the sculptures at Gal Vihāra is the presence of two distinctly marked facial types, neither of which can be traced to an earlier period in the history of Sinhalese sculpture. Of the four colossal statues here, the face of the recumbent statue³ and that of the larger seated Buddha⁴ share similar features while the face of the seated statue in the excavated cave⁵ and that of the standing statue⁶ are invested with similar characteristics. It would appear that in the two larger statues, i.e., in the larger statue in the *dhyāna mudrā* and in the recumbent statue, the sculptor has employed a facial type appropriate to the larger dimensions of the statues while in the two smaller statues the heads which are well modelled and delicately chiselled impart to them a very attractive

1. *Cūlavamsa*, Vol. II, ed. W. Geiger, London, 1927, 78. 74.

2. For a full description of these sculptures see Archaeological Survey of Ceylon Annual Report 1907, Colombo, 1911, pp. 7-17.

3. Plate I.

4. Plate II.

5. Plate III.

6. Plate IV.

SCULPTURES AT GAL VIHARA, POLONNARUVA

appearance. The facial type in the two smaller statues has some affinity with the type found in some of the statues of the Buddha made during the Pāla period in Bihar and Bengal⁷ and perhaps in a smaller measure to that found in some Buddha statues of the Gupta period.⁸ The significance of this affinity should be clear in the sequel.

The faces in the two larger statues, i.e., in the larger seated Buddha and the recumbent Buddha, are unusually round and the details are set in a somewhat flat surface, resulting in a dull and uninteresting expression. The nose is stiff and unnatural in both statues and the eyes are set rather high in the face. In the larger seated Buddha the latter circumstance has reduced the breadth of the forehead as well as the volume of hair falling over the forehead.

The full and round face is a characteristic of most Chinese statues of the Buddha, and considering the commercial and cultural relations that existed between Ceylon and China in the twelfth century, it is not altogether impossible that the sculptors who were responsible for the creation of these two statues had Chinese models for their guidance.⁹ Although it is not possible to point to a specific Chinese sculpture (or sculptures) as having inspired these two statues it will be remembered that Ceylon had from at least about the fifth century established relations with China. Even during the twelfth century these relations had remained uninterrupted.¹⁰

A feature that is commonly shared by the sculptures at Gal Vihāra as well as by some sculptures elsewhere at Polonnaruva is the technique of indicating the folds of the robe or other dress by ridges set off by the incision of two parallel grooves on the stone. This device has not been noticed in

7. R. D. Banerji, *Eastern Indian School of Mediaeval Sculpture*, Delhi, 1933, Plates II(c), XXIV (e) and XXVI(b).

8. Compare the faces of the two statues with that of the bronze Buddha statue now in the Nālandā Museum, Benjamin Rowland, *The Art and Architecture of India*, 2nd Edition, Penguin Books, 1956, Plate 94(b).

9. It is interesting to note that a king of Ceylon had sent to the Emperor of China a jade image of the Buddha in A.D. 404. Sculptures of the Buddha of the Anurādhapura period had also some influence on the sculptures of the period of the Southern Dynasties of China, see Leigh Ashton, *An Introduction to the Study of Chinese Sculpture*, London, 1924, pp. 6 and 95. Compare the faces of the Buddha figures under discussion with the face of the Bodhisattva figure in Plate XVII, of the Buddha figure in Plate XXII, Fig. 2 and of the figure of Avalokiteśvara in Plate XXX, Fig. 2 in Leigh Ashton, *op. cit.*

10. For Chinese relations with Ceylon see, *Archaeological Survey of Ceylon Annual Report 1911-12*, Colombo, 1915, p. 64. Also, *Cūlavamsa*, 73. 84.

the sculptures of earlier periods in Ceylon¹¹ and seems to have ceased to find favour with Sinhalese sculptors after the Poḷonnaruva period. In India, however, this device appears to have been in existence as early as the second or the third century A.D., when it appears for the first time in some of the sculptures from the Amarāvati Stūpa.¹² Though it is not possible to trace its use continuously in later periods in India, it appears to have come into vogue again in the eighth century when it can be noticed in some of the Pāla sculptures of Bihar and Bengal, particularly in the stelae of the Tantric schools, which were being produced in large numbers in this region from about the eighth century to the twelfth century.¹³ This device can also be noticed in some metal sculptures of South India assigned to about the tenth century.¹⁴ Thus it would appear that this device was introduced to Ceylon as a result of contact with Pāla or with South Indian artistic traditions. Another feature that seems to have been introduced in the Gal Vihāra sculptures from the same quarter is the employment of two parallel lines of ridges to indicate the folds of the robe. This feature is not so extensively employed as the one mentioned earlier but can be noticed in certain parts of the recumbent statue at Gal Vihāra, for example, the right hand side of the trunk. As far as the writer is aware this technique does not occur in sculptures made before the Poḷonnaruva period nor in those made in subsequent periods. It can, however, be noticed in Pāla sculptures and also in some South Indian sculptures of about the tenth century.¹⁵

11. Traces of this technique are noticeable in some early sculptures of Ceylon, e.g., in the Buddha statue from the Ruvanvālisāya, Anurādhapura, Benjamin Rowland, *op. cit.* Plate 137(A). This technique is found in various stages of development. Possibly the earliest stage of development is seen in sculptures where two grooves are made somewhat apart from each other leaving a flat ridge in between the grooves. In the more developed stages the flat ridge is subjected to further chiselling which reduces it to the form of a cord. The more developed stage is to be seen in the Poḷonnaruva sculptures. The earlier stage can be seen in an undated Buddha statue in the Bell Collection in the Colombo Museum; for an illustration of this statue see, D. T. Devendra, *The Buddha Image and Ceylon*, Kandy, 1957, Plate XVIII.

12. For this technique in the Amarāvati sculptures, see C. Sivaramamurti, *Amaravati Sculptures in the Madras Government Museum, Madras, 1943*, Plates XXXIII, 2, and LXII, 2.

13. R. D. Banerji, *op. cit.*, Plates V (c) and XXIV (d) where the technique is well developed. The drapery of the Buddha statue from Nālandā, Plate XXIV (d), is very much similar to that in the Poḷonnaruva Buddha statues. In the statues illustrated in Plates VIII (a), IX (c), XII (a), (b), (c) the technique is rudimentary.

14. F. N. Gravely and T. N. Ramachandran, *Catalogue of South Indian Metal Images in the Madras Government Museum, Madras, 1932*, Plates II, 1, and III, 1; T. N. Ramachandran, *The Nāgapaṭṭinam and other Buddhist Bronzes in the Madras Museum, Madras, 1954*, Plate XVIII, 2 and 3.

15. R. D. Banerji, *op. cit.*, Plate XVII (c) and (d). It occurs in Brahmanical sculptures of the period too; see Plates L(a) and LVI(b). Variations of this technique are employed in some Brahmanical bronzes discovered at Poḷonnaruva, assigned to the 10-13th century, A. K. Coomaraswamy, *Bronzes from Ceylon, chiefly in the Colombo Museum, Ceylon, 1914*, Plates II, Fig. 3, XII and XIII. These bronzes may have been imported to Ceylon from South India.

The Seated Buddha Statue

The two seated Buddha statues, both in the *dhyāna mudrā*, one carved out of the rock, and the other carved out inside the excavated cave and of smaller dimensions than the other, pose a number of interesting problems that deserve to be examined in detail. First, the larger of the two statues has been invested with several features which are not met with in earlier sculptures of the Buddha found in Ceylon, though some of these features are found in later works even upto very recent times.¹⁶ Of particular interest in this sculpture are the following :

1. The representation of the *vajra* alternately with figures of lions in the recessed dado of the pedestal.
2. The *makara-toraṇa* at the back of the statue consisting of three cross bars arched in the middle and terminating in *makara*- heads.
3. The horse-shoe shaped halo around the head of the figure of the Buddha. This consists of two bands of which the outer one is decorated with a tassel design intended to represent beams of light (*ketumālā*) emanating from the head of the Buddha.
4. The over-all pseudo-arch whose terminals are based on the imposts of the *toraṇa*. This arch consists of a series of curves appropriately arranged around the head of the Buddha, opening inwards and meeting in cusps.
5. The representations of *vimānas* arranged two on each side of the arch mentioned above, and the miniature Buddha figures carved inside them.
6. The miniature representations of *stūpas* carved on either side of the arch surrounding the head of the main statue but on the outer sides of the *vimānas*.
7. The base with mouldings surmounting the back-slab in the centre.
8. The shape of the back-slab.

An attempt is now made to examine each of the above features of detail with a view to ascertaining the factors that weighed in the minds of the sculptors when they designed this statue.

16. For example the halo round the head of the Buddha. This halo in later times has taken a different shape.

1. The representation of the *vajra* in the centre of the dado of an *āsana* was a practice that was current among Pāla sculptors when they made the image of a *mānuṣī* Buddha,¹⁷ particularly of Buddha Gautama. The representation of the *vajra* indicated that the *āsana* was a *vajrāsana*. In the Poḷonnaruva sculpture the figure of the *vajra* alternates with that of the lion. It is, however, to be noted that according to the *Sādhanamālā* the *vajra* should appear on the double lotus placed on the main *āsana*.¹⁸ A good illustration of this type of Buddha statue where the *vajra* is placed on the double-lotus is a statue found at Kurkihar in Bihar. In this statue assigned to the ninth century the *vajra* is shown on the lotus-seat under the spot where the left foot meets the right foot at the ankles.¹⁹ Sometimes in statues of this school the *vajra* is placed centrally on the edge of the lotus seat.²⁰ The Pāla sculptures differ from the Poḷonnaruva sculpture under discussion, also in respect of the form of the *vajra* employed. In the latter the *viśva-vajra* or double *vajra* is employed in place of the single *vajra* found in Pāla sculptures.

2. The *makara-toraṇa* is a common feature in Pāla stelae, but as far as the writer is aware there is no stele where a *makara-toraṇa* even remotely resembling the *makara-toraṇa* attached to this sculpture is employed. The *makara-toraṇa* at Poḷonnaruva in which the *makara*-heads are turned outwards appears to belong to a type of Jaina *makara-toraṇa* employed by sculptors of Mathurā in an earlier period.²¹

3. The highly decorative halo around the head of the Buddha, which is in shape not unlike that of a horse-shoe appears often in Pāla sculpture. Though it is not possible to trace in Pāla sculpture haloes with the same decorative patterns as are employed in the Poḷonnaruva sculpture, similar haloes are not infrequently met with in the former.²²

4. The over-all pseudo-arch also appears to have been inspired by Pāla sculpture, where arches with a smaller number of cusps, often with two or four, are employed to decorate the statues of Buddhas and Bodhisattvas.²³

17. N. K. Bhaṭṭasali, *Iconography of Buddhist and Brahmanical Sculptures in the Dacca Museum, Dacca, 1920, Plate VIII.*

18. "*Tasyopari viśvapadmam vajram ca tatra sthitam,*" *Sādhanamālā*, Vol. I, ed. Benoytosh Bhattacharyya, Baroda, 1925, p. 20.

19. *Archaeological Survey of India Annual Report, 1903-1904, Calcutta, 1906, p. 216 and Plate LXII.*

20. R. D. Banerji, *op. cit.*, Plate XIX (b) and (c).

21. *Ars Asiaticus*, V. 3, 1958, p. 188.

22. R. D. Banerji, *op. cit.*, Plates X (a), XI (b), XX (a) and XXII (b). Some of these statues are of Bodhisattvas.

23. *Ibid.*, Plates XV (d), XXVI (d), XXXIX (d) etc.

5. According to the practices followed by Tantric sculptors, the statue of a Bodhisattva should have around its head the figures of the five *dhyāni* Buddhas, the central position being occupied by the figure of the *dhyāni* Buddha from whom the particular Bodhisattva is supposed to emanate.²⁴ In the sculpture under discussion the figure of the Bodhisattva has been replaced presumably by the figure of Gautama Buddha. If this presumption is correct the central position above the head of the Buddha should be occupied by a figure of the *dhyāni* Buddha Amitābha, whose distinctive *mudrā* is the *dhyāna mudrā*, as Buddha Gautama is considered to be an emanation of Buddha Amitābha. But in this sculpture there are arranged around the head of the Buddha only four *vimānas* each containing a figure of a Buddha in the *dhyāna mudrā*. Of the *vimāna* that should have been placed in the centre above the head of the Buddha only the base is to be seen today, the rest of the building having been destroyed by the passage of time. However, two sockets cut into the rock above this base show very definitely that a *vimāna* probably containing the figure of the Buddha Amitābha had been provided when the sculpture was originally made. Even then it has to be recognised that the provision of the representations of four Buddha figures, with a possible fifth, in one and the same *mudrā*, i.e., the *dhyāna mudrā*, is unusual. According to the *sādhana*s these miniature figures should represent, as stated earlier, the five *dhyāni* Buddhas Vairocana, Akṣobhya, Ratnasambhava, Amitābha and Amoghasiddhi, each of whom has a distinctive *mudrā*.²⁵ But in the *vimānas* in this sculpture all the Buddha figures are in the *dhyāna mudrā*, a circumstance that needs some explanation. It is possible that this sculpture represents a deviation from the usual features laid down in the *Sādhanamālā* consequent to an attempt to conform to the requirements of a particular sect of the Vajrayāna of which sects with characteristic cults and traditions were not altogether unknown.²⁶ It is also equally possible that here the sculptor has followed a practice that was current in India according to which in the construction of a *maṇḍala* of a particular deity, the principal deity as well as the associated minor deities had to be invested with the same appearance and the same symbols.²⁷ This deviation in the Polonnaruva sculpture under discussion can also be explained as a concession to the preponderance of Theravāda Buddhism in Ceylon and to the artistic traditions associated with it. In seated Buddha images of Ceylon belonging to earlier periods the most commonly used *mudrā* is the *dhyāna mudrā*, though very occasionally other *mudrās* such as

24. Bhaṭṭasāli, *op. cit.*, pp. 17-19; S. B. Dasgupta, *An Introduction to Tantric Buddhism*, Calcutta, 1950, pp. 96-97.

25. S. B. Dasgupta, *op. cit.*, p. 96.

26. *Sādhanamālā*, Vol. II, ed. Benoytosh Bhattacharyya, Baroda, 1928, p. clxviii.

27. *Ibid.*, p. clix. For a stele of this type see Plate VII.

the *varada mudrā* and the *bhusparśa mudrā* are also met with.²⁸ Finally, there is also the possibility that though the sculptors who executed these sculptures employed in their work motifs and symbols usually employed in sculptures meant for Tantric worship they, nevertheless, refrained from giving a faithful rendering of the *sādhana*s in their work, lest the Theravāda Buddhists who also must have worshipped at this shrine feel scandalised at being obliged to pay homage to statues made according to the requirements of a cult which at least in public they would not have hesitated to frown upon. The *Nikāyasaṅgrahaya*, a Sinhalese work of the fourteenth century dealing with the history of the schools of Buddhism in Ceylon from the beginning, makes the statement that a cult called the *Vājirīya-vāda* which was practised by ignorant people as an esoteric doctrine prevailed in this country from the time of King Matvala-sen (A.D. 846-866) upto the time when the book was written.²⁹

6. There are altogether four representations of the *stūpa* in this sculpture, one on each of the outward sides of the two upper floors of the *prāsāda* formed of the *vimānas*. Together with miniature figures of Buddhas, representations of *stūpas* are also employed in stelae used by followers of Tantrism in Bihar and Bengal for purposes of worship.³⁰ The *stūpas* depicted in this sculpture, however, are quite different in shape from the *stūpas* found on the Tantric stelae mentioned above, but closely resemble some of the votive *stūpas* discovered at Nāgapaṭṭinam. In some of these latter *stūpas* the *garbha* increases in diameter towards the top,³¹ a feature shared by brass pots used in South India as well as by the *pūrṇaghaṭas* found at the portals of the *stūpas* at Anurādhapura, Ceylon. It is also remarkable that the *stūpas* on this sculpture do not resemble in shape any of the *stūpas* already constructed at Anurādhapura and elsewhere at the time when this sculpture was executed. Why the sculptors who were responsible for this statue should seek inspiration in the votive *stūpas* used at Nāgapaṭṭinam in South India in preference to the *stūpas* of Ceylon can be explained if it can be shown that religious connections existed between Ceylon and Nāgapaṭṭinam during the period in question. Even as early as the eighth century when Tantrism began to flourish in India, a well-known master of Tantrism arrived in Ceylon from Nāgapaṭṭinam on his way to China.³² Further-

28. Some of the statues in the exceptional *mudrās* may have been imported to Ceylon.

29. *Nikāya Saṅgraha*, ed. K. C. Fernando, Colombo, 1932, p. 22. There is no doubt that the *vājirīya-vāda* referred to in this work is Vajrayāna. The terms Vajrayāna, Tantrayāna and Mantrayāna indicate the same school of Buddhism, Tantrism.

30. R. D. Banerji, *op. cit.*, Plates II (c), III (c), V (a), VIII (c) etc.

31. T. N. Ramachandran, *op. cit.*, Plates XII (1), XIV (1-4) etc. These *stūpas* are assigned to the early Coḷa period.

32. *Ibid.*, p. 14.

SCULPTURES AT GAL VIHARA, POLONNARUVA

more when the influence of Śāṅkarācārya became a dominant force in South India many Buddhists of this region trekked to Ceylon and other countries favourable to Buddhism. King Parākramabāhu I in whose reign these sculptures at Gal Vihāra were set up invited monks from South India to come over to Ceylon³³ and some of these South Indian monks made a very substantial contribution towards the development of Buddhist thought in Ceylon. It is possibly through these contacts that the motif of the pot shaped *stūpa*, *ghaṭākāra-stūpa*, was introduced to Ceylon.

7. and 8. As is seen clearly in Plate II the whole sculpture terminates at the top in the base of a *vimāna* somewhat longer than the base of the *vimānas* situated on the lower floors. This and the sockets above it accommodated the topmost *vimāna* of the *prāsāda* as was shown in 4 above. This *vimāna*, it may be remarked once again, should have contained the miniature figure of the *dhyāni* Buddha associated with Buddha Gautama.

The shape of the dressed back-slab on which the main figure and its appurtenances have been carved is also of great significance in that it has the same shape as some of the Indian Tantric stelae of the Pāla period. As it is, today, it is semi-circular in shape at the top. When the *vimāna* that is missing today was intact it should have had a shape similar to that of some of those Indian Tantric stelae in which the upper part tapers into a point somewhat in the manner of Ceylon guard-stones having the shape of a conventional cobra hood. To take a particular Indian stele, this sculpture resembles in respect of shape in a most remarkable manner a stele from Bihar now in the Indian Museum, Calcutta, depicting Bodhisattva Lokeśvara.³⁴ Like the sculpture at Gal Vihāra the iconography of this stele is unconventional in that it conforms to no *sādhana* so far discovered. The stele is undated but cannot belong to a period later than the twelfth century.

Finally it may be stated that the fore-going analysis has shown that this sculpture was designed and executed in conformity, to some extent, with the concepts formulated in the *sādhana*s and that it was intended to be a Tantric *maṇḍala* in concrete form for the use of the followers of Tantrism in Ceylon, though it may have at the same time been an object of worship to the orthodox Buddhists of the country as well.

33. *Ibid.*, p. 9.

34. R. D. Banerji, *op. cit.*, Plate XV (d) and p. 94.

Sculptures in the Vijjādhara-Guhā

In its main aspects the chief sculptured figure in this excavated cave is the same as that of the sculpture discussed above. It is a figure of a Buddha posed in the *dhyāna mudrā*, seated on a throne of which the dado is decorated with alternating figures of the *vajra* and of the lion. At the back of the statue is a *makara-toraṇa* with only one *makara*-head on each side flanked by figures of *vyālas*. Behind the head of the main figure is an oval shaped plain halo. Above the head is carved the underside of a *chatra*. On either side of the halo are the figures of two divine beings of whose bodies only the waist upwards is shown, the rest of the body being intended to be covered by the topmost cross bar and the imposts of the *toraṇa*. On a recessed pediment on either side of the main figure are the standing figures of two *cāmara-dhārī* or fly-whisk bearers. The *cāmara-dhārī* on the right hand side proper of the main figure holds the fly whisk with the right hand and supports it with the left, while the *cāmara-dhārī* on the left proper holds the fly whisk with the left hand and supports it with the right. Once again the dressed back slab is semi-circular at the top and is neatly and clearly demarcated from the surface of the original rock, and the whole ensemble bears a remarkably close resemblance to the Tantric stelae of Bihar and Bengal, one significant difference being that the *āsana* projects forwards considerably in contrast to the *āsanas* in the Indian counterparts.

These features make it clear that this sculpture is an attempt to represent the Buddha Gautama at the moment of his enlightenment, who is then called in Tantric terminology the Vajrāsana Buddha. In the *Sādhanamālā* the characteristics of the *vajrāsana* Buddha are laid down as follows : “ The worshipper should meditate himself as (*Vajrāsana*) who displays the *bhū-sparśa mudrā* in his right hand while the left rests on the lap. He is dressed in red garments and sits on the *vajra*-marked double lotus placed on the four Māras of blue, white, red and green colour. He is peaceful in appearance and his body is endowed with all the major and minor auspicious marks. To the right of the God is Maitreya Bodhisattva who is white, two armed, and wears the *jaṭā-makuṭa* (crown of matted hair) and carries the chowrie-jewel in the right hand and the *nāgakeśarī* flower in the left. Similarly, to the left of the principal God is Lokeśvara of white complexion, carrying in his right hand the chowrie and the lotus in the left.”³⁵

35. Benoytosh Bhattacharyya, *Indian Buddhist Iconography*, Calcutta, 1958, p. 78.

SCULPTURES AT GAL VIHARA, POLONNARUVA

It will be noticed at once that the sculpture in the Vijjādhara-guhā does not conform to this description in all its details. The most noteworthy defect in the sculpture in this respect is that the main figure is in the *dhyāna-mudrā* and not in the *bhūsparśa-mudrā* as indicated in the *Sādhanamālā*. In Ceylon, as was stated earlier, the commonest *mudrā* employed in seated statues of the Buddha is the *dhyāna mudrā*. Either because of this practice or because of the circumstances referred to above in the discussion of the other seated Buddha at Gal Vihāra the sculptors who executed this have deviated from the requirements of the *Sādhanamālā*. The double lotus seat has been provided but it is not marked by a representation of the *vajra*, which is however repeated in the dado of the *āsana* thrice. The four Māras mentioned in the *Sādhanamālā* are the gods Brahmā, Viṣṇu, Śiva and Indra.³⁶ Of these it will be seen that the sculptor has provided only the figures of Brahmā and Viṣṇu.

The two attendant Bodhisattvas while otherwise conforming to the requirements of the *Sādhanamālā*, do not seem to be carrying in their hands either the *nāgakeśarī* flower or the lotus ; instead each *cāmara-dhārī* employs both his hands to hold and support the *cāmara*. But these figures have been invested with characteristics associated with Bodhisattvas, characteristics such as the *makara-kunḍala*, the *upavīta*, a variety of neck ornaments and a rudimentary *kīrti-mukha* on the drawers. It can, therefore, be taken that these two *cāmara-dhārīs* were designed to represent Maitreya and Lokeśvara even though their full iconographical paraphernalia have not been provided.

The other interesting feature of this sculpture, the figures of Brahmā and Viṣṇu placed on either side of the halo of the main figure, is best described in the words of H. C. P. Bell, who was one of the pioneers of archaeological investigation in Ceylon. "Under the canopy," says Bell, "and between the peaked finials of the *torāṇa* and the Buddha's haloed head, two Hindu *deviyo*, one on each side, are figured from the knee upwards in three-quarter length. Both gods—Vidyādharas to the Sinhalese chronicler—are four armed. The lower pair of arms and hands are held in front of the body with palms joined in sign of adoration ; the back arms, raised with elbows bent, grasp in the hands the insignia appropriate to each

36. *Niṣpannayogāvalī*, ed. Benoytosh Bhattacharyya, Baroda, 1949, Introduction p. 21.

deviyā. Both are garbed much after the fashion of the *cāmarakārayo*.³⁷ Bell rightly concludes that the figure to the right of the Buddha is Brahmā and that to the left Viṣṇu. It may be remarked here that these two deities together with Indra and Śiva were called *Māras* because they were considered hostile to the Buddha before they were admitted to the Buddhist pantheon by the followers of Tantrism.

It will thus be seen that in spite of the inconsequential deviations from the *Sādhanamālā*, the sculptor in this instance too has attempted to make a sculpture of the Vajrāsana Buddha on the lines of a Tantric stele. Thus we see in these two seated Buddhas of Gal Vihāra the results of an attempt made by Sinhalese craftsmen of old to combine artistic traditions of South India, Bihar and Bengal with those already existing in the country to produce a set of images that would assist the spiritual development of the followers of Tantrism as well of Theravāda Buddhists—a set of images which have between them contributed the greater share of the grandeur that is Gal Vihāra.

Tantrism in Ceylon

In the fore-going analysis it has been shown that it was Tantric concepts that determined the form and content of the sculptures of the two seated Buddhas at Gal Vihāra. It is perhaps not out of place here to inquire to what extent Tantrism prevailed in this country in the twelfth century when

37. For Bell's description, see Archaeological Survey of Ceylon Annual Report 1907, p. 12.

In both pairs of attendant deities there are deviations from the *sādhanas* and the *sāstras*. In the figures of the two deities which I identify as Maitreya and Lokeśvara the *nāgakeśarī* flower and the lotus are missing though they have been provided with *cāmaras*. Such deviations are to be met with in Indian sculpture. For a Vajrāsana-buddha-bhaṭṭāraka group where the figures of Maitreya and Lokeśvara are provided with only the *nāgakeśarī* flower and the lotus, see R. D. Banerji, *op. cit.*, Plate XXXI. The *makūṭas* of the two deities are not *jaṭa-makūṭas* as prescribed but can be regarded as belonging to the type of *makūṭa* known as *kaṇḍa-makūṭa*, which is shaped like a basket held upside down, the basket having the form of a reversed cone, broad at its mouth and narrow at its bottom, J. N. Banerjea, *The Development of Hindu Iconography*, University of Calcutta, 1941, p. 313. In the *Niṣpanna-yogāvalī*, a work of the eleventh or the twelfth century dealing with the preparation of Tantric *maṇḍalas*, Brahmā is described as follows: *Tatra haṃse brahmā pīṭhaścaturmukhaścaturbhujokṣasūtrābhṛtsavyetarābhyām kṛtāñjalirdaṇḍakamaṇḍaludharah*. In the same work Viṣṇu is described as *'garuḍe viṣṇuścaturbhujasākraśamkhabhṛtsavyavāmābhyām mūrdhni kṛtāñjalirgadāśārṇigadharah*. For the two descriptions see *Niṣpanna-yogāvalī* ed. Benoytosh Bhattacharyya, p. 61. In the sculpture in the Vijjādhara-guhā the details of the insignia carried by the two gods have been obliterated. Brahmā in his rear left hand carries a lotus but the object in his rear right hand cannot be identified. It looks like a book but should probably be a rosary. The two front hands do not carry any objects but are clasped in an attitude of worship. Brahmā is also shown as having one head and not four. His vehicle, the Indian goose, and the staff and the pitcher are also not shown. Similarly the iconography of Viṣṇu has been simplified. He is shown as carrying a conch and a *cakra* in the rear hands, while the front hands are shown in an attitude of worship. For the position of Hindu gods in the Tantric pantheon, see Benoytosh Bhattacharyya, *Indian Buddhist Iconography*, p. 345.

SCULPTURES AT GAL VIHARA, POLONNARUVA

the Gal Vihāra was constructed. The Mahāyāna form of Buddhism was introduced to Ceylon in the beginning of the third century and continued to be a potent force through the centuries in spite of the intermittent opposition of the orthodox Buddhists. When the Tantric form of Buddhism began to flourish in India in the eighth century its influence was immediately felt in Ceylon and according to the *Nikāyasaṅgrahaya* it was formally introduced to Ceylon in the reign of King Matvala-sen,³⁸ i.e., King Sena I whose reign lasted from A.D. 846-866. But there is evidence to show that Tantrism existed in Ceylon even before the reign of King Sena I. Chinese documents, for example, refer to two masters of Vajrayāna or Tantrism who visited Ceylon in the beginning of the eighth century. One of them a monk named Vajrabodhi, on his visit to Ceylon, is said to have worshipped at the Holy Tooth of the Buddha which at the time must have been enshrined at Anurādhapura, the capital. His pupil Amoghavajra, a Vajrayāna teacher from northern India, who had already contributed towards the propagation of Tantrism in China, visited Ceylon about the year A.D. 740. In Ceylon he is said to have met a teacher called Samantabhadra by name, who probably was also an exponent of Tantrism. He also sought for the scriptures of the esoteric sect, i.e., Tantrism, and is said to have obtained more than five hundred *sūtras* and commentaries. Further he received instruction in the technique of the ritual, in the *samaya*, in the *mudrās* of the various deities, their forms and colours, in the methods of arranging altars and banners, and in the literal and intrinsic meanings of the texts.³⁹ That two Indian masters of Tantrism who were interested in propagating their doctrine in China should come to Ceylon for the purpose of receiving instruction in the theory and practice of Tantrism is ample evidence for the flourishing state of this particular doctrine in Ceylon in the eighth century. At the time when the Gal Vihāra sculptures were set up, Tantrism appears to have received a fresh impetus at the hands of King Parākramabāhu I at whose direction several religious edifices for the benefit of the orthodox Buddhists were constructed. According to the *Cūlavamsa*, in the course of building *vihāras* and other monastic edifices at Polonnaruva, Parākramabāhu built a beautiful *dhāraṇīghara* for the recitation of magic incantations⁴⁰ and another house called the *maṇḍala-mandira* for listening to the birth stories of the Great Sage, which were related by a teacher appointed

38. See note 29.

39. For Vajrabodhi and Amoghavajra, see, Chou Yi-Liang, *Tantrism in China*, Harvard Journal of Asiatic Studies, Vol. VIII, Cambridge, Mass., U.S.A., 1944-1945 pp. 272-307 and appendices. For other evidence of the existence of Tantric cults in Ceylon at the time see, *History of Ceylon* Vol. I, Ceylon University Press, Colombo, 1959, p. 384.

40. *Cūlavamsa*, 73. 71.

for the purpose.⁴¹ There is no doubt that the *dhāraṇī-ghara* referred to in the *Cūlavamsa* was a house where the followers of Tantrism met to recite *dhāraṇīs*.⁴² The term *maṇḍala-mandira* also suggests a building required for Tantric worship, although the author of the *Cūlavamsa*⁴³ explains the purpose, for which the building was set up in a different way. A *maṇḍala* in Tantric terminology is a magic circle where the position of Buddhas and related Bodhisattvas is indicated either through graphic representations or through symbols assigned to these divinities. According to the *Hevajra Tantra*, an important Tantric text, the ordering of the *maṇḍala* and the initiation of the pupil should take place in a *maṇḍalāgāra*.⁴⁴ The *maṇḍala-mandira* of the *Cūlavamsa* connotes the same thing, and if so, it may be taken that what Parākramabāhu really built was a hall where Tantric rituals were performed and not a place where *Jātaka*-stories were related. Probably the author of the *Cūlavamsa* confused the representations of Bodhisattvas with *Jātaka*-stories, i.e., stories of Bodhisattvas.

King Parākramabāhu is also credited with having built a house called the *pañcasattati-mandira* “for the reception of the magic water and the magic thread given him by the yellow robed ascetics.”⁴⁵ Here again the word *pañcasattati* is suggestive of Tantrism and may very well be the name of a Tantric text and the *pañcasattati-mandira* may have been a place where this particular text, was recited. A work by this name has not been found among the numerous texts on Tantrism, but a work called *Saptasaptati*, which is a commentary on the Tantric treatise *Vajracchedikā* is known to exist.⁴⁶

The *dhammāgāra* built by King Parākramabāhu, according to the *Cūlavamsa*, was “resplendent with a series of pictures of Buddhas which

41. *Ibid.*, 73. 72.

42. A *dhāraṇī* is a short formula intended to represent a particular Tantric text. Thus if a *dhāraṇī* of a particular text is recited a hundred times such repetition will be as effective as repeating the text an equal number of times.

43. The authorship of the first part of the *Cūlavamsa* which includes the history of the reign of King Parākramabāhu I is generally attributed to a Buddhist monk named Dhammakitti who lived in the reign of King Parākramabāhu II in the 13th century, *Cūlavamsa*, Vol. I, ed. W. Geiger, London, 1925, p. iii; G. P. Malalasekera, *The Pali Literature of Ceylon*, London, 1928, p. 142. Some scholars, however, believe that this work was compiled in the time of King Parākramabāhu I or at the latest in the reign of Queen Līlāvati, (1197-1200), C. E. Godakumbura, *Cūlavamsa—Its Authorship and Date*, *Journal of the Royal Asiatic Society, Ceylon Branch*, Vol. XXXVIII, Colombo, 1949, pp. 123-125. Even if it is accepted that the relevant part of the *Cūlavamsa* was composed in the reign of Queen Līlāvati or even earlier, it is possible that the buildings concerned were put to uses other than those for which they were strictly meant.

44. *The Hevajra Tantra*, Part II, ed. D. L. Snellgrove, London, 1959, p. 34.

45. *Cūlavamsa*, Vol. II, 73. 73.

46. *Minor Buddhist Texts*, Part I, ed. Giuseppe Tucci, Rome, 1956, p. 32 et seq.

were painted on silk.”⁴⁷ The description of the paintings would suggest Chinese paintings of Tantric *maṇḍalas* and such paintings going as far back as the twelfth century are still to be found in China and elsewhere.⁴⁸

The name given in the *Cūlavamsa* to the excavated cave at Gal Vihāra also appears to be suggestive of Tantric worship and ritual. It is usually believed that the name Vijjādhara-guhā had been given to this cave because there were figures of *vidyādharas* among the sculptures in the cave.⁴⁹ We have, however, seen that there are no such figures there, unless the two attendant Bodhisattvas and the gods Brahmā and Viṣṇu can be regarded as belonging to the category of *vidyādharas*. It is, nevertheless, not possible to class these well known Bodhisattvas and gods with nondescript godlings such as *vidyādharas*. Even if these Bodhisattvas and gods were regarded as *vidyādharas*, it would seem unlikely that such an unimportant aspect of this shrine as the figures of these deities would have been used as a basis for its name. Thus some other explanation has to be sought for the name of this cave as given in the *Cūlavamsa*. In Tantric terminology the word *vidyādhara* does not only mean a super-human being possessed of magical power, but also has the sense of one who possesses *mantras*, magical formulae employed in Tantric ritual.⁵⁰ It has also the sense conveyed by the term *dhāraṇī*. For example one of the Tantric texts now lost in the original but extant in a Chinese version is given the names *Vidyādhara-piṭaka* and also *Dhāraṇī-piṭaka*.⁵¹ Thus the name Vijjādhara-guhā may quite probably have been given to this cave by virtue of its being at the time a place where Tantric worship took place in the form of the repetition of *mantras* and *dhāraṇīs*. It is also to be noted that in the worship of the Vajrāsana-Buddha, which, it has been shown, is the theme of the sculpture in the Vijjādhara-guhā, the worshipper is enjoined upon to recite several *mantras* specifically stated in the *sādhanas*.⁵²

47. *Cūlavamsa*, II, 73. 77 : *paṭāropitasabbaññubimbamālāvirājitaṃ*. This does not necessarily mean that the paintings were of the Buddha, as Geiger translates the phrase. It may be that the paintings were of different Buddhas.

48. For a detail from ‘a long scroll of Buddhist images’ drawn by Chang Sheng-wen between 1173-1176, see *Harvard Journal of Asiatic Studies*, Vol. VIII, Plate 15.

49. Even Bell thought that the chroniclers believed that the attendant deities were *vidyādharas*, see note 36.

50. Louis de la Vallée Poussin, *The Vidyādhara-piṭaka*, *Journal of the Royal Asiatic Society*, 1895, London, p. 433 and p. 435.

51. See the paper referred to in note 50.

52. *Sādhanamālā* Vol. I, *Vajrāsana-sādhanam*. In the excavation of the Pabulu Vehera at Polonnaruva a small copper plaque containing a modified form of a well known Tantric *mantra* was discovered in 1937. The text of this *mantra* written in the Sinhalese script of 9th or 10th century reads as follows : *Oṃ maṇipadme svasti*. *Archaeological Survey of Ceylon Annual Report 1937*, Colombo, 1938, p. 11.

The monuments at Tantri-malai⁵³ are also of considerable interest as evidence in support of the existence of Tantrism in Ceylon in the twelfth century. The chief monuments here are a seated Buddha image in sunk relief and a recumbent Buddha image, both similar to those at Gal Vihāra. The sedent Buddha, which does not appear to have been completed, is accommodated on a plain *āsana* behind which is a *makara-toraṇa* similar to the one in the Vijjādhara-guhā. The *vajra* symbol does not appear anywhere in the *āsana*. Two *cāmaradhāris* are placed alongside the halo of the Buddha on either side of it. On each side of the recess where these figures are sculptured are incised four panels. Only one of these eight panels contains any sculpture. It is possible that these panels were intended to carry the figures of the last seven Buddhas and Maitreya, a theme sometimes found in Pāla sculpture.⁵⁴ The whole sculpture, apparently, was intended to be a *vajrāsana* Buddha, when completed. The site where these monuments are situated has been called by a Tamil name, Tantri-malai, Tantric Hill, from the time it had been re-discovered in the last century. It is not possible to ascertain whether this name has been traditionally handed down from early times, and, if not, by what name this site had been known when the monuments were constructed there. The name Tantri-malai may possibly have preserved a suggestion of the Tantric associations of the site, and as these monuments are also assigned to a period not far removed from the time when the Gal Vihāra sculptures were set up,⁵⁵ the name Tantri-malai provides some measure of testimony to the existence of Tantrism in Ceylon in the twelfth century. There is thus sufficient evidence to show that Tantrism was a living cult in Ceylon in the twelfth century, and that it was in order to meet the spiritual needs of the followers of this cult that the two seated Buddha figures at Gal Vihāra were constructed.

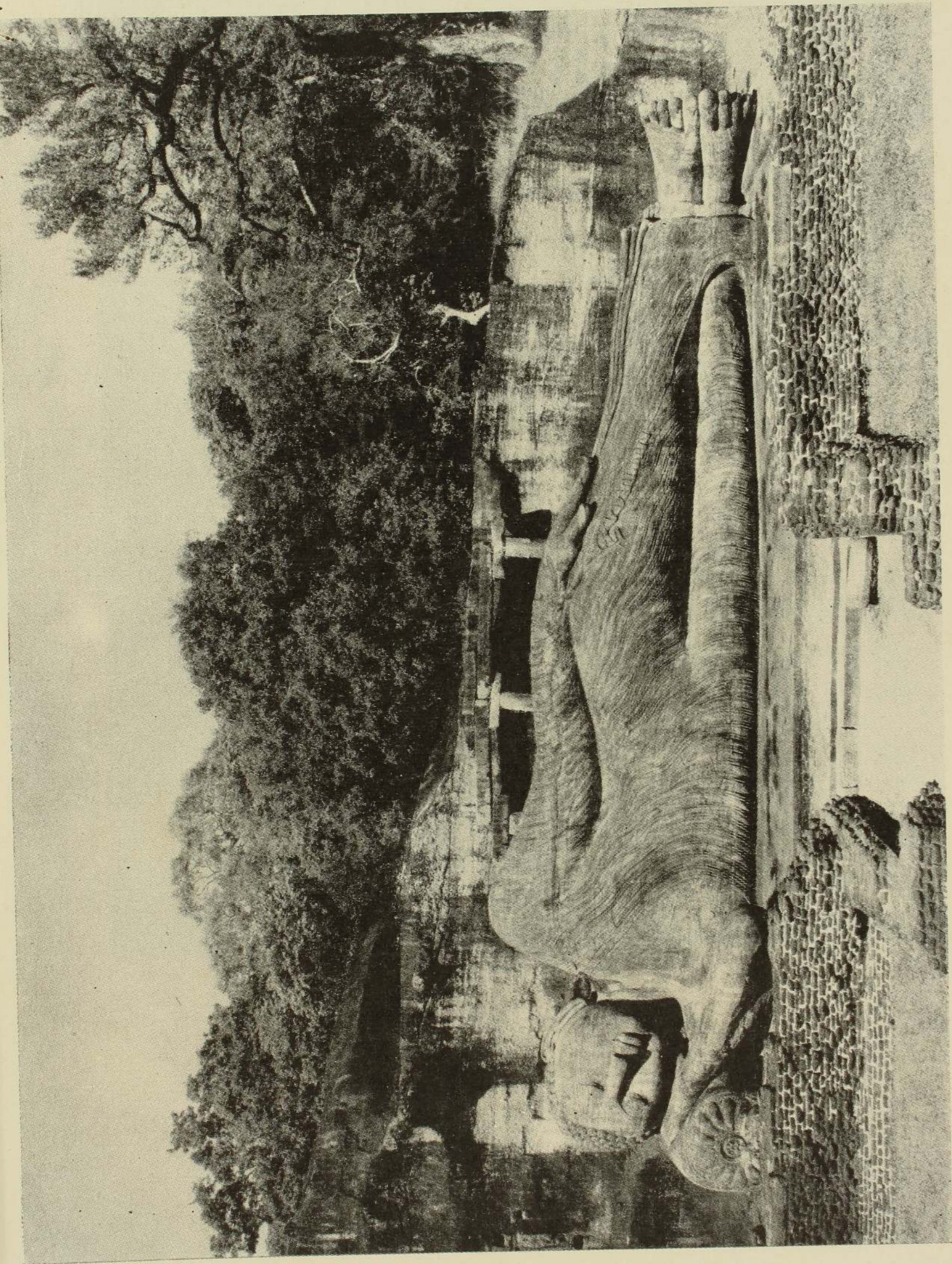
It may also be pointed out that even before the time of King Parākrama-bāhu I attempts had been made to adopt Tantric forms of sculpture in Ceylon. A stone stele⁵⁶ of the same shape and with the same iconographic

53. For an account of the monuments at Tantri-Malai, see Archaeological Survey of Ceylon Annual Report 1896, Colombo, 1914, pp. 7-8. Plate XXXI in this report contains an illustration of the sedent Buddha. See also Archaeological Survey of Ceylon Annual Report, 1907, Colombo, 1911, p. 33 for an account of the sedent Buddha.

54. For a sculpture of this subject see, R. D. Banerji, *op. cit.*, Plate XXXI (b).

55. John Still, Tantrimalai, Journal of the Royal Asiatic Society, Ceylon Branch, Vol. XXII pp. 81-82 ; Archaeological Survey of Ceylon Annual Report, 1896, p. 8 ; the same Annual Report for 1907, p. 34.

56. Plate V.

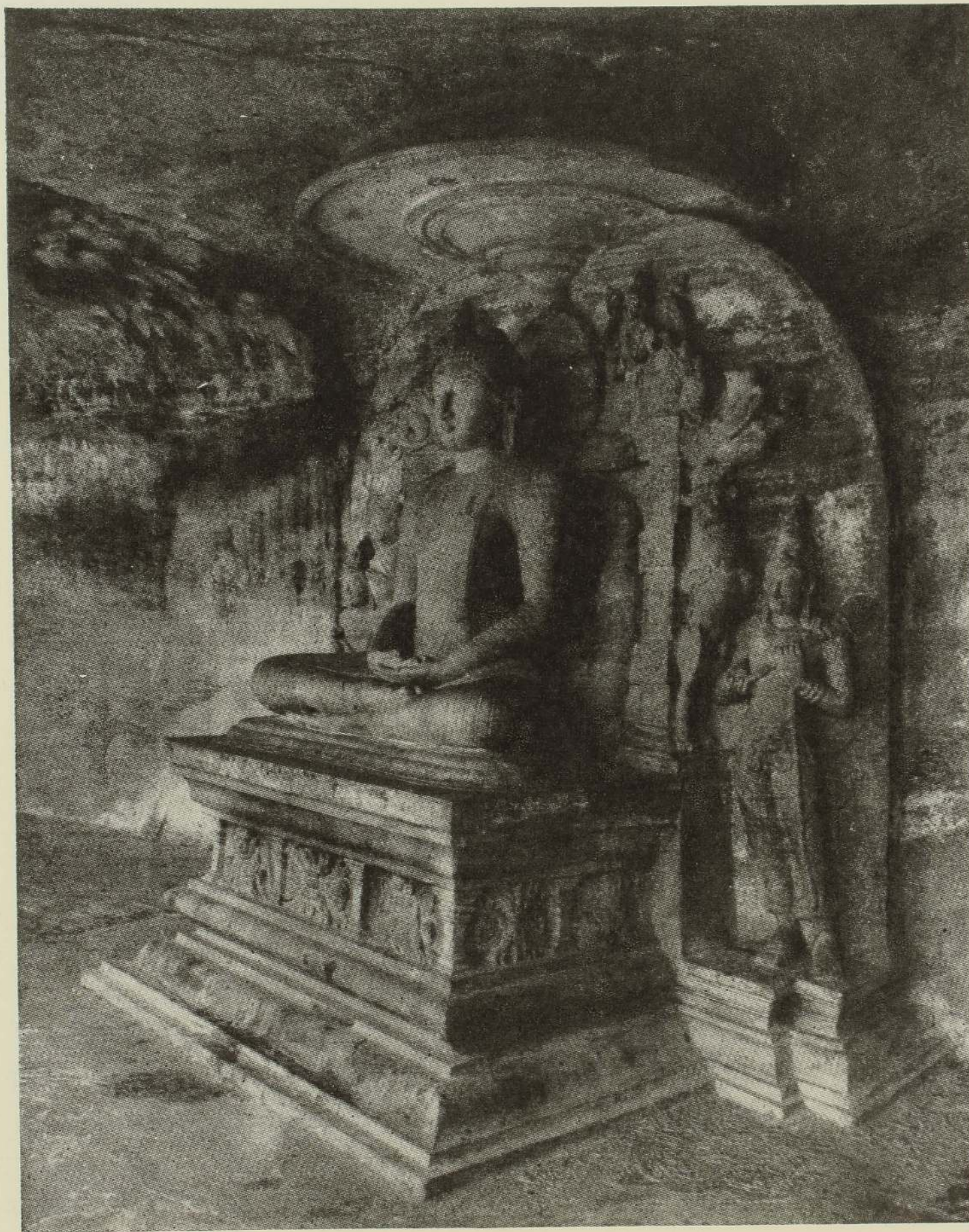
Courtesy Archaeological Survey of Ceylon

PLATE I — Recumbent Buddha, Gal Vihāra

Courtesy, Archaeological Survey of Ceylon

PLATE II — Seated Buddha, Gal Vihāra

Courtesy, Archaeological Survey of Ceylon

PLATE III — Seated Buddha in Cave, Gal Vihāra

Courtesy, Archaeological Survey of Ceylon

PLATE IV — Standing Figure, Gal Vihāra

Courtesy, Archaeological Survey of Ceylon

PLATE V — Stele in Gedige at Nālanda

SCULPTURES AT GAL VIHARA, POLONNARUVA

characteristics as are found in the stelae of the Pāla period is found incorporated into one of the walls of the so-called *Gedīgē* at Nālanda,⁵⁷ which was evidently an image-house where Tantric worship had been performed when it was in use. The stele contains the figure of a deity with two attendants on either side, the one on the deity's proper right being in an attitude of worship, while the one on his proper left stands holding some unidentifiable object in his hands. The main figure most probably represents Bodhisattva Lokeśvara, one of the many forms of Bodhisattva Avalokiteśvara who has been entrusted with the salvation of the world in the present age.

As regards Ceylon's connections with the north eastern part of India during the Pāla regime there is hardly any evidence either in the Chronicles or in the other historical documents of Ceylon, though there is a considerable body of evidence to show King Parākramabāhu's relations with other parts of India. It is very likely that Buddhist scholars and savants who lived in Ceylon at the time as well as others who lived in the preceding centuries had cultural ties with centres of learning in north eastern India such as Nālandā which flourished as an international university for over eight centuries almost upto the beginning of the thirteenth century, exerting its influence over the whole of South East Asia. Scholars from Nālandā also visited countries such as Ceylon, China, Korea and even Japan.⁵⁸ There is, however, definite archaeological evidence to show that Ceylon had direct or indirect contact with this part of India when Tantrism was in a flourishing state there. A few stone stelae in the Pāla style have been found in Ceylon⁵⁹ and some stone inscriptions containing Tantric *dhāraṇīs* written in the Nāgarī script used in north eastern India about the ninth century have also been discovered in the vicinity of the Abhayagiri Stūpa in Anurādhapura.⁶⁰ Thus there is reason to believe that some of the Tantric conventions and the stylistic peculiarities of Pāla sculpture noticed in the two statues at Gal Vihāra examined above were introduced from the region of Bihar and Bengal at some stage before the commencement of the reign of Parākramabāhu I. Even in the reign of this ruler contact between Ceylon and this region may have remained uninterrupted.

57. For an account of the *Gedīgē* at Nālanda, see Archaeological Survey of Ceylon Annual Report 1910-11, Colombo, 1914, pp. 43-50. This building is assigned to about the 8th century, and very probably the stele referred to in the text belongs to this period. For the date of the *Gedīgē*, see History of Ceylon, Vol. I, Ceylon University Press, Colombo, 1959, p. 401.

58. H. D. Sankalia, The University of Nālandā, Madras, 1934, p. 201.

59. Archaeological Survey of Ceylon Annual Report 1950, Colombo, 1951, pp. 7 and 25.

60. History of Ceylon, Vol. I, Ceylon University Press, 1959, p. 384; Report of the Archaeological Survey of Ceylon for 1940-45, Colombo, 1947, p. 41.

Finally there is the question whether the standing figure popularly believed to be of Ānanda and the recumbent Buddha at Gal Vihāra were also meant to be objects of worship and meditation to the followers of Tantrism. There are no special iconographic features in these two statues that would enable one to identify them as Tantric images but they certainly appear to have formed an integral part of the ensemble of sculptures at Gal Vihāra.⁶¹ In the absence, therefore, of any evidence to the contrary, it can be taken that these two statues together with the two seated Buddha statues formed one whole Tantric temple, the Uttarārāma, which, then, would have been a special contribution made by King Parākramabāhu I to serve the needs of the followers of Tantrism of whom there must have been considerable numbers among his subjects.

P. E. E. FERNANDO

61. According to the *Cūlavamsa*, King Parākramabāhu had three grottoes made, namely, the Vijjādhara-guhā, the cave with the image in sitting posture and the grotto with the recumbent image, *Cūlavamsa*, Vol. II, 78. 73-75. The standing figure is not mentioned here and may have formed one shrine together with the recumbent statue. It is invested with characteristics usually associated with figures of the Buddha, the exception being the position of the hands. The ground plan of the brick structures at this site shows that there were four separate shrines including one constructed over the standing figure, demonstrating perhaps that the figure represents the Buddha. Paranavitana thinks that the figure represents the Buddha as *para-dukkha-dukkhita*, 'he who is sorrowing for the sorrows of others,' *History of Ceylon*, Vol. I, University of Ceylon Press Board, Colombo, 1959, p. 605. For the plan of Gal Vihāra, see *Archaeological Survey of Ceylon Annual Report 1907*.

**උඩරට සිංහල සාහිත්‍යය නොගොත්
සෙංකඩගල-මහනුවර සමය පසුබිම් කොට උඩරට පහළ වූ සිංහල
සාහිත්‍යයේ විවිධාංග, එය ගොඩනැගූ ගත්කරු පරපුර සහ එම
සාහිත්‍යයේ ලක්ෂණ විභාගය**

I

සෙංකඩගල පළමු වරට සඳහන් වන්නේ වික්‍රමබාහු යන නම දැරූ නිරිඳුන් සම්බන්ධයෙන් ලියා ඇති සෙල්ලිපියකයි. එයින් කියැවෙන්නේ වික්‍රමබාහු යන නම දැරූ නර-පතියන්ගෙන් කී වැන්නා පිළිබඳ ව ද යන වග ඉදුරා පැහැදිලි නො වෙයි. “ සිරි සහබෝ ශ්‍රී වික්‍රමබාහු වක්‍රවර්තී ස්වාමීන්වහන්සේට තුන්වනු වප පුර පැළවිය සෙන්කඩගල දෙවියන්ගේ ඇතා ගන්නා දවස සගම් තුන්රට බද අංපිටියේ මද්දෙගම කුඹුරු පිටි ගසකොළ වල්පිට ඇතුළු වූ තැන් සෙන්කඩගල දෙවියන්ට සරීර කරව මේ පත්කඩ දුන් බවට අරාවෙ අක්කී (නායක) ඇපාණ වම්හ ”¹ යනු වික්‍රමබාහු රජතුමා ගැනත් සෙන්කඩගල ගැනත් කියැවෙන අමිපිටියේ සෙල්ලිපි පාඨයයි. මෙහි සඳහන් කොට ඇත්තේ ගම්පළ රාජධානි කොට ගෙන විසූ 3 වන වික්‍රමබාහු රජතුමා බව බොහෝ දෙනෙකුගේ පිළිගැනීමයි. එහෙත් සෙංකඩගල නුවර ආදිකතුවරයා වශයෙන් ගිණිය යුත්තේ ක්‍රිස්තු වර්ෂයෙන් 14 වන ශත වර්ෂයෙහි රාජ්‍ය පද ප්‍රාප්ත 3 වන වික්‍රමබාහු රජතුමා නොව 15 වන ශත වර්ෂයේ අපර භාගයෙහි රාජ්‍ය පද ප්‍රාප්ත සෙනා සම්මත වික්‍රමබාහු රජතුමායි.² එතුමාගේ රාජ්‍ය පාලන සමය ක්‍රි.ව. 1473/4 පටන් 1510 පමණ දක්වා පැවැත්තේ ය.

මෙසේ සෙංකඩගල පුරයේ ඉතිහාසය යටත් පිරිසෙයින් ක්‍රි.ව. 15 වන සිය වසර දක්වා දිවෙනත් එය සමෘද්ධිමත් රාජධානියක් බවට පත්වූයේ වීරවික්‍රම රජුගේ පාලන සමයෙහි දී ය. (ක්‍රි.ව. 1542 - 92.) වීරවික්‍රම රජ තෙමේ රටේ ජාතික හා ආගමික සංරක්ෂණය උදෙසා කටයුතු කෙළේය. පළමුව එතුමා සෙංකඩගල පුරයෙහි වෛත්‍යයක් බඳවා අනතුරුව දෙ මහල් පොහොය මළුවක් කරවා නගරය සංසයාගේ වාසයට යෝග්‍ය ස්ථානයක් බවට පත්කෙළේ ය. හිකුසුසංසයා ධර්මශාසත්‍ර කටයුතුවල නිරතවන පරිදි ඔවුන් වහන්සේට ඉඩ කඩ සැලැසීම එ තුමා අතින් සිදු වුණු තවත් කටයුත්තකි. එ සේ ම ලේඛකයන් ලවා ග්‍රන්ථ ලියවා ඒ වා රජතුමා සුරක්ෂිත කොට තබන්නට සැලැසී ය. මහනුවර ඉතිහාසයෙහි පළමු වන උපසම්පද කර්මය ද සිදු වූයේ එතුමාගේ උදෙසාගේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනි.

සෙංකඩගල පුරය ලංකාවේ උපරාජධානියක් වශයෙන් අර්ධසංවත්සර පමණ වූ කාලයක් (එනම් ක්‍රි.ව. 1542 - 1592) පැවැත්තේය. පරංගීන්ගේ පැමිණීමත් සමඟ

1. *Epigraphia Zeylanica*. Vol. IV. 271,173
මෙහි සඳහන් වන්නේ සෙංකඩගල පුරයක් ගැන නොව සෙංකඩගල අරක් ගත් දෙවියන් කෙනකු ගැනයි. මෙයින් අපට එක් නිගමනයකට බැස ගත හැකි වෙයි. එ නම් මෙකී වික්‍රමබාහු රජතුමාගේ කාලය වන විට රට වැස්සන් සෙංකඩගල දෙවියන් සිහි කිරීමට පුරුදු ව සිටි බව යි.

2. සෙංකඩගල නුවර ආදිකතුවරයා සෙනා සම්මත වික්‍රමබාහු ය යන කොටුටත් මහනාගේ මතය සාමාන්‍යයෙන් උගතුන් පිළිගත් මතය වෙයි. එහෙත් 3 වන වික්‍රමබාහු රජතුමා එහි නිර්මාපකයා යැයි ගැනෙන පැරණි මතය මුළුමනින් ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට තරම් බලවත් සාධක අපට නැත.

ජයවර්ධනපුර කෝට්ටේ රාජධානිය පිරිහෙන්නට වන. එහෙයින් සිංහලයන්ගේ ස්වාධීනත්වය රැක ගනු සඳහා රජ බලය පැතු නායකයෝ කෝට්ටේ කෙරෙහි විශ්වාසය නො තැබූහ. මායාදුන්නේ උපරාජයා සිතාවක රාජධානිය ගොඩනැගුයේ මෙ සමයෙහි දීය. ඒ දවස්වල ම වීරවික්‍රම රජ තෙමේ සෙංකඩගල උපරාජධානිය ආරම්භ කෙළේය.

පනස් වසක් පමණ කල් මෙසේ උපරාජධානියක් වශයෙන් පැවැත ආ සෙංකඩගල පුරය රටේ අගනුවර බවට පත්වූයේ 1 වන විමලධර්මසූරිය රජුගේ කාලයෙහි දී ය (ක්‍රි.ව. 1592 - 1604) මුළු රාජධානි සමය ම ක්‍රි.ව. 1592 පටන් 1815 දක්වා පැවැත්තේය. 1815 වැන්නෙහි ශ්‍රී වික්‍රමරාජසිංහ රජතුමා ඉංගිරිසින් විසින් පිටුවහල් කරනු ලැබීමෙන් පසු ලංකාව ඔවුන්ගේ පාලනය යටතට පත්වූයේ ය. ඒ හා සමඟ ස්වාධීන සිංහල රාජධානිය ද කෙළවර වූයේ ය. සෙංකඩගල පුරය අග නුවර කොට ගෙන රාජ්‍යානුශාසනා කළ රජදරුවෝ නව දෙනෙක් වූහ. 1 වන විමලධර්මසූරිය රජතුමා ක්‍රි.ව. 1592 - 1604 දක්වා රාජ්‍ය කෙළේ ය. ඉන්පසු සෙනරත් රජ ක්‍රි.ව. 1604 පටන් 1634 දක්වා රට පාලනය කෙළේය. ඉක්බිති 2 වන රාජසිංහ රජ තෙමේ ක්‍රි.ව. 1684 හෝ 1687 හෝ දක්වා රාජ්‍ය කෙළේය. එතැන් පටන් ක්‍රි.ව. 1707 දක්වා 2 වන විමලධර්මසූරිය රජතුමා රාජ්‍යානුශාසනා කෙළේය. ක්‍රි.ව. 1707 සිට 1739 දක්වා දෙ තිස් වසක් ශ්‍රී වීරපරාක්‍රම නරේන්ද්‍රසිංහ රජතුමාගේ පාලන සමය විය. එතැන්පටන් ක්‍රි.ව.1747 දක්වා ශ්‍රී විජයරාජසිංහ රජතුමා රාජ්‍ය කෙළේය. ඉන් පසු යළි තිස්වසකට අධික කාලයක් (එනම් ක්‍රි.ව. 1747 - 1780/82) කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රජතුමා රාජ්‍ය කෙළේය. එතැන් සිට ක්‍රි.ව. 1798 දක්වා ශ්‍රී රාජාධිරාජසිංහ රජතුමා රට පාලනය කෙළේය. ක්‍රි.ව. 1798 පටන් 1815 දක්වා අවසාන වශයෙන් ලංකා රාජවංශය හෙබැවූයේ ශ්‍රී වික්‍රමරාජසිංහ රජතුමා යි.

මේ අනුව සතළොස් වන සියවසරෙහි රට පාලනය කළ නරපතියෝ සතර දෙනෙක් ද අටළොස්වන සියවසරෙහි රට පාලනය කළ නරපතියෝ සතර දෙනෙක් ද වූහ. 19 වන සියවසරෙහි එක ම රජ කෙනෙක් රාජ්‍යානුශාසනා කළහ.

ශාසනික තත්වය උසස් ව පැවැති කාලවල දී සාමාන්‍යයෙන් ධර්ම ශාස්ත්‍ර කටයුතුවල හා සාහිත්‍ය කලා ශිල්ප විෂයයෙහි ද අභිවෘද්ධියක් ඇති විය. එමෙන් ම ශාසනික තත්වය පිරිහුණු කාලවල දී ශාස්ත්‍රීය කටයුතුවල හා සාහිත්‍ය කලා ශිල්ප විෂයයෙහි ද පිරිහීමක් ඇති විය. ශාසනික කටයුතු අතින් ද සාහිත්‍ය වගාව අතින් ද රට පුරා පැවැති අතිශය සංවේගදයී තත්වය වෙනස් කොට එහි සාමාන්‍ය තත්වය නඟා සිටුවීමට රට පාලනය කළ නරපතීන් සියල්ලන්ගෙන් ම එක හා සමාන සේවයක් ඉටු නොවී ය. 1 වන විමලධර්මසූරිය රජතුමා පරසතුරු උවදුරුවලින් රට පෙළී පවතිද්දී අභ්‍යන්තර වියවුල් බොහෝ දුරට සංසිඳුවා සෙංකඩගල සිංහාසනයේ අධිපතියා හැටියට පෙනී සිටියේය. එතුමා දළද වහන්සේ ප්‍රසිද්ධියේ වඩා හිඳුවා ජාතික ආගමික කටයුතුවල යෙදෙන්නට විය. එහෙත් ඔහුට අනතුරු ව රජකමට පත් සෙනරත් රජ දුබලයෙක් විය. ඔහුගේ කාලයෙහි දී පරංගීහු රට වනසන්නට පටන් ගත්හ. සතළොස් වන සියවසරේ ඉතා ප්‍රතාපවත් නරේන්ද්‍රයා වශයෙන් සැලැකිය හැක්කේ 2 වන රාජසිංහ රජතුමා යි. පරංගීන් මෙ රටින් නියත වශයෙන් තොරපනු ලැබූයේ එ රජුගේ පාලන සමයෙහි දී ය. ලන්දේසින් කෙරෙහි ඔහු තැබූ අසාන විශ්වාසය නො වේ නම් මුළු රට ම එක්සත් කරන්නට ඔහුට හැකි ව තුබුණේ ය. “ මිරිස් දී ඉහුරු ගත්තාක් මෙන් ” යනුවෙන් ඔහුගේ ක්‍රියා පටිපාටිය හඳුන්වන්නට වූයේ එක් සැඩ සතුරකු ඉවත ලා ඔහුට

නො දෙවෙනි වූ අනෙකකු තම සෙවණෙහි රඳවා ගන්නට රජතුමා පෙළඹුණු බැවිනි. එසේ වුව ද රණගුරුයකු ලෙසින් රට පුරා පතළ කීර්තියක් ඇති රාජසිංහ රජතුමාගේ තෙද, බල, යස ඇ නන් විදියේ මහඟු ගුණයන් රටවැස්සන්ගේ වෙසෙසි සැලැකිල්ලට යොමු වීම පුද්ගලයක් නො වෙයි. එ තුමා ප්‍රශංසා මුඛයෙන් වනන්නට නන් දෙසින් කිවියෝ සැරැසුණහ. ශ්‍රී වීරපරාක්‍රම නරෙන්ද්‍රසිංහ රජුගෙන් ද ශ්‍රී විජයරාජසිංහ රජුගෙන්ද රටට හෝ සාහිත්‍යයට හෝ එතරම් මෙහෙයක් නො වී ය. යළි රට බැබළෙන්නට වූයේ කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ නරපතියන්ගේ කාලයෙනි දී ය. වැලිවිට සරණංකර හිමියන්ගේ සහයෝගය ද ඇතුළු ශාසන ශුද්ධියක් ඇති කිරීමෙනි ද අභාවයට ගොස් තුබූ අන්‍ය ශාසනික විනය කර්ම ප්‍රකෘතිමත් කිරීමෙනි ද කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රජතුමා නිරත විය. ශාසනික විෂයයෙහි එහි පල ඇති විය. ඒ හා සාහිත්‍යයේ පිබිදීමක් හා දියුණුවක් ද ඇති විය.

උඩරට සිංහල සාහිත්‍යය නමින් මෙහි ලා අදහස් කැරෙන්නේ ගත වර්ෂ දෙකකට අධික වූ මෙ ම කාලය තුළ දී ලියැවුණු පොත්-පත් සියල්ලම නො වෙයි. මේ කාල පරිච්ඡේදයෙහි දී පොත්-පත් රාශියක් සිංහලයෙන් ලියන ලදී. එය විවිධ විෂයයන් අරඹයා සකස් කරන ලද්දේ ද වෙයි. එහෙත් ඒවායේ වැදගත් කම අනුව බලන කල එයින් වැඩි කොටසක් ලියන ලද්දේ උඩරටින් බැහැර වූ පෙදෙස්වල වූයු ගත්කරුවන් විසින් බව පිළිගත යුතු වෙයි. උඩරට සිංහල සාහිත්‍යය නමින් ගැණෙන්නේ යටෝක්ත කාල පරිච්ඡේදයෙහි උඩරට කිවිවරුන් සහ ගත්කරුවන් විසින් ලියන ලද රචනා පමණකි. එ ද සියල්ල මෙහි ලා විමැසීමට නොහැක්කේ ය. කවර විෂයයන් පිළිබඳ ව පොත්-පත් ලියන ලද්දේ ද? කිවිවරුන් සහ ගත්කරුවන් අතින් ලියැවුණු ප්‍රධාන රචනා කවරේ ද? ඒ රචනාවලින් දැක්වෙන පරිදි ඒවායේ ප්‍රධාන අංග ලක්ෂණ කවරේ ද? යන ප්‍රශ්න අපගේ සැලැකිල්ලට භාජන වනු ඇත. සාහිත්‍යයේ වගාවට හේතු වූ කරුණු හා සාහිත්‍ය පීඨයෙහි බැබළුණු ප්‍රධාන පුද්ගලයන් ද සැකෙවින් වුව ද සලකා බැලීම අප විසින් කළ යුතු වෙයි. සාහිත්‍යය කෙරෙහි බලපැවැත්වූ බලවේගයන්ගේ ප්‍රතිඵල සුලු වශයෙන්වත් සලකා බැලීම වටනේ ය.

යට දක්වන ලද කාල පරිච්ඡේදය ප්‍රධාන කොටස් දෙකකට බෙදා දැක්වීම එ ම කාලය තුළ දී ලියැවුණු සාහිත්‍ය කෘති තේරුම් ගැනීමට ඉවහල් වනු ඇත. ආරම්භයේ පටන් කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රජතුමාගේ පාලන සමයෙහි සරණංකර හිමියන් සහරජ පදවියෙන් පුදනු ලැබූ ක්‍රි.ව. 1753 යන වසර දක්වා එක් අවධියක් වෙන් කිරීම යෝග්‍ය වෙයි. එතැන් සිට රාජධානි සමය නිමාවට පත්වූ ක්‍රි.ව. 1815 යන වසර දක්වා දෙ වැනි අවධිය වෙන් කිරීම සුදුසු වෙයි. ඇත්ත වශයෙන් කියතොත් අටළොස් වන ගතවර්ෂයේ උත්තරාර්ධයේ එ නම් දළ වශයෙන් ක්‍රි.ව. 1750 ත් 1800 ත් අතර කාලයෙහි එයට පෙර වකවානුවට වඩා වැදගත් ග්‍රන්ථ මහත් රාශියක් බිහි විය. එය සරණංකර හිමියන්ගේ ව්‍යාපාරයේ එක් වැදගත් ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ගිණිය හැකිය.

සෙංකඩගල මහනුවර යුගයෙහි දී සිංහල සාහිත්‍ය රුකේ අතු දෙකක් විහිදුණේ ය. මෙ සේ සාහිත්‍යය දැනකට බෙදී යෑමට මුල පුරන ලද්දේ සරණංකර හිමියන් විසිනි. පළමුව, වැලිවිට සරණංකර හිමියන්ගේ පරිශ්‍රමයේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් බණ පොත් හා කවි කතා රැසක් උඩරට වූයු ලේඛකයන් විසින් ලියන ලදී. මේ දෙ ගණයට අයත් නොවූ ඇතැම් රචනා විශේෂයෝ ද ඔවුන් විසින් නිපදවන ලදහ. දෙ වනුව එතුමන්ගේ

ශිෂ්‍යයකු වූ සිටිනාමලුවේ ධම්මජොති හිමියන්ගේ පරිශ්‍රමයේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් දකුණු පළාතේ පොත් රැසක් එළි බටුයේය. මේ අතු දෙකින් පළමු අත්තට අයත් පොත් පමණයි අපගේ සැලැකිල්ලට භාජන වන්නේ.

II

කෝට්ටේ කාලයෙහි මෙන් ම සංකඩගල යුගයෙහි ගත්කරුවෝ ද ගද්‍යයට වඩා බෙහෙවින් පද්‍යය ප්‍රිය කළහ. ධර්ම සංග්‍රහ පිළියෙළ කිරීමට ඔවුහු ගද්‍යය වහල් කොට ගත්තාහු ය. රටේ රාජ වංශය ද දේශපාලන ඉතිහාසය ද පිළිබඳ පුවත් දැක්වීමට ගත්කරුවෝ වැඩි කොට ගද්‍යය ම භාවිත කළහ. මේ හැර කඩයිම් පොත් සහ විත්ති පොත් තැබීම ලේඛකයෝ ගද්‍යයෙන් ම කළහ. ඉතිරි රචනා පද්‍යයෙන් ම කරන ලද්දේය. පද්‍යයෙන් ලියැවුණු රචනා අතර රජකු හෝ වෙන යම් ශ්‍රේෂ්ඨ උත්තමයකු හෝ පිළිබඳ ලියන ලද විරුද්ධ කවි යථොක්ත කාල පරිච්ඡේදයේ මුල පටන් අග දක්වා විහිදී ඇත. ඒ හැර අභිනවයෙන් ජාතක කවි රැසක් ඇත. පන්සිය පනස් ජාතක පොතට ඇතුළත් නොවූ කතා ඇතැම් විට ජාතක යන නමින් හඳුන්වනු ලැබූයේ, සිංහල පැදියට නහන ලද්දේ ය. එ වැනි කාව්‍ය ප්‍රබන්ධ ද උඩරට ලේඛකයන්ගේ රචනා අතර විශේෂ තැනක් ගන්නේය. වර්ත කථා ලිවීමට ද බොහෝ සෙයින් ගත්කරුවන් විසින් තෝරා ගන්නා ලද්දේ පද්‍ය මාධ්‍යය යි. ගද්‍යයෙන් ද ලියැවුණු වර්ත කථා ඇත්තේය. සංකඩගල සමයෙහි ශාසනාභිවෘද්ධිය සඳහා ලාංකිකයන් විසින් යෙදෙන්නට වූ දේශාන්තර ගමන් විස්තර කරමින් ලියැවුණු වාරිකා වර්ණනා ද පද්‍යයෙන් ලියන ලද්දේය.

ගද්‍යයෙන් ලියැවුණු පොත් ගණන එතරම් මහත් නොවන බැවින් ඒ වා මුලින් සැලැකීම පහසු වෙයි. ඉතිහාස ග්‍රන්ථ අතර රාජරත්නාකරයන් වන්නිරාජාවලියත් සඳහන් කළ හැක්කේය. මින් පළමු වැන්න සංකඩගල විරවික්‍රම රජුගේ පාලන සමය දක්වා —එනම් ක්‍රි.ව. 1542 දක්වා—ඇතුළත් වී තිබෙන බැවින් එයට පසු ව ලියන ලද්දක් විය යුතුයි. ඒ අවධියෙහිදී සංකඩගල පුරය ලංකාවේ අගනුවර නො වුවත් සංකඩගල පුරයෙහි රජ කළ රජතුමන්ගේ පාලන සමය සඳහන් වන බැවින් මෙහි ඇතුළත් කිරීමේ වරදක් නැත. එය සකස් කරන ලද්දේ වල්ගම්පායේ අභය රාජ පිරුවනේ තෙර කෙනකු විසිනි. වන්නිරාජාවලිය නමින් හැඳින්වෙන ග්‍රන්ථය රාජාවලියේ ම අභිනව සංග්‍රහයක් විය හැකිය. රාජාවලිය ඇසුරු කොට ලියන ලද ග්‍රන්ථ රැසක් තිබේ. වන්නිරාජාවලිය වනාහි රජ දරුවන් පිළිබඳ ලියැවුණු ඓතිහාසික විස්තරයකි. එය 2 වන රාජසිංහ රජුගේ කාලයෙහි සංගෘහිත යි සලකනු ලැබේ.

ඉතිහාසය පිළිබඳ පොත් සියල්ල ම පාහේ ගැදියෙන් ලියන ලද නමුදු පැදියෙන් ලියන ලද මන්දරම් පුර පුවත³ නම් පොතක් ද ඇත. ඒ වනාහි සීතාවක 1වන රාජසිංහ රජුගේ කාලයෙහි ගොඩනැගුණු මන්දරම් පුර නම් වූ අලංකාර කුඩා නගරයක් මුල් කොට ගෙන ඇරඹුණු ඓතිහාසික ප්‍රබන්ධයකි. රාජසිංහ රජු ශිව සමය වැළඳගත් එක්බිති ඉන්දියානු ගෞව පූජකයන් ලක්දිවට ගෙන්වා උඩරට ඇතුළු නොයෙක් පළාත්වල

3. මන්දරම් පුර පුවත—ලබුගම ලඬිකානඤ්ඤ සථවිර (සංස්කරණය) 1958, කොළඹ, අනුර මුද්‍රණාලය.

ඔවුන් නැවැත් විය. ඔවුන්ගේ ප්‍රධානියා වූ ගිරි නම් පූජකයා වුසුයේ යට දැක්වුණු මන්දරම් පුරවරයෙහි ය. මන්දරම් පුරය ඇතුළු ජනපද සතක ඔවුහු නවාතැන් ගත්හ. එය සත් සිව මඩුලු නමින් දන්තා ලදී. කාණ්ඩ දෙකකින් සංගෘහිත වූ මේ මන්දරම් පුර පුවත එකොළොස් අදියරකින් සමන්විත වේ. විවිධ වෘත්තවලින් බඳනා ලද පද්‍ය 866ක් පමණ එහි ඇත්තේ ය. පළමු වන රාජසිංහ රජුගේ කාලයෙහි සිට සෙංකඩගල කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රජුගේ කාලය දක්වා රජයට පැමිණි රජවරුන් අට දෙනෙකුන්ගේ ඉතිහාසය මෙයින් කියැවෙයි. එය ගත්කරුවන් කිහිප දෙනෙකුන් විසින් රචිත යයි සිතීමට ඉඩ ඇත. එයින් මුල් සතර අදියර බු.ව. 2190/ක්‍රි.ව. 1647 දී හළුවඩන නිලය ලත් විකුම් ඇදුරු නම් පඩිවර-යකු විසින් ලියන ලදී. පස් වන ස වන අදියර බු.ව. 2245 ක්‍රි.ව./1702 වැන්නෙහි දී ගලගොඩ දිසාවේ මැතිඳුන්ගේ ආරාධනය පරිදි උනම්බුවේ යතිවරයකු විසින් ලියන ලද්දේයි. දෙ වන භාගයට අයත් පස් අදියර කවරකු හෝ කවුරුන් හෝ විසින් සම්පාදිත වී ද යන්න නිශ්චය කළ නො හැකිය. මේ කාල පරිච්ඡේදය සම්බන්ධ වූ අප්‍රකට කරුණු රාශියක් මෙම පද්‍ය ප්‍රබන්ධයෙන් අනාවරණය වෙයි. රජුට විරුද්ධව විදේශිකයන් කළ කුමන්ත්‍රණ, එසේ ම සවදේශිකයන් රාජ බලය බිඳ හෙළීමට දරු පරිශ්‍රම, සරණාකර තෙරණුන්හට වස දීමට තැත් කිරීම යනාදිය ඉන් කිහිපයක් පමණි. මහනුවර සමයෙහි සාහිත්‍ය තත්වය ගැන කල්පනා කරන කල්හි මන්දරම් පුර පුවත බොහෝ දුරට භාෂා දෝෂයන්ගෙන් තොර වූ ද ප්‍රමාණවත් රචනා දීප්තියකින් යුක්තවූද වැදගත් ප්‍රබන්ධයකැයි කිව හැකි.

කණිෂ්ඨ පංක්තියේ ලියැවිලි අතර කඩයිම් පොත් සහ විත්ති පොත් සඳහන් කළ හැකි ය.⁴ රටේ දේශ සීමා දක්වා පිළියෙළ කරනු ලැබූ ලේඛනවලට කඩයිම් පොත් යන නම ව්‍යවහාර වේ. කඩයිම් පොත් රාශියක් ඇත. සාමාන්‍යයෙන් එහි භාෂා තත්වය උසස් නො වෙයි. රජ දරුවන් පිළිබඳ ව ද මැති ඇමැතිවරුන්, යුද සෙනෙවියන්, උගත් පඩිවරයන් සහ දක්ෂ ශිල්පීන් හැටියට රාජසේවයෙහි නියුක්ත වූවන් පිළිබඳ ව විවිධ පුවත් දැක්වෙයි. යුද්ධ සහ සතුරු ආක්‍රමණ, පන්සල්, වැව්, අමුණු, ලී, පාලම්, මං-මාවන් ගොඩනැඟීම, ගම් සහ නුවරවල් පිහිටුවීම යන මේ ඇ කරුණු ද කඩයිම් පොත්-වල සඳහන් වෙයි. ලෝක ප්‍රඥප්තිය, මිනිසුන්ගේ උපත, පොළොව තලයේ කොටස්, එහි පිහිටි සයුරු, ගං, කඳු සහ පොකුණු යනාදිය පිළිබඳ පාරම්පරික කථා ද දක්වනු ලැබෙයි. මේ හැර ආදිකල්පික යුගයේ පටන් රාජ වංශ කථා ද මේ දිවයින පිළිබඳ සිද්ධි හා එය ජනාවාස භූමියක් බවට පත්වීම, එහි කලින් කලට රට අනුශාසනය කළ රජවරුන්ගේ පුවත්, කලින් කලට රට කොටස්වලට බෙද තුබුණු අයුරු, එහි ගම්-බිම්, නගර යනාදියේ සීමා, ඒ ඒ සීමා ඇතිවුණු සැටි, ඒ ඒ බිම් පෙදෙස් සහ එහි විසූ ජනයා පිළිබඳ විස්තර ද මේ පොත්වලට ඇතුළත් වේ.

මේ පොත්වල බසේ ද එක ම ස්වරූපයක් නැත. බොහෝ විට කථා ව්‍යවහාරයෙහි යෙදෙන යෙදුම් එහි හමු වෙයි. සාමාන්‍යයෙන් ගද්‍ය භාෂාවෙන් ලියැවී තිබෙනත් ඇතැම් විට පද්‍යයෙන් ලියැවුණු කාණ්ඩ ඇත්තේය. සමහර තැනක බස වුර්ණිකා ස්වරූපයක් ගනී. මහනුවර රජ කළ රජවරුන් කිහිප දෙනෙකු ගැන ම ලියැවුණු කඩයිම්

4. De Silva, W. A.—“Sinhalese Vittipot (Books of Incidents) and Kaḍaimpot (Books of Division Boundaries ” JRAS. CB, Vol. XXX. No. 80. 1927. pp. 303-324.

පොත් ඇත. “ සක වර්ෂ එක්වා දහස් භාරසිය නව වෙනි වරුසයෙහි උදාවස් මස පුරදියවක් ලත් සිකුරාදා රැ වූ නව පැයට රාසි මහරජ කඵරිය කෙළේ.” යනු සෙංකඩ- ගල 2 වන රාජසිංහ රජු පිළිබඳ කියැවුණු පුවතකි. එ සේ ම නරේන්ද්‍ර සිංහ රජතුමා ද ශ්‍රී විජයරාජසිංහ රජතුමා ද කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රජතුමා ද ශ්‍රී රාජාධිරාජසිංහ රජතුමා ද මැරුණු සැටි කඩයිම් පොත්වලින් කියැවෙයි.

විත්ති පොත් නමින් හැඳින්වෙන ලේඛනවල ද මෙයට නොවෙනස් වූ පුවත් දැක්වෙයි. එනම් විත්ති යන්නෙන් හැඳින්වෙන දෑට බෙහෙවින් වෙනස් වූ නානා විධ විස්තර එහි ඇතුළත් වේ.

මේ ලේඛනවලින් කොතරම් විසිතුරු පුවත් දැක්වෙන්නේ, එහි සඳහන් වන කරුණු පුරාණ ඉතිහාසය, ඇදහිලි, සිරිත් විරිත්, සාමාජීය ආර්ථික සහ දේශීය තත්වය යන විෂයයෙහි කොතරම් වැදගත් වුව ද සාහිත්‍ය ලේඛන වශයෙන් එහි ඇති අගය සවල්ප වෙයි. පරම්පරාගත ව පැවැත එන ජනාලාප ද එහි ඇතුළත් වන්නේ ය. ජන ප්‍රවාදයෙහි පැවැති රස කථාවලට එහි ඇතැම් විට ඉඩ ලැබෙයි. එහෙත් එය වැඩි කොට රචනා කරන ලද්දේ අව්‍යක්ත ලේඛකයන් අතිනි. එ බැවින් එහි වාග් ව්‍යවහාරය ද නිතර ම වගේ ව්‍යකූල ව පවතී. දැන් ඒ ලියැවිලි දිලිඳු බැවින් දුක සේ කල් ගෙවන ඇතැම් පවුල්වල අතීත සෞභාග්‍යය සිහි කරවන ස්මාරක වන්නේය. ඔවුන්ගේ වංශ පරම්පරාව, ඔවුන් සතුව පැවැති ගම් බිම්, ඉඩම් කඩම් යනාදිය පිළිබඳ අන් මහකින් නො දන හැකි දුලබ පුවත් එහි සඳහන් වනු ඇත. තව ම උඩරට වැසි ජනයා එ වැනි ලේඛන ආදාන වස්තු මෙන් රකින්නේ ය.

III

ගඳු රචනා අතුරින් ඉතා ම වැදගත් කොට සැලැකිය යුත්තේ මේ කල ලියැවුණු බණ පොත් ය. ඉන් තුනක් වෙසෙසින් සඳහන් කළ යුතු වෙයි. වැලිවිට සරණංකර හෙරණපාණන් විසින්—එනම් උන්වහන්සේ උපසම්පදාව ලබන්නට පෙර —ලියන ලද ශ්‍රී සද්ධර්ම සාරාසී සංග්‍රහය නම් වූ මා ඇහි බණ පොත ද එතුමන්ගේ ප්‍රධාන ගෝල නම වූ තිබ්බොටුවාවේ සිද්ධාර්ථ බුද්ධරක්ෂිත හිමියන් ලියූ ශ්‍රී සද්ධර්මාවවාද සංග්‍රහය නම් ග්‍රන්ථය ද හීනටිකුඹුරේ සුමංගල හිමියන් ලියූ සිංහල මිළිඤ්ඤ ප්‍රශ්නය ද වෙයි.

බුද්ධ ධර්මයේ සාරාසීයන් සංග්‍රහ කොට නිපැයුණු ධර්ම පුස්තක සාහිත්‍යයෙහි කලින් කලට එළි බසී. ධර්මප්‍රදීපිකාව, බුත්සරණ, සද්ධර්මරත්නාවලිය, පූජාවලිය, සද්ධර්මරත්නාකරය එ බඳු ධර්ම පුස්තකයෝ වෙති. ධර්මය වෙනස් නො වෙතත් එය ඉදිරිපත් කැරෙන ආකාරය කාලානුරූප විය යුතුයි. එක් අවධියකට සැපැයුණු ග්‍රන්ථයක් පසු කලකට සුදුසු නොවන්නට ඉඩ තිබේ. දහම් රස විඳිනු කැමැත්තවුන්ගේ මන දෙළ එක්තරා පමණකට රසවත් බණ කතාවලින් පිරෙන්නේය. පූජාවලිය, සද්ධර්මාලඪිකාරය වැනි ග්‍රන්ථවලින් ඒ වුවමනාව පිරිමැසෙයි. එහෙත් ධර්මය පිළිබඳ ගැඹුරු දැනුමක් පතන්නාවූ ද තමන්ගේ දැනුම ප්‍රගුණ කරගනු කැමැත්තාවූ ද ජනයන්ගේ ප්‍රයෝජනය සඳහා ධර්ම භාණ්ඩාගාරයක් අවශ්‍ය වන්නේ ය. එ බඳු අවශ්‍යතාවක් අන්තිම

වරට සපුරා ඉටුකරන ලද්දේ විමලකීර්ති හිමියන්ගේ සද්ධර්මරත්නාකරයෙනි. එහෙත් එය ලියන ලද්දේ සරණංකර හෙරණපාණන්ගේ සද්ධර්ම සාරාසී සංග්‍රහය ලිවීමට යටත් පිරිසෙයින් අවුරුදු තුන්සියයකට උඩ දී ය. අවුරුදු තුන්සියයක් ගතවන තෙක් ජනතාවගේ ඒ උවමනාව පිරිමසා ලත්තට මහක් නො පෑදුණු සේ යි. ගත වුණු ඒ අවුරුදු තුන් සියය ද රටට, දෑයට හා සමයට එ තරම් හිතකර නො විය. කෝට්ටේ කාලයෙහි දී ගඳා භාෂා පරිශීලනය උගතුන් කෙරෙන් ඇත් විය. මේ සියලු හේතූන් නිසා ධර්මය ඉගෙනීමේ මහ ඇවුරුණේය. එබැවින් සරණංකර සාමණේරයන් වහන්සේ ජාතික, ආගමික කටයුතුවල යෙදෙන්නට වත් කල කෝෂ ග්‍රන්ථයක් වශයෙන් සාමාන්‍ය ජනතාවට මෙන් ම උගතුන්ට එක සේ ඇසුරු කොට පල ලැබිය හැකි ධර්ම පුස්තකයක වැදගත් කම උන්වහන්සේට වැටහී ගියේය. වටහා ගෙන තුමු ඒ අඩුව පුරවන්නට ඉටා ගත්හ. පොරණ ඇදුරන්ගේ පොත්වලින් නිසි තැන්හි පිහිට සොයා කලට ඔබ්බට වහරකින් ග්‍රන්ථයක් සපයන්නට එතුමෝ වෙහෙසුණහ. සාරාසී සංග්‍රහය ඒ උදර පරිශ්‍රමයේ උත්කෘෂ්ටඵලය ලෙස ගිණිය හැකි ය. උගතුන් විරල වූ සමයෙක, නුවණ නොමේරූ තරුණ වියෙහි දී ම මෙ බඳු ග්‍රන්ථයක් රචනා කරන්නට හැකි වීම ම මෙ තුමන්ගේ ධර්මඥනයට කදිම සාකෂ්‍යයකි.

බුදුන් වහන්සේගේ නව අරභාදී බුදු ගුණ අතුරින් “ බුද්ධ ” නම් වූ ගුණය එ තුමාණන් වහන්සේට අභිනුගත වූ පරිදි දක්වනු සඳහා ලියන ලද්දකි සාරාසී සංග්‍රහය. ඒ වනාහි ගුරුළුගෝමී ඇදුරන්ගේ අමාවතුර පටන් පැවැත එන විරාගත වාරිත්‍රයකට අනුකූල ව සකස් කරන ලද්දකි. බුදුන් වහන්සේ ගේ ගුණානිගය සීමා රහිත වන බැවින් එයින් එකක් වෙසෙසා දක්වනු පිණිස සිංහල ගත්කරුවෝ පොත් ලියූ හ. මේ කටයුත්ත සඳහා පෙළ - අටුවා බලා ඔවුහු එහි ආ සාරගර්භ වූ කරුණු සවකීය රචනාවන්හි බහාලූ හ. මෙ ම කෘතිය ද සකස් කොට ඇත්තේ ඒ පිළිවෙලටයි. පොරණ ඇදුරන් මෙ බඳු පොත් සැපැයූ මාදිලියෙන් ම තමන්ගේ මේ ශාස්ත්‍රීය නිබන්ධය ද නිමවා ලත්තට සරණංකර සාමණේරයෝ පසුබට නො වූ හ. පරිච්ඡේද නවයකින් සමන්විත වූ මේ ග්‍රන්ථයෙහි පාළි, සිංහල යන බසින් ලියැවුණු බණ-පොත් පමණක් නොව සකු පොත්වලින් ද පාඨ උපුටා දක්වා තිබේ. ගත්කරුවෝ සාධක පාඨ දක්වන තන්හි දී බුදුගොස් හිමියන්ගේ විසුද්ධිමග්ගය ද එ ම ටිකාව ද සඳහන් කෙරෙයි. එ මතු ද නොව ඇතැම් තන්හි දම්-සෙනෙවි සැරියුත් හිමියන් ද සාක්ෂි කොට ගනිති. ප්‍රකරණාරම්භකථා නම් වූ පළමු වන පරිච්ඡේදය දීසනිකායේ ලකඛණසුත්තය ඇසුරින් කරන ලද්දකි. බුද්ධ ශබ්දයේ නිෂ්-පත්තිය, ග්‍රන්ථ කරණ ප්‍රවෘත්තිය සහ බුදුන්ගේ දෙ නිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණ විස්තරයක් ද එයට ඇතුළත් වෙයි. දෙ වන තුන් වන පරිච්ඡේද අභිනිහාර කථා යනුවෙන් හැඳින්වෙයි. ඉන් පළමු වැන්නෙන් ප්‍රථමාභිනිහාරය සහ පාරමී විභාගය දක්වනු ලැබෙයි. දෙ වැන්නෙන් පෙර බුදුවරුන්ගෙන් ලත් විවරණ කියැවෙයි. සිව් වැනි පරිච්ඡේදය වූ අභිසම්බොධිකථාව බුදු බව ලැබීම හා බෝ මුල අවබෝධ කරගත් ප්‍රතීත්‍ය සමුත්පාදය පිළිබඳ විභාගයකි. පස් වැන්න දම්සක් පැවතුන් සූත්‍ර දේශනා කථා නම් වෙයි. ස වැන්න ආයඝ්‍යසත්‍ය කථායි. සත් වැන්න මහා කාශ්‍යප සඨවිරාවබොධකථා නම් වෙයි. එහි තෙලෙස් ධුතාංග හා කාශ්‍යප සඨවිරයන් වහන්සේගේ චරිත කථාව දැක්වෙයි. අට වැන්න මහාකප්පිනසඨවිරාවබොධකථා නම්. මේ පරිච්ඡේදවල තෙරුන්ගේ චරිත කථනය හැරුණු විට ශීලාදී ගුණධර්මයන්ගේ විභාගය කරනු ලැබෙයි. අවසාන පරිච්-

ජේදය මහා මඩගල සූත්‍ර දේශනා නම් වෙයි. එහි ද අටුවා දේශනාව හැරුණු විට අන්‍ය සූත්‍ර දේශනාවලින් ද කොටස් කියැවේ.

මේ ග්‍රන්ථ විග්‍රහයෙන් පෙනෙන පරිදි සාරාත්‍මී සංග්‍රහය බොහෝ සෙයින් පාළි බොධි-වංසයෙහි ස්වරූපය දරයි. ඇතැම් කොටස්වලින් ධර්මප්‍රදීපිකාවට ද සමාන කළ හැකි. සමහර ලකුණු අතින් පූජාවලියට ද සම වෙයි. අන්‍ය වූ සිංහල ගද්‍ය ග්‍රන්ථ ආශ්‍රය කොට ගෙන රචිත වූ කොටස් ද නැත්තේ නො වෙයි. එහෙත් ඒ එක ද ග්‍රන්ථයක් අප ගත්කරුවන් මුළුමනින් අනුගමනය කළහ යි කීම යුතු නො වෙයි. බුද්ධ ධර්මයේ අවශ්‍ය කරුණු රැස් කොට සැපැයුණු ග්‍රන්ථයක් අවශ්‍ය ව පැවැත්තේ ය. ඒ සඳහා පරණ පොත් වහල් කොට ගැන්ම ප්‍රයෝජනවත් දැයක් බව ගත්කරුවනට වැටහුණේය. එහෙත් කලට ඔබ්බ පරිද්දෙන් ද එ කල මිනිසුන් වැදගත් කොට සැලැකූ කරුණුවලට මුල් තැන දෙමින් ද උචිත භාෂා විලාසයකින් කරුණු ඉදිරිපත් කරමින් ගත්කරුවෝ සවිකීය ග්‍රන්ථය සම්පාදනය කළහ. පොතට ආශ්‍රය වූ ග්‍රන්ථයන් සහ අන්‍ය ලේඛනයන් දෙස බලන කල මේ බඳු බණ පොත් පිළියෙළ කිරීමෙහි දී පෙර කල ලේඛකයන් ඇසුරු කොට ගන්නා ග්‍රන්ථයන් සහ ලේඛනයන් අප ලේඛකයාණන් ද ඇසුරු කොට ගන්නා ලද බව පෙනේ. මෙය ද වැඩදායක වූ පැරණි සිරිතක් අනුව යැමකි.

සරණංකර හෙරණපාණන් විසින් දේශනා කොට වදාළ ධර්මානුශාසන ජනනාව හික්මවනු සඳහා කරුණු ග්‍රන්ථයක් ලෙස තිබ්බොටුවාවේ සිද්ධාත්‍මී බුද්ධරක්ෂිත හිමියන්ගේ ශ්‍රී සද්ධර්මාවවාද සංග්‍රහය සැලැකිය හැක්කේය. සිද්ධාත්‍මී බුද්ධරක්ෂිත හිමියෝ මෙ ම ග්‍රන්ථය ලියන කල්හි මල්වතු විහාරයේ මහානායක තනතුර දරුවාහුය. එය ලියන ලද්දේ සාරාත්‍මී සංග්‍රහය ලියැවී සැට වසක් පමණ ගත වූවාට පසුවයි; එ නම් ක්‍රි.ව. 1773 වැන්නෙහි දී ය. පළමු ග්‍රන්ථය මෙන් මෙය ද ලියන ලද්දේ කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ මහරජතුමන්ගේ ආරාධනයෙනි.

සරණංකර හෙරණන් වහන්සේ බුද්ධ යන පදය විස්තර කරනු සඳහා සවිකීය නිබන්ධය කළා මෙන් ම තිබ්බොටුවාවේ සිද්ධාත්‍මී බුද්ධරක්ෂිත මහානායක හිමියෝ ද සත්ථා යන පදය බුද්ධන් වහන්සේට අන්වර්ථ නාමයක් වූ පරිදි සමර්ථනය කරනු සඳහා ශ්‍රී සද්ධර්මාවවාද සංග්‍රහය කළහ. එය තෙළෙස් පරිච්ඡේදයකින් යුක්ත වෙයි. ධර්මානුශාසන, සම්බුද්ධගුණ, සච්ඡගුණ, සරණාගමන (විභාගානුශාසන), අකුශලකර්මපථ (ආදීනව), අකුශලකර්මඵල භූමි, ශීලවිභාගානුශාසන, කුශලකර්ම විභාගානුශාසන, කුශලඵල භූමි, රාජධර්මානුශාසන, ගෘහපති ධර්මානුශාසන, සද්ධර්මානුශාසන යනු එහි අන්තර්ගත කරුණුයි. ග්‍රන්ථ පරිමාණය මුද්‍රිත පිටු 591 කි. කතුවරයන්ගේ අභිමතාත්‍මීය වූයේ මේ සියලු ධර්මකාණ්ඩ ම 'සත්ථා' යන පදයෙහි සංගෘහිත කොට වර්ණනා කිරීමයි.

තමන් වහන්සේට කලින් පුරාණ ලේඛකයන් විසින් ලියනු ලැබූ පූජාවලී, සාරාත්‍මී සංග්‍රහයාදී ප්‍රකරණයන් සඳහන් කොට, සවිකීය කායභාරයේ මහත්වය මැනැවින් වටහා ගෙන ග්‍රන්ථයෙන් කරන්නට බලාපොරොත්තු වන දැය මෙසේ හඳුන්වති: 'සත්ථා' යන මේ අකුරු දෙකකින් සමුපලක්ෂිත වූ පදය ගෙන එහි දිව්‍ය මනුෂ්‍යාදීන් විසින් මෙ ලොවම දැක්ක යුතු වූ අනිත්‍යාදී ලක්ෂණ ත්‍රය හා ධාතු ආයතන පඤ්චස්කන්ධ ප්‍රතීත්‍ය-සමුත්පාද ධර්මයන් ප්‍රකාශ කිරීමෙන් හා පරලොව දැක්ක යුතු වූ කුශලාකුශලකර්මවිපාක

සතර අපා දුක් දෙව් ලොව සම්පත් ප්‍රකාශකොට දැක්වීමෙන් සියලු දෙව් මිනිසුන්ට කරන ලද උතුම් සද්ධර්මානුශාසනා ඇති හෙයින් බුදුහු ශාස්තෘ නම් වන සේකැයි යන මේ අක්‍රීය වර්ණනා කිරීමෙන් ම බුද්ධානුශාසනාවන්ගේ සච්ඡායක් කරන්නෙමි'' (7 පිටුව) බුදුන් වහන්සේ විසින් දේශනා කොට වදළ ප්‍රධාන ධර්ම ස්කන්ධ මෙහි සඳහන් කොට ඇත්තේ ය. දිට්ඨධම්මවේදනීය වශයෙන් මෙ ලොව දී ම දන හැකි වූ ත්‍රි ලක්ෂණ ධර්මයෝ ද ප්‍රතිත්‍යසමුත්පාද ධර්මය ද එ සේ ම කුශලාකුශලකර්මයන්ගේ විපාකයන් ද පරලෝ වශයෙන් දන හැකි වූ අපා දුක් දෙව් ලොව සම්පත් ද දැක්වීමෙන් බුදුන් වහන්සේ සකල ලෝකයාහට මහත් ධර්ම සංග්‍රහයක් කළ සේක. එයින් ම එතුමාණනට ශාස්තෘ යන නාමය සුදුසු විය. ඒ පදයේ විස්තරාත්‍ය වර්ණනාවක් කිරීමෙන් බුද්ධානුශාසනා සංග්‍රහ-යක් කිරීමයි ගත්කරු හිමියන්ගේ අභිලාෂය වූයේ. ශ්‍රී සද්ධර්මයට අවවාද ස්වරූපයෙන් රචිත වූ ධර්ම සංග්‍රහයකි මේ.

පාළි මිලිඤ්ජකොඤ්ඤා නම් විශාරද ග්‍රන්ථය මෙ කල සිංහලයට නගන්නට හේතුව කීම? මිලිඤ්ජ ප්‍රශ්නයේ කතා පුවත සිංහල ලේඛකයන් නො දැන සිටියහ යි කිව නො හැකිය. එය රත්නාවලියෙහි තරමක් දිගට කියැවුණේය. ඉන්පසු කෝට්ටේ කාලයෙහි දී සද්ධර්ම-රත්නාකරයෙහි සත් වන පරිවෙෂ්ඨයෙන් ද දැක්වුණේය. මේ දෙ තන්හි ම සෑහෙන තරම් දිගට දැක්වුණු මෙ ම කතා පුවත මහනුවර කාලයෙහි වැලිවිට සරණංකරාදී ගත්කරු පිරිස දැන සිටියහ යි සිතීමට කරුණු ඇත. රත්නාවලිය වනාහි මෙ කල ගත්කරුවන් ළඟින් ඇසුරු කළ ග්‍රන්ථයකි. එ බැවින් එ ම කතා පුවත ඔවුන් දැන සිටියහ යි සිතීමට කරුණු ඔවුන් නොදැන සිටියහ යි සිතීමට ඇති කරුණුවලට වඩා බලවත් වෙයි. මිලිඤ්ජ ප්‍රශ්නය සිංහලයෙන් කීමට වෙන යම් කරුණු හේතු වූණු බව සිතිය හැකි.

දෙ වන රාජසිංහ රජතුමන්ගේ කාලයෙහි (ක්‍රි.ව. 1634-84) උඩරට පළාතේ ක්‍රිස්තු ධර්ම ප්‍රචාරයෙහි නිරත වූ ජුසේ වාස් නම් කතෝලික පූජකවරයෙක් විය. ඔහුටත් ඔහුට පසුව මෙහි පැමිණි අන්‍ය පූජකවරුන්ටත් 2 වන විමලධර්මසූරිය නරෙන්ද්‍රසිංහ යනාදී රජවරුන්ගෙන් සවකීය ආගමික කටයුතු කැරගන්නට නොයෙක් ආධාරෝපකාර ලැබුණේය. සිංහලයන්ගේ කරුණාවෙන් අසාන ප්‍රයෝජන ගත් ජුසේ වාස් පියතුමා ද ඔහුට පසුව එ ජාකෝමේ ගොන්සාල්වේස් පියතුමා ද ශීඝ්‍රයෙන් ස්වලබ්ධිය පැතිරවීමේ කටයුතු පවත්වා ගෙන ගියහ. බුදු දහමට විරුද්ධ ව එයට දෙස් නහමින් දඩ ව්‍යාපාරයක් ගොන්සාල්වේස් පියතුමා ගෙන ගියේය. කලකට පසු එක්තරා රෝගාබාධයකින් පෙළුණු ගොන්සාල්වේස් පියතුමාට සවකීය දේශනා කටයුතු පවත්වාගෙන යන්නට නො හැකි විය. ඉන්පසු එ තුමා බුද්ධ ධර්මය විවේචනය කෙරෙමින් සිංහලයෙන් ක්‍රිස්තු ධර්ම ප්‍රචාරය කරනු සඳහා ග්‍රන්ථ සම්පාදනය කරන්නට විය. එ තුමා පොත් රාශියක් ම ලිය. එයින් බෞද්ධයෝ දරුණු පහරවලට ලක් වූහ. වාද ස්වරූපයෙන් ලියැවුණු ග්‍රන්ථ රාශියක් ද විය. පැරණි සිංහල කාව්‍ය ස්වරූපයෙන් ක්‍රිස්තියානි විෂයයන් අරඹයා ලියැවුණු කවි පොත් කිහිපයක් ද විය. එහි දැක්වුණු ඇතැම් විවේචන බුදු සමයේ මූල ධර්මවලටත් බෞද්ධයන්ගේ ඇදහිලි වාරිත්‍රාදියටත් එල්ල කරන ලදී. එ වැනි සමයෙක බුද්ධ ධර්මයෙහි ප්‍රොච්ඡාද පාශ්චාතීය හෙළි වන පරිද්දෙන් සම්පාදිත වූ ග්‍රන්ථයක් අවශ්‍ය විය. බුද්ධ ධර්මයෙහි තර්කානුකූල ස්වභාවය ප්‍රකාශිත වන ග්‍රන්ථයකින් එ ම කටයුත්ත සපුරා ඉටු වන්නේය. තර්කඥනය හා විවාද විෂයයෙහි පෑ දස් කම විදහා දැක්වෙන

කතා-පුවත් අතින් බෞද්ධ සාහිත්‍යය විපක්ෂයනට ගෙන හැර දක්වන්නට හැකි අන් කිසි ද සාහිත්‍යයකට දෙවෙනි නොවන බව බෞද්ධ ජනතාවට පෙන්විය යුතුව තිබුණේය. වාද සරඹෙහි ප්‍රතිමල්ලවයන් දිනා බෞද්ධ වාදකරුවකු ජය ලැබූ අයුරු දැක්විය හැකි නම් මැනවි. එ ම කායඝීය ඉටු කිරීමට මිලිඳු රජපුරුවනුත් නාගසේන ආචාර්යයනුත් අතර පැවැති වාද කතාවලට වඩා සුදුසු කතා පෙළක් නැති තරම් ය. රසවත් පාළි නිබන්ධයක් වූ මිලිඳුපඤ්ඤා යන්න ශ්‍රී සද්ධර්මාදසය නමින් සිය බසට පෙරළා ග්‍රන්ථයක් නිපදවන්නට භීනට්කම්බුරේ සුමඬගල සාමිත් වහන්සේට සිතුවේ එ නිසා විය හැකි.

කතෝලික ලබ්ධිය හැරුණු විට අන්‍ය නිකායයෝ ද සවකීය ආගම ධර්මය පැතිරවීමේ මාර්ග සොයමින් කටයුතු කළාහු ය. ලන්දේසි අධ්‍යාපන ක්‍රමයෙන් රෙපරමාදු ලබ්ධිය දියුණු කිරීමට අනුබලයක් ලැබුණේය. ඉංග්‍රීසිහු ද මෙ රට ගැන බලාපොරොත්තු ඇතුව සිටියෝය. යම් තමකින් හෝ වෙවා ක්‍රිස්තු ධර්මය පිළිබඳ ඔවුන්ගේ ලබ්ධිය පතුරුවා ලන්නට මං සොයමින් ඔවුන් සිටියා විය හැකිය. බෞද්ධයන් අතරත් නොයෙක් අබෞද්ධ මත සහ වාරිතූ විධි පැතිර ගොස් තුබුණේය. නායක්කර තෙළිඟු රාජ පුරුෂයන් සිංහල සිංහාසනයට පත්වීමෙන් එ වැනි මත සහ සිරිත්-විරිත්වලට තව ද ඉඩ සැලැසුණේය. මේ කරුණු නිසා බෞද්ධයනට ඔවුන්ගේ ධර්මයේ අතිශය වැදගත් අංග පිළිබඳ නිවැරදි අවබෝධයක් අවශ්‍ය වී තුබුණේය.

භීනට්කම්බුරේ සුමඬගල හිමියන්ගේ ශ්‍රී සද්ධර්මාදසය නම් වූ සිංහල මිලිඳු ප්‍රශ්නය අගය කළ යුත්තේ මේ කරුණු ද සලකා බැලීමෙනි. සවකීයයන්ගේ ධර්ම ඥානය ප්‍රගුණ කිරීමටත් පරකීයයන්ගේ මත බණ්ඩනය කිරීමටත් මෙ ම ග්‍රන්ථය එක සේ වැදගත් විය.

මේ ග්‍රන්ථය ලියූ ගත්කරු හිමිපාණෝ වැලිවිට සරණංකර මාහිමියන්ගේ ශිෂ්‍යයකු වූ අත්තරගම රාජගුරු බංඩාරගේ ශිෂ්‍ය කෙනෙකි. එය වර්ග 22 කින් සමන්විත වෙයි. එය ලියන ලද්දේ එ කල ලියූ අන්‍ය ග්‍රන්ථවලට සමීප වූ කාලයක යි. එය ලියන්නට ආරාධනය ලැබුණේ කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ මිහිපලුන්ගෙනි. “අනාගතයෙහි පහළ වන රාජරාජ මහාමාත්‍යාදීන්ගේ ශ්‍රද්ධා-ප්‍රඥ දෙක විසඳ කරවනු පිණිස දුරනුබොධ වූ පාළි භාෂාව පෙරළා හෙළදිව් බසින් අඤ්චිවරණය කළ මැනවැ”යි ආරාධිත වූ බැවින් පාළි ග්‍රන්ථය සිංහලයට නැඟූ බව ගත්කරු හිමියෝ පවසති.

ග්‍රන්ථ කර්තාවරයන්ගේ නිගමනයෙහි දැක්වෙන පරිදි දැනට විද්‍යාමාන මිලිඳු ප්‍රශ්නය අසම්පූර්ණ ග්‍රන්ථයකි. එය සම්පූර්ණයෙන් ප්‍රශ්න තුන්සිය සතරකින් යුක්ත විය. එයින් සතළිස් දෙකක් අඩුවෙන් ප්‍රශ්න දෙ සිය සැට දෙකකින් යුක්ත කොට ශ්‍රී සද්ධර්මාදසය නම් වූ සිංහල නිබන්ධය සංගෘහිතයි. මේ ප්‍රශ්න අත්තරගත වූ මුල් පාළි ග්‍රන්ථය ප්‍රියංකර කථා සචරුපයෙන් ලියැවුණු බෞද්ධ දර්ශනික ග්‍රන්ථයකි. එය ලියා තිබෙන්නේ රමණීය වාග්චිකියකිනි. පාළි සාහිත්‍යයෙහි එය උසස් කොට අගය කරනු ලබන නිබන්ධයකි. එය සුමඬගල හිමියන් විසින් සිංහලයට නගන ලද්දේ සිංහල සාහිත්‍යය ගොවනීය තත්වයක පැවැති දුර්භාග්‍ය සමයක දී ය. එ බැවින් ඇතැම් තැනක එය ලිපි දෝෂයෙන් ද අව්‍යක්ත ප්‍රයෝගයෙන් ද යුක්ත වෙයි. එ සේ වුව ද මුල් ග්‍රන්ථයෙහි රමණීය වාග් සචරුපය රැක ගන්නට හැකි වීම සිංහල ලේකබයාගේ ශක්තියට දෙස් කියන්නකි.

මේ ග්‍රන්ථ ත්‍රයය අටළොස් වන සියවසරෙහි ලක්දිව බෞද්ධ ජනතාවගේ ධර්ම ශාස්ත්‍රීය හා ආගමික ප්‍රයෝජන උදෙසා උඩරට වුසු පණ්ඩිත රත්නයන් ති දෙනකු විසින් ඉටු කරනු ලැබූ අගනා ශාස්ත්‍රීය සේවයකි. “ එය සාමාන්‍ය ජනතාව අතර තුන් විදියක වුවමනා කම් පිරිමැසීමට හේතු විය ”යි සිතිය හැකිය. සාරාංශී සංග්‍රහය බුද්ධාගමේ මූල ධර්මයන් ජනතාව අතර පත් කිරීමේ මහක් විය. එ ම කටයුත්ත සපුරා ඉටු කරනු සඳහා ශ්‍රී සද්ධර්මාවවාද සංග්‍රහය ලියන ලදී. බුද්ධිමතුන් අතර තර්ක ඥානය දියුණු කරනු සඳහා ශ්‍රී සද්ධර්මාදසය මහෝපකාරී විය. මුළුමනින් ගත් කල මේ ම ග්‍රන්ථ ත්‍රයය සමකාලීන ලක්වැසි බෞද්ධ මහාජනයාට ද අනාගත පරම්පරාවට ගද්‍ය සාහිත්‍යය වශයෙන් උඩරට සිංහල ලේඛකයන් දුන්නාවූ මහාර්ඝ දයාදය වන්නේය. වැලිවිට සරණංකර සහරජ හිමියනටත් එතුමන්ගේ ශ්‍රේෂ්ඨ ගෝල පරම්පරාවටත් වර්තමාන සිංහල සාහිත්‍ය සේවීන්ගේ අකලංක හක්තාදරය හිමි වීමට මේ ග්‍රන්ථ තුන ම ප්‍රමාණ වන්නේය.

මේ පොත් තුන හැරුණු විට දෙ වැනි පෙළේ ගැණෙන තව ද රචනා කිහිපයක් ඇත. සරණංකර සහරජ හිමියන්ගේ ගුරුකුලයට අයත් යයි සැලකෙන සැදහැවත් බෞද්ධ පඩිවරයකු විසින් ලියන ලදැයි සැලකෙන සර්වඥගුණාලචකාරය නම් ධර්ම ග්‍රන්ථයක් ඇත. එය බුදුන් වහන්සේගේ ද වර්ත කථා ඇතුළත් වුණු තෙතිස් පරිච්ඡේදයකින් සමන්විත වූ නිබන්ධයකි. සර්වඥයන් වහන්සේගේ ගුණස්කන්ධයෙන් එක් සවල්ප මාත්‍රයක් ගෙන එය ගුණයෙන් අලංකාර කරන ලද බැවින් ග්‍රන්ථයට සර්වඥගුණාලචකාරය යන නම දෙන ලදැයි කතුවරයෝ පවසති. තව ද සතරබණවර සන්නය, හෙසජ්ජමක්ඝ්ඝා සන්නය, මහාබෝධිවංස සන්නය, රූපමාලාව යන පොත් ද සරණංකර හිමියන් විසින් කරන ලදැයි සලකනු ලැබේ.

IV

දැන් පද්‍ය සාහිත්‍යය දෙසට හැරෙමු. පද්‍ය විෂයයෙහි වෙන් කොට දැක්විය හැකි ව්‍යාපාර දෙකක් දක්නට ලැබෙයි. එකක් විරුදු කවි බැඳීම යි. අනෙක නම් ජනතාව විසින් බෙහෙවින් ඇලුම් කරනු ලැබූ කවි කතා ගෙතීම යි. දෙ මගෙහි ම මූල කෝට්ටේ සමයෙහි ලියැවුණු කවි පොත්වල දුට හැකි ය. පළමු වැනි කවි වර්ගයට ගුරු ප්‍රබන්ධය වූයේ කෝට්ටේ කාලයෙහි රචිත පැරැකුම්බා සිරිත යි, දෙ වැනි වගේ කවිවලට ගුරු වූයේ එ ම යුගයෙහි දී එළිසම සතරපදයෙන් රචිත වූ කවිසේකරය, ගුත්තිලය සහ බුදුගුණ අලංකාරය යි. ඉන් පසු ව ලියන ලද කුස ජාතක කාව්‍යය ද ඇතැම් කවියන් ගුරු කොට ගත් සේ පෙනෙයි.

විරුදු කවි අතර ද දෙ කොටසකට වෙන් කළ හැකි රචනා ඇත. ඉන් එක් කොටසක් සෙංකඩගල රජ තැන්පත් 2 වන රාජසිංහ නරපතියන්ගේ ගුණ කථන සවරූපයෙන් ලියැවුණු විරුදු කවි පෙළයි. පැරැකුම්බා සිරිත කො තරම් ළහින් ඇසුරු කරන ලද ද යන වග රාජසිංහ රජුන් මාතෘකා කොට ගෙන ලියැවුණු කවි පැබැලුම්වලින් පෙනෙයි. මුල දී රාජසිංහ රජුන් පිළිබඳ ගුණ කථන ඇතත් අනතුරු අන්‍ය රජවරුන් පිළිබඳ ව ද ඇතැම්විට වෙන යම් ප්‍රභවයන් පිළිබඳ ව ලියැවුණු රචනා ඇත. වර්ණිත පුද්ගලයාගේ

යස, තෙද, නැණ, බල යනාදී වූ අනෙක විධ ගුණ සමූහය උත්කර්ෂයෙන් වැනීමයි මෙ ම කිවිවරුන්ගේ අභිලාෂය වූයේ. ආදර්ශවත් නර්පතියකු කෙරෙහි පිහිටිය යුතු ගුණාභිග ඔවුහු වැනුහ. වැනුණු රජු කෙරෙහි හෝ ප්‍රභූවරයා කෙරෙහි හෝ එ කී ගුණ ඇත්තෙන් ම පිහිටියේ ද යන්න මෙහි දී ඔවුනට ප්‍රශ්නයක් නො විය. උසස් නරපතියකු කෙරෙහි නැත්නම් ජනනායකයෙකු කෙරෙහි තුබුණු ගුණාභිගවලට වඩා ඔවුන් කෙරෙහි තිබිය යුතු ගුණාභිග වැනීම මේ කිවියාගේ සිරිත විය. විරුදුව, විරුදුවලිය, අලංකාරය ශ්‍රීතාමය, වර්ණනාව, ස්තුතිය හෝ ඇතැම් විට හටනක් හෝ මුල් කොට ලියැවුණු හෙයින් හටන හෝ එ සේ නැත්නම් සිරිත, වත හෝ යන නම්වලින් මෙ ම රචනා විශේෂය කතුවරයන් විසින් හඳුන්වනු ලැබීය. රාජසිංහ විරුදුවලී, රාජසිංහ සිරිත, ඇහැළේපොළ වර්ණනාව, ශ්‍රී වික්‍රම අලංකාරයමෙයට නිදසුනකි. අනෙක් ගණයට අයත් රචනා සංසිතාවරයන්ගේ වර්ත වටා ගෙනුණු පබැඳුම් වෙයි. ඒ වා ද විරුදු කවි ස්වරූපයෙන් ම නිබද්ධය. එහෙත් ඒවා පූර්වොක්ත රචනාවල දක්නට ලැබෙන ශාංගාරාදී ඇතැම් ලක්ෂණවලින් උභය ය. ප්‍රශංසා මුඛයෙන් බඳනා ලද වුවත් වර්ණිත වර්තයේ ගරුත්වය එ ම බන්ධනවල රැකෙන්නේය. සහරජ වත, මොරතොට වත දෙ වැනි ගණයේ පබැඳුම්වලට නිදසුන් වෙයි.

ගන්තෝරුවේ හටනින් පරංගින් පැරැදුවූ 2 වන රාජසිංහ රජුන්ගේ වර්තය එ තුමන් ගැන ලියැවුණු විරුදු කවිවලට වස්තු වූයේ ය. එ වැනි රචනා රැසක් ගැන පොත පතෙහි සඳහන් වෙයි. එකක් උභවේ කුඩා මොහොට්ටාල නම් කිවියකු විසින් රචිත යි. රාජසිංහ රජුරුවන්ගේ ගුණ ගැයූ කිවියන් අතර මොහු හැර බිත්තැන්තේ ස්වාමී, බුන්තපාන ඒකනායක රාල, වේවැල්දෙණියේ මොහොට්ටාල, ගණෙඟ්වර කෝවිලේ බ්‍රාහ්මණ රාල සහ මලවරන්තැන යන අයගේ නම් සඳහන් වෙයි. සමහර රචනා රජුන්ගේ නමින් ම හැඳින්වෙයි. සමහරක් මහ හටන, පරංගි හටන යනාදී නම්වලින් හැඳින්වෙයි. රජුන්ගේ රණශූරත්වය හා හීම වික්‍රමය වැනීමෙහි ද ගන්තෝරුවේ හටන වෙසෙසි තැනක් ගත් හෙයින් හටන නමින් ම රචනය හැඳින්වීම පුදුමයක් නො වෙයි. අතිශයෝක්තියෙන් රජුන්ගේ ගුණ කීර්තනය මෙ ම රචනාවල ප්‍රකට ලක්ෂණයකි. නිකම් ම හඬ නඟා කීමට පමණක් නොව බෙර පදයක් අනුව නටමින් හඬ නඟා ගැයිමට ද හැකි වන පරිද්දෙන් මෙ ම කවි බැඳ ඇත්තේය. එය කරණ කොට ගෙන බන්ධනය අතින් මෙ ම කවිවල විශේෂත්වයක් දැක්ක හැකිය. වන්දිහට්ටයන් ගැයූ තුනි ගී රජතුමා ද බෙහෙවින් ප්‍රිය කළ බව සිතිය හැකිය. රජුන්ගේ ගුණ ගායනය කළ කිවියනට තුනි බස්, සුබ පැතුම් පමණක් නොව ගම් බිම් ආදී වටිනා තෑගි ද ලැබුණේය.

රාජසිංහ රජුන් ගැන ලියන ලද කවි පැබැඳුම්වල සාමාන්‍යයෙන් දක්නට ලැබෙන්නේ අතිශයෝක්තියෙන් හා අත්‍යුත්කර්ෂයෙන් වැනුණු ගුණ සමූහයකි. රජුන්ගේ වීර ක්‍රියා ගැන කිවියෝ ප්‍රීති වෙති. අනුන් ලවා ද ඒ ප්‍රීතිය භුක්ති විඳින්නට අවස්ථාව සලසති. රජුන්ගේ සාමාන්‍ය වරියාවේ උදර ගුණාභිග වනන තැන්වල දී කිවියෝ එයට සුදුසු විරිතක් යොදා ගනිති. රණ බිම සතුරන් මඩිමින් එඩිතර කම් පා ලොවට තම බාහු බලය පෙන්වන කල්හි එ තුමන්ගේ ක්‍රියා පටිපාටිය වනනු ලබන්නේ එයට බෙහෙවින් වෙනස් වූ ද එ නමුත් ප්‍රස්තුත විෂයයට සරිලන විරිතකිනි. රජුන් ඉදිරියෙහි ගී ගයමින් නැටූ නිලියන්-ගේ කටින් බිහිවන ශාඛිගාරාලාප මේ විරුදු කවි අතර ඇත. ඒවායින් මතුවන රසය ශාඛිගාරය යි. රාජ වල්ලභයාගෙන් වෙන් වී දුකින් තැවෙන විලසින් අධික ශාඛිගාර හැභීම් පළ කෙරෙමින් නිලියෝ වැලපෙති.

නරේන්ද්‍ර සිංහ රජුන් ගැන කියැවුණු විරුදු කවි සමූහයක් ද ඇත. එ රජුන්ගේ විර වික්‍රමාන්විත ක්‍රියාවලට වඩා ඔවුන් කෙරෙන් වියෝ ව දුකින් පෙළෙන අහනුන්ගේ ශාඛිගාර වර්ණනා රචනාවල බහුල වශයෙන් පෙනෙයි. විර රසයට වඩා ශාඛිගාර රසය එයින් දැනුවෙයි. නරේන්ද්‍රසිංහ රාජස්තුති, ශාඛිගාරාලඛිකාරය යන නම්වලින් ඒ රජ තුමන්ගේ ගුණ වර්ණනා හැඳින්වෙයි. ශ්‍රී වික්‍රමරාජසිංහ රජුන්ගේ වික්‍රමානිශය කියැවෙන ඉංග්‍රීසි හටන යන ප්‍රබන්ධයක් ද ඇත්තේ ය. මහ හටනේ ස්වරූපය බොහෝ දුරට ගත් මෙ ම ප්‍රබන්ධය ශ්‍රී වික්‍රමරාජසිංහ රජුන් ඉංගිරිසින් මැඩ ජයග්‍රාහක ලීලාවෙන් පිළිගන්නා ලැබූ අයුරු විස්තර වෙයි. එ රජ තුමනට විරුද්ධ ව ඇහැළේපොළ නිලමේගේ ගුණ කියැවෙන වඩිග හටන නම් කවක් ද ඇත. ඇහැළේපොළ වර්ණනාව නමින් ප්‍රකාශයට පත් මෙ ම රචනය වැලිගල කවිසුන්දර මුදලි නම් කිවියකු විසින් කරන ලද්දේය.

දෙ වැනි වගේ විරුදු කවි ය ටදක්වුණු රචනාවලට බෙහෙවින් වෙනසි. සමාන කමකට ඇත්තේ පසසනු ලැබූ උතුමාණන් උත්කර්ෂයෙන් වර්ණනා කිරීමයි. ඇතැම් විට එ වැනි වර්ණනාවල අතිශයෝක්ති අලංකාරය ද දාශ්‍යමාන වෙයි. සභරජ වත, මොරතොට වත යන රචනාවලින් වැනුණේ පැවිදි බිම වැජැඹුණු ශ්‍රේෂ්ඨ පින්වතුන් දෙ නමකි. පැවිදි උතුමාණන්ගේ වරිතාපදනයට ගැළපෙන අයුරින් එ ම රචනා කොට ඇත. ඔවුන් වෙත ගත්කරුවන් පළ කළ ගෞරවාදරය මෙ ම රචනාවලින් සපුරා නිකුත් වන්නේය. රට වැස්සන් අතර ඒ උතුමාණන් කෙරෙහි ප්‍රසාදයක් ඇති කරවන පරිද්දෙන් ගත්කරුවෝ ඔවුන් පැසැසුහ. ඔහු තුමු මෙ ම බැඳුම් කළ කිවියන්ගේ සම්මානයට හා හක්තයාදරයට පාත්‍ර වූහ. තමන් විසින් ගුරු තනතුරෙහි ලා සැලැකූ ඒ පින්වතුන් ඔවුහු අදර බැතියෙන් පිරි ඉතිරි ගිය හදවතකින් යුතු ව වැනුහ, පැසැසුහ, ඔවුන්ගේ ගුණ කීර්තනය කළහ. ඔවුන්ගේ උදර වරිතවලට කැලලක් නො වන නියායෙන් ම සිය පැබැඳුම් කළහ. ඔවුන්ගේ ගුණ කදම්බය ප්‍රශංසා මුඛයෙන් අතිශයෝක්තියාදී අලංකාරයන්ගෙන් සරසා වර්ණිත වූ නමුදු අනුවිත වැනුම්වලින් ග්‍රන්ථ ගෞරවය නො කෙළෙසුණේ ය. විරුදු කවිවල දක්නා අංග රාශියක් ම මෙ ම රචනාවන්හි විද්‍යමාන වෙතත් ශාඛිගාර වර්ණනා දක්නට නැත. එ වැනි රසයක් ප්‍රස්තුත විෂයයට අනුරූප වන්නේ නො වේ.

මෙ ම කවි දෙක ම බඳනා ලද්දේ මුංකොටුවේ අබේසිංහ රාල නම් කිවියා විසිනි. සභරජ වත, ක්‍රි.ව. 1778 - 80 යන කාලය තුළ ද මොරතොට වත ක්‍රි.ව. 1797 - 98 යන කාලය තුළ ද කරන ලදී සලකනු ලැබේ.

සභරජ වතීන් සරණංකර සභරජ හිමියන්ගේ දවස දක්වා ශාසන කථාව කෙටියෙන් දැක්වෙයි. විමලධර්මසූරිය රජතුමන් විසින් එ තරින් සභුන් ගෙන්වා ලා සසුන පිරිසිදු කළ බව සඳහන් වෙයි. කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රජු දවස සසුන පැවැති බෙදුපනක තත්වය කවියා විස්තර කරයි. රජතුමන් විසින් පුදන ලද ගම්වල විසු අය ම පැවිදි බිම තමනට පරවේණියක් කොට සැලැකීමට පුරුදු ව සිටියහ. ඒ ගම්වලින් පැවැත එන අය ම පැවිදි කරවා ගෙන අන් අයට සසුනට වැදෙන්නට ඉඩ නොදී සසුනත් මහණ කමත් වතු-පිටින් සියල්ල රැක ගන්නට ඔවුහු ඉටා ගත්හ. දැහැමි ලෙසින් නො හැසිඳ කුල දුෂණයෙහි යෙදෙමින් ඔවුහු නැකැත් කම්, වෙද කම් යන දෑ පුරුදු කරන්නට වූහ. දහමට නොව ගිහි ගෙයට ම ලොබ වඩා වස්තුව උපදවා ගෙන, අඹුදරුවන් රැකීම පමණි ඔවුන් පිරු ශීලය. සමහරු කුහක තවුස් වෙසින් සසුන කෙලෙසුහ. පිඬු සිභා වඩිනා වෙනුවට

UNIVERSITY OF CEYLON REVIEW

ඔවුහු පාත්‍රය පසෙක ලා අහනුන් ලවා බත් පිසවා ගෙන, බුදුන් විසින් දෙසා වදළ මහට සරදම් කෙරෙමින් ගිහි ඇමැතියන් ලෙසින් මහත් ආඩම්බරයෙන් කල් යැවූහ. මෙය සමහර විට එ ද තතු තුබුණාට වඩා පහත්, පිරිහුණු, කිලිටි වෙසක් ගන්වා කරන ලද විස්තරයක් යයි සිතෙන්නට පිළිවන. එහෙත් එය එසේ නො වෙයි. මුංකොටුවේ අබේසිංහ රාල ම ඒ තතු වනන සැටි බලන්න:—

“ පැවිදි වී එ	කලට
සිටිනා සහන	පිරිසට
ඉසුරු වී	ගණදෙට
සිටින අයගෙන් පුරුදු	නුවණට

සිතූණු දහමක	ගති
කුල දරුවන්ට	සැදූහැති
මහණ දම් නො	වටිති
කියා උන් වෙත පැවිදි	වළකති

තෙරුවන් දියුණු	වෙන
ලෙස පිනැත්තන් පෙර	දින
පිදු ගම්වල	වසන
අයට ම යි පරවෙණිය	කියමින

උන්ගෙන් පැවැත	එන
දරුවන් පැවිදි කර	ගෙන
බැහැරින් පැවිදි	වෙන
අයට අවසර නො දී ඉඳ	ගෙන

දහම් ලෙස නො	හැසිර
කුල දුසනය කර	කර
බණ නො ඉගෙන	පවර
නැකැත් වෙද කම් පුරුදු කර	කර

එයින් ලොව සිත්	ගෙන
වස්තුව උපදවා	ගෙන
අඹු දරුවන්	රකින
පමණ මයි උන් පුරන සිල්	ගුණ

කෙසර සම්	පොරවන
මහලු වඳුරන්	විලසින
රහත් දද	ඇඳගෙන
වාටු තපසින් සසුන්	කෙලෙසන

සැදහැත්තන්	පුදන
නොයෙක් පූජා	ලබමින
නැයන්ට	බෙදමින
නිමල සස්තෝ කසට	තවරන
නියම පය	හරමින
විසිතුරු පිභානක්	ගෙන
පිඬු සිඟුන්	හරිමින
මහණ අභනන් ලවා පිස	කන
පෙර බුදුන්	හැසුරුණ
මහට සරදම්	කරමින
ගිහි ඇමැතියන්	මෙන
මහත් අබ්මානායෙන් කල්	යන
හෙරණ සහ ගණ	නෙක
කටයුතු තබා	අනිකෙක
හැසිරෙමින් නොව	සැක
සස්න නටබුන් කරපි සිරි	ලක "

(සභරජ වත. 54 - 64 පැදි).

යකුන් එළවන්නන්ගෙන්, වෙද කම්, නැකැත් කම් පුහුණු කරන්නන්ගෙන්, නැයන් රකින්නන්ගෙන් සසුනට පලක් නැති බව සරණංකර හිමියෝ දුටහ. සසුන වඩන්නට නම් පිඬු සිඟා යන්නන්, බුදු බණ අනුව හැසිරෙන්නන්, හිරි ඔතප් ඇත්තන් ම වුවමනා බව එ තුමනට වැටුණුණේය. වටහා ගෙන කටයුතු කරන්නට එ තුමෝ එඩිතර වූහ. ඒ කටයුත්ත ඉටු කරනු වස් එ තුමන් ගත් පියවර එකක් එකක් පාසා කියැවෙයි. තමනට කීකරු අනුගාමික පිරිසක් පිරිවරා ගෙන එතර සියමට ගොස්, නැසී ගොස් තුබුණු උප-සම්පදාව පෙරළා මෙ රටට ගෙනා අයුරු අනුපිළිවෙළින් කියැවෙයි:

“ ගණ දෙට	උපාලී සම්ඳුන් ආදී	කොට
මෙ කරට	වැඩිය සම්මුති පුත් සඟුන්	හට
නර දෙට	රිවිචංස පිරිසිදු රජු	සතුට
නමකොට	සැම නම්බු ලැබිලා පළමු	කොට ”

(සභරජ වත. 175.)

ඉන්පසු එ තුමන්ගේ ගෝල පිරිස නමින් සඳහන් කොට ඇත. තිබ්බටුවාවේ සිදුහත් යනිඳු, දහමිරක්කිත නායක තෙර, ගිනිගන්පිටියේ සහරැකි (සංසරක්බිත) යනිඳු, රඹුක්වැල්ලේ දෙවැනි නා හිමි, මොරතොට දම්කඳ (ධම්මකඛනධ) දෙවැනි නායක තෙරිඳු යන හිමි උතුමෝ ඔවුන් අතර වූහ.

පැවිදි ජීවිතයේ උදරත්වය රැක ගන්නට සැම තැන දී ම කිවියෝ තැත් කළහ. සරණංකර හිමියන් විසින් ප්‍රතිපත්තියෙන් හා ආදර්ශයෙන් හුවා දක්වන ලද ඒ ශ්‍රේෂ්ඨත්වය

මේ කවිවල කැපී පෙනෙන ලක්ෂණයකි. එය වඩාත් ප්‍රකට ව පෙනෙන්නේ එ කල පැවිදි සමාජය වැටී තුබුණු ප්‍රපාතයෙහි යථා තත්වය වටහා ගත් කල්හි ය. අප කිවියන් එහි නියම තතු කිසිත් නො සඟවා පළ කළ අයුරු යට දැක්වුණු පාඨවලින් පෙනේ. සරණාකර මානිමියන්ගේ වර්තයෙහි මේ ශ්‍රේෂ්ඨ ගුණාංගය හැඳින් ගෙන එය උත්කර්ෂ-යෙන් වැනීමට එ තුමන්ගේ ජීවිත කථාව කවියට නැහැ කිවියෝ උත්සුක වූහ.

V

එළිසම සතර පද පැදියෙන් ලියන ලද කවි පොත් දෙසට අපේ සැලැකිල්ල දැන් යොමු විය යුතු වෙයි. මේ රචනා අතුරින් අතිවිශාල කොටසක් පැරැණි ජාතක කතා ඇසුරු කොට ලියන ලද පැබැඳුම් වෙයි. ජාතක අටුවාවට අයත් නො වූ අන් අටුවාවලින් ගත් කතා වස්තු කොට ලියැවුණු රචනා ද ඇත්තේ ය. දම්පියා අටුවාව වැනි ජනප්‍රිය අටුවාවකින් තෝරා ගත් කතා වස්තු අනුසාරයෙන් රචිත පැබැඳුම් ඇත්තේ එ බැවිනි. එහෙත් ජාතක කතා ම බොහෝ සෙයින් සාමාන්‍ය ජනතාවගේ ආදරය දිනා ගත් සේ යි. මේ වැනි කතා හැරුණු විට බෞද්ධ සාහිත්‍යයෙන් බැහැර වූ සාහිත්‍යවලින් තෝරා ගත් කථා වස්තු ඇසුරු කොට කරන ලද කාව්‍යයෝ ද වෙති. ඒ වා භාරත දේශය සම්බන්ධ කතා යි. ඉන් සමහරක් සංස්කෘත සාහිත්‍යයෙහි ප්‍රකටව පැනෙන කතා යි. එහෙත් වැඩි කොට එ ම කතා සිංහලයට නඟන ලද්දේ සකුවෙන් නොව දෙමළෙන් හෝ වෙන යම් ද්‍රවිඩ ආශ්‍රයයකින් හෝ විය. ජාතක යන නම කොතරම් ජනාදරය දිනා ගත්තේ ද යන හොත් ජාතක සංග්‍රහයට අයත් නො වූ කථාවෝ ද ජාතක නමින් හඳුන්වන ලදහ. ඒ සියල්ලට ම පොදු වූ සාධු වර්තයක් නායක වර්තය වශයෙන් තිබීම මේ ම කතාවල විශේෂ ලක්ෂණයකි. ජාතක කතා ඇසුරින් ම කරන ලද රචනාවනට ගන්නෝරුවේ මහසෙන් හිමියන්ගේ සුමුගු ද කව සහ රාජාධිරාජසිංහ රජතුමන්ගේ අසදිස ද කව (අසදාශ ජාතක කව) නිදසුන් වශයෙන් නම් කළ හැකි ය. අන් අටුවා කතාවක් ඇසුරින් කරන ලද්දකි, කරගහගෙදර වනිජසුරිය මුදියන්සේ ලියූ දෙවිදන් කතාව. බෞද්ධ සාහිත්‍යයෙන් බැහැර වූ සාහිත්‍යයකින් තෝරා ගන්නා ලද කතා ඇසුරින් ලියැවුණු කවි පොත් අතර කිරිමැටියාවේ මැතිඳුන්ගේ වේතාලන් කථා කාව්‍යය ද දෙඩම්වල කිවිඳුන්ගේ හරිශ්චන්ද්‍ර කථා කාව්‍යය ද නම් කළ හැකි. එ ම ගණයට අයත් අයුරු කෘතියකි, අවිනිශ්චිත ලේඛකයකු අතින් ලියැවුණු මහා පතරඩග ජාතක කාව්‍යය.

මේ රචනාවල මුල ද කෝට්ටේ කාලයෙහි ලියැවුණු එළිසම සිව්පද කාව්‍යයෙහි දැක්ක හැකි. ජාතක කතා එළිසම සිව්පදයට නැඟීම ව්‍යාජ්න වූයේ කෝට්ටේ සමයෙහි දී ය. සදකිඳුරු ද කව එ ම රචනාවල පළමු කෘතිය ලෙස සලකන හොත් එය ගම්පළ කාලය තරම් පැරණි විය හැකි ය. ඒ කෙසේ වෙතත් උඩරට කිවියන්ගේ ප්‍රබන්ධවලට මුල් වූයේ කවි සේකරය, ගුත්තිලය, බුදුගුණ අලංකාරය යන රචනා ය. ඔවුන් ගුරු කොට සලකන ලද්දේ ඒ වාය. මේ රචනා ක්‍රම ක්‍රමයෙන් පොදු මහ ජනයා අතර පැතිරෙන්නට විය. එ බැවින් කෝට්ටේ යුගයේ කවිවල දක්නට නො ලැබෙන ඇතැම් අංග ලක්ෂණ එහි දක්නට ලැබෙයි. එහෙත් බෝසත් සිරිතක් වැනි සද්‍රශයයක් ම තෝරා ගන්නට කිවියෝ බොහෝ සෙයින් පෙළඹුණෝය. බෝසත් සිරිතක් නො වූ තැන්හි දී ප්‍රස්තුත වස්තුව එ වැන්නක් බවට පෙරළා ගැනීමට ඔවුහු පසුබට නො වූහ.

භාෂා සාහිත්‍යය පිළිබඳ ඇසූ පිරු තැන් නැති, වියත් කමින් අඩු පද්‍යකරුවන් විසින් කරන ලද තව ද පැබැඳුම් වෙසෙසක් විය. එ වැනි කවිකාරයෝ යට ගිය පවතක් හෝ ජනාදරය දිනාගත් වෙන යම් කතා පුවතක් හෝ සිය බන්ධනවලට තෝරා ගත්හ. “ සැහැලි, හැලි ” නමින් එ ම රචනා හඳුන්වනු ලැබේ. ඒ පිළිබඳ විස්තරයක් මෙ තැන්හි දී කරන්නට බැරි වුවත් එය සඳහන් කිරීම මැනවි. උඩ, පහත දෙ රට ම පොදු ජනයා අතර ඒ කවි පැතිරෙන්නට විය. පත්තිනි හැල්ල, සුළඹාවතී කථාව නිදසුන් වශයෙන් සඳහන් කළ හැකිය.

මේ පද්‍ය රචනා සමූහය ඉතා විශාල බව මෙයට පෙර සඳහන් කරන්නට යෙදිණ. එ බැවින් ඒවා පිළිබඳ දීර්ඝ විස්තරයක් කිරීමට ඉඩ කඩ නොමැත. ඒ රචනා සමූහයේ සම්පූර්ණ නාම ලේඛනයක් දැක්වීම ද කළ නො හැකිය. හැකි වුව ද එයින් එ තරම් වැඩක් සිදු නො වෙයි. මෙ ම රචනාවල තතු හැඳින ගැනීමට ඉවහල් වන පරිද්දෙන් එයින් කිහිපයක් පිළිබඳ වැදගත් කරුණු ගෙන හැර දැක්වීම යෝග්‍ය වේ.

ක්‍රි.ව. 1723 පමණ, නරේන්ද්‍රසිංහ රජතුමා රාජ්‍ය පද ප්‍රාප්ත ව සිටි සමයෙහි, ගන්-තෝරුවේ මහසෙන් හිමියෝ සුමුහු ද කවි නම් දීර්ඝ පද්‍ය කාව්‍යයක් කළහ. ග්‍රන්ථය කරන ලද්දේ රජතුමන්ගේ ආරාධනය පරිදි ය. මේ වනාහි පද්‍ය 830 කින් පමණ යුක්ත වූ එළිසම සිව්පද කවකි. මුල් පද්‍ය එක් සිය තිසෙන් සෙංකඩගල පුරය වනා ඇත. රජ වැනුම ද එයට ඇතුළත් වෙයි. ඉන් පසු සැකෙවින් බුද්ධ චරිත වර්ණනාවක් කොට ඇත. අනතුරු ව පද්‍ය තුන්සියයකින් පමණ යුක්ත කොට සුමුහු ද කතා වත කවියට නහන ලද්දේය. ග්‍රන්ථාවසානයෙහි ප්‍රණායානුමෝදනාවක් ඇත.

සමුද්ග ජාතකය කාව්‍ය වස්තුවට මහාසේන හිමියන් තෝරා ගත්තේ කවර හෙයින් ද යන පැනය නැහුව හොත් වරදක් වෙයි ද? ගැහැණුන්ගේ නුගුණ කියන මෙ බදු කතා වතක් මින් පෙර සිංහල කවීන් සාකච්ඡා රචනාවලට තෝරා ගත් බවක් නො පෙනෙයි. තරුණ කතකගේ දුබල කමක් කියැවෙන තැනක් ලෙස කවිසේකරයට වස්තු වූ සත්තු හත්තු ජාතකය සඳහන් කරන්නට හැකි වුව ද එයට වඩා මිනිස් ලොව තතු පිළිබඳ සුලබ දහමක් මෙහි ගැබ් වෙයි. මෙයට පෙර කෙසේ වෙතත් අවුරුදු සියයකට පමණ පසු යළි මෙ ම කතා වත ම මඩිහේ සිරි සුමිත්ත ධම්මකන්තධ සාමිනි විසින් සිය සමුද්ග ජාතක කාව්‍යය නම් රචනයට තෝරා ගන්නා ලදී. සත්‍රීන් කෙරෙහි පැවැතිය යුතු වටිනා ගුණයක් ලෙසින් පතිහක්තිය හුවා දැක්වීම මෙ ම කවෙන් ද කරනු ලැබේ. තත්කාල සමාජය දෙදරා ගොස් තුබුණේ ද? සාමාන්‍ය ගිහි ජීවිතයේ යම් පෙරැළියක් සිදු වී තුබුණේ ද? සමහර විට එද සමාජයෙහි පැවැති යම් දුර්වලතාවකට පිළියමක් වශයෙන් මෙ ම කතා වත කතුවර හිමියන් විසින් තෝරා ගන්නා ලද විය හැකිය. මෙ ද පටන් මහනුවර සමයේ අවසානය දක්වා ද එයට පසුව ද ස්ත්‍රීන්ගේ අනාවාරය නැත්නම් පතිවත රැකීමේ වැදගත් කම කියැවෙන කතා කිවිවරුන් සාකච්ඡා රචනාවලට තෝරා ගන්නා ලද බව පෙනෙයි. පැවිදිව ද කෙලෙසුනට වසභ වෙමින් සස්තෙහි කළ කිරි වුසු එක්තරා මහණකු අරභයා මෙ ම ජාතකය වදරන ලද බව ද සඳහන් වේ.

බරණැස් නුවර බ්‍රහ්මදත්ත රජපුරුවන් රාජ්‍යය කරන සමයෙහි බෝධිසත්වයන් වහන්සේ හිමාලයට වැද තවුස් පැවිද්දෙන් පැවිදි ව වන මුල් පල ආදිය අහර කොට ගෙන

වාසය කළ සේක. එ කල උන්වහන්සේ වසන පන්සල අසල මහ ගුහාවක වසන්නා වූ මිනී මස් කනු රිසියෙන් කල් ගෙවූ එක් රුදුරු රකුසෙක් අතරතුර වෙලෙහි බෝසතුන් වහන්සේ වෙත එළඹ බණ ඇසීමට පුරුදු ව සිටියේය. කොතෙක් බණ ඇසුව ද හෙතෙම පවිටු ජන්මයෙහි උපන් හෙයින් වන මැද මහජනයා යන එන මහ රැක සිට දනන් ලුහුබඳවා අල්ලා ගෙන සොලවමින් දෙ කපොලින් ලේ වගුරුවමින් කන්තේය. එ කල කසී රට වුසු එක්තරා රුමන් කුමාරිකාවක් පසල් දනවුවක සරණ ගොස් වෙසෙන්නී එක් දවසක් තම දෙ මව්-පියන් දකිනා පිණිස සපිරිවරින් අවුත් පෙරළා තමා වැසි දනවුවට යන සඳ වන මැදට පැමිණියා ය. එ කල ඒ දරුණු වෙස් ඇති දනව රකුස් තෙම “ අහස් කුස පහළ නිල් මහ මේකුලක් මෙන් අවුත් ඒ වන මැද මහට බටුයේය.” එ සඳ පිරිවර ජනයෝ බියෙන් පලා ගිය හ. එ විට යානාවේ යාගන්නට බැරිව හුන් ඒ රුමන් කුමාරිකාවන් දැක රකුස් තෙම ඒ කාන්තාව තමා වසන තැනට ගෙන ගොස් නොයෙක් රසමුසු ආහාරපානයෙන් සංග්‍රහ කොට විසිතුරු ඇඳුම් පැලඳුමින් සරහා නො අඩු වූ සෙනෙහසින් පෙම් කොට එක් කරඬුවක ලා ගිල කුසෙහි තබා රක්ෂා කරන්නේය. මෙ සේ රක්ෂා වූ හෙතෙම එක් දවසක් දිය නෑම සඳහා විලකට ගොස් කරඬුව වමාරා පළමුව එහි වූ කුමාරිකාව දිය නාවා සුවද විලෙවුන් ගල්වා ඇඳුම් අන්ද ශරීරයෙහි තෙත හිඳුවනු පිණිස පසෙක තුබුයේය. තබා තෙමේ නහන තොටට බැස දිය නාන්නේය. එ සඳ වයස්සු පුත්‍ර නම් රූපශ්‍රීයෙන් යුක්ත වූ විද්‍යාධරයකු අහසින් යනු දැක ඔහු කෙරේ පිළිබඳ සිත් ඇති ව ඒ කුමාරිකාවෝ අතින් ඔහුට සංඥාවක් කොට කැඳෙවුවාහුය. විද්‍යාධරයා ද අහසින් බටුයේ ය. කුමාරිකාවෝ ද ඔහු කරඬුවෙහි හිඳුවා තුමු ද සැණින් කරඬුව තුළට වැද තම අත සළුවෙන් හිස වසා ඔහු වසාගෙන හොත්තාහු ය. එ කෙණෙහි රකුසා නහා අවුත් කරඬුව ගිල ගුහාවට යන්නේ අතර මහ දී තවුසාණන් බලන්නට පන්සලට ගියේ ය. තවුසා දිවැසින් බලා “ එම්බා පින්වත්නි! තොපි තුන්දෙන කො තැන්හි අව ද? බොහෝ කලකට පසු මෙහි පැමිණියාහු නොව ද? සැප දුක් කෙසේ ද?” යන වගයෙන් ඇසුවේ ය. රකුසා ද සැක සිතී තාපසයන් වහන්සේ අප තුන් දෙනකු ගැන ඇසුයේ ඇයි දැයි විචාලේය. එ විට තවුසා කියන්නේ “ පළමුව තොප කුස හුන්නී තොපගේ බිරිඳ පමණි, ඔත් තොපත් යන දෙදෙනා තනිව වුසුහ. දැන් වනාහි ඕ තොමෝ වයස්සුපුත්‍ර නම් විද්‍යාධරයකු හා සමඟ පාපයෙහි ලැජ්ජා නො කොට.ලෝකාසාවාද රතියෙහි යෙදී ඉන්නීය. එසේ හෙයින් තොප තුන් දෙනකු යයි කීම් ”යි වදාලේය. තතු වටහා ගත් රකුසා වහා කරඬුව වමාරා ලුයේ ය. එ කෙණෙහි විද්‍යාධරයා මන්ත්‍රයක් ජප කොට වහා අසහට පැන නැංගේය. බෝධිසත්වයන් කෙරෙහි පැහැදුණු රකුස් තෙම මගේ පණ මෙන් රැකි මේ ස්ත්‍රිය පවා මිත්‍රඥෝහි කර්මය කොට අන් පුරුෂයකු කරා සරාග සිතින් විසුවාය. කො තරම් මහත් ආදරයෙන් රක්ෂා ලද වුව ද ස්ත්‍රීහු වංචල සිත් ඇත්තෝය. එ බැවින් රාග සිතින් ඔවුන් කෙරෙහි නො බැඳිය යුතුයි. රකුසා බෝසතුන් කෙරෙහි පැහැදී කුමාරිකාවන් මුදු හැර තෙමේ තමා වසන තැනට ගියේය. (ජා. 434).

ගත්කරු හිමියන් කවකට ගෙතු කතා පුවත සැකෙවින් යට දක්වන ලදී. මෙය ලිවීමෙහි දී මහාසේන හිමියන් ගත් මහ කෝට්ටේ සමයෙහි ලියන ලද කවිසේකර මහට සමාන ය. රීතිය අතින් ද මෙය එ බන්දකට නෑකම් කියයි. කෝෂයෙන් ද සමාන කමක් පායි. වස්තු වින්‍යාසය සහ කාව්‍යයට ඇතුළත් කොට තිබෙන අන් දෑ ගැන කල්පනා කර බලන කල්හි ද එ කී කවිවලට අනුකූල භාවයක් පෙනේ. අප කවියා රහල් හිමියන් ඇතුළු කෝට්ටේ කිවියන් ගුරුත්වයෙන් සැලකුහ යි කීම නිවැරදිය.

මෙයට හැට වසකට පමණ පසුව, ක්‍රි.ව. 1780 හරියේ දී, රාජාධිරාජසිංහ රජතුමා අසදිස ද කව නමින් කාව්‍යයක් කෙළේය. එය පද්‍ය 598 කින් සමුපේත යි. අසදාශ ජාතකය නෛෂ්ක්‍රමය පාරමිතාව අරහයා දෙසන ලද්දකි. නෛෂ්ක්‍රමය ගුණය පිහිටි එක් රජකුමරුවකු තමා සතුව තුබූ රාජ්‍යය හැර ගිය පවතක් එයින් කියැවෙයි.

යට ගිය දවස බරණැස් නුවර බ්‍රහ්මදත්ත රජ තෙමේ රාජ්‍යය කෙළේය. ඔහුට පුත්තු දෙදෙනෙක් උපන්නාහුය. ඔවුන්ගෙන් වැඩිමහල්ලා බ්‍රහ්මදත්ත නම් විය. අනෙක් දරුවාට අසදාශ යන නම තබන ලදී. අසදාශ කුමාරයා වැඩි විය පැමිණි කල්හි දිසාපාමොක් ආචාරීන් වෙත ගොස් සියලු සිප් සතර මැනැවින් උගත්තේය. පිය රජුපුරුවන්ගේ මරණාසන්න කාලය පැමිණි කල්හි රාජ්‍යය අසදාශ කුමාරයාට දෙන්නට රජුපුරුවෝ නියම කළාහුය. බ්‍රහ්මදත්ත කුමාරයාට යුවරජ තනතුර දෙන්නට නියම කළාහුය. එහෙත් එයට නොකැමැති වූ අසදාශ කුමාරයා තම වැඩිමහලු සොහොයුරාට රජය පාවා දෙන තැනට කටයුතු සැලැසීය. ඇමැතියන්ගේ නියමයෙන් බ්‍රහ්මදත්ත කුමාරයා රජ කමට පත්විය. එක් ඇමැතියෙක් රජුන් කරා ගොස් බාල සොහොයුරා රජුන් නසා රාජ්‍යය ගන්නට උත්සාහ කරති යි රජුන්ගේ සිත් බිත්දේය. එයින් අමනාප වූ අසදාශ කුමාරයා බරණැස් නුවරින් නික්ම සාමන්ත රජකුගේ නුවරට ගියේය. ගොස් දුනුවායකු වශයෙන් ඒ රජහු යටතේ සේවය ඉල්ලුවේය. රන් මසු ලක්ෂයක පඩියට ඒ රජු යටතේ සේවය කරන්නට ගිවිස ගත්තේය. දිනක් රජු මහලු උයනට ගොස් අඹ ගසක් මුල වැඩ හෙව උන් කල්හි විලිකුන් අඹ කැනක් දෑක එය කඩවා ගන්නට සිතුවේය. අන්‍ය දුනුවායෝ අසදාශ කුමාරයාට ඊෂ්ඨා කළාහු එ සේ කිරීමට අකැමැත්ත පළකළාහුය. අසදාශ කුමාරයා එයට විදින්නට පොරොන්දු වුණේය. තමා අත දුනු හී තල නො තුබුණු බැවින් තෙමේ ම ඒ වා සකස් කොට යන හීයෙන් විදිම් ද එන හීයෙන් විදිම් ද යි රජුගෙන් ඇසී ය. රජ තෙමේ එන හීයෙන් විදින්නැ යි අණ කෙළේය. බෝසත් අසදාශ කුමාරයා විදි එක් හීයකින් අඹ කැනින් කැබැල්ලක් කපා ගෙන ගියේය. අනෙක් හීයෙන් ඉතිරි කොටස කපාගෙන ගියේය. දෙ වැන්න එන හීයෙන් විදි විදමනකි. බෝධිසත්ව අසදාශ කුමාරයා එක් අතකින් අඹ කැන ද අනෙක් අතින් හී දඬුව ද අල්ලා ගත්තේය. එය දුටු සියල්ලෝ ච්චි සෝෂා නැහුවෝ ය. රජුගෙන් ඔහුට බොහෝ සම්පත් ද ලැබුණේ ය. පසු ව බරණැස් නුවර අසදාශ කුමාරයා නො සිටි බව දැන එහි ඇමැතියෝ කුමාරයා සොයා ආහ. ඔවුහු කුමාරයා කැඳවා ගෙන පෙරළා බරණැස් රජයට පැමිණියාහුය. බ්‍රහ්මදත්ත රජ තම සොහොයුරාට රාජ්‍යය භාරදෙන්නට කැමැති බව කියා සිටියේය. එ විට අසදාශ කුමාරයා මාගෙන් තොපට දුන් රාජ්‍යය දැහැමින් සෙමින් කරව යි පාවා දී තෙමේ හිමාලයට ගොස් සාෂි ප්‍රවුජ්‍යාවෙන් පැවිදි ව භාවනායෝගී ව කල් ගෙවීය. (ජා. 176)

රජ කෙනකු විසින් මෙ වැනි කථා වස්තුවක් තෝරා ගන්නට ඇත්තේ එහි ගැබ් වූ වැදගත් උපදේශය නිසා යයි සිතිය හැකිය. නෛෂ්ක්‍රමය ගුණයෙන් යුතු ව දැහැමින් සෙමෙන් කටයුතු කළ යුතු බව කෙළින් ම නො කියා මෙ ම කාව්‍ය රචනයෙන් පවසා ඇත්තේය. සචකීය පාලනයෙහි තමාට මුහුණ පාන්නට සිදු වූ නොයෙක් ගැටලු පිළිබඳ ඡායා මාත්‍රයක් මෙයින් නො පැවැසෙයි ද? තම පාලනය කවුරුන් එක හෙළා නො පිළිගත්හ. රජතුමාගේ සිත් බිදින්නට තැත් කළ ඇමැතියන් එ ද සිටින්නට බැරි නැති. මහනුවර ඉතිහාසයෙන් එයට සාධක සෙවීම දුෂ්කර කටයුත්තක් නො වෙයි. රජ කම

තමාට පැවැරුණු කටයුත්තක් විනා තමා වුවමනාවෙන් පැතු දෙයක් නො වන බවට මෙ ම කථාවෙහි ඉභියක් ඇත.

පද්‍ය 598 කින් යුත් මෙ ම රචනය රාජාධි රාජසිංහ රජතුමන් විසින් ලියන ලද්දේ මොරතොට ධම්මකඛන්ධ හිමියන්ගේ ආරාධනය පරිදිය. ජාතක කථාව හැරුණු විට මෙහි සංකඩගල පුර වැනුමක් ද දළද මැදුර සහ පොහොයමළු විහාර වැනුමක් ද ධම්මකඛන්ධ යනිඳුන්ගේ වැනුමක් ද කාව්‍යයට ඇතුළත් වෙයි. මෙහි දක්වෙන සංකඩගල පුර වැනුම ඕනෑ ම නගරයක් පිළිබඳ කිව හැක්කකි. එය සර්වාලංකාරයෙන් සමෘද්ධ වූ පුරවරයකි. නගරයෙක්හි තිබිය යුතු ශ්‍රී සෞභාග්‍ය සපුරා එහි පිහිටියේ ය. මිහිරි කට හඬ ඇති රුමක් කාන්තාවෝ, දහම් අසමින් කල් යැවූ සැදැහැත්තෝ, ගුණ නුවණ ඇත්තෝ, පවට බිය, පිනට ඇලුම් කරන්නෝ මෙ පුරයෙහි වුසුහ. සිවුරහ සේනාවෝ නුවර ආරක්ෂාවෙහි නියුතු වූවෝය.

“ අමවන්	ගිරායා
සරනා කර	නුරායා
සුර පුර	සරායා
අවුත් ඉදිනෙව් පුර	සරායා

සැදැහැ බල	ඇත්තෝ
දහම් අසමින්	දත්තෝ
ගුණ නුවණ	ඇත්තෝ
සිටිති මෙහි මහ සර	කුලැත්තෝ

පවට සිත	රොස්සෝ
කුසල් කරුමට	දස්සෝ
දන් දෙවන	රිස්සෝ
සිටිති අපමණ මෙ පුර	වැස්සෝ

වරණ ගිරි හය	පෙළ
රිය තරහ අවි මින්	කැල
මහසෙන් පිරි	සිලිල
මෙ පුර බැබැලිණ සිඳුසෙ හැම	කල ”

(අසදිස ද කව. 17 - 20 පැදි)

මේ ග්‍රන්ථය ලියැවුණු කාලය ගැන කල්පනා කර බලන විට මෙහි රචනා තත්‍වය උසස් බව කිව යුතු වෙයි. කෝට්ටේ කාලයෙහි ලියැවුණු සිව් පද කාව්‍ය ග්‍රන්ථයන් තරම් දීප්තියෙන් නො බැබැලෙනත් සිංහල උතුරු මෙයින් බොහෝ දුරට රැකෙනු ඇත. මොරතොට දම්කඳු තෙරුන් විසින් “ ගැඹුරු දහමක් එළවෙන කවි කර කියන මෙන කෙළෙන් ආරාදනා සතොසින,” රාජාධිරාජසිංහ රජතෙමේ “ කරමින් පද මියුරු කියන බණ පද අසවු ” යයි කියමින් සිය කටයුත්තෙහි යෙදුණේ ය.

විදුර ජාතකය වස්තු කොට ගෙන ලියන ලද්දකි විදුර ජාතක කාව්‍යය. මෙ ම රචනයෙහි කුරු රට දිගට වනනු ලැබෙයි. සෙංකඩගල නුවර ද සෙනරත් රජු ද ඔහුගේ සෙනෙවිරත්න කුමා ද විස්තර කොට ඇත. මුල් සෙංකඩගල පුර වැනුම කවි 81 කින් යුක්ත යි. සෙනරත් රජුන් වනා තිබෙන බැවින් මෙය එ තුමන්ගේ පාලන සමයෙහි රචිත යයි සිතිය හැකි. ආචාර්ය ගොඩකුඹුරේ මහතා පද්‍ය 467 කින් යුක්ත වූ විදුර ජාතක කාව්‍යයක් සඳහන් කරයි.⁵ හියු නෙවිල් මහතා තමා විසින් පිළියෙළ කරන ලද සිංහල කවි පොත් සංග්‍රහයෙහි මෙ ම රචනය ඇතුළත් වුණු පිටපත් තුනක් ගැන කියයි.⁶ එකක පද්‍ය 705 කි, දෙ වැන්නෙහි පද්‍ය 475 කි, තෙ වැන්නෙහි පද්‍ය 716 කි. මේ පද බැඳුම කරන ලද්දේ කවිවැල්ලේ පණ්ඩිත විසිනි. එ තුමා විදගම තෙරුන්ගේ මුනුබුරෙකු යි තෙමේ ම කව අග දී කියයි. පේරාදෙණියේ විජේකෝන් ඇමැතිගේ මුනුබුරු මාතලේ (ඔවිල්ලේ) රටේ අතපත්තු ඇමැතිගේ ආරාධනය පරිදි පොත කරන ලද්දේ කතුකුමා පවසයි.

කවියට නැඟුණු ජාතක කථා අතර සාම ජාතකය ද විය. මීට පෙර ද අට ජාතකය නම් සංග්‍රහයකට එය කථාවක් වශයෙන් ඇතුළු විය. පෙර පවක් පල දීමෙන් අද බවට පත් දෙමව්පියනට රාම නමින් පුත් කුමරෙක් උපන්නේය. වන සත්තු බෝසත් රාම කුමරාට බොහෝ ආදරය කළහ. දවසක් ද රාම කුමරා මුව රැළක් සමග දියට යන සඳ බරණැස් රජ ඔහු දක ඔහුගේ සිරුරු පැහැයට ලොබ කොට ඔහුට දුන්නෙන් විද්දේය. දුන්නෙන් විහිදුණු හී පහර වැදී කුමාරයා බිම වැටුණේය. රජතුමා මහත් දෙමනසට පත් වී මැරෙන්නට යන කුමාරයාගේ දෙ මව්-පියන් රැක බලා ගන්නට පොරොන්දු විය. දෙ මව්පියන්ගේ ද බහුසෝදරී නම් දෙවහනකගේ ද ශක්‍රයාගේ ද අධිෂ්ඨානය හේතු කොට ගෙන පුතා මරණින් මිදුණේය. අවසන දෙ මව්පියනට දැස ද ලැබුණේය.

මෙහි රාම යනුවෙන් දැක්වෙන්නේ සාම යන්න විය හැකිය.

මෙ ම කාව්‍ය නිබන්ධය පිළිබඳ අතිශයින් සිත් ගන්නා කරුණක් නම් මෙය රචනා කරන ලද්දේ අන්ධයකු විසින් යන වගයි. පල්ලියේ දෙ වන ගුරුන්තාන්සේගේ මුනුබුරු වූ නෙරළුගම අන්ධයෙක් මෙහි කතුවරයා වී. ඔහු අකුරු නො දන්නෙකු යි ද කියනු ලැබේ. සාමාන්‍ය රචනා විලාසය එ තරම් ව්‍යක්ත නො වෙයි. කථා ව්‍යවහාරයට ළං වූ යෙදුම් බහුල වන ජන කවි රීතියට ඉතා ළඟය.

“ ව න් පු න් සඳ දෙ අදර පත	පබළු
අ න් ර න් දන් වැනි රණ හස	කැකුළු
යු න් න න් රුසිරැති සුරහන	ලකුළු
නෙත් ම න් තොස කරවති නිති	සලෙළු ”

යන පැදිය නිදසුනකි. රචිත කාලය පිළිබඳ සටහනක් නැත. කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රජ-තුමාගේ කාලයේ දී ලියන ලද්දකු යි අනුමාන කළ හැකි. මෙ ම කතාව තෝරාගැනීමෙන් බුදු දහම සාමාන්‍ය ජනතාව අතර කො තරම් ගැඹුරට මුල් බැස තුබුණේ ද යන්න වටහා ගත හැකි වේ.

5. Godakumbura, C. E.—*Sinhalese Literature*. 172 පිටුව
 6. Nevill, H.—*Sinhalese Verse*. Vols. I-III. Nos. 40, 440, 515.

හස්තිපාල ජාතකය වස්තු කොට ගෙන ලියැවුණු පද්‍ය රචනා දෙකකි. එකක් වාරියපොළ අබරණ නම් කාන්තාවගේ මිනිබිරිය වූ ආචාරි බවලත් කිව්වරිය විසින් රචිතයි. එ ම මැයෙන් ලියැවුණු අනෙක් ග්‍රන්ථය දෙළොස්දහස් කෝරළේ මැතිඳු විසින් ලියන ලද්දකි.

නන්දන කිව්වු විසින් ලියන ලද ඇත්පල් ද කව නම් රචනයක් ද සඳහන් වේ.

මෙ සේ කවියට නඟන ලද ජාතක කථා මහත් රාශියක් මේ කාලයේ රචනා අතර හමු වන බව මෙයට කලින් කියන ලදී. ඒ වා අතර තිස්වලි මැති නැමැත්තකු ලියූ ධර්මපාල ජාතක කාව්‍යය ද කිරිමැටියාවේ මුකවෙට්ටි මැති ලියූ මහාජනක ජාතක කාව්‍යය ද නම් කළ යුතුයි. එසේ ම අප්‍රකට කවියකු විසින් ලියන ලද ධර්මධෂ ජාතක කාව්‍යයක් ද ඇත්තේය.

ජාතක කථාව සාමාන්‍ය මිනිසුන්ගේ සිත් සතන්හි කො තරම් යටට කිඳා බැස තුබුණේ දැයි සිතීමට තව ද සාධක ඇත. මිනිසුන්ගේ සිත් ගත් ඕනෑම පුවතක් ජාතක යන නමින් ඔහු වු හඳුන්වන්නට පුරුදු වූ හ. ජනතාවගේ සිත් ගත් කතාව ජාතක නම් වී. එහි යම් සාධු වර්තයක් වී නම් එ ද බෝසත් වර්තය කිරීමට බාධාවක් නො විය. පන්සිය පනස් ජාතක පොතෙහි නැති කතා රැසක් ම ජාතක නමින් හැඳින්වෙන්නට වූයේ එහෙයිනි. මේ වනාහි ජන කාව්‍යය ප්‍රචලිත වීමේ ද ලකුණකි. එ වැනි කථා ජාතක කාව්‍ය නමින් සිංහල පැදියට නැඟුණු තැන් කිහිපයක් සඳහන් කරනු වටී. දහම් සොඩ ජාතක කාව්‍යය එකකි. දහ හත් වන සිය වසරේ ලියැවුණු දහම් සොඩ කවක් ද ඇත. සමහර විට මෙ ම සිරිත බෝ වන්නට ඇත්තේ බණ කතා කවියෙන් ඇසීමට ජනයා ඇලුම් කරන්නට පටන් ගත්තායිත් පසුව ය. ක්‍රි.ව. 1711 දී පමණ පණ්ඩිත පතිරාද කිවියා කවි කළ ඉතිබියෝ ජාතක කවක්⁷ ඇත. පිරිනිවන් ජාතක කාව්‍යය නම් රචනයක් ද ඇත. එ සේ ම ජාතක පොතෙහි නැති පුවතක් වස්තු කොට ගෙන රචිත සාහිත්‍යන්ද ජාතක කාව්‍යය ද හෙට්ටිපොළ පණ්ඩිත මැතිඳු විසින් හා වල්මොරුවේ මොහොට්ටාල යන දෙදෙනා විසින් කවි කළ මහබිනික්මන් ජාතක කාව්‍ය දෙකක් ද වෙයි.

ඉතිබියෝ ජාතකය අපුරු කතා පුවතකි. එය අපුරු පුවතක් වන්නේ බෝසතුන් වහන්සේ ගැහැණියක ලෙසින් උපත ලැබූ අවසථාවක් එයින් කියැවෙන බැවින් පමණක් නො වෙයි. මී අඹ ගසක ලෙහෙතියක ව වෙසෙමින් රෝම නම් මුනිවරයකුට අහර සැපැයීමේ කුශල කර්මයේ විපාක වශයෙන් ඔ ගිරවියක මෙන් උපන්නී ය. ඉන්පසු දීපභිකර බුදුන් සමයෙහි ඉතිබියෝ නම් සිටු දුවක ලෙසින් උපන්නී ය. එ තැන් පටන් කරන ලද නොයෙක් පුණ්‍ය කර්මයන් හේතු කොට ගෙන ඔ තොමෝ පිරිමියකු ලෙස ඉපැදීමට ප්‍රාථිනා කළා ය. පිරිසිදු වෙතනායෙන් හා අවංක පති හක්තියෙන් යුතු ව දිගු කලක් තිස්සේ හැසිරෙමින් පසු ඔ එ සේ උපත ලැබුවා ය. පළමු ව දෙව්ලොව දෙව් ලියක විලසින් ඔ උපන්නී ය. ඉන්පසු මිනිස් ලොව සිටු කුලයක සුමෙධ නම් තවසකු ව උපන්නාය. යළි බරණැස් නුවර දහම්සොඩ කුමරු ව උපන්නී. මේ කතා පුවත් ද අටුවාවල දැක්වෙන පරිද්දෙන් කවියට නඟා ඇත.

7. Nevill, H.—Sinhalese Verse. Vol. I, 172.

එක ම කතාව කිහිප වතාවක් ම කවියට හෝ සින්දුවට හෝ වෙන යම් පද්‍ය විශේෂයකට නැඟීම මෙ කල රචනාවල දක්නා විශේෂ ලක්ෂණයකි. මෙය ද ජන සාහිත්‍යයක් ගොඩනැඟීමේ එක් ලකුණකි. සාමාන්‍යයෙන් මෙ බඳු රචනා “ සැහැලි ” (හැලි) නමින් හැඳින්වෙයි. සිංහල ජනයා වෙසෙසින් ඇලුම් කළ සද්දරණිය වූ ආනන්ද ජනක කතා වස්තු කිහිපයක් වෙයි. ඒ වා කවියන්ගේ විශේෂ අවධානයට පාත්‍ර වූ බව පෙනෙයි. වෙස්සන්තර ජාතක කාව්‍යය, වෙස්සන්තර මංගල්ලේ, වෙස්සන්තර සින්දුව, වෙස්සන්තර හැල්ල යනු එක ම කතා පුවතක් ඇසුරින් රචිත නිබන්ධයෝ වෙති. සැහැලි නමින් දන්තා පොත් අතර සද්දන්ත හැල්ල, පත්තිනි හැල්ල, පිරිනිවන් සැහැල්ල සහ අලවි සැහැල්ල සඳහන් කළ හැකි.

මේ නම් වැළ දික් කිරීමට නුචුවමනාය. මේ නමින් දන්තා පොත් විශාල ගණනකි. ඒවායේ රචනා රීතිය ව්‍යක්ත වාග්ව්‍යවහාරයෙන් ඉතා ඇත් ය. ඒකාන්තයෙන් ම ශබ්ද නභා ගැයිමට හෝ බෙර පදයක් අනුව නැටීමට තුඩු දෙන බන්ධන රීතියකිනි මෙය තනා ඇත්තේ. කතාව බොහෝ සෙයින් ම මුඛ පරම්පරාවෙන් ආවකි. කවුරුත් එය හඳුනති. එ බැවින් එහි කිව යුතු අමුත්තක් නැත. කවුරුනුත් හොඳින් දන්තා ඒ කලා වස්තුව ශබ්ද මාධ්‍යයෙන් යුතු ව කන්කලු තාලයට ගැයිය යුතු විය. මේ රචනාවල භාෂා තත්වය එ තරම් උසස් නො වෙයි. එහෙත් ඇතැම් තන්හි සියුම් හැඟීම් දැනැවීමට කිවියෝ සමත් වෙති. සැහැලි බිහි වීම ජන සාහිත්‍යයක් ගොඩනැඟීමෙහි ලා එක් වැදගත් අංශයකි.

බෝධිසත්වයන් වහන්සේගේ කරුණාව, මෙමත්‍රිය, දයාව, දක්ෂිණය, දනය, නෛෂ්ක්‍රමය යනාදී අනෙකවිධ ගුණයනට සිංහල ලේඛකයන්ගේ සැලැකිල්ල යොමු වූයේ නම් එ තුමාණන් වහන්සේට සසර සැරි සැරු නානා ජාතිවල විදින්නට සිදු වූ දුෂ්කර-තාවෝ ද ඔවුන්ගේ සැලැකිල්ලට භාජන වූවාහු ය. බද්ධ වෛරය සිංහල සාහිත්‍යයෙහි නොයෙක් තන්හි දී විස්තර කොට ඇත. බෞද්ධ ශිෂ්ටාචාරයෙන් හැඩ ගැසුණු දිවි පෙවෙතක් ද සාහිත්‍ය රූපියක් ද ඇති සිංහල වර්ගයට එය ඉදිරිපත් කරනු සඳහා දෙවිදන් කතාව තරම් අගනා කලා වස්තුවක් ඇද්ද? උඩරට සිංහල කවියෝ ද එය අමතක නො කළාහු ය. කරගහගෙදර වණිජසූරිය මුදියන්සේ නම් කවියෙක් දෙවිදන් කතාව සිංහල සිව්පද කවියට නැඟුවේ ය. මෙ ම රචනය බු.ව. 2235 නොහොත් ක්‍රි.ව. 1692 දී පැදි 410 කින් යුක්ත කොට බඳනා ලද කවකි. දෙවිදන් තෙරහු පූර්ව ජාතිවල බෝධිසත්වයන් වහන්සේට වෛර කළ කතා පුවත් කිහිපයක විස්තර මෙහි අන්තර්ගත වෙයි. කාව්‍යය ඇරැඹෙන්නේ සේරිවානිජ, ධර්මපාල යන ජාතක කලා කොටින් දක්වීමෙනි. ඉනික්බිති දෙවිදන් තෙරහු වේනිය රජු මෙන් උත්පත්තිය ලැබූ සැටි විස්තර කරනු ලැබෙයි. හෙතෙම බෝසතුන්ගේ නියමයට විරුද්ධ ව පළමු බොරුව කීවේ ය. මහනන්ද නම් වඳුරකු මෙන් උපන් බෝසත් තෙමේ වැද්දකු ව උපන් දෙවිදන්හු අතින් මැරුම් කෑවේ ය. ඊ ළඟට පණ්ඩර නාග ජාතකය කියැවෙයි. ඉන්පසු කපි ජාතකය කියැවෙයි. එ තැන් පටන් සිදුහත් කුමරුවන් හා දෙවිදන් කුමරා අතර පැවැති තතු විස්තර වෙයි.

VI

ජාතක කලාත් ජන ප්‍රවාදයෙහි ආ අන්‍ය කලාත් කවියට නැඟීම හැරුණු විට තව ද කලා කොටසක් සිංහල පද්‍යයට නැඟුණේය. එ නම් භාරත දේශයෙහි ව්‍යාජන වූ ද

එදෙසින් මෙහි බටහ සි සිතිය හැකි වූ ද හින්දු කථා සමූහයකි. ඒ වා පුරාතන අවධියෙහි සකු බසින් ලියන ලද වුවත් සිංහල සාහිත්‍යයට පිවිසුණේ දෙමළ පොත් මාර්ගයෙනි. මහා පතරඬු ජාතක කාව්‍යය නමින් හැඳින්වෙන විශාල සිංහල සිව්පද කාව්‍යයක් ඇත. ඒ වනාහි පංච පාණ්ඩවයන්ගේ කථාව ගැප් වූ මහාභාරත නම් සංස්කෘත කාව්‍යයේ දෙමළ පරිවර්තනයකින් සිංහලයට නභා ගන්නා ලද්දකි. ක්‍රි.ව. 1634 - 84 අතර කාලයෙහි කිරිමැටියාවේ මැතිඳු සිංහලයට නැඟු වේතාලන් කථා කාව්‍යය නම් රචනයක් ඇත. එහි රාජසිංහ නම් රජ කෙනකු වර්ණනා කැරෙන බැවින් සෙංකඩගල රාජ්‍යය විවාල 2 වන රාජසිංහ රජුන්ගේ කාලයෙහි ලියන ලද්දකැයි සලකනු ලැබෙයි. තව ද දෙඩම්වල කිවියකු විසින් ලියන ලද හරිශ්චන්ද්‍ර කථා කාව්‍යය නම් කාව්‍යය ද සඳහන් කරනු වටී.

මහ පතරඬු ජාතකයට වස්තු වූයේ මහා භාරතයේ කථාවයි. පතරඬු යනු භාරතයේ දෙමළ නම වූ “ පරතම් ” යන්නෙහි පෙරළියක් විය හැකිය. මුල් කථාව සකුවෙන් ලියන ලද වුවත් මෙය නම් දෙමළ ග්‍රන්ථයකින් සිංහලයට පෙරළා ගන්නා ලද්දකි. සිංහල කාව්‍යයෙහි දැක්වෙන නම්වල ස්වරූපය එහෙම පිටින් ම දෙමළ බව පළ කරයි. මේ කථාව කියන්නේ වෙනවිසාකර (වේදව්‍යාස) යි. මුල හරියේ එන රජකුගේ නම සන්දන වෙයි. තව ද සිරිවිට්ටුමන්, සිත්තන්, සස්ත්‍රිකැන්, ඉයල් සිත්තන් යනු පුද්ගල නම් ය. තිරුණරට්ටිය, පාඩ් යනුවෙන් හැඳින්වෙන්නෝ ධාතරාජ්ට, පණ්ඩු යන දෙදෙනා වෙති. පඤ්ච පාණ්ඩව සොහොයුරන්ගේ නම් කියැවෙන්නේ දහම්නැණ (හෙවත් ධර්මබුද්ධි බෝසත් තෙමේ), වීම (හීම), අරුවිවන (අර්ජුන), නකුල (නකුල), සකාතේවන් (සහදේව) යනුවෙනි. තිරියෝතන, තුට්ටෝතන යන නම්වලින් හැඳින්වෙන්නේ දුරියෝදන යි.

මේ රචනය දක්ෂ කිවියකුගේ ප්‍රබන්ධයක් නො වෙයි. කථා සම්බන්ධයක් හෝ ශබ්ද ශුද්ධියක් හෝ බන්ධන ශක්තියක් හෝ මෙහි දක්නට නැති. සිංහල ශබ්දයන්ගේ රූපය කො තරම් විකෘත වුව ද එළි සමයෙන් යුක්ත කොට සතර පදය ගැළැපීම වනාහි මේ කවියාගේ අභිලාෂය වූ සේ පෙනෙයි. අව්‍යක්ත පද යෝජනා නො අඩුව සොයා ගත හැකිය. රසිකත්වයෙන් හීන වූ පාඨක පිරිසක් හෝ ශ්‍රෝතෘ සමූහයක් හෝ පිනවීමට මෙ ම කාව්‍යය සමත් නො වනු ඇත. කාව්‍ය විෂයයෙහි රසයෙන් ගුණයෙන් වූ බලවත් අඩුව දිගින් පළලින් පිරිමසා ලන්නට හැකි වේ නම් මහ පතරඬු ජාතකයට ද තැනක් හිමි වේ.

වේතාලන් කථා කාව්‍යයට වස්තු වූයේ ද සංස්කෘත සාහිත්‍යයෙහි එන වේතාලපඤ්ච-විංශතිකා නම් වූ කථා සංග්‍රහයයි. වේතාලයකු පිළිබඳ ව කියන ලද කථා පස් විස්සකින් යුක්ත වූ මෙ ම රචනය මුලින් තනි කථා සංග්‍රහයක් ලෙසින් පවතින්නට ඇති වුව ද එය පළමුවෙන් අප හමුවට එන්නේ ක්ෂේමෙන්ද්‍රයන්ගේ බාහත්කථා මඤ්ජරියෙහි (IX. 2. 19) සහ සෝමදේවයන්ගේ කථාසරිත්සාගරයෙහි (LXXV—XCIX) යි. මෙ ම කථා පස් විස්ස තව නොයෙක් තන්හි සංගෘහිත විය. ඒ සංග්‍රහ අතුරින් ගද්‍ය පද්‍ය දෙකින් ම සම්පාදිත ශිවදත්ත සංස්කරණය ඉතා පැරැණි එකකි. මෙය මුල දී සකුවෙන් ලියන ලද වුවත් සිංහල කාව්‍යයට මුල් වූයේ වේතාලයා පිළිබඳ දෙමළ රචනයක් බව අප ගත්කරු පවසයි.

VII

ගත අඳුරේ තෙල් මද කමින් නළියමින් නො නිවී දැල්වුණු පහන් වැටියක් සේ උඩරට සිංහල සාහිත්‍යය ද නො නැසී රැකුණේය. සිදී ගිය පහනට තෙල් සපයන්නවුන් මෙන් වැහැරී ගිය සාහිත්‍යය ද පෝෂණය කළ ලේඛකයන් කිහිප දෙනෙක් වූහ. දෙ වන රාජසිංහ රජතුමන්ගේ ගුණ ගැයූ උච්චේ කුඩා මොහොට්ටාල දහ හත් වන සියවසේ සාහිත්‍යයට මහත් වැඩ සැලැසුවෙකි. කිරිමැටියාවේ මැතිඳුගේ නම ද සඳහන් කළ යුත්තේය. දහ අට වැනි සියවසෙහි දී සාහිත්‍යයට එක්තරා ප්‍රමාණයක භාග්‍යයක් උද විය. එයට මුල පිරුවෝ වැලිවිට සරණංකර සහරජ හිමියෝ ය. එ තුමාණෝ ද එ තුමන් ඇති කළ ගෝල පිරිස ද අප විසින් වෙසෙසින් සැලැකිය යුත්තාහු වෙති. පැවිදි ගෝලයන් අතුරින් දෙ නමක් සඳහන් කළ යුතුයි. තිබ්බොටුවාවේ සිද්ධාඤ්චි බුද්ධ-රක්ෂිත හිමියෝ, මොරතොට ධම්මකඛ්‍යා මාහිමියෝ ද සාහිත්‍යයට වැදගත් සේවයක් ඉටු කළ හ. බුද්ධරක්ෂිත හිමියෝ සිංහල පොත් හැර මහාවංසයේ අවසාන භාග්‍ය පාළියෙන් ලියා තැබුවෝ ය. අත්තරගම රාජගුරු බංඩාර නම් ගිහි පඩිවරයා සැලැකිය යුතු ගෝල පිරිසක් ඇති කෙළේ මතු නොව පහත රටට ශාඤ්‍යාලෝකය පැතිරී යාමට එක් මහක් ද විය. හීනටිකුඹුරේ සුමඬිගල හිමියෝ ද ස්වකීය සද්ධර්මාදසය නැමැති ග්‍රන්ථයෙන් සාහිත්‍ය සංග්‍රහයක් කළහ. ගිහි පඩිවරුන් අතර මුංකොටුවේ අබේසිංහ රාල ද රාජාධිරාජසිංහ රජතුමා ද සඳහන් කළ යුත්තාහු ය. මොවුන් අතින් සාහිත්‍ය රචනා සැපැයුණා පමණක් නොව සාහිත්‍ය කෙරෙහි ජනතාවගේ උනන්දුව ද ඇති වුණේ ය. මොවුන්ගේ උද්‍යෝගය කරණ කොට ගෙන බණ දහම් කෙරෙහි ද කාව්‍යය කෙරෙහි ද මිනිසුන්ගේ සිත් ඇදී යන්නට විය. පද්‍ය කාව්‍යයෙහි ශබ්ද රසය දියුණු කිරීමෙන් කාව්‍යයට ජනයාගේ රුචිය ඇති කිරීමෙහි ඔවුහු පුරෝගාමී වූහ.

මහනුවර කවිකාර මඩුව ගැන සඳහන් නො කොට උඩරට සිංහල සාහිත්‍යය පිළිබඳ විස්තරයක් සම්පූර්ණ විය නො හැකිය. කවිකාර මඩුව⁸ ගැන අප දන්නා තොරතුරු සුළු ප ය. එය මහරජතුමන්ගේ ද ඇමැතිවරුන්ගේ ගුණ කීර්තනය සඳහා පවත්වනු ලැබූ මංගල සභාවකි. රජුන්ගේ හෝ වෙන යම් ප්‍රභවරයකුගේ හෝ ගුණ කියැවෙන විරුදු කවි පළමු වරට කියන්නට ඇත්තේ එහි දී ය. කවිකාර මඩුව මහ වාසලට අයත් විය. එය අගමැති වූ පල්ලේගම්පහ අදිකාරම් තුමාගේ පාලනය යටතෙහි විය. එහි රැස් ව කටයුතුවලට සහභාගී වූ ජනයාට නන් අයුරින් විනෝදය ගෙන දුන් දක්ෂ කලා කරුවනට තනතුරු, තැඟි-බෝග සහ ඉඩම්-කඩම් නිසි අවස්ථාවල දී පිරිනමනු ලැබීය. ප්‍රසිද්ධ කිවියෝ, ගායකයෝ, වාදකයෝ, කවටයෝ සියලු දෙනා ම කවිකාර මඩුවට සම්බන්ධ වූ හ. එයට පැමිණිය හ යි කියනු ලබන පුද්ගලයන්ගෙන් පෙනෙන්නේ එය ගිහියන්ට පමණක් සීමා වුණු සභාවක් නො වූ බවයි. මුංකොටුවේ රාල ද කොත්මලේ ලෝකුරු නයිදේ ද කවිකාර මඩුවට ගිය අය වූහ. කොත්මලේ ලෝකුරු නයිදේට මුංකොටුවේ රාල විසින් කියන ලද්දේ කියන තහන්දි කවියක් මෙසේ ය :

කු පා	ඩමට සළඹක් ගෙන	කිරුවා
එ පා	කියද්දී පා ලහ	මැරුවා
වි පා	ක නැති දේ තව බොහො	කෙරුවා
එ පා	එන්න සබයට	ලෝකුරුවා

8. Mahawalatenne Bandara—"Kandyan Music", JRAS. CB. Vol. XXI. No. 61. pp, 129-162 යන ලිපියෙහි කවිකාර මඩුව ගැන ලුහුඬු සඳහනක් ඇත. තව ද Godakumbura, C. E.—Sinhalese Literature සහ වාල්ස් ද සිල්වා මහතුන්ගේ සහරජ වන සංස්කරණයේ ප්‍රස්තාවනාව 9-11 පිටු ද බලන්න.

එ විට ලෝකුරු නයිදේ,

මහණ වෙලා ගෙන් ගෙට බත්	හිඟුවා
එහෙම කර ම අඹුදරුවන්	තැනුවා
බොහොම නිගා කර දෙ ලොව	රැවටුවා
කොහොම කිවුද හිරලු	මුංකොටුවා
අ ඹේ මොටද කන්තේ රස	නැත්තම්
කු ඹේ මොටද නංවන දජ	නැත්තම්
ති ඹේ මොටද අමුණක් වී	නැත්තම්
ස බේ මොටද ලෝකුරුවා	නැත්තම්

යනුවෙන් පිළිතුරු දී තහන්දිය ඇරියේ ලු.

VIII

උඩරට සිංහල සාහිත්‍යය මුළුමනින් සලකන හොත් එයට විශේෂ වූ ලක්ෂණ කිහිපයක් හැඳින් ගත හැකිය. සාහිත්‍ය තත්වය පිළිබඳ වත් කෘති පිළිබඳ වත් ඉහතින් දක්වන ලද කරුණුවලින් අපට බැස ගත හැකි නිගමනය කිහිපයක් ඇත.

1. ගද්‍ය පද්‍ය දෙකෙහි ම භාෂාව ව්‍යක්ත ව්‍යවහාරයෙන් සහ සම්මත ව්‍යාකරණයෙන් ඇත් වූ බව ප්‍රකට ව පැහැදිලිව තිබේ. උඩරට ගත්කරුවෝ පැරණි පොත් කො තරම් කිට්ටුවෙන් ආශ්‍රය කළ නමුදු භාෂා ව්‍යවහාරය සහ පද යෝජනය පිළිබඳ නිසි උපදෙස් පැරණි ගත්කරුවන්ගෙන් ගන්නට අපොහොසත් වූහ. ගද්‍ය විෂයයෙහි පෙනෙනුට වඩා මෙය කැපී පෙනෙන්නේ පද්‍ය රචනයෙහි ය. පැරැකුම්බා සිරිත හෝ ගුත්තිලය, කවිසේකර වැනි රචනයක් ගුරු කොට ගත් නමුත් එ තන්හි පෙනෙන ශිෂ්ට ප්‍රයෝග උඩරට ලේඛකයන්ගේ රචනාවන්හි නො පෙනෙයි. පැරැණි පොත-පතෙහි එන වචන-වලට වෙනස් වූ වචන මාලාවක් මෙහි එන බව නො වෙයි මෙයින් අදහස් කැරෙනුයේ. නුවර කාලයෙහි දී සිංහල භාෂාව එක්තරා ප්‍රමාණයකට වෙනස් විය. එය සවාභාවික සිදු වීමකි. පැරැණි බසෙහි තුබුණු ශක්තියත් දීප්තියත් හඳුනා ගන්නට උඩරට ලේඛක-යන්ට නො හැකි විය. විරාගත ව්‍යාකරණ රීති නොසැලැකූ ඔවුහු ඒ වෙනුවට අලුත් භාෂා ප්‍රතිපත්තියක් ද අනුගමනය නො කළහ.

2. විරුදු කවිවලට උපරිම ස්ථානය ලැබෙන යුගය සාහිත්‍යය අතින් ඉතා උසස් විය නො හැකිය. එබඳු කවි පබැඳුම් කරන්නා වූ කිවියන් එ සේ කරන්නේ සාහිත්‍යය වගා කිරීමේ හෝ වෙන යම් එ බඳු උදර චේතනාවකින් හෝ තොර ව ය. බාහිර ලාභා-පේක්ෂාවෙන් කවි තැනීමට කිවියෝ පුරුදු ව සිටියෝය. තමන් ඇත්ත වශයෙන් සිතුවේ කුමක් වුව ද රජ වාසලෙහි රජුන් ඉදිරියේ කියුවේ එයට බෙහෙවින් වෙනස් වූවකි. අතිශයෝක්තියේ මුදුන් පෙත්තට නැග කිවියෝ සවකීය අනුග්‍රාහකයන් වැනුහ. ඔවුන්ගේ ප්‍රශංසා වාක්‍ය 'ස්ත්‍රෝත්‍ර' අවංක භාවයෙන්, නිබොරු ගතියෙන් තොර වූයේ එ බැවිනි. උසස් කවිත්වයක් බිහි වීමට ද මෙය ම බාධකයක් විය. අමුතු දෙයක් නිපදවනු

වෙනුවට පුරාතනයන් අනුකරණය කිරීමෙන් ඔහුට තෘප්තිමත් වූහ. 17 වන සිය වසරේ බිහි වූණු රාජසිංහ විරුදු කවිවල පැරැකුමිබා සිරිතෙහි ආ පද්‍ය ඒ වූ පරිද්දෙන් ම දක්නට ලැබෙන්නේ එ නිසා විය හැකි.

3. පද්‍ය රචකයෝ එළිසම සිව්පද රචනා බෙහෙවින් ප්‍රිය කළහ. එක් අතකට කෝට්ටේ කාලයෙහි ලියැවුණු එළිසම කාව්‍යයෙන් පෝෂණය ලැබූ කිවිවර පිරිසක් එ බඳු පද්‍ය කාව්‍ය රීතියක් තෝරා ගැනීම පුද්ගමයක් නො වෙයි. සාමාන්‍ය ජනතාව අතර රූපියක් වැඩෙන අයුරින් කතා පුවතක් කවියට නඟන රචකයාට එළිසම සිව්පදය තම අරමුණ මුදුන් පත් කරනු සඳහා ඉතා යෝග්‍ය බව වැටහෙයි. එළිසම සිව්පදයෙන් නූගත් ශ්‍රෝතෘ පිරිසකගේ වුව ද අවධානය බැඳ තැබිය හැකි වෙයි. ශබ්ද මාධුර්‍යය අතිශයින් වැදගත් අංගයක් කොට සැලැකූ විරුදු කවීන්ට ද තම අදහස් ඉටු කරනු සඳහා එය අකුලක් වනුවාට වඩා රුකුලක් විය. ඔවුහු ශබ්ද රසය දියුණු කරනු පිණිස ම එළිසමය මෙහෙයවූ හ.

4. ගද්‍ය ග්‍රන්ථවලටත් පද්‍ය රචනාවලටත් ප්‍රධාන ආශ්‍රය වූයේ බුද්ධ ධර්මය හා බෞද්ධ කථා යි. පුරාණයෙහි මෙන් ම මෙ කල ලේඛකයන්ගේ පද්‍ය බන්ධනවලට වැඩි හරියක් වස්තු වූයේ ජාතක කථා ය. ජාතකය ඉතා ජනප්‍රිය කාව්‍යාංගයක් විය. එය කල් යාමේ දී වඩාත් ජනාදරය දිනාගන්නට විය. ගද්‍ය ලේඛකයන් අතින් සිදු වූණු වටිනා සේවයක් නම් කාලානුරූප වූ බණ පොත් ගැදියෙන් සැපැයීමයි. මෙයින් ජනතාවගේ එක් වැදගත් වුවමනාවක් පිරිමැසුණේය. බුද්ධ ධර්මය පදනම් කොට ගෙන ගොඩනැගුණු සාහිත්‍යයක් සිංහල ලේඛක පාඨක දෙ පක්ෂයට ම උරුම විය. එය කාලාන්තරයක් තිස්සේ අභාවයට ගොස් තුබුණේය. ඒ දැනුම ජනයා අතර බෙද හරින්නට මෙ කල ලියන ලද ධර්ම කෝෂ ග්‍රන්ථයන්ගෙන් හැකි විය. සාරාඤ්ච සංග්‍රහයෙහි වැදගත් කම එය යි. ඒ දැනුම මත වටිනා සාහිත්‍යයක් නිපදවන්නට දක්ෂ ලේඛකයාට අවසරය ලැබුණේය.

5. පද්‍යයට බොහෝ සෙයින් වස්තු වූයේ ජාතක කථා බව ඉහතින් සඳහන් කරන ලදී. එය කොතරම් දුරට සාමාන්‍ය ජනයා අතර මුල් බැස ගෙන තුබුණේ දැයි කිව හොත් ජාතක පොතේ නො වූ කථාද එ නමින් හඳුන්වන්නට ඔවුහු පුරුදු ව සිටියහ. කලක් ජාතක කථා ගීයට නැඟුණු සෙයින් ම මෙ කල ඒ වා එළිසම පැදියට නැඟුණේ ය. ජාතක පුවත් රැසක් ම සිංහල පද්‍යයට නඟන ලද්දේය. එක ම කතා පුවත කිහිප වරක් ම පද්‍යයට නැඟුණු තැන් ද ඇත්තේය. ගිහි ජීවිතයට කෙළින් ම වාගේ සම්බන්ධයක් ඇති කථා වස්තු බොහෝ කොට තෝරා ගන්නා ලදී. පතිවත රැකීම හෝ පතිවත බිඳීම හෝ පිළිබඳ කථා කිහිපයක් ම විය. සත්‍ය ක්‍රියා බලයෙන් කෙනෙකුගේ අභ්‍යන්තර ගුණය ලෝකයාට හෙළි කරනු පිණිස තෝරා ගන්නා ලද කථා ද ඒ අතර විය.

6. ජන ප්‍රවාදයෙහි ආ වෙනත් කථා සාහිත්‍ය රචනාවලට ඇතුළු විය. මේ වා බොහොමයක් කවියට නඟන ලද වුවත් ගද්‍ය ලේඛන අතර ද ඇතැමෙක් දක්නා ලැබේ. විත්ති පොත්, කඩඉම් පොත්, යන රචනාවල ඇතැම් තන්හි මෙ ම කතා පුවත් දිස්වෙයි.

7. දෙමළෙන් තුබුණු කථා පොත් කිහිපයක් ද මෙ කල ලේඛකයන් විසින් සිංහලයට නඟන ලදී. ඒ වා බොහෝ විට සාධු වර්තයක් නායක වර්තය වශයෙන් තුබුණු කථා ය.

ඒ කථාවල ගැබ් වූ යම් උපදේශයක් ද විය. සාධු වර්තය බෝසත් වර්තය ලෙස හඳුන්වා මුළු පුවත ම ජාතකයක් බවට පෙරැළීම සිංහල ලේඛකයාට අමාරු වැඩක් නො වීය.

8. මේ සියල්ල ගොනු කළ විට සිංහල පොත්-පත්වලට ජන සාහිත්‍යයක් එකතු වන බව පෙනෙයි. ජන සාහිත්‍යයක ලකුණු මින් පෙර දැනගන්නා වුව ද ග්‍රන්ථ රාශියක් බිහි වන්නේ නුවර කාලයෙනි ය. එයින් විශාල කොටසක් උඩරට ලේඛකයන්ගේ රචනා ය.

9. අළු ගෞරවයට වැඩියෙන් ශබ්ද ගෞරවය අගය කළ කිවිවරුන්ගේ රචනාවන් අතර විරිත්, තාල බහුල වීම පුද්ගලයක් නො වෙයි. බොහෝ විට කවියෙන් කියැවුණු කරුණු මහජනයා දත් ඒ වා විය හැකිය. විරුදු කවිවලින් කියැවුණේ රජුන්ගේ හෝ ප්‍රභූවරයකුගේ හෝ ගුණ සමූහය බව කවුරුන් දැන සිටියහ. එය මෙයට කලින් ද කැර තුළුණේය. වර්ණිත රජු හෝ අන්‍ය පුද්ගලයකු හෝ පිළිබඳ කිව යුතු අමුතු ගුණයක් නො වීය. එ කී ගුණ උදර රජතුමකු කෙරෙහි හෝ ජන නායකයකු කෙරෙහි හෝ අවශ්‍යයෙන් පිහිටිය යුතු ගුණ විය. එහෙත් එය කියන සැටියේ නම් වෙනසක් තිබිය හැකිය. එය බෙර පදයක් අනුව ශබ්ද නභා ගැසීමට බඳනා ලද කවි ය. පැදියෙහි වෙසෙසින් ශබ්දයට මුල් තැන හිමි වන්නේ නම් විරිත්, තාල බහුල වීම ද ස්වාභාවික වන්නේය. එ සේ ම ජාතක පුවත් ද සමහර විට ජනයා දත් ඒ වා බව සිතීමට කරුණු තිබේ. ඇතැම් ජාතක කථා නුවර සමයට පෙර ද කවියට නභන ලද්දේය. මුළු ජාතක කථා සමූහය ම සිංහල ගද්‍යයට නභන ලද්දේය. හැම සිංහල ග්‍රන්ථයක ම පාහේ ජාතක කථා සංග්‍රහයක් එයි. සමහර ජාතක කථා කිහිප වරක් ම කවියට නභන ලද්දේය. ජාතක කථා මුඛ පරම්පරාගත කථා වශයෙන් ද ජනතාව අතර ප්‍රචලිත විය. ජන සම්ප්‍රදාය ඒ වාසින් පෝෂිත විය. එ සේ වුව ද ඒ කථා ඉදිරිපත් කරන ලීලාවේ යම් විශේෂයක් වී නම් ඒ මගින් ජනාදරය දිනාගන්නට කිවියනට ඉඩ ලැබෙන්නේය. මෙ කල රචිත ජාතක කාව්‍ය ඇද පැද කීමටත් උස් හඬින් ගැසීමටත් තුඩු දුන්නේය.

10. උඩරට කාව්‍ය කෘතීවලින් හෙළි වන පරිදි කවිය, සින්දුව, වන්නම යන වශයෙන් බැඳුම් සීමා කිරීමට නො හැකි තරම් ය. කාව්‍යයක් බොහෝ විට ඒ තුනේ ම මිශ්‍රණයක් විය. මෙ ය කරණ කොට ගෙන සිංහල පද්‍යයේ සන්දර්භය හා ස්වරූපය වෙනස් විය.

උඩරට ලේඛකයන් සිංහල සාහිත්‍යයට කළ මෙහෙය කුමක් ද? ඔවුන්ගෙන් සාහිත්‍යයට අත් වූ ලාභය කුමක් ද? බොහෝ කාලයක් පදනමක් නැතුව තිබී සාහිත්‍යයටත් ශාස්ත්‍රයටත් වැලිවිට සරණකර හිමියෝ පදනමක් දුන්හ. ශාස්ත්‍රය, විශේෂයෙන් ධර්මඥානය අභාවයට ගොස් තුළුණේය. සරණකර හිමියෝ කාලානුරූප වූ අවශ්‍ය ධර්ම ග්‍රන්ථයක් සැපයූහ. ශාස්ත්‍ර ව්‍යාප්තියට කටයුතු සම්පාදනය කළහ. ඒ සඳහා අවශ්‍ය ගෝල පිරිසක් ඇති කළහ. සාහිත්‍ය පෝෂණයට ඒ සියල්ලෙන් මහත් අනුබලයක් ලැබුණේය. උඩරට ලේඛකයෝ සාහිත්‍යය සහමුලින් නැසී යා නො දී රැක ගත්හ. පද්‍ය කාව්‍යයට රසයෙන් ගුණයෙන් යමක් එක් කරන ලද නො වුවත් ගණනින් රචනා රාශියක් එක් කරන ලදී. කාව්‍යය වනාහි ශබ්දයෙන් අළුයෙන් මනෝඥතම සංකලනය වෙයි නම් ඒ දෙකේ සංකලනය උඩරට ලේඛකයෝ ඇති කිරීමට සමත් නො වූහ. ශබ්ද

උඩරට සිංහල සාහිත්‍යය

රසය වෙසෙසින් අගය කිරීමෙන් සිංහල පද්‍යය ශබ්ද මාධ්‍යයීය අතින් ප්‍රමාණවත් දියුණුවක් ලැබුව ද ශ්‍රේෂ්ඨ කවිත්වයක් බිහි වීමට එයින් මහ පෑදුණේ නො වෙයි. අපූර්ව වස්තු නිර්මාණය කිරීමට හැකි වීම ප්‍රතිභාව වෙයි නම් ඒ ශක්තියෙන් ද උඩරට ලේඛකයෝ හීන වූහ. අමුතුවෙන් දෑයක් නිපද වීම ඔවුන්ගේ අදහස නො විය.

ආනන්ද කුලසූරිය

Verbal Categories in Spoken Sinhalese

THE grammatical framework set up for the verbal piece in spoken Sinhalese includes the categories of Aspect, Tense, Mood, Person, Number and Grade, and a twofold classification into Finite and Practical forms. In this paper I propose to present the criteria for setting up these categories with reference to some texts chosen for the purpose.

My texts for this analysis will be verbal sentences only, which are distinguished from the non-verbal sentences by the presence of a verbal piece. Thus, for instance, *api ennan* 'Good bye' is a verbal sentence, whereas *lamai haiyemmā vāḍā* 'The children are very busy' is a non-verbal sentence; *ennan* in the former sentence is the verbal piece.

ASPECT

Three Aspects are stated for the verbal piece in spoken Sinhalese, as Active, Passive and Causative. Every verbal form belongs to one of these three Aspects. Words belonging to one Aspect differ from words belonging to another Aspect both in form and in function. Formal distinctions between the different Aspect-forms will not be discussed in this paper. They will be handled in a future paper dealing with the phonological correspondences of the grammatical categories stated here. Their functional distinctions will be stated in this paper with reference to a limited number of sentences chosen as the corpus for this purpose. The structure of the sentence as a whole and the Aspectival status of the verbal piece are interrelated.

The texts chosen are some two-clause sentences of NV structure, N being the nominal phrase and V being the verbal phrase. These sentences have the implication of utterance as 'statements' with falling intonation.

In the characteristic utterance of these sentences two major stress groups are recognized.¹ The first major stress group rises in pitch, and the second falls. The pitch at the beginning of the second group is lower than that at the end of the first. Each major stress group is a clause.

1. The expression 'major stress group' has the implication that there may be other stressed syllables within such groups; but the stress in such syllables is less prominent.

Kymograms and oscillograms were made for certain utterances of this description. But they have not provided any characteristics which could be correlated with the stating of the major stress groups. This division is, therefore, made at the level of kinaesthetic observation.

VERBAL CATEGORIES IN SPOKEN SINHALESE

e.g.,	' mamə	' gaməṭə yanəva
	' taatta	' kolə ~ bə yanəva
	' malli-ṭə	' hariyəṭə vaturə pevenəva.

It is not proposed to make any detailed study of the nominal piece in these sentences. But, as any consideration of sentences is bound to involve nominals, a word may be said about them. For the present purpose, two types of nominals are distinguished as 'postfixed' and 'non-postfixed'.² In the postfixed nominals, the postfix will be treated as a particle. The postfixed particles will be written with a hyphen in the examples in the transcription, so that the postfixed nominals may be distinguished from the non-postfixed nominals.

Here are the texts

I Active verbal forms

1.	api	kanəva ³
2.	mamə	kolə ~ bə yanəva
3.	gonaa	velə-ṭə duvənəva
4.	malli	nitərəmə a ~ ḍənəva
5.	taatta	hariyəṭə vaturə bonəva

II Passive verbal forms

6.	kooṭuvə	kəḍenəva
7.	daruva	bimə vəṭenəva
8.	del	bimə-ṭə kəḍenəva
9.	malli	nitərəmə vəṭenəva
10.	kootuvə	nitərəmə æ ~ gee ənenəva
11.	uu-ṭə	nəṭenəva
12.	kellə-atin	vaturə ihenəva
13.	ma-ṭə	un-ṭə bənenəva
14.	malli-ṭə	nitərəmə æ ~ ḍenəva
15.	k ættə-ṭə	nikammə atə kəpenəva

2. A study of the case system of the noun is not undertaken here. But, it is assumed that in a detailed study of the case system of the noun on formal criteria one would have to make a similar division as a basic requirement. This division is equally valid for the pronominals.

3. The big space indicates the clause division.

III *Causative verbal forms*

16.	taatta	<i>paddanava</i>
17.	amma	<i>goyam kappanava</i>
18.	uu	<i>æ ~ gə-ṭə issanava</i>
19.	mamə	<i>seerəmə kappanava</i>
20.	æ æ	<i>nitərəmə karatte paddanava</i>
21.	mamə	<i>uu-ṭə kiyəla paddanava</i>
22.	malli	<i>ææ-ṭə kiyəla vətə lissanava</i>
23.	ææ	<i>kolla-ṭə kiyəla apə-ṭə bannanava</i>
24.	taatta	<i>uu-ṭə kiyəla seerəmə kappanava</i>
25.	nangi	<i>joon-ṭə kiyəla okkomə kajju kappanava</i>

In stating the structural formulae for these texts,

n	will be used to denote the non-post-fixed nominal ;
n-p	“ “ “ “ post-fixed nominal ;
v	“ “ “ “ verbal piece,
and, m	“ “ “ “ adverbial modifier.

In sentences 21-25, where the verbal piece is in the Causative Aspect, there is a word *kiyəla* which always keeps company with a post-fixed nominal. This word *kiyəla* is named a 'causative particle,' and is denoted by p in the formulae. p, the causative particle, is to be distinguished from -p (hyphen-p), which denotes the post-fixed particle.

In the formulae, the Aspect of the verbal piece will be indicated after v as v(a), v(p), v(c), in which a, p and c denote Active, Passive and Causative respectively.

Structural formulae for the texts cited on pp. 2-3 :

I *Active verbal forms*

1.	n	v(a)
2.	n	n v(a)
3.	n	n-p v(a)
4.	n	m v(a)
5.	n	m n v(a)

VERBAL CATEGORIES IN SPOKEN SINHALESE

II *Passive verbal forms*

6.	n	v(p)
7.	n	n v(p)
8.	n	n-p v(p)
9.	n	m v(p)
10.	n	m n v(p)
11.	n-p	v(p)
12.	n-p	n v(p)
13.	n-p	n-p v(p)
14.	n-p	m v(p)
15.	n-p	m n v(p)

III *Causative verbal forms*

16.	n	v(c)
17.	n	n v(c)
18.	n	n-p v(c)
19.	n	m v(c)
20.	n	m n v(c)
21.	n	n-p p v(c)
22.	n	n-p p nv(c)
23.	n	n-p p n-p v(c)
24.	n	n-p p m v(c)
25.	n	n-p p m n v(c)

Looking at the 25 structural formulae given above for two-clause (NV) verbal sentences, it is possible to make the following generalized statement about the salient functional differences between verbal forms belonging to different Aspects.

1. In structures in which the Active forms function, the N clause is always n.⁴ The V clause does not have 'n-p p' as a constant feature.

2. In structures in which the Passive forms function, the N clause is n⁴ or n-p.⁵ The V clause does not have 'n-p p' as a constant feature.

4. This is only with reference to the sentences already cited. But, N clause is not always a one-word clause. Even where the N clause has more than one word, however, the head of the endocentric construction is always storable as n.

5. In sentences where the N clause has more than one word, the head of the endocentric construction is always storable as n-p.

3. In structures in which the Causative forms function, the N clause is always n⁴. The V clause may have 'n-p p' as a constant feature.⁶

Thus, the functional status of the forms belonging to one Aspect is different from the functional status of the forms belonging to another.

As every verbal form belongs to one of the three Aspects, it is possible to arrange the whole formal scatter⁷ of any given verb in Aspect columns. But all scatters do not have forms belonging to all three Aspects : (i) certain scatters include forms of all three Aspects, (ii) certain scatters include forms belonging to two Aspects only, and (iii) certain scatters include forms of one Aspect only. Accordingly, the formal scatters are named as

- (i) Three-Aspect verbs,
 - (ii) Two-Aspect verbs,
- and (iii) Single-Aspect verbs, respectively.

Variants

There is the possibility that in certain instances two or three forms of the same verb may function in the same sentence structure as free variants. Thus, for instance, one can have either of these sentences in the same context, without any distinction, other than phonological.

- (i) taatta gas *kappənəva*.
 - (ii) taatta gas *kappəvənəva*.
- (Word for word : father, trees, causes to cut)
'Father is getting the trees cut.'

In these two sentences *kappənəva* and *kappəvənəva* are free variants. Such free variants in formal scatters will be referred to as 'variants.'

A representative list of Three-Aspect, Two-Aspect and Single-Aspect verbs is given below. In these examples only the Mood A, Tense 1 forms are given.

6. The sentence structures provided and discussed here are only a limited selection. But this statement holds good for any two-clause verbal sentence of the NV type, and can be extended without any ambiguity to any sentence in Colloquial Sinhalese.

7. For 'formal scatter' see

J. R. Firth, 'Technique of Semantics,' *T.P.S.*, 1935. p. 62.

F. R. Palmer, 'The Verb in Bilin,' *B.S.O.A.S.*, XIX, 1. p. 131.

VERBAL CATEGORIES IN SPOKEN SINHALESE

Three-Aspect verbs

(1)	<i>Active</i> pihinəva	<i>Passive</i> pihenəva	<i>Causative (3 variants)</i> pihəvənəva pissənəva pissəvənəva
-----	---------------------------	----------------------------	---

- A. kəllə maalu pihinəva.
'The girl is cooking the fish.'
- P. kəllə-atin maalu ageetə pihenəva.
'The girl can cook the fish very well.'
- C. amma kəllə-ṭə kiyəla maalu pihəvənəva.
" " " " pissənəva.
" " " " pissəvənəva.
'Mother is getting the girl to cook the fish.'

(2)	<i>Active</i> kapənəva	<i>Passive</i> kəpenəva	<i>Causative (2 variants)</i> kappənəva kappəvənəva
-----	---------------------------	----------------------------	---

- A. æə goyam kapənəva.
'She is reaping paddy.'
- P. æə-atin goyam ageetə kəpenəva.
'She can reap paddy very well.'
- C. amma æə-ṭə kiyəla goyam kappənəva.
" " " " kappəvənəva.
'Mother is getting her to reap paddy.'

(3)	<i>Active</i> akulənəva	<i>Passive</i> ækilenəva	<i>Causative (no variants)</i> akuləvənəva
-----	----------------------------	-----------------------------	---

- A. amma vii kulənəva.
'Mother is collecting unhusked rice.'
- P. amma-atin vii ikmənətə ækilenəva.
'Mother can collect unhusked rice very swiftly.'
- C. amma kəllə-ṭə kiyəla vii kuləvənəva.
'Mother is getting the girl to collect unhusked rice.'

Two-Aspect Verbs

(A) Active-Causative

(1) *Active*
nəgiṭinəva

Causative (2 variants)
nəgiṭṭənəva
nəgiṭṭəvənəva

A. malli nəgiṭinəva.
'The younger brother is waking up.'

C. æə malli nəgiṭṭənəva.
„ „ nəgiṭṭəvənəva.
'She is making the younger brother wake up.'

(2) *Active*
uyənəva

Causative (no variants)
uyəvənəva

A. æə bat uyənəva.
'She is cooking the meal.'

C. mamə æə-tə kiyəla uyəvənəva.
'I shall get her to cook.'

(B) Active-Passive

(1) *Active*
ayənəva

Passive
æyənəva

A. girəva kaṭə ayənəva.
'The parrot is opening its mouth.'

P. girəva-tə kaṭə æyənəva.
'The parrot is opening its mouth.'

(C) Passive-Causative

(1) *Passive*
vəṭənəva

Causative (2 variants)
vəṭṭənəva
vəṭṭəvənəva

P. u ~ bə-atin bimə vəṭənəva.
'You might drop (it).'

C. u ~ nbə eekə vəṭṭənəva.
„ „ vəṭṭəvənəva.
'You might drop it.'

VERBAL CATEGORIES IN SPOKEN SINHALESE

(2)	<i>Passive</i> idenəva	<i>Causative (no variants)</i> idəvənəva
	P. niyə ~ gə-tə seerəmə <i>idenəva</i>. ‘Everything ripens in the drought.’	
	C. aacci a ~ bə <i>idəvənəva</i>. ‘Grandmother is making mangoes ripen.’	

Single-Aspect Verbs

(1)	<i>Active</i> da ~ galənəva maaluva <i>da ~ galənəva</i>. ‘The fish is flapping.’	
(2)	<i>Passive</i> ædenəva gaalə-tə nayek <i>ædenəva</i>. ‘A cobra is creeping into the thicket.’	

Thus, so far as the category of Aspect is concerned, the following types of scatter are stated :

Three-Aspect Verbs

1. Active—Passive—Causative (3 variants)
2. Active—Passive—Causative (2 variants)
3. Active—Passive—Causative (no variants)

Two-Aspect Verbs

(A)	<i>Active-Causative</i> 1. Active—Causative (2 variants) 2. Active—Causative (no variants)
(B)	<i>Active-Passive</i> 1. Active—Passive
(C)	<i>Passive-Causative</i> 1. Passive—Causative (2 variants) 2. Passive—Causative (no variants)

Single-Aspect Verbs

1. Active
2. Passive

II

FINITE AND PARTICIPIAL FORMS

Certain verbal forms function at the sentence final position without any restriction. Others do not function at the sentence final position except in echoing.⁸

Those forms which function at the sentence final position without any restriction are named 'Finite verbal forms,' and the others are named 'Participial forms.' At the non-final position in sentences, Participial forms are either adverbial or adjectival in function.

The reduplicative forms (No. 6 in the Table of Participial Forms) occur before verbal forms within the same clause, and thereby share the same functional status as adverbs.

e.g., 'un 'seerəmə *kapə kapə* dæmma.

 'un 'seerəmə *ædə ədə* dæmma.

cf. 'un 'seerəmə ahakə dæmma, in which ahakə is an adverb. All other Participial forms occur before nominal forms within the same clause, and thereby share the same functional status as adjectives.

e.g., 'duu *kapəpu* goyam.

 'væṭiccə goyam.

cf. 'apuuru goyam, in which apuuru is an adjective.

There are certain forms, however, (the -la ending forms, as it will be seen) which share the characteristics of Finite as well as Participial forms. The -la forms may occur at the sentence final position without any restriction.

e.g., un seerəmə *kapəla.*
 ee rabaanə *bi ~ dila.*
 del okkomə *væṭila.*

8. By 'echoing' is meant a repeated utterance of the same form by a second participant, or the speaker himself. The following text, in the form of a dialogue, will illustrate such a case of echoing in which the verbal form in question is italicised in the transcription :

A : duu *kapəpu* goyam hari agee ne !

B : moneva ? duu *kapəpu* ?

A : ov, mee !

(A : This paddy the daughter has reaped is very fine, isn't it ?

B : What ? The daughter has reaped (it) ?

A : Yes. Here you are !).

Except in the case of such echoings, *kapəpu* does not function in the sentence final position.

VERBAL CATEGORIES IN SPOKEN SINHALESE

They may occur at a non-final position in the sentence, marking the end of a clause.

e.g., ‘ un ‘ goyam *kapəla* ‘ gedərə giyaa.
 ‘ ææ ‘ rabaanə *bi ~ dəla* ‘ hænguna.

Thus, the -la forms share the characteristics of Finite forms.

But they may also occur at a non-final position in the sentence, sharing the functional status of adverbs by being before a verbal form in the same clause.

e.g., ‘ un ‘ seerəmə *kapəla* dæmma.
Thus, the -la forms share the characteristics of Participial forms.

In classifying verbal forms into Finite and Participial forms, therefore, the -la forms will be handled under a separate heading called ‘ Common Forms.’

III

MOOD

Two Moods are stated for the Finite verbal forms as A and B. All forms for which Tenses are required to be stated are named Mood A forms, and all forms for which all or some of the categories of Person, Number and Grade, but not Tense, are required to be stated are named Mood B forms.

IV

TENSE

Twelve Tenses are stated for Mood A forms which are named numerically from 1 to 12.

V

PERSON, NUMBER AND GRADE

Person, Number and Grade are categories stated for Mood B forms only. They are not stated for Mood A. Thus, Tense on the one hand, and Person, Number and Grade on the other, are mutually exclusive.

Three Persons are stated as First, Second and Third, based on the colligation of these verbal forms with the First, Second and Third Person pronominal forms respectively.

Two Numbers are stated as Singular and Plural. Those verbal forms which colligate with singular pronominal forms are named Singular, and those which colligate with plural pronominal forms are named Plural. Some forms colligate with both singular and plural pronominals ; these are named 'Singular and Plural.'⁹

The category of Grade is required to be stated for the Mood B Second Person forms only. Three Grades are stated as Honorific, Ordinary and Non-Honorific.

By Honorific forms are meant those forms which collocate with ohee, oya, obə, etc., which are, contextually, used in addressing one's equals or superiors.

By Ordinary forms are meant those forms which collocate with u~bə, u~bəla, etc., which are, contextually, used in addressing one's equals or inferiors.

By Non-Honorific forms are meant those forms which collocate with too, topi, etc, which are, contextually, used in addressing one's inferiors.¹⁰

I now propose to illustrate the categories set up above by arranging the formal scatter of one verb in category columns. The verb chosen is *kapənava* 'to cut,' which is a Three-Aspect verb with two variants in the Causative.

9. For convenience of reference I propose to list here some of the pronominal forms referred to as having Number and Person distinctions.

<i>Person</i>	<i>Sg.</i>	<i>Pt.</i>
1st :	mamə	api
2nd :	too	topi
	u~bə	u~bele
	ohee	oheela
	tamuse	tamusela
	etc.	etc.
3rd :	uu	un
	eya	eyala
	eeka	eekala
	ææ	ææla
	etc.	etc.

10. The terms 'Honorific,' 'Ordinary' and 'Non-Honorific' have no other implication than a set of names. Any form can be used as a term of endearment.

VERBAL CATEGORIES IN SPOKEN SINHALESE

FINITE VERBAL FORMS

1. Mood A

Tense	Active Aspect	Passive Aspect	Causative Aspect
1	kapəṇəva	kapəṇəva	kapəṇəṇəva
2	kapəpi	kapicci	kapəpi
3	kapətət	kapətət	kapəṇətət
4	kapətət	kapətət	kapəṇətət
5	kapayi, kapaavi	kapəyi, kapəvi	kapəṇayi, kapəṇaavi
6	kapannan		kapəṇannan
7	kapanne	kapenne	kapəṇanne
8	kapaddi	kapeddi	kapəṇaddi
9	kapuva	kapuna	kapəṇuva
10	kapuve	kapune	kapəṇuve
11	kapuvot	kapunot	kapəṇuvot
12	kapuvat	kapunat	kapəṇuvat

FINITE VERBAL FORMS

2. Mood B.

Person	Grade	Number	Active Aspect	Passive Aspect	Causative Aspect
2	Honorific	Sg. Pl.	kapanna		kapanna
		Sg.	kapəpan, kapəhan	kəpiyan	kapəvəpan kapəvəhan
	Ordinary	Pl.	kapəpalla, kapəhalla		kapəvəpalla kapəvəhalla
1	Non-Honorific	Sg.	kapəpiyə		kapəpiyə
		Pl.	kapəpiyau		kapəpiyau
1		Pl.	kapəmu		kapəvəmu
3		Sg.	kapadden, kapaddaave	kəpedden, kəpeddaave	kapəvadden kapəvaddaave
		Pl.	kapaddella	kəpeddella	kapəvaddella
	Sg. Pl.	kəpuvaave	kəpunaave, kəpiccaave	kapəpuvaave	

VERBAL CATEGORIES IN SPOKEN SINHALESE

PARTICIPIAL FORMS

	<i>Active Aspect</i>	<i>Passive Aspect</i>	<i>Causative Aspect</i>	
1	kapənə	kæpenə	kappənə	kappəvənə
2	kapəpu	kæpiccə	kappəpu	kappəvepu
3	kapətə	kæpetə	kappətə	kappəvətə
4	kapannə	kæpennə	kappannə	kappəvannə
5	kəpuu, kəpuvə	kəpunu, kəpunə	kəppu, kəppuvə	kəppu, kəppeuvə
6	kapə kapə	kæpi kæpi	kappə kappə	kappevə kappevə

COMMON FORMS

	<i>Active Aspect</i>	<i>Passive Aspect</i>	<i>Causative Aspect</i>	
1	kapəla	kæpila	kappəla	kappəvəla

STEMS, ENDINGS AND JUNCTIONS

In order to focus attention on the phonological exponents of grammatical categories, I propose to handle all verbal forms in terms of stems, endings and junctions. Stems and endings are grammatical abstractions, and, being abstractions, they are not pronounceable. But these abstractions are phonologically justifiable.

One can generalize a particular stem as S and list all the endings required to be stated with that stem. Likewise, an ending may be generalized as E and all stems statable with that ending may be listed in detail. Thus, in *kapənəva*, *badinəva*, *kanəva* and *gannəva*, for instance, one can, as the transcription itself would suggest, generalize the common ending as E and make four different statements for the stems. Similarly, in *kapənəva*, *kapəpan*, *kapəmu* and *kapətət*, it is possible to generalize the common stem structure as S and to make four different statements for the endings.

Endings are limited in number, but not so the stems. Every new verbal form that may come to be used in the language must necessarily have one of the limited number of endings. Thus, to put it in transcriptional terms, whatever the stem may be, the Tense 1 form must have the -nəva ending ; Tense 2 form the -pi or -ci ending, etc. etc.

Certain phonological features which characterize the stem structures do not extend to the ending structures ; certain phonological features characterizing the ending structures do not characterize the stems. At this point, I propose to set out the generalized structures stated for the stems and endings. These generalizations are in terms of C, V and ə only.

Stems

Stems fall into three groups as Monosyllabic, Disyllabic and Trisyllabic. They are either C- final or non-C- final. The generalized stem structures stated for the verb in Colloquial Sinhalese are as follows (in the transcription, the section under consideration is italicized) :

Monosyllabic stems

(A)	C- final	
	CVC-	<i>kapənəva</i>
	VC-	<i>anənəva</i>
	CVCC ¹¹ -	<i>dakkənəva</i>
	VCC ¹¹ -	<i>allənəva</i>
(B)	Non-C- final	
	CV-	<i>kanəva</i>
	V-	<i>enəva</i>

Disyllabic stems

(A)	C-final	
	CVCəC ¹² -	<i>mirikənəva</i>
	VCəC-	<i>aturənəva</i>
	CVCəCC-	<i>puruddənəva</i>
	VCəCC-	<i>ugannənəva</i>
(B)	Non-C- final	
	CVCə-	<i>galəvənəva</i>
		<i>kakiyənəva</i>

Trisyllabic stems

(A)	C- final (only)	
	CVCəCəC-	<i>pilipadinəva</i>
	VCəCəC-	<i>arəgannəva</i>

Endings

Endings are monosyllabic or disyllabic in structure. They are either C- initial or non-C- initial. The generalized ending structures stated for the verb in Colloquial Sinhalese are as follows :

11. The italicized CC is to indicate that the unit to be stated at both Cs is the same.

12. Re. ə as an element of structure see my 'Syllable Structure in Spoken Sinhalese,' UCR., XVII, 3 and 4.

VERBAL CATEGORIES IN SPOKEN SINHALESE

Monosyllabic endings

(A)	C- initial		
	-CV		kæpuna
	-CVC		kapətot
(B)	Non-C- initial		
	-V		kæpuva
	-VC		kæpuvot

Disyllabic endings

(A)	C- initial		
	-CVə		kapənəva
	-CVCCə		kapəpalla
(B)	Non-C- initial		
	-Və		kæpuvaave
	-VCCə		kapəhalla

Junction

Certain phonological features which are stated neither as part of the stem nor in the ending structure are set up as junction features. These include, among others, syllabicity or absence of syllabicity between the stem and ending structures. Junction is, therefore, generalized as syllabic or non-syllabic.

In the formulae set out below, the junction feature is stated as /ə/ for the syllabic junction and /-/ for the non-syllabic junction.

Syllabic junction

- (1) Between C- final stems and C- initial endings
 $-C/ə/C-$ = kapənəva : CVC/ə/CVə
- (2) Between C- final stems and non-C- initial endings
 $-C/ə/V$ = kapayi : CVC/ə/V
- (3) Between non-C- final stems and C- initial endings
 $-V/ə/C-$ = kiyənəva : CV/ə/CVə
- (4) Between non-C- final stems and non-C- initial endings
 $-V/ə/V$ = kiyayi : CV/ə/V

Non-Syllabic junction

- (1) Between C- final stems and C- initial endings
 $-C/-/C-$ = gannəva : CVC/-/CVə
- (2) Between non-C- final stems and C- initial endings
 $-V/-/C-$ = kanəva : CV/-/CVə
- (3) Between non-C- final stems and non-C- initial endings
 $-V/-/V$ = kayi : CV/-/V

CONJUGATION CLASSES

Four conjugation classes are set up as I, II, III and IV, based on the phonological features in the stem and junction syllables. The phonological distinctions between the conjugation classes are stated in terms of prosodies, as will be illustrated in a phonological statement that will appear later.

As shown in the discussion of stems, endings and junctions,¹³ two types of generalized junctions are stated as syllabic and non-syllabic. Conjugations I and II are stated for verbs which involve syllabic junction in all categories. Conjugations III and IV are stated for verbs which involve non-syllabic junction in the Active Aspect, but syllabic junction everywhere else.

It is not proposed to make here a detailed statement of the phonological differences between the different conjugation classes. But, as a matter of illustration, I shall draw attention to one characteristic difference in the junction by taking the same grammatical form from the four conjugation classes. The grammatical form chosen is the Active, Mood A, Tense 1 form.

Conj. I	:	<i>kapənəva</i>
Conj. II	:	<i>badinəva</i>
Conj. III	:	<i>kanəva</i>
Conj. IV	:	<i>gannəva</i> ¹⁴

In Conjugation I, the vocalic articulation in the junction syllable is a half-close central vocalic.

In Conjugation II, the respective articulation is close, front vocalic.

In Conjugation III, the junction is non-syllabic. The stem is V-final (or in polysyllabic structures, ə-final).

In Conjugation IV, the junction is non-syllabic. The stem is C-final. The stem-final consonantal articulation is homorganic and homoprosodic with the ending-initial consonantal articulation.

M. W. S. DE SILVA

13. See pp. 14-16.

14. In the Conj. I and II forms, the section in the transcription corresponding to the junction syllable is italicised. In the Conj. III and IV forms, the junction is non-syllabic. The section in the transcription corresponding to the ending structure is -nəva.

Sunspot Cycles and the Climate of Colombo

Introduction

EXCEPT for the very negligible heat energy received from the earth *per se* (i.e., from within the interior of the earth) it is solar radiant heat energy that is, in the ultimate, responsible for initiating and maintaining atmospheric activity. The sun certainly is the principal source of the energy which by devious means, becomes the internal, potential and kinetic energy of the atmosphere. It is a truism when reference is made to the solar constant being the fundament of weather and climate. Though the processes involved are indeed complex, yet there is no doubt whatsoever, that the sequence of weather changes represented by mean diurnal and seasonal variations of weather over the earth, could be explained by reference to corresponding diurnal and seasonal variations of the position of the earth and from its astronomical distance from the sun. In other words, it is possible to establish a causal relationship, between regular radiation variations and terrestrial weather changes, from astronomical and trigonometrical considerations. However, it must be realized, that it does not necessarily follow that irregular variations in solar radiation would therefore be directly reflected in immediate corresponding weather anomalies ; this is simply because of the complexity in the processes in operation within the total atmosphere separating the earth from the sun. Furthermore, not all of these processes are yet properly understood and even more so less are they easily measurable. There is also sufficient evidence to suggest, that non-solar factors are often responsible for weather anomalies. Two such terrestrial factors so far demonstrated have been vulcanism¹ and fluctuations in the carbon dioxide content within the atmosphere² ; other such factors involved are changes in the atmospheric content of ozone, water vapour and the like.³

1. HUMPHREYS, W. J. : " Volcanic Dust and other Factors in the Production of Climatic Changes and their Possible Relation to Ice Ages," *Mount Weather Observatory Bull.*, No. 6 (1913) ; Brooks, C. E. P. and Hunt, T. M. " The Influence of Explosive Volcanic Eruptions on the Subsequent Pressure Distribution over Western Europe," *Meteor. Mag.*, 64 (1929), pp. 24—26.
2. CALLENDAR, G. S. : " The Composition of the Atmosphere through the Ages." *Meteor. Mag.*, 74 (1939), pp. 33—35.
3. DOBSON, G. M. R. : " Variations in Atmospheric Ozone and Weather conditions." *Quart. J. R. Met. S.*, 62, Suppl. 52 (1936) ; Meetham, A. R., " Correlation of Atmospheric Ozone with other Geophysical Phenomena." *Quart. J. R. Met. S.*, 62, Suppl. 59 (1936).

It has been observed that weather and climatic aberrations upon the earth have been in effect responses to four types of variations of the solar radiation. Of these, variations of the solar constant itself i.e., variations in the rate of solar energy emitted by the sun and reaching the earth, has been the subject of much controversy. The long-accepted solar constant, namely the mean value of $1.94 \text{ cal cm}^{-2} \text{ min}^{-1}$ as ascertained by observations at the Smithsonian Observatory⁴ has recently been challenged and instead, a corrected value of $2.00 \text{ cal cm}^{-2} \text{ min}^{-1}$ has been suggested⁵ based on computations from rocket-borne spectographs. It has also been shown, that at most a two percent probable error may be accepted for this new value. There is nevertheless, general agreement that the variation if any, is of negligible value and hence may be ignored in respect of being the cause of marked weather changes. The next two possible variations, namely variations in the ultraviolet (UV) radiation-band of the solar spectrum⁶ and those of corpuscular radiation⁷ have, however, been shown to be causally connected to weather changes. In both these cases, there is much more to be investigated and understood in respect of the *modus operandi* by which weather anomalies are induced. Hence it is in respect of variations in the appearance of "spots" on the sun, that there seems to be clear evidence of direct or indirect response, as exemplified in weather fluctuations and climatic changes. Observations have shown that spots on the sun occur in certain regular sequences, so much so that reference may be made to sunspot cycles. This sunspot cycle-weather anomaly relationship has been found to be best exemplified in the tropics.

The climatic elements instrumentally recorded for over eighty years at Colombo will be analysed and an attempt will be made in this paper to ascertain the possible existence of any relationship with the sunspot cycle. Finally, a correlative study will be made in respect of climatic variations at Colombo, sunspot activity and river and lake-level regimes of tropical areas.

4. ALDRICH, L. B. AND HOOVER, W. H. : "The Solar Constant." *Science* 116 (1952), pp. 3—4.
5. JOHNSON, F. S. : "The Solar Constant." *Jour Met.*, 11 (1954), pp. 431—433.
6. WEXLER, H. : "Radiation Balance of the Earth as a Factor in Climatic Change." in *Climatic Change* ed. H. Shapley (Harvard University Press, 1953), pp. 73—105.
7. MANZEL, D. H. : "On the Causes of the Ice Ages." in *Climatic Change* ed. H. Shapley, (Harvard University Press, 1953), pp. 117—122.

SUNSPOT CYCLES AND THE CLIMATE OF COLOMBO

Climatic Variations at Colombo

(a) Rainfall Variations

In a previous paper⁸ the rainfall data maintained at Colombo for over eighty years were analysed for possible evidence of secular variations. The apparent fluctuation-pattern revealed by simple examination was substantiated when investigated with the aid of statistical devices such as the mean deviation graph, the moving-average or overlapping-means curve and the residual mass graph. Deviations were computed from the long-period average (1881-1950) instead of using the short-period (1911-1940) standard average in use for Ceylon as adopted by the Ceylon Meteorological Department. The investigation revealed unmistakably a secular fluctuation-trend of an approximate twenty-year (20-year) periodicity. This trend was demonstrated to be true not only in respect of the annual rainfall (Fig. I) but also of the seasonal rainfall—the convergence-convectional, the south-west monsoonal and the north-east monsoonal regimes. The residual mass curves helped to establish the exact dates of the phase-changes of “wet” and “dry” periods. The following approximate “wet and dry” rainfall phases were thus recognized :—

TABLE I

RAINFALL PHASES AT COLOMBO

Phase	Period	Annual and seasonal rainfall tendency	
D1	DRY	1870—1876	negative
W1	WET	1877—1902	positive
D2	DRY	1903—1922	negative
W2	WET	1923—1943	positive
D3	DRY	1944—1952	negative

In a subsequent paper⁹ the annual rainfall of the whole island was analysed and using the same statistical devices employed in the earlier paper¹⁰ it was demonstrated that the rainfall phases revealed by the analysis of Colombo's rainfall were true for the island as well.¹¹ In both these papers no attempt was made to suggest a meteorological *modus operandi* for

8. THAMBYAHPILLAY, GEORGE : “Secular Fluctuations in the Rainfall Climate of Colombo.” “*University of Ceylon Review*”, Vol. XVI, Nos. 3 & 4, (July-October, 1958), pp. 93—106.

9. THAMBYAHPILLAY, GEORGE. : “Rainfall Fluctuations in Ceylon.” *The Ceylon Geographer* Vol. 12, Nos. 3—4, (July-December, 1958 : issued in 1960), pp. 51—74.

10. THAMBYAHPILLAY, GEORGE. : “Secular fluctuations...” *op. cit.*

11. The analysis was in respect only of the annual data ; a similar analysis of the seasonal data is in progress and will appear soon.

this remarkable secular trend. Neither was any attempt made to incorporate an analysis of the temperature and pressure data of the island. The latter course was deliberately adopted in view of the circumstance, that such data maintained in Ceylon were not of sufficient reliability and have not been observed for a suitably long period, so as to permit the computation of a reasonably useful average. However, in the context of the present nature of investigation, the pressure and temperature data recorded for Colombo are being used with certain reservations.

(b) *Temperature Variations*

In view of the non-homogeneity of temperature observations maintained in Ceylon, it was not found feasible to compute an average value. Most of the temperature observations previous to 1880 are not available at the Colombo Observatory (Department of Meteorology) even in manuscript form, since they perished in a fire. It is also unfortunate that the available temperature records are those that were obtained under varying conditions of exposure. Thus, observations between 1869 and 1884 were obtained from thermometers exposed in open verandahs ; those between 1885 and 1927 on the other hand were obtained from thermometers exposed in specially constructed 'sheds' with thatched roofs. It was only in 1928 that thermometers came to be exposed within the now internationally-approved Stevenson Screens. It is clear that under these considerations it was futile to compute any 'average' value necessary to obtain deviation values.

Nevertheless an attempt has been made to represent the annual temperature values recorded at Colombo during the period 1870-1953 in TABLE II and in graphical form in Figure Ib. The graph is seen to exhibit a markedly fluctuating pattern from year to year. It is also to be noted that certain 'trends' are discernible, exemplifying as it were "warm" and "cool" phase-patterns. This characteristic is even more clearly demonstrated by the superimposition of the 10-year moving-averages curve¹² as seen in Figure Ib. The moving-averages curve exhibits both positive and negative trends, significantly highlighting the approximate dates of phase-changes. Thus, at the turn of the century it may be observed that the temperature trend is suggestive of a negative and therefore a 'cool' phase ; similarly in the early twenties may be observed the inauguration

12. For a consideration of these statistical methods, see Thambyahpillay, George, "The Investigation of Climatic Fluctuations." *The Ceylon Geographer*, Vol. 12, Nos. 1-2, (January-June, 1958 : issued in 1959), pp. 25-30.

SUNSPOT CYCLES AND THE CLIMATE OF COLOMBO

TABLE II

SUNSPOT NUMBERS, ANNUAL TEMPERATURE AND PRESSURE DATA, 1870—1953, AND ANNUAL RAINFALL DEVIATIONS 1870—1953 FROM LONG-PERIOD MEAN (1881—1950).

SS=Sunspot numbers		T=Temperature °F		P=Pressure mb.		R=Rainfall inches			
Year	SS	T	P(10+)	±R	Year	SS	T	P(10+)	±R
1870	139.1	80.4	08.9	+10.5					
1871	111.2	80.3	09.3	-17.1	1911	5.7	81.6	10.2	-22.6
1872	101.7	81.3	08.7	-29.2	1912	3.6	81.0	10.1	-0.1
1873	58.3	80.6	09.4	-11.0	1913	1.4	80.4	10.3	-5.6
1874	44.7	80.6	09.7	-29.3	1914	9.6	81.1	10.5	-25.6
1875	17.1	81.1	09.3	-2.5	1915	47.4	81.0	10.1	-4.3
1876	11.3	81.0	09.6	-0.3	1916	57.1	80.2	09.5	+2.7
1877	12.3	81.0	10.5	+27.0	1917	103.5	80.1	09.4	-18.6
1878	3.4	82.0	09.5	+58.8	1918	80.6	80.5	10.4	-22.6
1879	6.0	80.9	09.2	+3.4	1919	63.6	81.0	10.6	-7.1
1880	32.7	81.2	09.7	-9.5	1920	37.6	80.5	10.5	-11.4
1881	54.3	81.4	09.7	+9.2	1921	26.1	80.6	10.0	-33.1
1882	59.7	81.0	09.6	-1.3	1922	14.2	80.0	10.4	-12.6
1883	63.7	80.6	09.5	+22.7	1923	5.8	79.8	10.0	+7.6
1884	63.5	80.3	10.9	+1.2	1924	16.1	80.1	09.6	+12.3
1885	52.2	81.0	10.8	+4.7	1925	44.3	79.9	09.8	+20.4
1886	25.4	81.0	09.3	+6.1	1926	63.9	80.5	09.7	+4.5
1887	13.1	80.1	09.6	+3.2	1927	68.0	80.2	10.2	-4.1
1888	6.8	80.9	10.4	+20.2	1928	77.8	80.7	10.3	+3.5
1889	6.3	81.1	09.7	+27.7	1929	65.0	80.1	10.4	-3.4
1890	7.1	80.6	09.6	-8.1	1930	35.7	80.5	10.7	+18.9
1891	35.6	80.5	10.0	+38.1	1931	21.2	80.9	10.6	+9.9
1892	73.0	80.9	09.1	-20.1	1932	11.1	80.3	10.8	+28.3
1893	84.9	80.3	09.5	+8.8	1933	5.7	79.8	10.9	+13.5
1894	78.0	80.7	09.4	-3.4	1934	8.7	79.9	11.2	+14.3
1895	64.0	81.6	09.5	+11.3	1935	36.1	80.4	10.9	+4.8
1896	41.8	81.8	09.6	+20.2	1936	79.7	80.3	11.1	+4.7
1897	26.1	82.2	09.4	+1.8	1937	114.4	80.7	10.7	+9.4
1898	26.6	81.6	09.1	+22.2	1938	109.6	80.6	10.5	-22.4
1899	12.1	81.8	10.1	-7.4	1939	88.8	80.4	11.2	-3.3
1900	9.5	82.2	10.2	+3.1	1940	67.8	80.9	11.5	-9.9
1901	2.7	82.0	09.0	-3.3	1941	47.5	81.1	11.4	-0.5
1902	5.0	81.7	10.1	+37.8	1942	30.6	80.6	10.4	-15.3
1903	24.4	81.9	09.6	-1.5	1943	16.3	80.2	09.8	+5.3
1904	42.0	80.7	10.4	-4.3	1944	9.6	80.5	09.7	-3.0
1905	63.5	81.5	10.4	-15.4	1945	33.2	80.7	09.7	-5.5
1906	53.8	81.6	09.7	-9.4	1946	92.6	81.0	09.8	+16.0
1907	62.0	81.0	09.8	-10.3	1947	151.6	80.5	09.8	0
1908	44.9	81.3	09.7	-22.5	1948	136.3	80.8	09.8	-13.5
1909	43.9	81.0	09.6	-14.8	1949	134.7	80.6	10.0	+8.2
1910	18.6	80.6	09.4	-35.2	1950	83.9	80.6	09.7	-8.0
					1951	69.4	80.4	10.1	+11.9
					1952	31.5	80.7	10.2	-15.6
					1953	13.9	80.6	10.5	+22.8

of a positive and hence a 'warm' phase. The significance of these characteristics of the temperature climate of Colombo will be considered at a subsequent stage in this paper. It may nevertheless be pointed out at this stage, that it is difficult to discern as to what extent this seeming 'phase-patterns' are due truly to meteorological circumstances and to what degree they are related to non-homogeneity of the data.

(c) *Pressure Variations*

Pressure observations have been maintained in Ceylon in at least twelve stations since 1871. However, here again as in the case of temperature observations, the data before and after 1911 differ in respect of their reliability. Thus, before 1911 pressure observations were not corrected either for the altitude factor or for the latitudinal factor. Adjustments were however, made in respect of Index Error and capillarity and corrections made to 32°F. In order to adopt the data for the present discussion, all values were ascertained to have been properly adjusted for latitude 45°, so as to introduce a certain degree of homogeneity. The pressure values (converted from the original 29-inches to millibars) for Colombo, covering the period 1870-1953 have been shown in TABLE II and graphically represented in Figure Ia.

It will be seen that year-to-year fluctuations are notable as in the case of temperature (Figure Ib). The superimposition of the 10-year moving-averages curve brings out the prevalence of a positive and hence an increasing pressure trend just before the turn of the century ; a marked negative and hence a decreasing pressure trend may also be observed since 1940. While reference to the significance of these pressure trends may be reserved for later consideration, it may be observed here that the 10-year moving-averages curves of temperature (Figure Ib) and pressure (Figure Ia) at Colombo exhibit almost opposite-phase trends. This is as is to be expected in terms of the known physical law that temperature and pressure are inversely related, viz., low temperature and high pressure and *vice-versa*.

Sunspot Activity and Weather Relationship

That 'spots' often appear on the surface of the sun and that this appearance exhibits a periodicity, was known to the Chinese as borne out by records maintained as early as A.D. 188. It was not until the 17th century, however, that in Europe observations were being made of sunspot activity, and today there is available a reliable record of sunspot numbers

SUNSPOT CYCLES AND THE CLIMATE OF COLOMBO

(i.e., a measure of the number as well as the size of spots) dating back to 1749¹³. It was found that sunspot numbers and activity varied periodically through phases of maxima and minima, of approximately 11-year intervals. Thus a 11-year periodicity has been found to manifest itself in varve chronologies, tree-rings, tropical lake-levels, and river-regime fluctuations, all of which are certainly 'climatic indicators.' Furthermore, such a periodicity has also been evident in respect of pressure, temperature and rainfall patterns, in thunderstorm activity and similar weather manifestations. While such evidence seem to suggest that perhaps there is a close relationship between the sunspot cycle and weather phenomena, yet since such a relationship is not universally manifest, the connection must be accepted to be complex in character. Other weather periodicities also came to be evident, ranging from a three-year pattern to that once-widely acclaimed 35-year Bruckner cycle.¹⁴ All such periodicities were considered to be either sub-multiples or multiples of the simple 11-year sunspot cycle. This claim was partly justified, in view of the general acceptance that the solar constant is the fundament of atmospheric activity. Hence, it was natural to relate weather variations to variations of the solar constant. The increased energy output incident upon sunspot activity was, therefore, attributed to be in some way related to weather phenomena variation, operating through variations in circulation patterns.

For some time though, there came to be evident that both weather phenomena and climatic 'indicators' exemplified not only approximate 11-year periodicities but also a seemingly superimposed approximate 20-year periodicity. A $22\frac{1}{2}$ -year cycle was first observed in an analysis into sunspot-number graphs¹⁵; a later study¹⁶ showed that a 23-year periodicity fitted the sunspot cycle better than the then-accepted 11-year periodicity. But it was not until Hale¹⁷ discovered that a reversal of polarity in the magnetic fields of sunspots occurred with the advent of a new cycle at sunspot minimum that the reality of a 23-year double sunspot cycle was accepted. It may be pointed out that a true sunspot

13. The Wolf-Wolfer series may be obtained from the *World Weather Records* (Smithsonian Institute, 1944) and the *Greenwich Observatory Records*.
14. BRUCKNER, EDUARD. : *Klimaschwankungen seit 1700, nebst Bermerkungen uber die Klimaschwankungen ser Diluvialzeit* (1890).
15. ABBOT, C. G. : "Solar Radiation and Weather Studies." *Smith Misc. Coll.*, 94, No. 10 (1935), 89 pp.
16. ALDRICH, L. B. : "The Solar Constant and Sunspot Numbers." *Smith. Misc. Coll.*, Vol. 104, No. 12 (1945), 5 pp.
17. HALE, GEORGE. : "Sunspots and the Periodic Reversal of their Polarity." *Nature*, 113, (1924) p. 105.

cycle would therefore range through one minimum to the next minimum and through one maximum to the next maximum, thereby exhibiting a 23-year periodicity.

While evidence will be brought out at a later stage in connection with the double sunspot cycle periodicity and phases demonstrated by climatic 'indicators', a summary will now be attempted here in respect of sunspot activity as related to weather phenomena.

(i) *Sunspots and temperature*

The credit of having first observed a temperature-sunspot relationship in 1651 is attributed to Riccioli, while it also appears that Herschel in his address to the Royal Society in 1801, seems to have made suggestions in respect of an inverse temperature relationship to sunspot activity. However, it was the findings of Koppen in 1873 (on the basis of world-wide observations) that once and for all, established the fact that surface temperatures on the earth exhibited inverse relationships at sunspot maxima and *vice versa*.¹⁸ Since then, there have been sufficient evidence¹⁹ to substantiate this relationship. This paradoxical circumstance of lower temperatures at sunspot maxima, seem to find two explanations. Firstly, that though in fact sunspot activity ("storms" on the sun's surface and increased emission of heat energy) is directly related to temperature (i.e., temperatures increase with increasing sunspot numbers), yet on the earth's surface the inverse relationship is exemplified due to increased cloudiness and precipitation; the latter being due to increased radiation and evaporation. The second explanation invokes the possibility of some form of "opacity"—not cloudiness—which being induced at sunspot maximum may in turn cause an impediment to transmission of radiation to the earth. Recent studies seem to lend support to the latter view. This inverse temperature-sunspot activity relationship is found to be particularly noteworthy in the tropics.

(ii) *Sunspots and pressure*

During early investigations²⁰ into the possible computation of correlation coefficients between sunspot activity and pressure patterns, Walker noted that pressure contrasts were accentuated at sunspot maxima; he

18. KOPPEN, W. : "Lufttemperaturen, Sonnenflecken und Vulkanausbrüche." *Meteorol. Zeitschr.*, 31 (July, 1914), pp. 305—308; the original appeared in, Koppen, W. "Über Mehrjährige Perioden der Witterung insbesondere über die 11-jährige Periode der Temperatur," *Zeit. ost. Ges. Meteor.*, 8 (1873). pp. 241—248.

19. CLAYTON, H. H. : *World Weather*, (New York : Macmillan, 1923).

20. WALKER, G. G. : "Correlation in Seasonal Variation of Climate." *Ind. Met. Mem.* Vol. XX. No. vi (1906-1910), pp. 117—124.

SUNSPOT CYCLES AND THE CLIMATE OF COLOMBO

observed that while a rise of pressure occurred in locations over Europe, parts of South America and the Pacific, a fall of pressure and hence a reverse situation prevailed in southwest Asia, the Indo-Australasian region and most parts of Africa. This negative or inverse correlation in the Indian area was also noted by subsequent meteorologists.²¹ A much later investigation using data from seven low-latitude and seven high-latitude stations²² clearly demonstrated that the greatest pressure contrasts between these latitudes occurred at sunspot maxima. Since the general circulation is to a great extent induced directly by pressure contrasts on a latitudinal basis, it is quite clear that sunspot activity is related to alternate patterns of circulation. In effect a recent investigation²³ has shown that alternating high-index and low-index circulation patterns were related to sunspot maxima and were effected over a 20-year periodicity.

It is clear then that pressure conditions are accentuated at sunspot maxima i.e., high pressure centres ("centres of action") tend to exhibit increasing pressure and *vice-versa*; negative correlations are notable in the tropics and positive correlations in the permanent and semi-permanent anticyclonic areas. Finally, while pressure contrasts are accentuated at sunspot maxima, at sunspot minima pressure accentuations are virtually absent.

(iii) *Sunspots and precipitation*

In view of the strong influence of local terrestrial factors upon the incidence of precipitation at individual stations and even within localized zones, it is not surprising that no clear relationship could be established between sunspot activity and precipitation. However, while this is only true of single-year relationships, there have been sufficient evidence to support the case for the existence of a real relationship between sunspot cycles and precipitation. Furthermore, of even more significance is the evidence from climatic 'indicators' reflecting in varves, tree-rings, lake-levels and river-regimes, both the single sunspot-cycle and the double sunspot-cycle. Walker, who pioneered sunspot-weather phenomena re-

21. HANZLIK, S. : "Der Lufruckeffekt der Sonnenfleckenperiode". I. Mitteilung : Jahresmittel. *Beitr. Geophys.*, 28 (1930). pp. 114—125 : English abstract on p. 114 ; also Clayton, H. H. "World Weather and Solar activity." *Smith. Misc. Coll.*, Vol. 89. No. 15 (1934).

22. SCHELL, I. I. : "The Sun's Spottedness as a Possible Factor in Terrestrial Pressure." *Bull. Amer. Met. Soc.*, Vol. 24, No. 3, (March, 1943), pp. 85—93.

23. WILLET, H. C. : "Extrapolation of Sunspot-Climate Relationships," *Jour. Met.* Vol. 8. No. 1, (February, 1951), pp. 1—6;— , "Patterns of World Weather Changes." *Trans. Amer. Geophys. Union*, Vol. XXIX, No. 6 (December, 1948). (pp. 803—809).

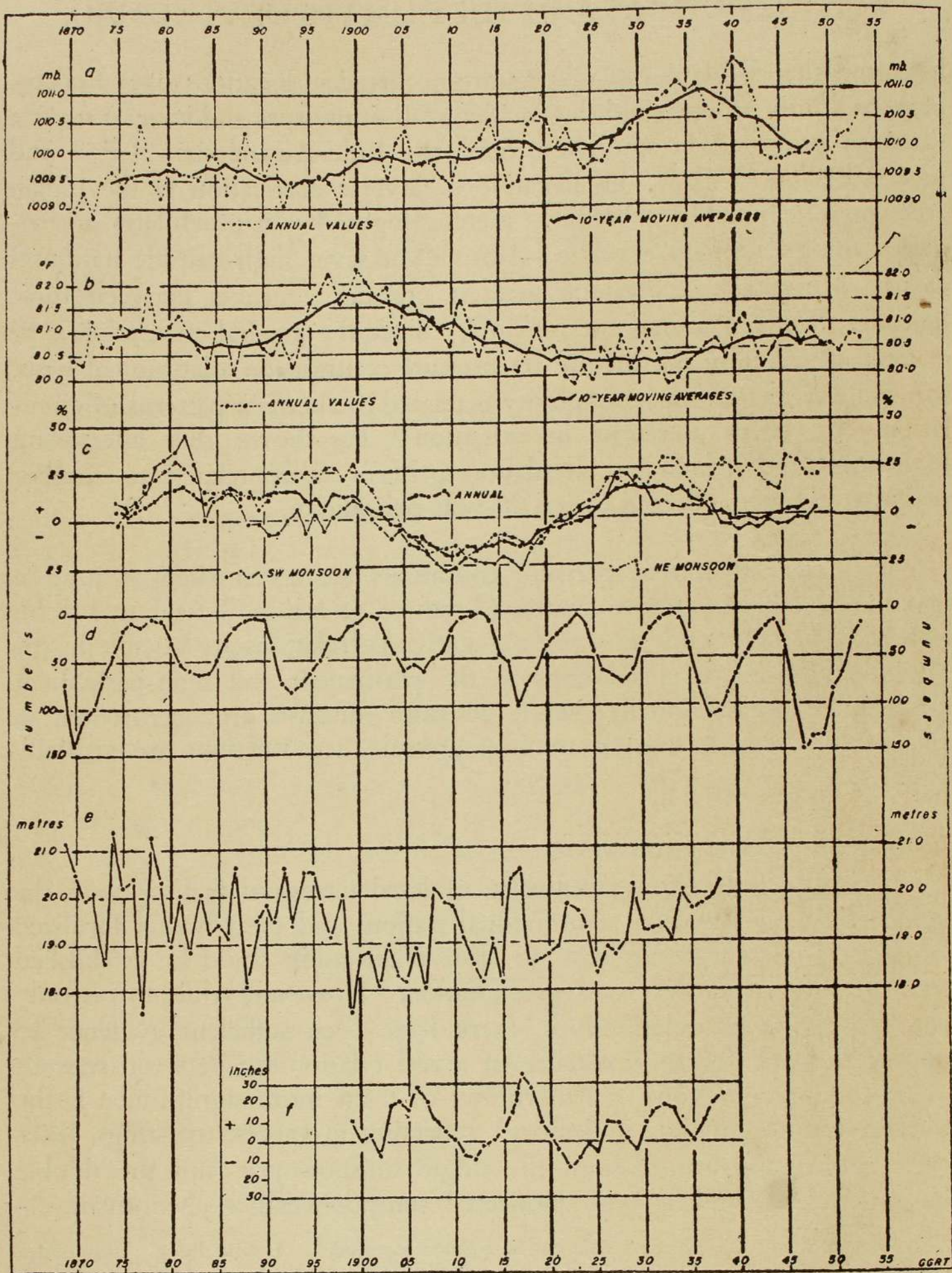

FIG. 1—CORRELATION CHART TO SHOW RELATIONSHIP BETWEEN CLIMATIC VARIATIONS AT COLOMBO, VICTORIA NYANZA LAKE-LEVELS, RIVER NILE REGIME AND SUNSPOT CYCLES.

- (a) Annual pressure fluctuations and 10-year moving averages curve at Colombo
- (b) Annual temperature fluctuations and 10-year moving averages curve at Colombo
- (c) Annual, SW monsoonal and NE monsoonal rainfall 10-year moving averages curves at Colombo
- (d) Sunspot numbers of the Wolf-Wolfer series, with unsmoothed inverted graph
- (e) River Nile floodstages based on official readings at the Roda Gauge, Cairo
- (f) Victoria Nyanza elevations based on readings of the lake-gauge at the Kisumu Kavirondo Gulf.

SUNSPOT CYCLES AND THE CLIMATE OF COLOMBO

relationships, has shown that within the Indo-Australasian region, there prevails a positive correlation between sunspot cycles and precipitation.²⁴

Sunspot activity and Climatic Fluctuations at Colombo

In the light of the context of known relationships between sunspot activity and weather variations, the climatic data for Colombo may be examined. An attempt has been made in Figure I to represent graphically the year-to-year fluctuations and the 10-year moving averages of temperature and pressure data for Colombo and 10-year moving averages of annual, SW monsoonal and NE monsoonal rainfall, all for the period 1870-1953. It may be observed that the sunspot-numbers for this period are also graphically represented but as an unsmoothed curve as well as being inverted.

(a) Temperature

The year-to-year fluctuations of temperature show a fairly satisfactory correspondence with sunspot-numbers, bearing of course an inverse relationship. But since the sunspot-number curve is inverted in form, in Figure Ib and Id, the temperature is seen to be positively related. However, the expected sunspot-temperature relationship is not everywhere clearly evident i.e., in some years the inverse relationship is not brought out in the chart. This anomaly may be to some extent explained in the context of the varying exposure conditions under which observations were made; in fact previous to 1928 such discrepancies must have been numerous, since Stevenson Screens were not used to house the thermometers. Bearing this important circumstance in mind it is noteworthy that some relationship is seen to be evident even from the graph. Thus, temperatures immediately succeeding sunspot maxima and minima, reveal the expected tendencies as shown in TABLE III below.

TABLE III

TEMPERATURE TENDENCIES IN THE YEARS SUCCEEDING SUNSPOT MAXIMA AND MINIMA YEARS SINCE 1920

Sunspot minimum year	Sunspot number	Sunspot maximum year	+1
1923	5.8		+
	77.8	1928	-
1933	5.7		+
	114.4	1937	-
1944	9.6		+
	151.6		-

24. WALKER, G. G. : "Correlations in Seasonal Variations in Weather, IV. Sunspot and Rainfall." *Ind. Met. Mem.*, XXI. No. x (1915). pp. 17-59.

(b) *Pressure*

The year-to-year pressure fluctuations (Fig. Ia) are seen to exhibit a fairly close correspondence to the sunspot-number curve (Fig. Id). However, the noticeable anomalies in this respect may in some way be related to omission of the necessary 'adjustments' to pressure values. In general, it may be mentioned that the expected accentuation of pressure at maxima (positive) and at minima (negative) seems to be reflected at Colombo.

 (c) *Rainfall*

The individual-year fluctuations (TABLE II) do not seem to reflect always the positive sunspot maxima-rainfall relationship, which is the expected pattern in the tropics. In fact, the relationship seems to hold true in some years grouped together and untrue in other years also in a grouped form. Thus, irrespective of sunspot maxima and minima years, positive correlation is observed from the maximum year 1870 and the minimum year 1878 to the minimum year 1889 to the maximum year 1893. In a similar way, a negative correlation may be observed from the minimum year 1901 and the maximum year 1905 to the minimum year 1913 to the maximum year 1917. In like manner, from the minimum year 1923 and the maximum year 1928 to the minimum year 1933 and the maximum year 1937, a positive correlation may be observed.

TABLE IV

ANNUAL RAINFALL TENDENCIES AT COLOMBO, IN THE YEAR IMMEDIATELY PRECEDING AND IMMEDIATELY FOLLOWING SUNSPOT MINIMA AND MAXIMA YEARS, RESPECTIVELY

-1	Sunspot minimum year	Sunspot number	Sunspot maximum year	+1
		139.1	1870	-
+	1878	3.4		
		63.7	1883	-
+	1889	6.9		
		84.9	1893	-
+	1901	2.7		
		63.5	1905	+??
+	1913	1.4		
		103.5	1917	-
+	1923	5.8		
		77.8	1928	-
+	1933	5.7		
		114.4	1937	-
+	1944	9.6		
		151.6	1947	-

SUNSPOT CYCLES AND THE CLIMATE OF COLOMBO

A paradoxical relationship seems, however, to prevail in respect of annual rainfall tendencies in the years immediately preceding and immediately following, years of sunspot minima and maxima, respectively and is brought out in TABLE IV.

Double Sunspot Cycles and Climatic Fluctuations at Colombo

In the analyses of temperature, pressure and rainfall data of Colombo, it was brought out that some form of relationship seem to prevail between sunspot minima/maxima years and variations of these climatic elements. More detailed statistical analyses must be undertaken before any quantitative relationship may be pointed out.²⁵ At the present stage, therefore, an attempt will be made to suggest a possible meteorological relationship between sunspot cycles and climatic variations at Colombo.

In a previous paper,²⁶ a case was made for the existence of secular fluctuations in the rainfall climate of Colombo. A glance at TABLE II will reveal a general grouping of positive and negative rainfall years. The results of the earlier investigation aforementioned is presented in TABLE I of this paper. The statistical analysis strongly suggested an approximate 20-year periodicity in Colombo's rainfall climate (Fig. 1c).

It was brought out earlier in this paper, that quite for some time, there have been forthcoming evidence from all over the world, both on the basis of instrumental data and climatic 'indicators' that an approximate 20- to 25-year periodicity seemed to be exemplified in respect of climatic variations. Such evidence range from dendrochronologic evidence in the south-western United States,²⁷ temperature trends in Canada²⁸ and Northern Europe,²⁹ fluctuations of the levels of the Great Lakes of North America,³⁰

25. More certainty may be obtained by the use of the Schuster Periodogram and also by computing Correlation Coefficients ; such analyses, however, involve laborious calculations and as such were not thought worthwhile in the context of this paper. The author is engaged presently in such analyses of the climatic data of the island as a whole and the results will appear in a paper on forecasting Ceylon's weather.

26. THAMBYAHPILLAY, "Secular fluctuations" *op. cit.*

27. SCHULMAN, E. : "Tree-ring Evidence for Climatic Changes." in *Climatic Change* : ed. H. Shapley (Harvard University Press, 1953), pp. 209—220.

28. LONGLEY, R. W. : "The Length of Dry and Wet Periods." *Quart. J. R. Met. S.*, Vol. 79, No. 342 (October, 1953), pp. 520—527.

29. SIMOJOKI, H. : "On the Consideration of the Double Sunspot Cycle in Climatic Investigations," *Geophysika*. Vol. 6, No. 1 (January, 1957). pp. 25—29.

30. WOOD, S. M. : *The Cycles of the Great Lakes*, (1936), 20 pp.

varve chronologies in the United States³¹ and glacier responses.³² In respect of tropical-area analyses, of foremost note is the centuries-long indices of climatic fluctuation of the flow and flood-patterns of the river Nile. There is mention of this fluctuation even by Herodotus. Despite the many periodicities observed in this connection, Brooks³³ suggests the 22-year periodicity and its sub-multiples and multiples to be most satisfactory. A similar periodicity has been ascertained in respect of the Victoria Nyanza.³⁴ The fluctuation-patterns of the Nile and the Nyanza are graphically represented, in Figure I. Rainfall studies of the West Indian islands³⁵ and of Mexico³⁶ in recent times may also be cited.

While the long-accepted 11-year sunspot cycle is not to be voted out, it was brought out that since Hale's discovery of the reversal of polarity, the double sunspot cycle of a 22- to 23-year periodicity has come to be accepted as the truly complete sunspot-phase rhythm. In view of the circumstance that solar radiation forms the fundament of weather and climate, it may be justifiably accepted that variations of this factor must surely induce responses in the surface weather patterns of this earth. By the same reasoning then, since sunspot activity results in variations in solar radiation, it must inevitably follow that such activity would be reflected in surface weather aberrations. In view of the clear evidence of approximate 20-year periodicities of climatic "changes," the double sunspot cycle may surely be cited as a highly probable cause. The *modus operandi* by which sunspot activity brings about these "changes" is perhaps highly complex and must await further atmospheric 'probings.'

In Figure I, it is seen that the river Nile floodstages and the Victoria Nyanza lake-level elevations seem to exhibit "trends" corresponding to those of the rainfall fluctuation-patterns at Colombo (Fig. Ic). It is also seen from TABLE V that the positive and negative variations of the annual rainfall at Colombo, computed in respect of the long-period mean, are

31. ABBOT, *op. cit.*
32. FAEGRI, K. : "On the Value of Palaeoclimatological evidence." in *Centenary Proc. R. Met. S.* (1950), pp. 188—194.
33. BROOKS, C. E. P. : "Periodicities in the Nile Floods." *Mem. R. Met. S.* Vol. 2, No. 12 (1928).
34. WOOD, S. M. : *The Cycles of Victoria Nyanza and Some attended Phenomena.* (privately printed) 24 pp.
35. FASSING, O. L. : "Rainfall of Barbados." *Bull. Amer. Met. Soc.*, Vol. 12 (1931), p. 173.
36. WALLEN, C. C. : "Climatic Fluctuations in Mexico." *Geogr. Ann.*, Vol. 37 (1955), pp. 57—63.

SUNSPOT CYCLES AND THE CLIMATE OF COLOMBO

TABLE V

CORRELATION OF DOUBLE SUNSPOT CYCLES AND ANNUAL RAINFALL VARIATIONS (PERCENTAGES) FROM LONG-PERIOD MEAN (1881—1950) AT COLOMBO

Year	SUNSPOT CYCLES		ANNUAL RAINFALL AT COLOMBO	
	Maximum Number	Minimum Number	Variations (percentages) from mean (1881-1950)	
			Calendar Year (Jan.-Dec.)	Seasonal Year (March-Feb.)
1870	139.1		+15.5 ??	
1878		3.4	+58.8	+52.3
1883	63.7		+22.7	+19.4
1889		6.9	+27.7	+26.5
1893	84.9		+ 8.8	+ 1.9
1901		2.7	- 3.3	-13.1
1905	63.5		-15.4	-15.4
1913		1.4	- 5.6	- 9.6
1917	103.5		-18.6	-20.5
1923		5.8	+ 7.6	+ 7.9
1928	77.8		+ 3.5	+16.3
1933		5.7	+13.5	+17.6
1937	114.4		+ 9.4	+ 2.1
1944		9.6	- 3.0	-12.8
1947	151.6		± 0	-10.4

related to maxima and minima sunspot years but on a double-sunspot cycle basis. In conclusion, therefore, it is here suggested that the double sunspot cycle may truly be the *raison d'être* of the climatic rhythm brought out in evidence for Colombo.³⁷

GEORGE THAMBYAHPILLAY

37. A paper is in preparation wherein a more detailed correlative study will be made between climatic fluctuations in Ceylon and world-wide factors with special reference to the double sunspot cycle.

Review

Britain : An Official Handbook. 1960, Overseas Edition, H.M.S.O.
(Paper covers 12sh.6d., boards 25sh.)

ACTON once declared that Von Ranke had ushered in the modern study of History by teaching it "to be critical, to be colourless and to be new." In an age of self-advertisement, the compilers of this handbook would seem to have aimed at performing precisely that same task as regards the literature by which governments seek to make their countries known to people in other parts of the world.

This handbook is published annually and attention is naturally paid to the important changes and events of the previous year, but the material is by no means confined to that period and each chapter is a fair survey of the field indicated by its title. Those on Government and Administration, Social Welfare, the Promotion of the Sciences and Arts, and the National Economy are the most likely to be of interest to undergraduates and to students and teachers in the upper classes of secondary schools in this country, to whom the handbook is invaluable as a cheap, efficient and entirely reliable means of bringing up-to-date the information contained in more expensive textbooks.

Of value educationally is the tone of studied objectivity maintained throughout. What better illustration can there be of the telling effect to be obtained by avoiding the superlative than this sentence which sums up the result of the General Election of 8th. October, 1959?—"This is the first time, since the establishment of the modern party system in Britain in the nineteenth century, that a party has increased its parliamentary strength in four successive general elections (namely those of 1950, 1951, 1955 and 1959), and the first time that a party has retained office after being in power for the duration of two full Parliaments (1951—55 and 1955—59)."

Inevitably, however, doubts and questionings arise when one considers the value judgements gently insinuated—or were they never intended?—by what has been included as important and relevant, and what omitted; as, for example, when the writer of the new chapter on sport does not think it necessary to say that the last year saw the end of Surrey's seven year domination of County cricket, but in the section on Football explains that several million people stake small weekly sums on the results of the matches in the league competitions by filling in what are known as "pools coupons"; "the aggregate sum staked during the 1958—59 season was £ 75,675,000. The odds against winning anything in the pools are very great, but the prizes which are taxfree, are extremely high—last season, individual payments of £ 300,000 were occasionally made."

Strongly recommended for educational institutions and the enterprising teacher.

W. J. F. L.